

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Historický ústav Filozofické fakulty

DIPLOMOVÁ PRÁCE

RELÁTOŘI ČESKÝCH ZEMSKÝCH SNĚMŮ V LETECH 1606-1610

Autor práce: Bc. Josef Zimola
Studijní obor: Dn-Zn
Ročník: II.

Vedoucí práce: prof. PhDr. Václav Bůžek, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracoval pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

České Budějovice, 29. června 2022

.....
Josef Zimola

Poděkování

Děkuji prof. PhDr. Václavu Bůžkovi, CSc., za pomoc, cenné rady a připomínky, stejně tak za velkou trpělivost s vedením práce. Za pomoc s tvorbou map vděčím svému spolužákovi Martinovi Orságovi. Dále děkuji všem, kteří mě v průběhu celého studia podporovali.

Anotace

Předkládaná práce se věnuje urozeným relátorům zemských sněmů Českého království v letech 1606-1610 a navazuje tak na bakalářskou práci. První část se věnuje krátkému shrnutí poznatků o tehdejších sněmovnictví a jeho roli v politickém systému předbělohorského státu. V další kapitole se práce zaměřuje na nastínění politického pozadí let, ve kterých zkoumané sněmy probíhaly. Ze sněmovních usnesení vzešly také seznamy přítomných relátorů, které jsou klíčem pro nejdůležitější část práce, což je zejména analýza skladby šlechty, která byla zasedání zemskému sněmu přítomna. Údaje o přítomných urozencích byly zjišťovány zejména s použitím dostupné literatury a vydaných pramenů. K základním zkoumaným charakteristikám u těchto osob patří stavovské začlenění, krajská příslušnost, majetnost, náboženská orientace, některé kulturní aktivity a také vzájemné příbuzenské vazby. Závěr práce obsahuje také pokus o vymezení sněmovního jádra a porovnání výsledků výzkumu se závěry z bakalářské práce. Hlavním cílem práce je zejména prohloubení dosavadních poznatků o tom, jaké osoby na počátku 17. století hájily stavovské zájmy na zemských sněmech.

Abstract

This master's thesis deals with the noble estate members of the Bohemian Land Diets in the years between 1606 and 1610 and develops the bachelor's thesis. The first part focuses on a brief summary of knowledge about the institutions of the diets and their role in the political system of the time preceding the Battle of White Mountain. The second chapter describes the political background of the years in which the examined diets took place. Parliamentary resolutions emerged directories of the present estate members, which are the key to the most important part of the work - specially the analysis of the composition of the present nobility at the session of the Diets. Data about the present nobles were obtained mainly using the available literature and sources. To the fundamental characteristics of those people belong the estate integration, regional pertinence, wealth, religious orientation, some cultural activities, and mutual relative marriages. The final part of the thesis contains an attempt to define the core of the parliament and compares the results of the research with the findings of the bachelor's thesis. The main goal of the work is mainly to deepen the existing knowledge about persons who defended the interests of the estates on those meetings at the beginning of the 17th century.

Obsah

1. Úvod	8
2. Zemský sněm a jeho místo v předbělohorských Čechách.....	14
3. Zemské sněmy v letech 1606-1609/10 a jejich politické pozadí.....	20
4. Relátoři sněmů v letech 1606, 1607 a prvního sněmu v roce 1608.....	28
4. 1 Krajská příslušnost relátorů.....	30
4. 2 Majetkové zázemí relátorů	34
4. 3 Náboženská orientace relátorů	36
4. 4 Kariéry relátorů	40
4. 5 Kulturní aktivity relátorů.....	46
4. 6 Příbuzenské vztahy mezi relátory	50
5. Relátoři sněmu 1608 B	54
5. 1 Krajská příslušnost relátorů.....	55
5. 2 Majetkové zázemí relátorů	58
5. 3 Náboženská orientace relátorů	59
5. 4 Kariéry relátorů	61
5. 5 Kulturní aktivity relátorů.....	63
5. 6 Příbuzenské vztahy mezi relátory	66
6. Relátoři sněmu v letech 1609/1610	70
6. 1 Krajská příslušnost relátorů.....	71
6. 2 Majetkové zázemí relátorů	73
6. 3 Náboženská orientace relátorů	74
6. 4 Kariéry relátorů	76
6. 5 Kulturní aktivity relátorů.....	79
6. 6 Příbuzenské vztahy mezi relátory	82
7. Proměny skladby relátorů na zemských sněmech.....	84
7. 1 Shrnutí sněmů 1606, 1607, 1608 A, 1608 B a 1609/1610	84

7. 2	Poslední rudolfínské sněmy a jejich účastníci.....	88
7. 3	Proměny skladby relátorů na sněmech 1606-1609/1610 a 1616-1617	94
8.	Závěr.....	99
9.	Seznam použitých pramenů a literatury	104
9. 1	Archivní prameny.....	104
9. 2	Vydané prameny	104
9. 3	Literatura	105
10.	Přílohové mapy	113
11.	Přílohové tabulky	118

1. Úvod

Předkládaná diplomová práce svým zaměřením navazuje na bakalářskou práci, která se zabývala skladbou urozených relátorů na dvou zemských sněmech před rokem 1618.¹ Podobná analýza je zpracována také zde, avšak autor se v tomto případě pokusil napřít svůj badatelský zájem na dřívější období, konkrétně na jedny z posledních sněmů za vlády císaře Rudolfa II. Výzkum byl zpracováván obdobnou metodou a s použitím podobných typů pramenů jako v případě bakalářské práce. Stěžejní částí díla jsou kapitoly, které se věnují objasnění základních charakteristik u relátorů na sněmech 1606, 1607, 1608 A, 1608 B a 1609/1610. Konkrétně se analýza věnuje rozboru stavovského začlenění relátorů, jejich krajské příslušnosti, majetkovému zázemí, náboženské orientaci, kariérám v různých politických úřadech, kulturním aktivitám a jejich vzájemným příbuzenským vazbám. Stranou nezůstalo ani nastínění politické situace v Českém království v době konání zmiňovaných sněmů. Důležitou součástí práce je také pokus o vymezení jádra sněmujících urozenců.

Ačkoliv mnohé z důležitých milníků předbělohorské doby byly do určité míry spjaty s institucí zemského sněmu, samotnému sněmovnictví příliš badatelské pozornosti věnováno nebylo. Jednou z nejucelenějších prací o zemských sněmech dodnes zůstává práce Františka Hnídky, která pojednává o působení této instituce v době vlády Ferdinanda I., avšak lze ji využít také pro zbývající část předbělohorské doby.² Hnídkova práce vycházela především z analýzy edice *Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu*, která je pro pochopení instituce zemského sněmovnictví a zkoumání předbělohorské doby zásadní.³ Vydávání této edice provázela řada problémů a často se stávala objektem kritiky tehdejší vědecké veřejnosti. To vedlo až k přerušení prací a toto dílo proto zůstalo nedokončené. Jednotným způsobem byly zpracovány zemské sněmy pouze do roku 1604. Badatelé jako například Kamil Krofta nebo Jan Bedřich Novák se snažili na vydávání edice ještě navázat, avšak šlo pouze o jednotlivosti, které edici výrazněji nerozšířily.⁴

¹ Josef ZIMOLA, *Relátoři českých zemských sněmů před propuknutím stavovského povstání*, České Budějovice 2020 (=Bakalářská práce).

² František HNÍDEK, *Sněm český za Ferdinanda I.*, Praha 1905

³ *Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu (dále SČ) I-XI, XV*, Praha 1877-1928, 1955.

⁴ Jaroslav PÁNEK, *Sněmy české. Naděje a ztroskotání edice k dějinám raného novověku*, in: Alena Pazdzerová (ed.), *130 let zemského archivu. Sborník příspěvků z konference konané u příležitosti 130. výročí založení zemského archivu a 100. výročí úmrtí jeho zakladatele a 1. ředitele prof. A. Gindelyho*, Praha 1993, s. 23-33.

V této práci zkoumaná rokování v letech 1606-1610 se vydání v podrobné edici již nedočkala.

Usnesení z analyzovaných zemských sněmů jsou uložena v Národním archivu v Praze.⁵ Vložením do zemských desek nabývala platnosti zákona, takže jde o normativní typ pramenů. Zápisy byly prováděny v tehdejší češtině a psány novogotickým písmem. Za jednotlivými sněmovními artikulemi byl zpravidla připojen seznam relátorů, v němž byli nejprve jmenováni zástupci panstva, poté rytířstva a nakonec pomocí souhrnné formulace městský stav, takže jména na sněmu přítomných měšťanů nejsou známa. Urození byli uvedeni v hierarchickém pořadí.⁶ Usnesení vycházela také tiskem, avšak v takto zachovaných usneseních nejsou jména urozených relátorů, kteří s usnesením vyjádřili souhlas, uvedena.⁷ Téma skladby sněmujících nepatří v české historiografii k frekventovaným a k dispozici jsou pouze ojedinělé práce, které se tohoto tématu dotýkají. Otázky o skladbě králem pozvaných šlechticů na generální sněm v roce 1557 si kladl například Jaroslav Pánek.⁸ Téma zemských sněmů a přítomných relátorů však zpravidla bývá studováno spíše jako podklad pro jiná s tím související témata.⁹

Jak již bylo zmíněno, stěžejní částí této diplomové práce je prosopografická analýza skladby urozených relátorů. Účastníci sněmů z řad stavu královských měst byli vynecháni, neboť jména konkrétních neurozených osob se ve sněmovních usneseních nevyskytovala. S první zkoumanou charakteristikou, kterou byla příslušnost k jednomu ze dvou urozených stavů Českého království, pomohly již samy sněmovní artikule, neboť stavovská příslušnost byla v seznamech relátorů vždy zřetelně odlišena. V dalších částech, které se zabývaly krajskou příslušností a majetností jednotlivých šlechticů, posloužily jako nejdůležitější pramen vydané berní rejstříky. Největší význam měly zejména rejstříky z roku 1603, neboť zkoumaným rokováním v letech 1606-1610 téměř

⁵ Konkrétně se usnesení posledních rudolfínských sněmů nachází v Deskách zemských stavovských. K tomu Národní archiv (dále NA) Praha, Desky zemské stavovské 3.

⁶ K tématu šlechtické hierarchie blíže Petr MAŤA, *Svět české aristokracie (1500-1700)*, Praha 2004, s. 77-87.

⁷ Tato tištěná usnesení (artikule) jsou evidována v rámci publikace *Knihopis českých a slovenských tisků III/1-8*, Praha 1939-1965.

⁸ Jaroslav PÁNEK, *K sněmovní politice Ferdinanda I. (Královův pokus o manipulaci českých stavů na generálním sněmu v roce 1557)*, Folia historica bohemica (dále FHB) 2, 1980, s. 209-246.

⁹ Například Jan P. KUČERA, *Stavovská opozice v Čechách a volba Ferdinanda Štýrského českým králem*, Studia Comeniana et historica 14, 1984, s. 5-42; Jan Bedřich NOVÁK, *Rudolf II. a jeho pád*, Praha 1935; Jaroslav ČECHURA – Alena M. ČERNÁ, *Stavy kontra Popel z Lobkovic – letní spor roku 1609*, Časopis Národního muzea – řada historická 176, 2007, s. 194-215; Jaroslav PÁNEK, *Zápas o charakter české stavovské opozice a sněm roku 1575*, Československý časopis historický (dále ČsČH) 28, 1980, s. 863-887.

bezprostředně předcházely.¹⁰ Pokud se šlechtic nenacházel v tomto soupisu, pak byly ještě dodatečně zkoumány berní rejstříky z roku 1615.¹¹ Pouze v ojedinělých případech bylo využito soupisů z roku 1620, neboť od analyzovaných sněmovních zasedání je dělí již značný časový úsek. Protože vlastnictví statků se mohlo v průběhu několika málo let značně měnit, nelze bez hlubšího výzkumu přesně určit, nakolik byl určitý šlechtic majetným v jednom konkrétním roce. Přesto berní rejstříky z let 1603 a 1615 ukazují, k jaké přibližné majetkové skupině urozenec patřil. Údaje z nich však nelze brát dogmaticky, protože jde o velmi problematické evidenční prameny, jejichž přesnost je velmi nejistá. Nejen že se tyto berní soupisy často nedochovaly kompletní, ale přiznání ke zdanění podávali sami šlechtici, kteří měli samozřejmě zájem na placení co nejmenších částek. K relativnímu srovnání majetnosti šlechticů jsou však berní rejstříky dostačující. Pro kategorizaci majetkových skupin navíc bylo využito typologie Aloise Míky, jenž se touto problematikou zabýval dlouhodobě a s berními rejstříky rovněž pracoval.¹² Otázky po majetkové skladbě relátorů zemských sněmů byly do této práce zařazeny z důvodu, že jde o jeden z faktorů, který mohl mít při sněmovních jednáních vliv na účast konkrétních urozenců.

Podobně se nabízí také otázka, zda měla na sněmovní účast vliv vzdálenost, která dělila šlechtice od místa konání sněmů. Zemské sněmy se zpravidla konaly v Praze a logickým předpokladem se zdá být, že z krajů, které tehdy obklopovaly hlavní město království, by mohla účast být vyšší než z krajů vzdálenějších. Pro tyto účely bylo pracováno s pojmem krajská příslušnost, která se v případě této práce určovala na základě převažujícího podílu majetku šlechtice v některém z tehdejších českých krajů. Tato metoda má svá úskalí, avšak pro účely této práce byla zvolena jako nejvhodnější. Jak již vyplývá z předchozích vět, určování krajské příslušnosti je navázáno na majetkovou analýzu, proto byly pro tuto část stěžejním pramenem rovněž berní rejstříky. Pro lepší představu byly k tomuto tématu zpracovány také doprovodné mapy, jež jsou umístěny na konci práce.

Jednou z nejsložitějších charakteristik, které byly v této práci u jednotlivých urozenců zkoumány, byla náboženská orientace. Z důvodu značně složité náboženské

¹⁰ František MARAT, *Soupis poplatnictva 14 krajů v Království českém z roku 1603*, Věstník Královské české společnosti nauk, třída filosoficko-historicko-jazykozpytná 1898, Praha 1899, s. 1-130.

¹¹ August SEDLÁČEK, *Rozvržení sbírek a berní roku 1615 dle uzavření sněmu generálního nejvyššími berníky učiněné*, *Abhandlungen der Kgl. böhmischen Gesellschaft der Wissenschaft vom Jahre 1869*, VI. Folge, III. Band, Praha 1870

¹² Alois MÍKA, *Majetkové rozvrstvení české šlechty v předbělohorském období*, *Sborník historický* 15, 1967, s. 45-73.

situace v tehdejších Čechách bylo na rozdíl od bakalářské práce upuštěno od pokusů přiřazovat jednotlivé relátory ke konkrétní nekatolické konfesi. Je zde proto počítáno pouze s pojmy „katolík“ a „nekatolík“. Pro zjištění údajů o náboženské orientaci relátorů bylo nutné využít širší spektrum pramenů, literatury a metod, neboť vyznání tehdejších urozenců nebylo nikde evidováno. Podrobněji bude metoda zjišťování charakterizována v příslušných kapitolách, proto jsou zde uvedeny pouze nejdůležitější prameny. Zajímavé informace poskytl ve svých pamětech především tehdejší výrazný katolický politik Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka. Při popisu tehdejších událostí věnoval velkou pozornost právě náboženskému vyznání nejvýznamnějších aktérů tehdejších událostí.¹³ Jako nosný v oblasti zjišťování konfesní orientace se ukázal také výzkum urozencům dedikovaných literárních děl v Knihopisu, který eviduje české tisky mezi lety 1501-1800.¹⁴ V několika málo případech byly údaje sbírány také z edice pobělohorských konfiskací nebo Ottova slovníku naučného.¹⁵ Analýza náboženské orientace je jednou z nejvíce klíčových. Vyznání totiž bylo na počátku 17. století natolik důležité, že rozhodovalo o budoucí politické kariéře šlechticů, čímž ovlivňovalo také četnost jejich návštěv na sněmovních rokováních. Pro pochopení dramatických let ke konci vlády císaře Rudolfa II. může podobná náboženská analýza šlechticů přítomných na sněmovních usneseních přinést cenné informace a prohloubit dosavadní poznání.

Pro lepší pochopení skladby relátorů bylo zkoumáno také hledisko jejich zapojení do dění na několika rovinách tehdejšího politického systému. Vzhledem k předchozímu výzkumu v bakalářské práci, která obdobným způsobem zkoumala sněmy v letech 1616 a 1617, byl předpoklad, že právě angažovanost především v zemské politice bude úzce spjata s účastí na zasedáních zemských sněmů. K určení kariér urozených relátorů byla využita především dostupná literatura, ale také samotná sněmovní usnesení, která nejdůležitější politické pozice u konkrétních šlechticů zpravidla uváděla. Usnesení byla důležitá zejména při analýze aktuálně zastávaných dvorských úřadů, neboť edice Jaroslavy Hausenblasové, která byla rovněž využita, často neuvádí konkrétní roky, kdy daný šlechtic u panovníkova dvora skutečně sloužil. Pro identifikaci nejvyšších zemských

¹³ Josef JIREČEK (ed.), *Paměti nejvyššího kancléře království českého Viléma hraběte Slavaty z Chlumu a Košumberka... od léta 1608 do 1619 I*, Praha 1866.

¹⁴ Bliže *Knihopis*. Pro snazší vyhledávání je možné využít digitalizovanou a doplněnou databázi Knihopisu na webové adrese www.knihopis.cz.

¹⁵ Tomáš V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací v Čechách po roce 1618 I-II*, Praha 1892-1893; *Ottův slovník naučný I-XXVIII*, Praha 1888-1909.

úředníků posloužilo dílo Františka Palackého,¹⁶ k případné identifikaci menších úředníků a jiných osob působících u úřadu zemských desek byla využita také práce Pavly Burdové.¹⁷ Další případná literatura, ze které bylo čerpáno, je uvedena v jednotlivých kapitolách, avšak nelze ještě nezmínit přínos, kterým byla díla z pera Petra Mareše. Jím vydané seznamy přisedících nejvýznamnějších soudních institucí tehdejších Čech a edice obsazení úřadů na krajské úrovni měla pro tuto práci zásadní význam.¹⁸

Výzkum literárního mecenátu v této práci měl dvojí důvod. Jedním z nich byl fakt, že šlechticům dedikovaná díla byla často konfesivně zabarvena, díky čemuž bylo možné poodhalit náboženskou strukturu relátorů.¹⁹ Literární mecenát však také dokumentuje kulturní rozhled jednotlivých sněmujících. Na základě dílčích analýz je možné pozorovat provázanost tohoto mecenátu se sněmovní účastí a také žánrovou skladbu literárních děl, která byla šlechticům věnována. Součástí výzkumu kulturních aktivit relátorů byla rovněž jejich vlastní literární aktivita. Ta byla zkoumána jednak opět pomocí Knihopisu, ale také s pomocí Rukověti humanistického básnictví, která eviduje latinsky a řecky psaná díla.²⁰

Příbuzenské vztahy mezi relátory jsou poslední zkoumanou charakteristikou v této práci. Analýza se opírala zejména o genealogická hesla Ottova slovníku naučného, jejichž autorství patří zejména Augustu Sedláčkovi.²¹ Z dnešního pohledu jde o poměrně nepřehledné texty, kde hlavní důraz byl kladen na mužské linie šlechtických rodů, což hledání širších souvislostí značně znesnadňuje. Přesto je to nejucelenější nástroj pro poznání základních genealogických informací o jednotlivých účastnících zemských sněmů. Prostřednictvím analýzy příbuzenských vztahů lze dohledat možné příbuzenské aliance mezi sněmujícími šlechtici, které mohly společně prosazovat také politické záležitosti a určovat tak chod zemských sněmů.

Součástí práce je rovněž srovnání skladby urozených relátorů mezi jednotlivými zkoumanými roky, ale také jejich porovnání se sněmy analyzovanými v předcházející

¹⁶ František PALACKÝ, *Přehled současný nejvyšších důstojníků a úředníků*, in: Jaroslav Charvát (ed.), *Dílo Františka Palackého I*, Praha 1941, s. 321-417.

¹⁷ Pavla BURDOVÁ, *Úřad desk zemských*, Sborník archivních prací (dále SAP) 36, 1986, s. 273-379.

¹⁸ Petr MAREŠ, *Přisedící většího zemského soudu Českého království (1542-1620) na habsburských dvorech a dvoře Fridricha Falckého*, *Paginae historiae* 18, 2010, s. 7-62; TÝŽ, *Soupis přisedících komorního soudu Českého království v letech 1527-1620*, Praha 2013; TÝŽ, *Krajské mustrunky a krajští mustrheři v organizaci vojenské správy předbělohorských Čech (1565-1618)*, *Paginae historiae* 21, 2013, s. 291-314; TÝŽ, *Obsazování úřadu krajského hejtmana v předbělohorském období a soupis krajských hejtmánů na základě dochovaných seznamů z let 1563/1564 – 1616/1617*, Praha 2009.

¹⁹ Literární mecenát byl zkoumán zejména z údajů v *Knihopisu*.

²⁰ *Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě od konce 15. do začátku 17. století I-V*, Praha 1966-1982.

²¹ *Ottův slovník naučný I-XXVIII*.

bakalářské práci. Cílem je tedy mimo jiné také pokus o postihnutí případných změn, které se mohly během necelých deseti let ve skladbě relátorů udát. Kromě takových otázek bude v části práce věnována pozornost rovněž pokusu o vymezení sněmovního jádra, které se na počátku 17. století utvořilo. Jádro sněmujících bylo určeno především pravidelnou sněmovní účastí. Práce se pokusila poodhalit, které charakteristiky byly pro tyto nejčastější účastníky zemských sněmů typické a jaké měli mezi sebou vazby. Kromě obvyklých seznamů pramenů a literatury jsou na konci práce přiloženy rovněž mapy, které znázorňují krajskou příslušnost. Shrnující tabulky pro jednotlivé zkoumané sněmy jsou rovněž na konci práce k dispozici a mohou posloužit případným dalším zájemcům o toto téma.

2. Zemský sněm a jeho místo v předbělohorských Čechách

Jednou z nejdůležitějších politických institucí v Českém království byl v předbělohorské době zemský sněm.²² Právě na těchto shromážděních stavovské obce, kterých se mohli účastnit muži z řad vyšší i nižší šlechty společně s vyslanými zástupci královských měst, se projednávala nejaktuálnější politická témata. Ačkoliv se na sněmech řešila různá agenda spojená s potřebami země, nejvíce frekventovaným bodem jednání bylo povolování nejrůznějších berní. Bez souhlasu tohoto stavovského sjezdu nemohl panovník většinu berní vypisovat, čímž byl motivován k jeho pravidelnému svolávání.²³ Právě zde docházelo k intenzivnímu střetávání panovnické a stavovské moci. Kromě svého politického významu však zemský sněm také představoval důležité místo, kde se stavové z celého území Českého království scházeli a rozmlouvali spolu.

Země Koruny české byl název státního útvaru, který v předbělohorské době tvořilo celkem pět zemí – Čechy, Morava, Slezsko, Horní a Dolní Lužice. Ačkoliv privilegovaného postavení v rámci zemí Koruny požívalo České království, zbývající země měly zajištěnou poměrně značnou míru samostatnosti. Ve všech zemích se vytvořily svébytné stavovské obce, které se společně s panovníkem podílely na moci a správě.²⁴ Jedním z hlavních pojítek tohoto soustátí byla právě osoba společného panovníka. Ačkoliv v případě nutnosti mohl být svolán generální sněm, kde měli rokovat zástupci stavů ze všech zemí Koruny české, tato shromáždění nebyla mezi stavy oblíbená a význam generálních sněmů nebyl příliš velký.²⁵ To se změnilo v době českého stavovského povstání, avšak pouze na krátký čas.

Politický systém českého státu zahrnoval několik mocenských rovin.²⁶ Na zemské rovině představovaly pilíře stavovské moci v Čechách především dvě hlavní instituce – větší zemský soud a český zemský sněm.²⁷ Zemský soud představoval silnou soudní instituci a byl složen z předních českých urozců. Jeho nevýhodou ale bylo, že personální obsazení bylo v rukou panovníka.²⁸ Naproti tomu se českého zemského sněmu

²² K tomu blíže F. HNÍDEK, *Sněm*. Ačkoliv se v případě práce Františka Hnídky jde již o více než sto let starou publikaci, zůstává i nadále důležitým zdrojem poznání o působení zemských sněmů. K problematice vymezení působnosti zemských sněmů se vztahuje také část bakalářské práce autora tohoto textu. Srov. J. ZIMOLA, *Relátoři*, s. 15-26.

²³ Jaroslav PÁNEK, *Stavovství v předbělohorské době*, FHB 6, 1984, s. 163-219, zde s. 183.

²⁴ Petr VOREL, *Velké dějiny zemí Koruny české VII. 1526-1618*, Praha-Litomyšl 2005, s. 43-44.

²⁵ F. HNÍDEK, *Sněm*, s. 15-19.

²⁶ K tomu blíže Jaroslav PÁNEK, *Politický systém předbělohorského českého státu*, FHB 11, 1987, s. 41-101.

²⁷ K instituci většího zemského soudu podrobně Marek STARÝ, *Přední klenot zemský. Větší zemský soud Království českého v době rudolfínské*, Praha 2014.

²⁸ Tamtéž, s. 139-155.

směl z řad šlechty účastnit každý muž, jenž byl členem buď panského, nebo rytířského stavu Českého království.²⁹ Nejen z tohoto důvodu se sněmovní jednání stávala opravdovým politickým kolbištěm, kde se intenzivně střetávala moc stavů a panovníka. Ve většině případů v předbělohorské době šlo o spory ohledně povolování berní nebo svolávání zemské hotovosti, v některých letech se však na sněmovních jednáních řešily i palčivější otázky s významnými následky.³⁰

Právo svolávání zemského sněmu zůstalo v předbělohorských Čechách panovnické moci. Záleželo tak na vůli panovníka, na jaký termín, či jestli vůbec sněm vypíše. Stejně tak mohl panovník rozepsat sněm během roku vícekrát. Vhodný termín konání sněmu mohli habsburští panovníci konzultovat s nejvyššími zemskými úředníky.³¹ Rovněž se s nimi panovník radil ohledně témat, která by měla být na sněmovním jednání probírána.³² Ačkoliv bylo možné toto stavovské shromáždění vyhlásit na jakýkoliv termín, z analýzy edice *Sněmů českých* poměrně zřetelně vyplývá, že většina z nich byla zahajována v první polovině roku, především v rozmezí měsíců ledna až dubna.³³ Termín konání bylo v ideálním případě nutné dobře rozmyslet, neboť bylo třeba brát ohled na konání sněmů ve vedlejších zemích Koruny české,³⁴ na zasedání zemského soudu, ale též na koloběh polních prací, neboť při nich „*každý pilný a dobrý hospodář doma, aby dohlídati mohl, zuostává...*“³⁵ Místo konání zemského sněmu nebylo pevně určeno, avšak

²⁹ F. HNÍDEK, *Sněm*, s. 5.

³⁰ Podrobněji o roli českých zemských sněmů v přelomových událostech předbělohorské doby J. ZIMOLA, *Relátoři*, s. 23-26.

³¹ Kupříkladu *SČ III*, č. 9, s. 18; Tamtéž, č. 249, s. 423; *SČ VI*, č. 170, s. 283.

³² *SČ IX*, č. 160, s. 218.

³³ Výjimečné ale samozřejmě nebyly ani sněmy vypsáné na druhou část roku. Jedním z mnoha příkladů může být sněm z roku 1554, který se konal 27. srpna, k tomu *SČ II*, č. 236, s. 661.

³⁴ K zemským sněmům na Moravě více František KAMENÍČEK, *Zemské sněmy a sjezdy moravské I-III*, Brno 1900-1905. Ke sněmům ve Slezsku podrobně Kazimierz ORZECOWSKI, *Sejm slaski XVI wieku. Organizacja i sposób dzialania*, Czasopismo prawno-historiczne 26, 1974, č. 1, s. 85-123; TÝŽ, *Ewolucja form slaskiego sejmu pod rządami Habsburgów w XVI wieku*, Czasopismo prawno-historiczne 25, 1973, č. 2, s. 89-118. Podobně jako v Českém království, také ve vedlejších zemích měly pouze zemské sněmy právo schvalování berní a svolávání zemské hotovosti. Od sněmů v Čechách se odlišovaly především rozdílným složením stavovské obce.

³⁵ *SČ III*, č. 249, s. 423. „*Toliko za dobré a příležitosté nám společně a jednostně by se býti vidělo, aby sněm v tomto království po vykonání sněmu moravského a slezských, což bude moci nejspíše, a kdyby, to býti mohlo mezi čase velikonočním a svatým Duchem rozepsán a držán býti mohl, tak aby se tudy budoucímu soudu zemskému o suchých dnech letničních žádná překážka nestala; pakliby to vždy mezi nahoře psaným časem býti nemohlo, aby týž sněm hned po sv. Trojici nejprve přišti bez odkladu soudu zemského položen a držán byl. I ačby se soudu zemskému tudy překážka, že by držán býti nemohl, stát musila, však toho se obávati jest, měl-li by se týž sněm děle poodtáhnouti a v tom díla polní nastávati měla, při kterýchž každý pilný a dobrý hospodář doma, aby dohlídati mohl, zuostává, jest se obávati, že by se málo osob z stavů k takovému sněmu sjeti a tudy V. C. M. nějaké překážky v to vkročiti mohly: a tak by neohlédaje se na soud zemský, žeby držán býti nemohl, větší potřebě, jakožto sněmovní, menší ustúpiti musila...*“. Z tohoto úryvku kromě jiného také vyplývá, že nejvyšší zemští úředníci dávali větší důležitost sněmovnímu jednání před zemským soudem. Nakolik byl tento názor rozšířen mezi ostatními stavovskými osobami v Českém království, by bylo nutné dále ověřit.

v drtivé většině případů probíhalo rokování v hlavním městě Českého království, konkrétně na Pražském hradě. Pouze výjimečně byly v předbělohorské době pro uspořádání tohoto sjezdu vybrány České Budějovice, pravděpodobně kvůli výhodnější geografické poloze vůči Vídni.³⁶ Co se pak týče délky jednání, to se odvíjelo především od míry neústupnosti stavovské opozice, či podle závažnosti projednávaných bodů. Sněm mohl trvat pouze několik dní, ovšem stejně tak se mohla jednání protáhnout na několik měsíců.³⁷

Samo jednání probíhalo podle starých zvyklostí. Sněm zahajoval panovník nebo pověřený zástupce, který dal přečíst královskou propozici.³⁸ V ní byly popsány aktuální politické události a motivace, která panovníka vedla ke svolání stavovské obce. Propozice často argumentovala „*ukrutným nepřitelem Turkem*“, který ohrožoval křesťanské země a jemuž bylo potřeba se postavit.³⁹ Sněmovní přednesení se samozřejmě nemohlo obejít bez požadavků, jejichž schválení panovník po stavech žádal. Jednání o propozici pak probíhalo prostřednictvím tří kurií, které odpovídaly třem stavům v Českém království. Na jednání zemského sněmu nešlo o hlasování. V předbělohorské době šlo spíše o „*usnášení se*“, neboť závěry jednání se postupně utvářely, když k návrhům nejvyšších zemských úředníků ostatní šlechtici přidávali svoje připomínky. Výsledkem byl zpravidla kompromis, avšak váha hlasu některých jedinců, kteří zastávali jeden z nejvyšších úřadů, jinou významnou funkci nebo zkrátka patřili mezi nejvíce urozené, byly výrazně větší než těch, kteří zaujímali místo na konci stavovské hierarchie. V jejich případě nebyla velká šance sněmovní jednání výrazněji ovlivnit.⁴⁰ Návrh postupně schválený všemi kuriemi se poté předkládal panovníkovi nebo jeho zástupci. V případě, že závěry stavů panovníkovi nevyhovovaly, celý proces se opakoval, dokud nedošlo ke shodě. Poté mohl být sněm ukončen, nebo se mohly projednávat další záležitosti, které předkládali stavové. Před úplným ukončením sněmu bylo do zemských desek vepsáno sněmovní usnesení,

³⁶ M. STARÝ, *Přední klenot*, s. 124.

³⁷ Příkladů velmi dlouhých sněmovních jednání je několik. Například sněm z roku 1609 s několika přestávkami trval zhruba třináct měsíců a ukončen byl až následujícího roku. K událostem ohledně vydání Majestátu na náboženskou svobodu podrobněji Jiří JUST, 9. 7. 1609 – *Rudolfův Majestát. Světla a stíny náboženské svobody*, Praha 2009. Rovněž velmi dlouhé sněmovní zasedání probíhalo v roce 1575, kdy se jednalo o české konfesi. K tomu blíže Ferdinand HREJSA, *Česká konfese, její vznik, podstata a dějiny*, Praha 1912. Naopak například sněm v roce 1616 trval pouhý jeden den, neboť nebylo projednáváno žádné problematické téma. Usnesení tohoto sněmu je uloženo v NA Praha, Desky zemské stavovské 5, fol. G18-G22.

³⁸ Velká část královských propozic pro jednotlivé předbělohorské sněmy je vydána v edici *Sněmy české*. Namátkou třeba *SČ X*, č. 104, s. 125-134.

³⁹ Podobné formulace se nachází v drtivé většině královských propozic z předbělohorské doby. Například *SČ I*, č. 248, s. 402.

⁴⁰ P. MATA, *Svět*, s. 56.

k němuž byl připojen seznam relátorů, kteří vyjádřili se závěry sněmu souhlas. Usnesení tak nabylo povahy zákona a mohlo být tiskem šířeno po celém území Čech.⁴¹

Na zemském sněmu bývala projednávána poměrně široká škála požadavků, které nejlépe dokumentují právě sněmovní usnesení. Ačkoliv většina z nich zmiňuje podobná projednávaná témata, v průběhu předbělohorské doby došlo k zajímavé proměně vizuální stránky sněmovních artikulí. Pravděpodobně z důvodu lepší přehlednosti se okolo roku 1575 sněmovní usnesení začala vnitřně členit.⁴² Co se pak týče projednávaných témat, ta vždy nějakým způsobem reagovala na panovníkovu propozici a závěry z rokování byly součástí závěrečného usnesení. Stavové měli také v případě panovníkova svolení možnost projednat další naléhavé záležitosti.⁴³ V předbělohorské době téměř ve všech případech platilo, že „*Landtag is Geldtag*“. Schvalování nejrůznějších berní tvořilo ústřední bod jednání drtivé většiny zemských sněmů. Habsburským panovníkům se v průběhu 16. století povedlo berně a sbírky z Čech, které měly být původně vypisovány pouze z dobré vůle stavů a spíše výjimečně, získávat pravidelně a financovat s nimi svoji zahraniční politiku i správu monarchie.⁴⁴ Kromě klasických berní z majetku nebo osedlých a posudného se ke konci století prosadila i řada dalších zdanění a sbírek. V usneseních je tak možné nalézt zmínky o dani z určitého množství prodané vlny, obilí, mléčných výrobků, dobytka, z počtu komínů nebo dalších „*rozličných věcí*“.⁴⁵ Společně se schválenou výší berně byly ve sněmovním usnesení většinou rovnou připraveny i závazné formy „*příznávacích listů*“, jež se měly odevzdávat berníkům jako doklad

⁴¹ F. HNÍDEK, *Sněm*, s. 33-43.

⁴² Z původního souvislého textu, který příliš neusnadňoval orientaci v přijatých bodech jednání, se začaly vyčleňovat konkrétní podnadpisy. Nově se tak začaly objevovat v usneseních shrnující názvy projednávaných témat, například „*o Židech*“, nebo „*o plavbě dříví po řekách*“. Pod těmito nadpisy pak následoval příslušný text, který se k tématu vztahoval. Pravděpodobně poprvé se toto členění objevuje v usnesení z roku 1575. K tomu *SC IV*, č. 86, s. 269-310. Možným důvodem, proč právě v usnesení tohoto sněmu došlo ke změně členění, může být fakt, že výsledný text z náročného sněmovního jednání byl zkrátka příliš dlouhý a bez vnitřního členění by byl značně nepřehledný. Nicméně tato praxe se zjevně ujala a ve většině (ne však ve všech) následujících předbělohorských sněmovních usnesení se již text podnadpisy zpřehledňoval.

⁴³ Například roku 1581 žádal Rudolf II. ve sněmovní propozici stavy především o domovní berní, placení lidu válečného v Uhrách, pomoc při stavbě pevnosti Ujvar, o schválení posudného, o splacení dluhů z dřívějších berní, o vyslání stavovských komisařů na hranice se Saskem a rovněž o vyslání stavovské komise do hornických měst. K tomu *SC VI*, č. 13, s. 16-21. Stavové všechny tyto požadavky promítli do závěrečného usnesení. K nim však přibyla ještě některá témata, která do usnesení prosadili stavové a v královské propozici se o nich žádná zmínka nevyskytuje. Šlo například o majetkové záležitosti nejvyššího purkrabství, opravy pražského domu nejvyššího písaře nebo přidání dvou dní k zasedání většího zemského soudu. Usnesení tohoto sněmu je vydané v *SC VI*, č. 31, s. 38-62.

⁴⁴ J. PÁNEK, *Stavovství*, s. 183-184.

⁴⁵ Například *SC VII*, č. 49, s. 64-91; *SC IX*, č. 412, s. 542-566.

o zaplacení.⁴⁶ Sami berníci, ať nejvyšší či krajší a také výběřčí posudného, byli rovněž často vybírání přímo zemským sněmem.⁴⁷

Stejně jako povolování berní, také svolávání zemské hotovosti bývalo jedním ze stěžejních bodů sněmovního jednání. V případě nebezpečí, které v předbělohorském období přicházelo především ze strany Turků, mělo stavovské shromáždění pravomoc vyhovět panovníkově žádosti o svolání zemského vojska a jeho vyslání do boje. V čase předpokládaného brzkého svolání hotovosti obsahovalo usnesení ze sněmu údaje o tom, podle jakého klíče mají stavové mustrovat vojáky, případně vybírat speciální válečnou berni.⁴⁸ V období déle trvajícího nebezpečí byly na zemském sněmu voleny komise. Ty se měly v případě eskalace konfliktu sejít a bez nutnosti jednání dalšího zemského sněmu urychleně jmenovat mustrhery a svolat zemskou hotovost.⁴⁹

Sněmovní jednání ovšem naplňovala i celá řada dalších témat. Na shromáždění stavovské obce například docházelo k sociálnímu pohybu uvnitř jednotlivých stavů. Šlo například o přijímání cizinců za obyvatele Českého království,⁵⁰ ale také o povýšení neurozených do rytířského stavu a méně časté povýšení rytířů do stavu panského.⁵¹ Zemský sněm rovněž schvaloval panovníkovi prodej komorních statků nebo jejich částí. Stejně to platilo o majetku, který příslušel k některým zemským úřadům, jako bylo například nejvyšší purkrabství pražské. V druhém uvedeném případě také nejvyšší zemští úředníci často žádali po sněmu uhradit alespoň část nákladů, které byly s vykonáváním

⁴⁶ V usnesení z roku 1603 jsou třeba uvedeny vzory přiznávacích listů na berně z vlny, dobytka, mlýnů, komínů i tzv. rozličných věcí, kam patřily ryby, maso, víno a další komodity. K tomu *SC X*, č. 322, s. 402-423. Ve sněmovních usneseních se objevovaly i případy, v kterých mohlo být placení daní odpuštěno. Většinou se osvobození vztahovalo na „pohořelé“ nebo nějakou živelnou pohromou zastíženě, či na chudé hornické obce. Kupříkladu jsou tyto výjimky zmíněny v *SC VI*, č. 257, s. 443, 444.

⁴⁷ Sněmovní usnesení naznačují zajímavou změnu v úřadech krajských berníků. Zatímco po většinu předbělohorské doby byli do těchto úřadů voleni šlechtici a měšťané společně, po roce 1603 již podle sněmovních artikulů byli do těchto funkcí jmenováni pouze měšťané. Tuto tezi by však bylo nutné lépe ověřit i dalšími prameny.

⁴⁸ Pro zemskou hotovost, která se do Uher vypravila v roce 1594, určilo sněmovní usnesení z roku 1593, aby každý desátý poddaný táhl do boje. Podle tehdy platného „šacuňku“ z roku 1557 měl každý z majetku 5000 kop českých grošů rovněž postavit do pole jednoho „koně zbrojného“ a jezdce. K tomu *SC VIII*, č. 137, s. 378-383. K problematice krajských mustrherů blíže P. MAREŠ, *Krajské mustrunky*.

⁴⁹ Například *SC X*, č. 187, s. 222-227, Tamtéž, č. 218, s. 277-278.

⁵⁰ Marek STARÝ, *Cizozemci a spoluobytelé. Udělování českého obyvatelského práva (inkolátu) v době předbělohorské*, Praha 2018.

⁵¹ Jako příklad povýšení rytíře do panského stavu lze uvést Přecha Hodějovského z Hodějova. Ten byl povýšen na sněmu roku 1601. Tím se stal tzv. novožitným pánem. To se projevilo například tak, že na sněmovních jednáních let 1608 a 1609, o kterých bude podrobněji pojednáno níže, byl v seznamu relátorů uváděn sice již jako příslušník vyšší šlechty, ale až na posledních místech. Doklad o jeho povýšení se nachází v *SC X*, č. 139, s. 165-166. K povyšování do stavu rytířského podrobně Vladimír KLECANDA, *Přijímání do rytířského stavu v zemích českých a rakouských na počátku novověku. Příspěvek k dějinám nižší šlechty*, Časopis archivní školy 6, 1928, s. 1-125. K tzv. erbovníkům blíže TÝŽ, *Tři kapitoly o českomoravských erbovníkách*, Zprávy českého zemského archivu 7, 1931, s. 69-96.

úřadu a správou k úřadu přináležejícímu majetku spojené. Paleta projednávaných témat byla velmi pestrá a nelze ji v této práci plně postihnout. Kromě výše uvedených záležitostí, voleb nejrůznějších stavovských komisí,⁵² přímluv za konkrétní osoby, srovnání městských práv atd., se v usneseních objevovaly i na první pohled kuriózní záležitosti, jako byly například ustanovení „o rozpustilostech lidí mladých“ nebo „o zbytečnosti v šatstvu“.⁵³

Jednání zemského sněmu bylo kromě jiného také významnou společenskou událostí. Na jednom místě se mohli setkat příslušníci různých stavů, lidé z různých majetkových poměrů a zcela opačných konců Českého království. Na to, jakou důležitost přikládali sněmovnímu jednání jeho účastníci, se pokusí v dalších částech odpovědět také tato práce. Společnost raného novověku byla poměrně jasně strukturovaná.⁵⁴ Veřejná shromáždění, kam lze sněmovní jednání zařadit, byla místem, kde se hierarchická pravidla jasně uplatňovala.⁵⁵ Také tato práce má za cíl prozkoumat hierarchii sněmujících na níže popisovaných sjezdech a bude o ní pojednáno v dalších částech této práce.

⁵² Obsazování nejrůznějších stavovských komisí by si zasloužilo badatelskou pozornost, neboť může být zajímavým vodítkem k zapojení mnoha šlechticů do správy země.

⁵³ Podrobněji a s odkazy na konkrétní pasáže ve sněmovních usneseních J. ZIMOLA, *Relátoři*, s. 21-23.

⁵⁴ K tomu Václav BŮŽEK a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku: struktury, identity, konflikty*, Praha 2010.

⁵⁵ P. MATA, *Svět*, 52-66.

3. Zemské sněmy v letech 1606-1609/10 a jejich politické pozadí

V této práci zkoumané sněmy se odehrávaly v poměrně vypjatém úseku předbělohorské doby, v němž je možné hledat předeheru k pozdějším událostem českého stavovského povstání. Dlouhodobé napětí způsobovalo zejména vyhrocování náboženských rozporů mezi nekatolickou většinou a katolickou menšinou, která však měla silnou oporu v osobách habsburských panovníků. Tento růst napětí výrazně zintenzivnil po roce 1575 v jednáních o České konfesi.⁵⁶ V Čechách se utvořilo několik nekatolických náboženských proudů. Tím nejstarším, jenž vyrůstal ještě z doby husitské revoluce, byli tzv. starokališníci. Ti však zůstávali v průběhu předbělohorské doby stále více propojeni s katolickou stranou. Jejich postoj se projevil například v již zmíněném jednání o České konfesi, stejně jako později v době boje o Majestát na náboženskou svobodu. Spolupráce těchto konzervativních českých utrakvistů s novoutrakvisty byla těžko myslitelná. Starokališnická šlechta, jejímž příkladem může být například bratr nejvyššího purkrabího – Štěpán Jiří ze Šternberka, se orientovala na spolupráci s katolíky.⁵⁷ Pravděpodobně nejpočetnější skupinou nekatolíků byli již zmiňovaní novoutrakvisté. Šlo o širokou a různorodou skupinu, která v části zejména starší české literatury bývá ztotožňována s luterány. Novoutrakvismus, proud označující reformačně orientované nekatolíky, však kromě pravověrných luteránů může zahrnovat také stoupence Filipa Melanchtona či Jana Kalvína.⁵⁸ Nejspíše výrazně méně početnou, avšak velmi významnou, byla skupina Jednoty bratrské. Její působení bylo zakázané a zejména po obnovení starých panovnických nařízení roku 1602 na ni byl vyvíjen silný tlak.⁵⁹ K Jednotě se podle odhadů hlásilo jen asi 1 % obyvatelstva Čech, na Moravě o několik procent více. Do výraznějšího zapojení v opoziční stavovské politice se její stoupenci odhodlali především od poslední čtvrtiny 16. století.⁶⁰

Společně s aktivizací nekatolických stavů postupovala také snaha o obrodu katolického náboženství v Českém království.⁶¹ Již za vlády Ferdinanda I. došlo k příchodu jezuitského řádu do Čech a obnově arcibiskupství v Praze. Počátky

⁵⁶ K jednání o české konfesi blíže F. HREJSA, *Česká konfese. K procesu konfesionalizace například Anton SCHINDLING, Utváření konfesi, konfesionalizace a multikonfesionalita jako základní problém evropských dějin v 16. a 17. století. Nová německá literatura k problematice, Český časopis historický (dále ČČH) 106, 2008, s. 80-108.*

⁵⁷ J. JUST, 9. 7. 1609 – *Rudolfův Majestát*, s. 11-16.

⁵⁸ Více Jiří JUST – Zdeněk NEŠPOR – Ondřej MATĚJKA, *Luteráni v českých zemích v proměnách staletí*, Praha 2009.

⁵⁹ P. VOREL, *Velké dějiny*, s. 411.

⁶⁰ J. JUST, 9. 7. 1609 – *Rudolfův Majestát*, s. 11.

⁶¹ P. VOREL, *Velké dějiny*, s. 395-410.

koordinovaného rekatolizačního procesu lze hledat v osmdesátých letech 16. století v souvislosti s přeložením papežské nunciatury ke dvoru císaře Rudolfa II. v hlavním městě Českého království.⁶² Papežští vyslanci se stali vlivnými postavami v zákulisní politice a měli velký vliv na uskutečňování prvních programů rekatolizace. Ta se spoléhala na misijní a pedagogickou činnost jezuitského řádu a postupné obsazování nejvyšších zemských úřadů katolíky či alespoň smířlivými nekatolíky. Za zlomový bývá považován zvláště rok 1599, kdy se mimo jiné nejvyšším kancléřem stal silně katolicky orientovaný Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic.⁶³ Zostřující se náboženské rozpory byly tedy jedním z faktorů, s kterým vstupovaly země Koruny české do 17. století.

Středoevropská habsburská monarchie si do nového století přinesla i další problémy. Jedním z těch nejviditelnějších byla pokračující dlouhá válka s Turky na území Uher, která se táhla již od roku 1591, ačkoliv napětí na uherské hranici trvalo po celou předbělohorskou dobu. Dlouhotrvající konflikt značně vyčerpával obě válčící strany. Boj probíhal především o pohraniční pevnosti a není bez zajímavosti, že na uherských bojištích získávali své bojové zkušenosti mnozí vojevůdci pozdější třicetileté války, jako například Albrecht z Valdštejna, Jindřich Matyáš Thurn a další.⁶⁴ Kromě nich se vojenských tažení do Uher účastnila celá řada dalších a méně známých příslušníků české šlechty.⁶⁵ Náboženské napětí a dlouhotrvající vojenský konflikt na jihovýchodních hranicích habsburské monarchie byly jedněmi z hlavních příčin, které přerostly v dramatické události na pozadí sněmovních jednání let 1606-1609/1610.

K výrazné eskalaci situace na uherském válčišti došlo z několika důvodů.⁶⁶ Kromě nespokojenosti sedmihradské šlechty s habsburskou správou to byla násilně prováděná rekatolizace na území Sedmihradska a Horních Uher. Řádění císařských vojsk se stalo pro místní nekatolickou šlechtu obrovskou hrozbou. Poloha těchto zemí v bezprostřední

⁶² K působení papežské nunciatury například Tomáš ČERNUŠÁK, *Papežská politika v českých zemích za nunciatury Antonia Caetaniho (1607-1609)*, FHB 25, 2010, s. 7-22; TÝŽ, *Nunciatura u císařského dvora v prvních letech vlády Rudolfa II. a české země*, ČČH 111, 2013, s. 728-748.

⁶³ J. JUST, 9. 7. 1609 – *Rudolfův Majestát*, s. 19-21. K osobě Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic v úvodní části edice například Pavel MAREK (ed.), *Svědectví o ztrátě starého světa. Manželská korespondence Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic a Polyxeny Lobkovické z Pernštejna*, České Budějovice 2005 (= /Prameny k českým dějinám 16.-18. století B/I).

⁶⁴ K tzv. patnáctileté válce blíže Miroslav ŽITNÝ, *Patnáctiletá válka a žitvatorocký mír*, in: Václav Bůžek – Rostislav Smíšek (edd.), *Habsburkové. Země Koruny české ve středoevropské monarchii (1526-1740)*, Praha 2017, s. 93-97.

⁶⁵ K problematice válečných zkušeností české nižší šlechty nejen z uherského bojiště podrobně Václav BŮŽEK – František KOREŠ – Petr MAREŠ – Miroslav ŽITNÝ, *Rytíři renesančních Čech ve válkách*, Praha 2016.

⁶⁶ Příčiny propuknutí Bočkajova povstání z maďarského pohledu jsou přehledně shrnuty v článku Géza PÁLFFY, *Povstání Štěpána Bočkaje*, in: Václav Bůžek – Rostislav Smíšek (edd.), *Habsburkové*, s. 99-102

blízkosti tureckých držav však byla vhodná pro protihabsburské povstání, neboť se dalo očekávat, že ho vojensky podpoří Turci.⁶⁷ Do čela povstání se postavil velmož Štěpán Bočkaj a od poloviny října roku 1604 začal vojensky obsazovat habsburskou část Uher. Nechal se také zvolit sedmihradským knížetem a dokonce uherským králem.⁶⁸ Bočkajovy oddíly a jeho turečtí spojenci rovněž podnikali kořistnické nájezdy na okolní země. Z českých zemí trpěla nepřipravená jižní Morava od května 1605 brutálním plněním, kterému zpočátku nebyli stavové ani panovník schopni zabránit.⁶⁹ Změna nastala teprve poté, co se podařilo zmustrvat zemská vojska a vyslat je do pole. Nájezdníci byli několikrát poraženi v Dolních Rakousích, během srpna zemská hotovost vytlačila povstalce také z Moravy. V Uhrách však využili oslabení císařské strany k ofenzivě Turci, dobyli několik významných pevností a zajistili si lepší pozici pro nadcházející mírová vyjednávání, jimiž byl pověřen arcikníže Matyáš.⁷⁰ Zejména v událostech Bočkajova povstání měl svoje první příčiny ostrý bratrský spor uvnitř habsburské monarchie.⁷¹

Jednání zemského sněmu v roce 1606 probíhalo od 25. února do 22. března.⁷² V té době již byla situace na bojištích klidnější, přestože mírová smlouva ještě nebyla dojednána. Jako důvod ke svolání sněmu byl uveden především „*pozdvížený a nepokojný lid hejducký*“, který „*všecko široce a daleko jest zplundroval*.“⁷³ Témata probíraná na sněmovním jednání se však významným způsobem neodlišovala od těch z předchozích let. Největší část usnesení zabíraly nejrůznější formy berní a s tím spojená agenda, dále to byly běžné záležitosti jako artikuly o plavbě po Labi, „*vyzdvižení hor*“ nebo nařízení o stavbě silnic z Bavorska. Ke konci usnesení se nachází text, který se bezprostředně vázal na tehdejší jednací úsilí arciknížete Matyáše.⁷⁴ Týkal se volby osob, které měly dostat plnou moc zemského sněmu k ratifikaci případné dohodnuté mírové smlouvy. Další zvolené osoby z Čech měly společně s vyslanci z vedlejších zemí zaměřit na

⁶⁷ Jan Bedřich NOVÁK, *Rudolf II.*, s. 37.

⁶⁸ P. VOREL, *Velké dějiny*, s. 424-426.

⁶⁹ K tomu blíže František KAMENÍČEK, *Vpády Bočkajovců na Moravu a ratifikace míru Vídeňského od zemí Koruny české roku 1605-1606*, Praha 1895.

⁷⁰ J. JANÁČEK, *Rudolf II.*, s. 384.

⁷¹ K tomu Václav BŮŽEK (ed.), *Ein Bruderzwist im Hause Habsburg (1608-1611)*, České Budějovice 2010 (= Opera historica 14).

⁷² Sněmovní usnesení se společně s nařízením o hotovosti nachází v NA Praha, Desky zemské stavovské 3, fol. F21-H23. Bez seznamu relátorů a nařízení o hotovosti je usnesení také zpřístupněné v rámci databáze knihopisu pod označením K00359.

⁷³ NA Praha, Desky zemské stavovské 3, fol. F22'.

⁷⁴ Je zajímavé, že tento důležitý text není od ostatního textu oddělen obvyklou formou nadpisu, a to ani v deskách zemských, ani v tištěné podobě, kde je dokonce v závěrečném obsahu výslovně zahrnut do oddílu s názvem „*Žádost o Hrabství kladské*“, se kterým však nemá nic společného.

rokování zemského sněmu do Uher.⁷⁵ Na sněmovním jednání byly voleny osoby, které se v případě potřeby měly sejít a jménem sněmu dát zmustrovat vojenskou hotovost, k čemuž opravdu došlo 6. května. Za sněmovním usnesením z roku 1606 se v deskách zemských nachází „*Artikulové strany nařízení hotovosti*“.⁷⁶ V nich je řešena otázka případného vyslání hotovosti podle běžného vzoru – podle jakého majetkového klíče má být hotovost svolána, kdo se má stát krajským musttherem, jak má být vojsko vybaveno a zásobováno. Hotovost měla být připravena se zmobilizovat a vytáhnout do boje, pokud by byla ohrožena Morava nebo Slezsko. Kdyby vyrazila a v těchto zemích se nepřítel již nenacházel, měla hotovost ještě právo táhnout za hranice, jestliže by byla obležena Vídeň nebo pevnost Komárno.⁷⁷ Roku 1606 zemská hotovost byla pouze zmustrována, k jejímu povolání do pole nedošlo.⁷⁸

V průběhu roku 1606 probíhalo intenzivní vyjednávání o mírové smlouvě s Bočkajovci a Turky. Arcikníže Matyáš byl v těchto jednáních poměrně úspěšný. Ačkoliv musel vzhledem ke špatné situaci císařské armády konat významné ústupky, povedlo se mu uhájit nárok Habsburků na uherský trůn. Štěpán Bočkaj získal doživotní vládu v Sedmíhradsku, uherské nekatolické stavy do mírové smlouvy prosadily náboženskou svobodu.⁷⁹ Dne 23. června byl dokončen návrh mírové smlouvy s uherskými povstalci. O několik měsíců později byl obdobně uzavřen tzv. žitvatorocký mír také s Turky. Problémem však bylo, že Matyášem vyjednané smlouvy císař Rudolf II. odmítal ratifikovat a nadále trval na vojenském řešení. Tento jeho postup vyvolával vážné obavy především v těch zemích habsburského soustátí, které Bočkajovo povstání nejvíce postihlo. Zde zároveň nejvíce sílily hlasy o změně na trůně.⁸⁰

V roce 1607 se v Českém království konal mezi 7. a 23. květnem zemský sněm. Obsahem jednání byly povětšinou berně či další pravidelně se objevující agenda, žádná výrazně sporná otázka se na něm zřejmě neprobírala. Nešlo o důležitý sněm, neboť schvalování pravidelných berní již na počátku 17. století bylo spíše pravidlem než výjimkou.⁸¹ Politické události, které rozhodovaly o osudu monarchie, se začaly

⁷⁵ Zmíněná část sněmovního usnesení v NA Praha, Desky zemské stavovské 3, fol. G17-G21’.

⁷⁶ NA Praha, Desky zemské stavovské 3, fol. H4-H23. Toto nařízení vyšlo rovněž tiskem a je evidováno v Knihopisu pod označením K00360.

⁷⁷ NA Praha, Desky zemské stavovské 3, fol. H12-H13.

⁷⁸ K působení vojenských hotovostí blíže P. MAREŠ, *Krajské mustrunky*, s. 299-309.

⁷⁹ J. JUST, *9. 7. 1609 – Rudolfův Majestát*, s. 33.

⁸⁰ P. VOREL, *Velké dějiny*, s. 427-428.

⁸¹ Sněmovní usnesení se nachází v NA Praha, Desky zemské stavovské 3, fol. H25-J24. Vytiskované usnesení je evidované rovněž v knihopisu pod označením K00361.

pravděpodobně dávat do pohybu mimo sněmovní lavice, neboť závěrečné usnesení neobsahuje žádné zmínky, které by blížící se krizi naznačovaly.

Arcikníže Matyáš si mírovými jednáními a příslibem svobody vyznání pro Uherské stavy získal pozornost nekatolíků v monarchii, zejména v Uhrách, Rakousích a na Moravě. Na konci roku 1607 se Matyáš rozhodl jít do otevřené vzpoury. Uherští a rakouští stavové společně 1. února 1608 uzavřeli konfederaci na obranu mírových smluv z roku 1606. Ačkoliv se o tom v žádném z oficiálních dokumentů nepsalo, cílem spolku byla vzpoura proti vládnoucímu císaři.⁸² Po jeho uzavření arcikníže Matyáš oslovil i další země monarchie, aby se ke spolku přidaly. Ohlas měl jeho apel zejména na Moravě.⁸³

Na 10. března roku 1608 svolal císař na Pražský hrad zemský sněm.⁸⁴ Trval poměrně krátce a taktéž z něj vzešlé usnesení patří k těm nejkratším. Jeho svolání je vysvětleno nastalým nebezpečím, které „*ještě se neumeňšuje, nýbrž čím dále vždy větší...*“⁸⁵ V usnesení se však nenachází obvyklá formulace o tureckém nepříteli, původce nebezpečí v tomto případě nebyl jmenován. Kvůli vážné situaci se císař zavázal vypsat generální sněm pro všechny země Koruny české do Prahy, kde údajně chtěl problémy řešit.⁸⁶ Problematická byla v těchto dnech zejména situace na Moravě, kde se stavové nadechovali k definitivnímu připojení se k Matyášově vzpouře. Vyhlášením generálního sněmu chtěl císař otupit odhodlání moravských stavů k uspořádání vlastního, nelegálního sjezdu v Ivančicích. Stavové na Moravě však již neměli v úmyslu couvnout a účast na generálním sněmu odmítli. Jejich stanovisko se definitivně vyhranilo.⁸⁷ Po polovině dubna přistoupili Moravané ke konfederaci rakouských a uherských stavů.⁸⁸ Čelným představitelem Moravy se na sněmu v Ivančicích stal Karel starší ze Žerotína a brzy se začal pokoušet k revoltě získat také váhající Čechy.⁸⁹ Arcikníže Matyáš se svoje argumenty rozhodl podpořit verbováním vojska a tažením. Přes území Moravy zahájil

⁸² J. JANÁČEK, *Rudolf II.*, s. 388-406.

⁸³ K tomu blíže Zdeněk VYBÍRAL, *Stavovská Morava mezi Rudolfem II. a Matyášem (Vztahy mezi českou a moravskou stavovskou reprezentací a konfederace z roku 1608)*, Časopis Matice moravské 116, 1997, s. 347-386.

⁸⁴ Usnesení se nachází v NA Praha, Desky zemské stavovské 3, fol. J25-J30. V knihopisu je tisk sněmovního usnesení evidován pod označením K00362.

⁸⁵ NA Praha, Desky zemské stavovské 3, fol. J26.

⁸⁶ NA Praha, Desky zemské stavovské 3, fol. J27.

⁸⁷ Z. VYBÍRAL, *Stavovská Morava*, s. 357.

⁸⁸ J. JUST, 9. 7. 1609 – *Rudolfův Majestát*, s. 37. V literatuře se objevují dvě data. Jiří Just udává jako den přistoupení Moravy ke konfederaci 18. duben. Častěji se lze setkat s datem 19. dubna. Srov. Václav BŮŽEK, *Bratrský spor v habsburské dynastii – stavovské konfederace a cesta k náboženské svobodě*, in: Václav Bůžek – Rostislav Smíšek (edd.), *Habsburkové*, s. 102-106, zde s. 103.

⁸⁹ K osobě Karla st. ze Žerotína více Tomáš KNOZ, *Karel starší ze Žerotína. Don Quijote v labyrintu světa*, Praha 2008.

v průběhu května tažení směrem na Prahu. Čeští stavové však navzdory očekáváním zůstali na straně císaře, a to katoličtí i nekatoličtí. Z iniciativy nejvyššího kancléře Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic dal Rudolf II. svolat nový český zemský sněm, který se sešel 19. května. Panovník dokonce vzhledem k vážnosti situace překonal svoji nechuť k veřejným vystoupením a zahájení sněmu se osobně zúčastnil.⁹⁰

Na sněmovním jednání bylo nutné řešit aktuální vážnou situaci, kdy Čechami pochodovala nepřátelská vojska.⁹¹ Čeští nekatoličtí stavové se svízelné situace císaře rozhodli využít ve svůj prospěch. Nejprve však bylo třeba vyřešit spory Rudolfa a Matyáše. Na českém sněmu dostali možnost promluvit zástupci stavovské konfederace. Zejména Karel starší ze Žerotína tlumočil shromážděným instrukci arciknížete Matyáše a vysvětloval jeho dosavadní postup. Stavové se však k jeho podpoře získat nedali.⁹² Jako ústupek byl arcikníže vybrán za „čekance Království českého“.⁹³ Další podporu císaři čeští nekatolíci podmiňovali přijetím artikulů o náboženství.⁹⁴ V nich byly především zásluhou Václava Budovce z Budova shrnuty stěžejní stavovské požadavky, které se později uplatnily v boji o Rudolfův majestát.⁹⁵ Shrnuty byly ale již právě ve sněmovním usnesení z roku 1608. Císař v zoufalé situaci přislíbil přednostní projednání těchto požadavků na nejbližším zemském sněmu, což nekatolickým stavům v tu chvíli stačilo. Svým vystoupením stavové položili solidní základ k budoucím jednáním o náboženské svobodě. Kolem Prahy se začaly postupně scházet vojenské hotovosti z jednotlivých českých krajů. Vojenské síly císaře a arciknížete se postupně vyrovnávaly. Místo válečného střetu se povedlo spor nakonec urovnat diplomaticky Libeňskou smlouvou z 25. června. Rudolf si udržel vládu v Římsko-německé říši, Čechách, Slezsku a Lužicích. Matyáš se stal panovníkem v Uhrách, Horních i Dolních Rakousích a na Moravě.⁹⁶

Příští zemský sněm byl původně plánován již na listopad roku 1608. Císař však zvolil zdržovací taktiku a jeho zahájení odložil až na začátek příštího roku. Zemský sněm se nakonec sešel koncem ledna roku 1609 a jednal do začátku dubna, kdy ho nejvyšší purkrabí na Rudolfovu žádost rozpustil.⁹⁷ První část sněmovního jednání nepřinesla stavům žádné pokroky, neboť rozhodnutí císaře o náboženských požadavcích stavů se

⁹⁰ J. JANÁČEK, Rudolf II., s. 419-421.

⁹¹ Usnesení ze sněmu 1608 B se nachází v NA Praha, Desky zemské stavovské 3, fol. K1-K25'. Vyšlo rovněž tiskem a je evidováno v knihopisu pod označením K00363.

⁹² Z. VYBÍRAL, *Stavovská Morava*, s. 367-369.

⁹³ NA Praha, Desky zemské stavovské 3, fol. K3'.

⁹⁴ NA Praha, Desky zemské stavovské 3, fol. K7'-K15'.

⁹⁵ Shrnutí požadavků se nachází v J. JUST, *9. 7. 1609 – Rudolfův Majestát*, s. 41-43.

⁹⁶ V. BŮŽEK, *Bratrský spor*, s. 104.

⁹⁷ P. VOREL, *Velké dějiny*, s. 437.

dařilo katolickému křídlu stále oddalovat. Je zajímavé, že o této úvodní fázi sněmování se nezmiňuje závěrečné usnesení. Podle údajů z desek zemských jednání začalo až „v pondělí po neděli Rogationum“, tedy 25. května.⁹⁸ Toto datum není náhodné. Odpovídá době, kdy císař pod nátlakem slevil z nekompromisního stanoviska a dal souhlas s obnovením legálního sněmovního jednání.

Ihned po přerušení sněmovního jednání v dubnu 1609 se čeští stavové odhodlali k ilegálnímu kroku – svolání sněmovního jednání bez souhlasu panovníka na začátek května. V čele nekatolických stavů se vůdčí role chopil českobratrský šlechtic Václav Budovec z Budova. Dubnové dny byly naplněny vzájemnými hrozbami, vyjednáváním a úvahami o užití ozbrojeného odporu. Na počátku května se stavové i přes zákaz začali sjíždět ke sněmovnímu jednání. To bylo nakonec skutečně zahájeno.⁹⁹ Atmosféra v Praze byla značně napjatá a hrozilo vypuknutí nepokojů. První vstřícný krok učinil císař, když na 24. května svolal zemský sněm, čímž umožnil stavům jednání v mezích zákona. Stavům nabídl kompromisní řešení, to však neuspokojilo ani nekatolíky, ani katolickou stranu okolo nejvyššího kancléře.¹⁰⁰ Těm se nakonec podařilo císaře přesvědčit k ráznému odmítnutí opozičních požadavků, což situaci jen ještě více vyhrotilo.¹⁰¹ Když další jednání k ničemu nevedlo, rozhodli se stavové k radikálnímu kroku. Ustanovili vlastní vládu třiceti direktorů, která začala svolávat vojsko zemské hotovosti, v jejímž čele stanuli Jindřich Matyáš Thurn a Linhart Collona z Felsu. Pod tlakem ozbrojeného odboje byla katolická strana nucena ustoupit, čímž se otevřela cesta ke splnění opozičních požadavků.¹⁰² Dne 9. července 1609 byl vydán Rudolfův majestát a spolu s ním také Porovnání, které upravovalo vztahy nekatolíků s katolíky. Jednání však vydáním těchto listin zdaleka neskončilo. Následující týdny byly vyplněny vyjednáváním o svobodě vyznání ve Slezsku, stížnostmi na postoje radikálních katolíků v Čechách, ale také prováděním reforem ve shodě s ustanoveními Majestátu. Největší spory se vedly o kompetence defensorů nad konsistoří a Karlovou univerzitou, ale také o tzv. amnestii, která zaručovala bojovníkům za náboženskou svobodu v budoucnu beztrestnost. V již méně vypjaté atmosféře pak zemský sněm pokračoval v jednáních až do konce února

⁹⁸ NA Praha, Desky zemské stavovské 3, fol. K26.

⁹⁹ J. JUST, 9. 7. 1609 – *Rudolfův Majestát*, s. 58-61.

¹⁰⁰ K událostem léta roku 1609 blíže Jaroslav ČECHURA – Alena M. ČERNÁ, *Stavy; TÍŽ, 1609: letní spor českých stavů a kancléře Lobkovice. II*, Časopis Národního muzea – řada historická 177, 2008, s. 125-141.

¹⁰¹ J. JANÁČEK, *Rudolf II.*, s. 444-447.

¹⁰² P. VOREL, *Velké dějiny*, s. 438-439.

1610.¹⁰³ Po sporných tématech se sněm věnoval také běžným záležitostem, jako bylo schvalování berní.¹⁰⁴

Sněmovní jednání v letech 1606-1610 byla svědkem mnoha přelomových událostí. Z Bočkajova povstání, které zasáhlo také země Koruny české a ještě v roce 1606 dohořívalo, se vyvinula jedna z největších krizí středoevropské monarchie Habsburků. Krátká etapa relativního klidu v roce 1607 vyústila ve velký bratrský spor císaře Rudolfa II. a arciknížete Matyáše, který téměř skončil vojenským střetnutím. Po rozdělení vlády nad monarchií a zmírnění napětí se situace opět vyhrotila v důsledku požadavků nekatolické šlechty v Čechách, která v předchozím sporu stála na straně Rudolfa. Dlouhá vyjednávání a hrozba ozbrojeného konfliktu nakonec vedla císaře k ústupkům v otázce svobody víry a k vydání Rudolfova majestátu. Jednání zemských sněmů ve všech těchto případech byla důležitou jednací platformou, kde se střetávala moc panovníka a stavů.

¹⁰³ K tématu Rudolfova majestátu podrobně J. JUST, *9. 7. 1609 – Rudolfův Majestát*.

¹⁰⁴ Velmi obsáhlé sněmovní usnesení se nachází v NA Praha, Desky zemské stavovské 3, fol. K26-O18'. Vyšlo rovněž tiskem a v knihopisu je jej možné nalézt pod označením K00364.

4. Relátoři sněmů v letech 1606, 1607 a prvního sněmu v roce 1608

Cílem následující kapitoly je analýza skladby urozených relátorů tří zemských sněmů. K zahrnutí jednání z let 1606, 1607 a sněmu s pracovním názvem 1608 A do jedné kapitoly bylo přistoupeno z více důvodů. Hlavním byl především fakt, že počty a osoby sněmujících byly značně podobné. Protože sněmovní usnesení obsahuje jména osob pouze ze dvou vyšších stavů, zabývá se tato práce pouze jimi. Zástupci královských měst byli vždy na konci usnesení uvedeni jen pomocí souhrnné formulace, ze které nelze usuzovat, kdo konkrétně se z městského stavu k jednání dostavil.¹⁰⁵ Navíc by podobná prozopografická analýza byla v případě měšťanů těžko realizovatelná. U urozených relátorů byly zkoumány různé charakteristiky. Konkrétně se výzkum věnoval stavovské příslušnosti relátorů a jejímu rozložení, krajské příslušnosti a majetkovému zázemí, náboženské orientaci relátorů, kariérám, kulturním aktivitám a vzájemným příbuzenským vztahům.

Jak již bylo řečeno výše, z hlediska počtu relátorů a jejich rozložení v rámci panského a rytířského stavu se zde analyzované sněmy mnoho nelišily. Nejvyšší počet urozenců se v závěru sněmovního usnesení objevil v roce 1607, kdy šlo o 37 relátorů, konkrétně 20 z vyšší a 17 z nižší šlechty. Naopak nejmenší počet ze tří zmiňovaných sněmů byl zaznamenán předchozího roku 1606 – 16 pánů a 12 rytířů. Sněm 1608 A byl z hlediska návštěvnosti zhruba uprostřed těchto hodnot, když se ho účastnilo celkem 34 šlechticů, konkrétně 20 pánů a 14 rytířů. Rozdíl mezi nejvyšší a nejnižší účastí tedy činil necelých deset osob, což v kontextu následujících sněmů 1608 B a 1609/1610, o kterých bude pojednáno zvlášť, není vysoké číslo. Celkově lze konstatovat, že účast na všech těchto sněmech byla nejen výrazně podprůměrná, ale byla také významně nižší než medián počtu relátorů na sněmech v počátku 17. století. Medián je v tomto případě podle názoru autora více vypovídající údaj, neboť částečně smazává zkreslení aritmetického průměru vlivem tří nejnavštěvovanějších sněmů v tomto období.¹⁰⁶ Počet šlechticů na těchto

¹⁰⁵ Závěrečná souhrnná formulace o městském stavu na sněmovních jednáních se v průběhu let příliš neměnila. Konkrétně ve sněmovním usnesení z roku 1606 měla následující podobu: „*Pražané všech tří měst pražských, horníci a jiní poslové z měst království českého přiznali se na místě svém i na místě jiných spolusousedů svých, od kterých k tomu jednání sněmovnímu vysláni byli*“. K tomu NA Praha, Desky zemské stavovské 3, fol. F21-H23.

¹⁰⁶ Aritmetický průměr počtu relátorů na sněmech v počátku 17. století měl hodnotu 56. Více vypovídající medián měl hodnotu 49. Obě vypočítané hodnoty jsou poměrně významně vyšší, než byla účast na sněmovních jednáních 1606, 1607 a 1608 A. Hodnoty mediánu a průměru byly vypočítány z počtu relátorů na následujících sněmovních jednáních: 1600, 1601, 1602, 1603, 1604, 1605 A, 1605 B, 1605 C, 1606, 1607, 1608 A, 1608 B, 1609/1610, 1614, 1616 a 1617. Sněmy v letech 1611 a 1615 zahrnuty být nemohly, neboť z důvodu, že šlo o sněmy generální, nebyly opatřeny seznamy relátorů.

sněmovních jednáních tvořil jen malé procento z celkového počtu urozených osob v Českém království, přičemž tento podíl byl malý zejména u početnějšího rytířstva.¹⁰⁷

Z hlediska poměru zastoupení vyšší a nižší šlechty se zemské sněmy 1606, 1607 a 1608 A od sebe rovněž příliš nelišily. Panský stav tvořil ve všech třech případech okolo 55 % urozených sněmujících a rytířský tedy zhruba okolo 45 %. Tento podíl je ve zjevném protikladu k tehdejší situaci v Českém království. Ačkoli se odhady různí, byl rytířský stav mnohonásobně početnější.¹⁰⁸ Poměr relátorů na zemských sněmech tomu však pravidelně neodpovídal, neboť vyšší šlechta měla na počátku 17. století na sněmech početní převahu ve většině případů.¹⁰⁹ Pouze na jednáních z let 1600, 1608 B a 1609/1610 měla početní převahu nižší šlechta, z nichž především dva poslední se odehrávaly ve velmi vypjaté době, která zřejmě na sněmovní jednání dokázala přilákat mnohem větší počet rytířů, než bylo běžné. Avšak na zde rozebíraných třech sněmech k výraznější účasti nižší šlechty nedošlo. Je to zajímavé zvláště pro sněmy 1606 a 1608 A. V prvním případě stále ještě dohořival konflikt s Bočkajovci a Turky, přičemž bylo blízko k vyslání další vojenské hotovosti.¹¹⁰ V případě druhém se zase k dalšímu konfliktu schylovalo v důsledku budování stavovské konfederace pod vedením arciknížete Matyáše.¹¹¹ Byli již čeští stavové na dlouhotrvající napětí natolik navyklí, že ani tyto poměrně závažné důvody je nevedly k vyšší sněmovní účasti? Měla většina stavovské obce pocit, že sněmovní jednání stejně nemá šanci ovlivnit?

Důvodů, proč na analyzovaných sněmech 1606, 1607 a 1608 A bylo více pánů než rytířů, může být více. Kromě výše nastíněné možnosti, že byla těmto sněmovním jednáním stavovskou obcí přikládána malá důležitost, může být důvod skryt v dalších rozdílech mezi vyšším a nižším šlechtickým stavem. Páni bývali do politiky na nejvyšší zemské úrovni více zapojeni. Poměr obsazených míst nejvyšších zemských úředníků a přísedících většího zemského soudu bez úřadu vyzníval ve prospěch vyšší šlechty.¹¹²

¹⁰⁷ Ačkoliv odhady jsou pravděpodobně velmi nepřesné, na počátku 17. století se podle nich v Čechách nacházelo přibližně 240 plnoletých mužů z panského stavu a asi 2000 dospělých rytířů. K tomu P. MAREŠ, *Obsazování*, s. 19. Účastníci zmiňovaných tří sněmů by tak tvořili podíl asi 1,2 – 1,5 % z celkového počtu urozených obyvatel Čech mužského pohlaví.

¹⁰⁸ Václav BŮŽEK, *Šlechta v předbělohorských Čechách*, in: Tomáš Knoz – Jan Dvořák (edd.), *Šlechta v proměnách věků*, Brno 2011, s. 95-121, zde s. 97-99; P. MAREŠ, *Obsazování*, s. 19; P. MAŤA, *Svět*, s. 158.

¹⁰⁹ V období let 1600-1617 byl panský stav početnější celkem 13krát. Pouze ve třech případech byli více zastoupeni rytíři.

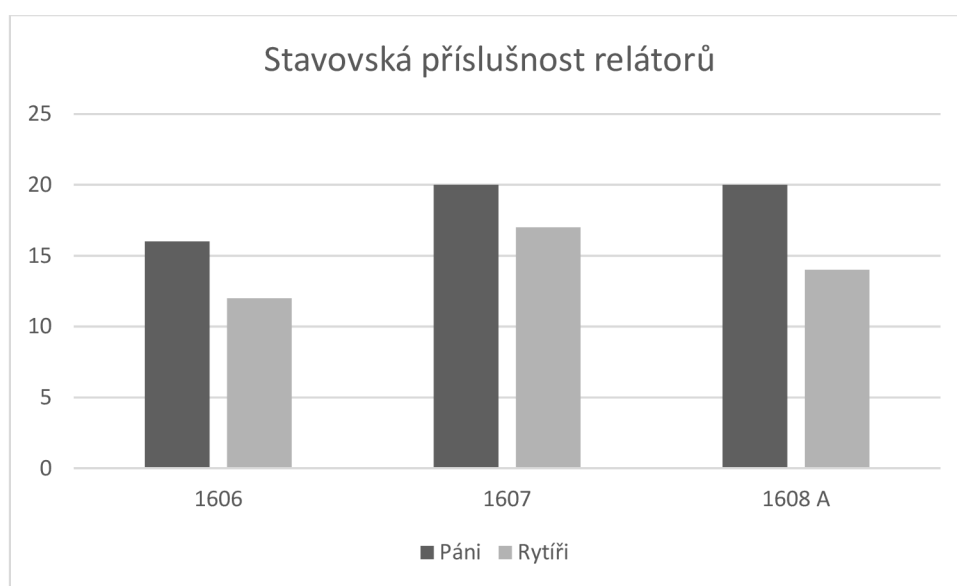
¹¹⁰ K Bočkajovu povstání blíže G. PÁLFFY, *Povstání*; Josef JANÁČEK, *Rudolf II. a jeho doba*, Praha 1987, s. 366-387.

¹¹¹ Josef VÁLKA, *Dějiny Moravy II. Morava reformace, renesance a baroka*, Brno 1996, s. 78-90.

¹¹² V ideálním případě obsazení všech míst byl poměr pánů ku rytířům ve větším zemském soudu 16:9. Podrobněji P. MAREŠ, *Prísedící*, s. 10.

Lze očekávat, že právě na těchto méně navštěvovaných sněmech tvořili tyto politicky angažovaní šlechtici výraznou část sněmujících. Panský stav byl oproti rytířům zvýhodněn také ve věci majetku, neboť počty nižší šlechty byly sice větší, zároveň však průměrné majetkové zázemí nižšího šlechtice bylo o poznání chudší.¹¹³ Řada rytířů na českém venkově žila v poměrech, které se blížily úrovni bohatších sedláků.¹¹⁴ U takových jedinců nelze očekávat výraznější zemskou politickou aktivitu, možná ani zájem o ni.¹¹⁵ Vysoké náklady na pobyt v Praze z důvodu sněmovní účasti mohly od účasti odradit kteréhokoliv méně majetného šlechtice.

Graf 1: Stavovská příslušnost relátorů 1606, 1607 a 1608 A

4. 1 Krajská příslušnost relátorů

K určení krajské příslušnosti relátorů bylo použito následující metody. Konkrétní šlechtic je evidován v tom kraji Českého království, kde vlastnil podle berních rejstříků větší část majetku.¹¹⁶ Ve výjimečných případech bylo nutné při zjišťování sáhnout k jiným metodám, především k hledání rodinných příslušníků v rejstřících. Vodítkem mohlo být rovněž působení v některém z regionálních úřadů. Tyto metody samozřejmě nejsou

¹¹³ K tomu více A. MÍKA, *Majetkové rozvrstvení*.

¹¹⁴ P. MAŤA, *Svět*, s. 157-159.

¹¹⁵ Rytíři často nacházeli uplatnění často spíše v regionální politice na pozicích krajských hejtmanů, berníků a hospodářských úředníků na velkých panstvích. Byli tak často pevněji spjati s okolím svého sídla. K tomu blíže Václav BŮŽEK, *Nižší šlechta v politickém systému a kultuře předbělohorských Čech*, Praha 1996.

¹¹⁶ Využito bylo v drtivé většině případů berního rejstříku z roku 1603, neboť zmiňovaným sněmům časově předcházela. K tomu blíže F. MARAT, *Soupis*. Jen ve výjimečných případech, kdy nebylo možné Maratem vydaný soupis použít, byl využit rovněž soupis Augusta Sedláčka z roku 1615, v jednom případě též soupis z roku 1620. Blíže A. SEDLÁČEK, *Rozvržení*; Václav PEŠÁK, *Berní rejstříky z roku 1544 a 1620*, Praha 1953. Obdobným způsobem již byla zpracována předchozí bakalářská práce. Blíže J. ZIMOLA, *Relátoři*.

bezchybné, ale slouží spíše pro orientační pohled. Bylo poměrně běžné, že například úřad krajského hejtmána mohl šlechtic vykonávat ve všech krajích, kde nějaký majetek vlastnil bez ohledu na jeho proporční rozložení.¹¹⁷ Přesto analýza krajské příslušnosti relátorů může přispět k lepšímu pochopení sněmovní účasti šlechty.

Tabulka 1: Krajská příslušnost relátorů v roce 1606

Krajská příslušnost relátorů (1606)						
Kraj	Páni	Páni (%)	Rytíři	Rytíři (%)	Celkem	Celkem (%)
Bechyňský	4	25,0%	2	16,7%	6	21,4%
Boleslavský	0	0,0%	2	16,7%	2	7,1%
Čáslavský	1	6,3%	0	0,0%	1	3,6%
Hradecký	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Chrudimský	0	0,0%	2	16,7%	2	7,1%
Kouřimský	3	18,8%	0	0,0%	3	10,7%
Litoměřický	1	6,3%	0	0,0%	1	3,6%
Plzeňský	0	0,0%	1	8,3%	1	3,6%
Podbrdský	0	0,0%	1	8,3%	1	3,6%
Prácheňský	2	12,5%	0	0,0%	2	7,1%
Rakovnický	1	6,3%	0	0,0%	1	3,6%
Slánský	2	12,5%	2	16,7%	4	14,3%
Vltavský	1	6,3%	1	8,3%	2	7,1%
Žatecký	1	6,3%	0	0,0%	1	3,6%
Nezjištěno	0	0,0%	1	8,3%	1	3,6%

Sněmovní jednání roku 1606, stejně jako v případě dvou dalších, bylo velmi málo navštěvované. Jak ukazuje tabulka níže, z mnoha krajů dorazil pouze jediný šlechtic, z Hradeckého kraje dokonce žádný. Naopak nejvyšší počet urozenců přicestoval na sněm z Bechyňského kraje. Tři a více jich do Prahy dorazilo ještě z Kouřimského a Slánského kraje, tedy území bezprostředně obklopujících hlavní město Českého království. V případě dalších krajů již byly počty nízké a relativně rovnoměrně rozložené. Co se pak týče početního rozložení mezi vyšší a nižší šlechtou, zajímavě působí zejména relativně vysoké zastoupení pánů z Bechyňska a Kouřimska, ovšem vzhledem k celkově malému počtu účastníků sněmu jde spíše o výkyv. Dva ze čtyř pánů z Bechyňska byli nejvyšší zemští úředníci s velkým majetkem, u nichž sněmovní účast není žádným překvapením.¹¹⁸ Zbylí dva sice nebyli příliš majetní a nezastávali žádný úřad, šlo však

¹¹⁷ Například Jan Zbyněk Zajíc z Házmburka vlastnil roku 1603 převažující část majetku na Slánsku a menší část na Litoměřicku. Jako krajský hejtmán působil v obou krajích, a to v minimálním časovém rozestupu – v letech 1604/05 jako hejtmán Litoměřického a v letech 1605/06 Slánského kraje.

¹¹⁸ Konkrétně šlo o Adama ze Šternberka a Viléma Slavatu. K tomu F. MARAT, *Soupis*, s. 42. V době berního soupisu z roku 1603 patřilo dominium pánů z Hradce ještě žijícímu Jáchymu Oldřichovi z Hradce, ale po jeho smrti zdědila majetek manželka Viléma Slavaty a tento šlechtic je tak v roce 1606 již v této práci považován za jednoho z nejbohatších v Čechách.

o blízkce příbuzné jedince. Lze tak za jejich přítomností v Praze předpokládat spíše nějaký soukromý důvod, který ale není znám.¹¹⁹ V případě pánů z Kouřimského kraje mohla sice hrát v jejich relativně hojnější účasti na sněmu roli blízkost jejich statků Praze, ale vzhledem k tomu, že ve všech třech případech šlo o členy královské rady či držitele dalších významných úřadů, jeví se geografický aspekt jako spíše méně významný.¹²⁰ V případě sněmu roku 1606 vzdálenost obecně na sněmovní účast příliš velký vliv neměla.

Tabulka 2: Krajská příslušnost relátorů v roce 1607

Krajská příslušnost relátorů (1607)						
Kraj	Páni	Páni (%)	Rytíři	Rytíři (%)	Celkem	Celkem (%)
Bechyňský	3	15,0%	1	5,9%	4	10,8%
Boleslavský	2	10,0%	2	11,8%	4	10,8%
Čáslavský	2	10,0%	4	23,5%	6	16,2%
Hradecký	0	0,0%	1	5,9%	1	2,7%
Chrudimský	0	0,0%	3	17,6%	3	8,1%
Kouřimský	2	10,0%	0	0,0%	2	5,4%
Litoměřický	1	5,0%	1	5,9%	2	5,4%
Plzeňský	0	0,0%	2	11,8%	2	5,4%
Podbrdský	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Prácheňský	4	20,0%	1	5,9%	5	13,5%
Rakovnický	1	5,0%	0	0,0%	1	2,7%
Slánský	2	10,0%	1	5,9%	3	8,1%
Vltavský	1	5,0%	1	5,9%	2	5,4%
Žatecký	2	10,0%	0	0,0%	2	5,4%
Nezjištěno	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%

V roce 1607 se zemského sněmu zúčastnilo nejvíce urozených osob z tří v této kapitole zmiňovaných jednání. Přesto šlo o podprůměrný počet. Oproti roku 1606 se pomyslný žebříček českých krajů s nejpočetnějším zastoupením výrazně proměnil. Do popředí se dostaly kraje Čáslavský a Prácheňský, tedy od Prahy vzdálenější oblasti. Naopak z Praze blízkého Podbrdská nedorazil žádný šlechtic. Vysvětlit proměnu v zastoupení krajů jednoznačně nelze. Čáslavský kraj patřil z hlediska počtu urozenců, kteří tam přiznávali majetek, spíše k průměrným. Je však zajímavé, že velkou část sněmujících z tohoto kraje tvořili nepříliš majetní a politicky neangažovaní rytíři.¹²¹

¹¹⁹ Tamtéž. Na sněmu byli přítomni Arnošt Leskovec z Leskovce a jeho synovec Albrecht Šebestián Leskovec z Leskovce. Jejich statky se nacházely na pomezí dnešního Jihočeského kraje a Vysočiny, konkrétně šlo o statky Horní Cerekev, Božejov a Léskovec.

¹²⁰ Členové královské rady byli ve sněmovních usneseních označováni titulem J. M. C. (Jeho Milosti Císařské) rada.

¹²¹ Konkrétně šlo o Pavla Hrabaněho z Přerubenic, Jana Chuchelského z Nestajova a Jindřicha Střelu z Rokyc. Majetkově ke špičce rytířstva nepatřili a z hlediska stavovské hierarchie se nacházeli spíše

Prácheňsko mělo podle berních rejstříků velké množství rytířstva, ale zrovna v roce 1607 většinu sněmujících z tohoto kraje tvořili páni, kteří byli podle berních rejstříků oproti nižší šlechtě zhruba desetkrát méně početní.¹²² Otázka vzdálenosti statků od místa konání sněmu ani v roce 1607 pravděpodobně nehrála významnější roli.

Tabulka 3: Krajská příslušnost relátorů na sněmu 1608 A

Krajská příslušnost relátorů (1608 A)						
Kraj	Páni	Páni (%)	Rytíři	Rytíři (%)	Celkem	Celkem (%)
Bechyňský	2	10,0%	2	14,3%	4	11,8%
Boleslavský	1	5,0%	1	7,1%	2	5,9%
Čáslavský	1	5,0%	1	7,1%	2	5,9%
Hradecký	2	10,0%	1	7,1%	3	8,8%
Chrudimský	0	0,0%	2	14,3%	2	5,9%
Kouřimský	2	10,0%	1	7,1%	3	8,8%
Litoměřický	0	0,0%	1	7,1%	1	2,9%
Plzeňský	1	5,0%	1	7,1%	2	5,9%
Podbrdský	0	0,0%	1	7,1%	1	2,9%
Prácheňský	3	15,0%	0	0,0%	3	8,8%
Rakovnický	2	10,0%	0	0,0%	2	5,9%
Slánský	3	15,0%	1	7,1%	4	11,8%
Vltavský	1	5,0%	1	7,1%	2	5,9%
Žatecký	1	5,0%	0	0,0%	1	2,9%
Nezjištěno	1	5,0%	1	7,1%	2	5,9%

Na prvním zemském sněmu v roce 1608 byla krajská příslušnost ve srovnání se dvěma předchozím rozložena nejvíce rovnoměrně. Nestalo se, že by z některého kraje žádný šlechtic nepřijel. Stejně tak nejvyšší podíly zastoupení nepřesáhly 15 % z celku všech relátorů. Mírně vyšší zastoupení měly stejně jako v roce 1606 kraje Bechyňský a Slánský, avšak nijak dramaticky. Oproti předchozím sněmům došlo k nárůstu relátorů s krajskou příslušností k Hradeckému kraji. Ačkoliv v tomto kraji přiznával majetek poměrně vysoký počet pánů a rytířů, na jednáních v letech 1606 a 1607 šlechta z této oblasti v podstatě chyběla.¹²³

Problémem při hodnocení krajské příslušnosti u tří zmiňovaných sněmů je nízký počet relátorů, který interpretaci velmi ztěžuje. I malá změna v řádu několika osob může výrazně změnit výsledek, aniž by se dala nějak vysvětlit. U takto nepočtených jednání mohlo jít pouze o shodu náhod. Faktor geografické blízkosti k Praze se u těchto tří sněmů

v nižších patrech, což dokládá fakt, že jejich jména se objevila až na konci seznamu relátorů. Na sněmu 1607, který probíhal v době relativního klidu, nelze příčinu jejich přítomnosti spolehlivě vysvětlit.

¹²² F. MARAT, *Soupis*, s. 54.

¹²³ F. MARAT, *Soupis*, s. 20-26.

spíše neprojevil. Naopak nejvyšší zastoupení měly často příhraniční kraje. Větší vliv na sněmovní účast měly jiné faktory.

4. 2 Majetkové zázemí relátorů

Cílem této podkapitoly je zhodnocení rozvrstvení relátorů sněmovních jednání 1606, 1607 a 1608 A podle majetku. Analýza se opírá především o údaje z berních rejstříků roku 1603, v menší míře pak o berní rejstříky z roku 1615 a ve zcela výjimečných případech o příznání z roku 1620.¹²⁴ Pokud se u jednotlivých relátorů podařilo dohledat manželku, která byla rovněž držitelkou některých statků v berních rejstřících, byl její majetek připočítán k majetku jejího manžela. U části relátorů se jejich majetkové poměry určit nepodařilo, avšak jde pouze o jednotky procent. Je možné, že tito šlechtici svůj majetek nepřiznali ke zdanění, údaje v berních rejstřících se o nich nedochovaly nebo vůbec žádné statky nevlastnili. Ke zhodnocení majetkových poměrů posloužila majetková kategorizace Aloise Míky.¹²⁵

Tabulka 4: Majetkové rozvrstvení relátorů v roce 1606

Majetkové rozvrstvení relátorů v roce 1606									
Kategorie			Páni	Páni (%)	Rytíři	Rytíři (%)	Celkem	%	%
A. Drobný majetek	1.	do 10 osedlých	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	28,6%
	2.	11-20	0	0,0%	1	8,3%	1	3,6%	
	3.	21-50	2	12,5%	1	8,3%	3	10,7%	
	4.	50-100	3	18,8%	1	8,3%	4	14,3%	
B. Střední majetek	5.	101-200	3	18,8%	5	41,7%	8	28,6%	50,0%
	6.	201-300	1	6,3%	2	16,7%	3	10,7%	
	7.	301-500	2	12,5%	1	8,3%	3	10,7%	
C. Velký majetek	8.	501-700	3	18,8%	0	0,0%	3	10,7%	10,7%
	9.	701-900	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	
D. Největší	10.	901-1200	1	6,3%	0	0,0%	1	3,6%	7,1%
	11.	1200 a více	1	6,3%	0	0,0%	1	3,6%	
Nezjištěno			0	0,0%	1	8,3%	1	3,6%	3,6%

Na sněmovním jednání v roce 1606 tvořily polovinu relátorů osoby se středním majetkem v rozmezí 101-500 osedlých. V kategorii šlechty s drobným majetkem se nacházelo pouze necelých 30 % relátorů, ačkoliv podíl takto majetných byl ve stavovské obci přes 80 %.¹²⁶ Na sněmu v podstatě chybělo drobné rytířstvo, které jinak bylo v Čechách velmi početné. Jako poněkud kuriózní se jeví skutečnost, že na sněmovním jednání v roce 1606 bylo dokonce více pánů s drobným majetkem než rytířů. Nižší šlechta přítomná na sněmu patřila k té bohatší, ačkoliv nejmajetnější rytíři s více než pěti sty osedlými na jednání chyběli. Zástupci panského stavu byli z hlediska majetku na sněmu

¹²⁴ Tamtéž; A. SEDLÁČEK, *Rozvržení*; V. PEŠÁK, *Berní rejstříky*.

¹²⁵ A. MÍKA, *Majetkové rozvrstvení*, s. 66.

¹²⁶ Tamtéž, s. 60.

zastoupeni rovnoměrněji. Objevili se také páni s vyšším majetkem, což však není překvapivé z důvodu průměrně vyšší majetnosti panstva.¹²⁷ Přítomen byl také Vilém Slavata, který díky výhodnému sňatku s Lucií Otýlí z Hradce mohl být započítán do kategorie s nejvyšším majetkem.¹²⁸ Z důvodu nízké účasti na tomto sněmu však nelze vyvozovat mnoho závěrů. Nejzávažnějším poznatkem tak je absence drobného rytířstva.

Tabulka 5: Majetkové rozvrstvení relátorů v roce 1607

Majetkové rozvrstvení relátorů v roce 1607									
Kategorie			Páni	Páni (%)	Rytíři	Rytíři (%)	Celkem	%	%
A. Drobný majetek	1.	do 10 osedlých	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	37,8%
	2.	11-20	0	0,0%	2	11,8%	2	5,4%	
	3.	21-50	2	10,0%	3	17,6%	5	13,5%	
	4.	50-100	3	15,0%	4	23,5%	7	18,9%	
B. Střední majetek	5.	101-200	2	10,0%	4	23,5%	6	16,2%	37,8%
	6.	201-300	1	5,0%	2	11,8%	3	8,1%	
	7.	301-500	4	20,0%	1	5,9%	5	13,5%	
C. Velký majetek	8.	501-700	3	15,0%	0	0,0%	3	8,1%	13,5%
	9.	701-900	2	10,0%	0	0,0%	2	5,4%	
D. Největší	10.	901-1200	2	10,0%	0	0,0%	2	5,4%	10,8%
	11.	1200 a více	1	5,0%	1	5,9%	2	5,4%	
Nezjištěno			0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0,0%

Oproti předchozímu sněmu došlo v roce 1607 k mírným změnám, které však rovněž z důvodu relativně nízké sněmovní účasti nelze přeceňovat. Počet relátorů se ale oproti roku 1606 mírně zvýšil a majetková struktura se pozměnila. Změny se udály mezi vyšší i nižší šlechtou, avšak u obou stavů rozdílným, obráceným způsobem. Především došlo ke zvětšení podílu relátorů s drobným majetkem z řad nižší šlechty. Je však nutné poznamenat, že zároveň s větším počtem drobných rytířů přibyl mezi relátory i ten vůbec nejbohatší. Početní stav pánů s malým majetkem do sta osedlých zůstal nezměněn. Naopak se mírně zvýšil podíl pánů se středním a velkým majetkem.

¹²⁷ P. MAŤA, *Svět*, s. 159.

¹²⁸ K rodu pánů z Hradce například Václav LEDVINKA, *Úvěr a zadlužení feudálního velkostatku v předbělohorských Čechách (Finanční hospodaření pánů z Hradce 1560-1596)*, Praha 1985; Petr MAŤA, *Zrození tradice. Slavatovské vyústění rožmberského a hradeckého odkazu*, in: Václav BŮŽEK (ed.), *Poslední páni z Hradce*, České Budějovice 1998 (=Opera historica 6), s. 513-552.

Tabulka 6: Majetkové rozvrstvení relátorů na sněmu 1608 A

Majetkové rozvrstvení relátorů v roce 1608 A									
Kategorie			Páni	Páni (%)	Rytíři	Rytíři (%)	Celkem	%	%
A. Drobný majetek	1.	do 10 osedlých	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	26,5%
	2.	11-20	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	
	3.	21-50	1	5,0%	3	21,4%	4	11,8%	
	4.	50-100	4	20,0%	1	7,1%	5	14,7%	
B. Střední majetek	5.	101-200	2	10,0%	5	35,7%	7	20,6%	44,1%
	6.	201-300	2	10,0%	3	21,4%	5	14,7%	
	7.	301-500	3	15,0%	0	0,0%	3	8,8%	
C. Velký majetek	8.	501-700	1	5,0%	0	0,0%	1	2,9%	11,8%
	9.	701-900	3	15,0%	0	0,0%	3	8,8%	
D. Největší	10.	901-1200	2	10,0%	0	0,0%	2	5,9%	11,8%
	11.	1200 a více	1	5,0%	1	7,1%	2	5,9%	
Nezjištěno			1	5,0%	1	7,1%	2	5,9%	5,9%

Sněm 1608 A byl z hlediska majetkového rozložení relátorů podobný sněmu 1606. Šlechta s drobným majetkem tvořila jen mírně přes čtvrtinu přítomných a jedinci s majetkem do dvaceti osedlých se neobjevili vůbec. Největší část sněmujících spadala do kategorie středně majetných. V kategoriích s velkým a největším majetkem se až na jedinou výjimku nacházeli pouze příslušníci vyšší šlechty. Stejně jako u předchozích sněmů se ale z důvodu nízké účasti nedá z těchto čísel mnoho vyvozovat.

Všechna tři zde rozebíraná jednání si byla majetkovým rozvrstvením relátorů poměrně podobná, především sněmy 1606 a 1608 A. V roce 1607 se mírně zvýšil počet relátorů, a to zejména o méně majetné rytíře, čímž se majetková struktura poněkud proměnila. Přesto lze konstatovat, že tyto tři zemské sněmy byly místem k politickým jednáním pouze pro movitější část stavovské společnosti. Vyšší majetek byl rovněž důležitým předpokladem pro působení ve významných úřadech. Šlo tak o spojené nádoby.¹²⁹ Méně majetná šlechta pravděpodobně neměla motivaci se těchto sněmů účastnit, neboť se jí nedostávalo mnoho příležitostí jednání ovlivnit, politická situace se v této době ještě nezdála tak vážná a sněmovní účast by pro chudší šlechtice představovala v zásadě zbytečné výdaje.

4. 3 Náboženská orientace relátorů

Další zkoumanou charakteristikou u relátorů sněmovních usnesení byla rovněž jejich náboženská orientace. V konfesně rozdělených Čechách počátku 17. století existovalo několik náboženských proudů. Většina obyvatelstva se hlásila k nekatolickým konfesím, zatímco katolíků se podle odhadů v Čechách mohlo nacházet maximálně okolo 15%.¹³⁰ Protože náboženská situace v Čechách byla značně složitá, bylo upuštěno od zařazování

¹²⁹ Tamtéž, s. 166-168.

¹³⁰ P. VOREL, *Velké dějiny*, s. 395.

jednotlivých relátorů ke konkrétním nekatolickým proudům.¹³¹ Pro potřeby této práce byla proto náboženská víra zkoumána pouze v mezích katolík/nekatolík. Přesto se u velké části relátorů jejich náboženskou orientaci zjistit nepodařilo. Pro sněmy 1606, 1607 a 1608 A podíl těchto nezjištěných případů nebyl tak vysoký jako u dvou následujících sněmů. Způsobeno je to zejména tím, že na těchto prvních třech sněmech se objevila vesměs elita tehdejší stavovské společnosti, u níž bylo mnohem snazší dohledat potřebné informace.

Pro předbělohorské Čechy neexistuje celistvé zmapování šlechty a její náboženské orientace.¹³² Při této analýze proto bylo využito jiných dostupných zdrojů. U některých šlechticů bylo jejich náboženské vyznání zmíněno v genealogických heslech Ottova slovníku naučného, k jejichž výpovědi je třeba přistupovat dostatečně kriticky.¹³³ Vodítkem byla také edice pobělohorských konfiskací, ale přestože se v nich velká část relátorů zmíněných sněmů nacházela, z údajů většinou nešlo jednoznačně vyčíst, zda šlo o nekatolíka či katolíka.¹³⁴ K určení náboženské orientace některých šlechticů přispěla edice korespondence z archivu Matouše Konečného.¹³⁵ Zajímavým pramenem byly paměti Viléma Slavaty z Chlumu a Košumberka, který při popisu událostí roku 1609 u mnoha šlechticů zdůrazňoval jejich náboženskou orientaci při bojích o Majestát.¹³⁶ Jednou z metod k určení konfese byla v některých případech analýza vydaných titulů v Knihopisu českých a slovenských tisků, které byly jednotlivým relátorům dedikovány.¹³⁷ Dalším využitelným pramenem se při dostatečné míře kritičnosti staly dopisy dolní konsistoře, což byl správní úřad církve podobojí v Čechách.¹³⁸ Případné

¹³¹ Nejpočetnější byli zřejmě novoutraktvisté. K dalším nekatolickým proudům patřila ještě Jednota bratrská či s katolickou stranou poměrně smířliví staroutraktvisté. K tomu J. JUST, *9. 7. 1609 – Rudolfův Majestát*, s. 11-16.

¹³² Pro Moravu takový soupis vydal František HRUBÝ, *Moravská šlechta r. 1619, její jmění a náboženské vyznání*, Časopis matice moravské 46, 1922, s. 107–169.

¹³³ *Ottův slovník naučný I-XXVIII*, Praha 1888-1909.

¹³⁴ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*.

¹³⁵ Jiří JUST (ed.), „*Hned jsem k Vám dnes naschválí poslika svého vypravil.*“ *Kněžská korespondence Jednoty bratrské z českých diecézí z let 1610-1618*, Praha 2011 (= Archiv Matouše Konečného I/1).

¹³⁶ J. JIREČEK (ed.), *Paměti*.

¹³⁷ *Knihopis*. Určení náboženské orientace z literárního mecenátu vychází z předpokladu, že pokud byly určitému šlechtici dedikovány například knihy nekatolických kněží a kazatelů, je z toho možné usuzovat, že i sám mecenáš byl nekatolíkem. Analogicky byli tímto způsobem identifikováni katolíci, ačkoliv šlo o znatelně menší počet.

¹³⁸ František TISCHER, *Dopisy konsistoře podobojí z let 1609-1619 I-III*, Praha 1917-1925. V těchto dopisech se objevila velká část relátorů, včetně těch, u kterých se jinými způsoby náboženskou orientaci určit nepodařilo. Protože však konsistoř podobojí udržovala písemný styk rovněž s mnoha výraznými katolíky, nebylo možné všechny urozence zmiňované v této korespondenci automaticky považovat za nekatolíky. Nekatolická orientace relátora tak byla tímto způsobem určena pouze v případě, že výslovně žádal konsistoř o ordinování nekatolického kněze na svoje panství. Ani tento způsob ale nelze označit za jednoznačně přesný.

zapojení do stavovského povstání a pobělohorská kariéra v nejvyšších zemských úřadech byla při určování konfese brána v potaz. Zde samozřejmě ale existuje riziko, že daný šlechtic po stavovském povstání konvertoval, aby mohl některý ze zemských úřadů zastávat.¹³⁹ Taktéž zapojení do povstání neznamenovalo pouze nekatolické vyznání. Proto tyto metody byly brány značně kriticky. Přes všechny zde popsané způsoby bylo osob, u nichž se podařilo konfesi jednoznačně určit, málo. U mnoha osob bylo určení méně jisté, což v závěrečných tabulkách představuje otazník za zjištěnou konfesi. U velké části relátorů se tuto kategorii nepovedlo určit vůbec nebo by šlo pouze o domněnky. Je však pravděpodobné odhadovat, že větší část osob, u nichž se víru zjistit nepodařilo, byla spíše nekatolíky. Stejným způsobem a s pomocí stejných zdrojů, jako u zde hodnocených tří sněmů byla určována náboženská orientace také u sněmů následujících.

Tabulka 7: Náboženská příslušnost relátorů v roce 1606

Náboženská příslušnost relátorů v roce 1606						
Konfese	Páni	Páni (%)	Rytíři	Rytíři (%)	Celkem	%
Katolická	12	75,0%	4	33,3%	16	57,1%
Nekatolická (blíže neurčená)	3	18,8%	6	50,0%	9	32,1%
Neurčeno	1	6,3%	2	16,7%	3	10,7%

Na jednání v roce 1606 měli početní převahu katolíci. Tvořili téměř 60 % všech sněmujících, což bylo v obrovském kontrastu s početností katolíků v Čechách. Zejména mezi relátory z vyšší šlechty byla jejich pozice naprosto dominantní, neboť ke katolicismu se hlásily tři čtvrtiny panských relátorů tohoto sněmu. Protože většina přítomných pánů byla zároveň zapojena do vysoké zemské politiky, lze konstatovat, že rekatolizační plán papežského nuncia Giovanniho Francesca Bonhominiho, který spočíval v obsazování vládních, správních a soudních úřadů katolíky, byl naplňován velmi úspěšně.¹⁴⁰ Přestože šlo pouze o málo významný sněm, velká početní převaha katolické šlechty byla pozoruhodná.

Odlišná situace než u pánů byla v řadách relátorů z nižší šlechty. Mezi rytířstvem byli na tomto jednání početnější nekatolíci, ačkoliv nešlo o drtivou převahu. Nejvíce vlivný

¹³⁹ F. PALACKÝ, *Přehled. K šlechtickým konverzím blíže Thomas WINKELBAUER, Konfese a konverze. Šlechtické proměny vyznání v českých a rakouských zemích od sklonku 16. do poloviny 17. století*, ČCH 98, 2000, s. 476-540; Radmila PRCHAL PAVLÍČKOVÁ – Iveta COUFALOVÁ – Hana FERENCOVÁ a kol. (ed.), *Vytváření konvertity. Jazyková a vizuální reprezentace konverze v raném novověku*, Praha 2022.

¹⁴⁰ K rekatolizačnímu plánu blíže P. VOREL, *Velké dějiny*, s. 381-394. Problematikou papežských nunciů se dále zabývá např. Tomáš ČERNUŠÁK, *Taktika prosazování záměrů papežských diplomatů v Čechách v jednáních z let 1608-1609*, Časopis Matice moravské 130, 2011, s. 29-40; Tomáš ČERNUŠÁK – Pavel MAREK, *Gesandte und Klienten. Päpstliche und spanische Diplomate im Umfeld von Kaiser Rudolf II.*, Berlin-Boston 2020.

rytířský úřad však byl v rukou katolíka a taktéž ostatní přítomní katolíci byli díky působení v nejvýznamnějších soudních institucích ve stavovské hierarchii na předních místech.¹⁴¹ Ačkoliv mezi rytířstvem katolická strana početní převahu na tomto sněmu neměla, její pozice rozhodně nebyla slabá.

Tabulka 8: Náboženská příslušnost relátorů v roce 1607

Náboženská příslušnost relátorů v roce 1607						
Konfese	Páni	Páni (%)	Rytíři	Rytíři (%)	Celkem	%
Katolická	11	55,0%	4	23,5%	15	40,5%
Nekatolická (blíže neurčená)	9	45,0%	8	47,1%	17	45,9%
Neurčeno	0	0,0%	5	29,4%	5	13,5%

Mírně vyšší účast na zemském sněmu v roce 1607 stála za nižším podílem katolických relátorů, neboť přibyli zejména nekatolíci. Je zajímavé, že na tomto a předcházejícím sněmu nedošlo k výraznějším změnám v osobách katolických sněmujících. Z šestnácti na sněmu 1606 se jich třináct objevilo také na tomto sněmu. Katolíků bylo na sněmu přibližně 40 %, přičemž tradičně měli silnější pozici mezi vyšší šlechtou. V této kategorii byli katolíci stále mírně početnější s jedenácti relátory. Naopak tomu bylo u rytířstva, kde šlechtici katolického vyznání tvořili asi čtvrtinu sněmujících. Nekatolíků se mezi rytíři podařilo identifikovat téměř 50 %, ale je pravděpodobné, že také velká část relátorů s nezjištěnou konfesní orientací se k tomuto proudu rovněž hlásila.

Tabulka 9: Náboženská příslušnost relátorů na sněmu 1608 A

Náboženská příslušnost relátorů na sněmu 1608 A						
Konfese	Páni	Páni (%)	Rytíři	Rytíři (%)	Celkem	%
Katolická	11	55,0%	4	28,6%	15	44,1%
Nekatolická (blíže neurčená)	7	35,0%	7	50,0%	14	41,2%
Neurčeno	2	10,0%	3	21,4%	5	14,7%

První zemský sněm v roce 1608 se z hlediska vyznání relátorů nacházel někde mezi dvěma předchozími. Podle zjištěných údajů byly počty katolíků a nekatolíků téměř vyrovnané. Údaje v tabulce by se jistě proměnily, jestliže by se náboženskou orientací podařilo určit u všech sněmujících, avšak katolická víra byla odhalena u mírně vyššího počtu osob. Množství přítomných katolických pánů a rytířů zůstalo v podstatě stejné jako na předchozích sněmech a stejně tak se jen nepatrně lišil počet přítomných katolických relátorů. Oproti předchozímu sněmu mírně klesl počet zjištěných nekatolíků, avšak šlo pouze o jednotky.

¹⁴¹ V seznamu relátorů tohoto sněmu byli na prvních čtyřech místech hned tři katolíci.

Z hlediska náboženské orientace relátorů se tyto tři sněmy velmi podobaly. V podstatě stejný zůstával zejména počet katolických sněmujících. Jejich podíl se měnil v závislosti na nižší či vyšší sněmovní účasti, ale oněch zhruba 12-14 katolických pánů a rytířů tvořilo jádro každého z těchto jednání. Vyšší počet katolíků byl zejména mezi pány. To souviselo s počtem nejvyšších zemských úřadů a soudcovských pozic vyhrazených pro tento stav, do nichž byli primárně dosazováni právě katolíci. Dalším faktorem ale bezesporu bylo, že panstvo bylo obecně více katolické. Podle odhadů se v tehdejších Čechách k víře podjednou hlásila více než čtvrtina vyšší šlechty, naopak uvnitř rytířstva katolíci tvořili jen asi čtrnáctinu.¹⁴² Zatímco počet katolíků zůstával takřka stejný, měnil se zejména počet nekatolíků. Na žádném z těchto tří sněmů však tato strana nezáskala nějakou výraznou početní převahu. Politická situace se pravděpodobně nezdála tak vážná, aby se sněmovních jednání nekatolická šlechta účastnila ve větším počtu.

4. 4 Kariéry relátorů

Stavovská společnost v Čechách se skládala ze zástupců tří privilegovaných stavů. Nejdůležitější a nejvlivnější úřady byly však vyhrazeny především panskému a rytířskému stavu. Zejména vyšší šlechta zvětšila v průběhu 16. století svůj politický vliv, což vyjadřovalo například její početnější zastoupení ve větším zemském soudu, držba většiny nejvyšších zemských úřadů či rozhodující postavení na zemských sněmech.¹⁴³ Kromě nejvyšší zemské politiky se však šlechtici mohli prosadit též v jiných rovinách politického systému. Pražský dvůr Rudolfa II. nabízel zajímavé možnosti.¹⁴⁴ Kariéra relátorů ve dvorských strukturách byla zkoumána s využitím edice Jaroslavy Hausenblasové, ale také prostřednictvím sněmovních usnesení, kde se dvorské úřady, jenž šlechtic aktuálně zastával, zpravidla uváděly. S využitím stejných zdrojů informací, jako v případě analyzovaných tří sněmovních sjezdů, byla analýza kariér relátorů provedena také pro sněmy 1608 B a 1609/1610.

Již zmíněná zemská rovina taktéž nabízela řadu úřadů, kde se šlechtic mohl uplatnit. Nejvyššími pozicemi na této mocenské úrovni byl úřad nejvyššího purkrabího, který obsazovali páni, a nejvyššího písaře, jenž náležel rytířům. Pro panstvo bylo vyhrazeno

¹⁴² J. JUST, 9. 7. 1609 – *Rudolfův Majestát*, s. 18-19.

¹⁴³ J. PÁNEK, *Stavovství*, s. 174.

¹⁴⁴ Zajímavým zdrojem informací k personálnímu obsazení dvora Rudolfa II. vydala J. HAUSENBLASOVÁ (ed.), *Der Hof*. S informacemi o personálním obsazení dvorských úřadů také P. MAREŠ, *Přisedící*. K roli české šlechty na habsburských dvorech například Václav BŮŽEK, *Šlechta ze zemi Koruny české na habsburských dvorech v předbělohorském století*, in: Václav Bůžek – Pavel Král (edd.), *Šlechta v habsburské monarchii a císařský dvůr (1526-1740)*, České Budějovice 2003 (= *Opera historica* 10), s. 153-189.

celkem osm nejvyšších zemských úřadů, pro rytířstvo čtyři. Tento systém se definitivně dotvořil v 15. století, ačkoliv vycházel z mnohem starších tradic.¹⁴⁵ Zejména na tyto úřady cílila rekatolizační strategie nuncia Giovanniho Francesca Bonhominiho. Koncem 16. a počátkem 17. století do nich panovník obsazoval především katolíky.¹⁴⁶ Určitým předstupněm pro působení v nejvyšších úřadech byla činnost v soudních institucích – zemském soudu, komorním soudu a dvorském soudu.¹⁴⁷ Nejvyšší úředníci a soudní přisedící tvořili širší královskou radu, jejíž členové měli výrazný vliv na zasedání zemských sněmů a objevovali se na předních pozicích v seznamu relátorů. Byli také nositeli titulu J. M. C. (Jeho Milosti Císařské) rada. Mezi relátory však lze najít držitele mnoha dalších úřadů. Ty jsou v tabulkách níže většinou uvedeny v oddílu zemských úřadů, avšak některé z nich se nacházely na pomezí zemské a dvorské roviny, díky čemuž je bylo složité jednoznačně zařadit.¹⁴⁸ Nižší šlechtici či měšťané často získávali uplatnění v úřadu zemských desek.¹⁴⁹

Mnozí šlechtici se pohybovali v regionální politické rovině jako úředníci na dominiích velmožů.¹⁵⁰ Těmi se však tato práce nezabývá. V předbělohorských Čechách byla jedněmi z nejvýznamnějších regionálních úřadů místa krajských hejtmanů a mustherů.¹⁵¹ Mezi relátory se držitelé těchto úřadů nacházeli v hojném počtu. Právě tyto regionální pozice se mohly stát odrazovým můstkem pro působení ve vyšších sférách

¹⁴⁵ P. MAŤA, *Svět*, s. 328-329.

¹⁴⁶ J. JUST, 9. 7. 1609 – *Rudolfův Majestát*, s. 19.

¹⁴⁷ Personální obsazení většího zemského soudu a komorního soudu, jehož personální skladba se v podstatě překrývala s dvorským soudem, zpřístupnil P. MAREŠ, *Přisedící; TÝŽ, Soupisy*. Zatímco činnost ve větším zemském soudu je z vydaných soupisů poměrně snadno zjistitelná, v případě komorního soudu je objasnění jeho personálního obsazení složitější. U mnoha relátorů lze právem předpokládat, že v něm zasedali, avšak z dochovaných soupisů to vyčíst jednoznačně nelze. Pro případ této práce proto jako soudci dvorského soudu jsou evidováni pouze ti relátoři, kteří se jednání této instituce účastnili přímo v roce konání sněmu, případně byli přítomni na jednáních předcházejících a následujících. Například rytíř Jiří Gerštorf z Gerštorfu, jenž byl přítomný za sněmu v roce 1606, se účastnil zasedání dvorského soudu v roce 1604 a poté až roku 1607. Protože pravděpodobně zůstával členem soudního sboru i v mezidobí těchto let, je jako soudce evidován také pro sněm 1606.

¹⁴⁸ K tomu podrobněji P. MAŤA, *Svět*, s. 328-338.

¹⁴⁹ K práci tohoto úřadu a jeho personálnímu složení blíže P. BURDOVÁ, *Úřad*. Některé údaje uváděné P. Burdovou se liší od informací, které ve svém soupisu uvádí F. PALACKÝ, *Přehled*. Soupisy hejtmanů pražských měst pořídil František ROUBÍK, *Královští hejtmané v městech pražských v letech 1547 až 1785*, Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy 7, 1933, s. 121-188.

¹⁵⁰ J. PÁNEK, *Politický systém*, s. 44.

¹⁵¹ Soupisy personálního obsazení těchto míst přehledně zpřístupnil P. MAREŠ, *Obsazování; TÝŽ, Krajské mustrunky*. Funkční období úřadu krajského hejtmana zasahovalo do dvou kalendářních let a ke střídání docházelo zpravidla 23. dubna. Některé sněmy se konaly před tímto datem, některé později, díky čemuž jde poměrně přesně určit, který relátor zastával úřad krajského hejtmana přesně v době konání konkrétního sněmu. V tabulkách kariér relátorů k jednotlivým sněmům jsou zahrnuti hejtmané podle tohoto klíče: sněm 1606 (hejtmané s funkčním obdobím 1605/1606), sněm 1607 (hejtmané s funkčním obdobím 1607/1608), sněm 1608 A (hejtmané s funkčním obdobím 1607/1608), sněm 1608 B (hejtmané s funkčním obdobím 1608/1609), sněm 1609/1610 (hejtmané s funkčním obdobím 1609/1610).

stavovské politiky.¹⁵² Tato situace se však ke konci 16. století začala proměňovat a regionální úřady význam pro postupný kariérní růst šlechty v zemských úřadech ztrácely.¹⁵³ K tabulce níže je nutné ještě připojit poznámku, že šlechtic, který zastával více úřadů na jedné nebo více mocenských rovinách, v ní je uveden vícekrát.¹⁵⁴

Tabulka 10: Kariéra relátorů v roce 1606

Kariéra relátorů v roce 1606				
Úřad		Páni	Rytíři	Celkem
Dvorské úřady	Tajný rada	1		1
	Správce nejvyššího komornictví	1		1
	Komorník	3		3
Zemské úřady	Nejvyšší hofmistr	1		1
	Nejvyšší komorník	1		1
	Nejvyšší sudí zemský	1		1
	Nejvyšší sudí dvorský	1		1
	Karlštejnský purkrabí za pány	1		1
	Nejvyšší písař		1	1
	Karlštejnský purkrabí za rytíře		1	1
	Královský maršálek	1		1
	Dědičný kraječ Království českého	1		1
	Mistr královské komory	1		1
	Prezident nad apelacemi	1		1
	Hejtman pražských měst	2	1	3
Nejvyšší berník	1	1	2	
Přisedící	Většího zemského soudu	10	3	13
	Komorního soudu	4	2	6
	Člen královské rady (J. M. C. rada)	13	8	21
Regionální	Krajský hejtman	2	1	3
	Krajský mustřher	2	1	3

Sněmovního jednání v roce 1606 se účastnila poměrně úzká skupina šlechty, a jak jistě vyplynulo už z předchozích podkapitol, šlo o její politicky vlivnou část. Analýza kariér relátorů, zejména v zemské rovině, to pouze potvrzuje. Ve dvorských úřadech však figurovala pouze malá část z nich. Někteří z přítomných měli zkušenosti s dvorskou službou z dřívějších nebo pozdějších let, což ukazují závěrečné tabulky v příloze, avšak v této části práce je pozornost věnována pouze těm dvorským úřadům, které byly zmíněny ve sněmovním usnesení. K dispozici je sice edice Jaroslavy Hausenblasové, z ní však u velké části případů není možné určit, ve kterých letech šlechtic konkrétní dvorský úřad

¹⁵² V. BŮŽEK, *Šlechta v předbělohorských Čechách*, s. 112.

¹⁵³ P. MAŤA, *Svět*, s. 332.

¹⁵⁴ Například Kryštof mladší Popel z Lobkovic byl zároveň tajným radou, komorníkem, nejvyšším hofmistrem Českého království, přisedícím většího zemského i dvorského/komorního soudu a samozřejmě i držitelem titulu J. M. C. (Jeho Milosti Císařské) rada.

vykonával.¹⁵⁵ V tom z roku 1606 byl nejpočetněji zastoupen úřad komorníka, ale šlo pouze o dva případy.¹⁵⁶ Komornictví v době Rudolfa II. ještě nebyl tak bezvýznamný a početný dvorský úřad, jako tomu bylo v pozdějších letech 17. století.¹⁵⁷ Mezi relátory se nacházel také jeden z tajných radů.¹⁵⁸

Největší část přítomných šlechticů se orientovala na zemskou politiku a to v nejvyšších zemských i dalších méně významných úřadech, stejně jako v pozicích přisedících nejvýznamnějších soudních institucí. Nejlépe úřady držené některými z relátorů shrnuje tabulka výše. Mezi přítomnými byli někteří z nejvyšších úředníků.¹⁵⁹ Mnoho šlechticů za sněmu bylo taktéž přisedícími u většího zemského nebo komorního soudu. Jaký byl podíl šlechty, která by se dala označit za politickou elitu Čech, podle názoru autora nejlépe vypovídá počet přítomných s titulem rady J. M. C. (Jeho Milosti Císařské), který znamenal příslušnost k širší královské radě. Držitelů tohoto titulu bylo na sněmovním jednání v roce 1606 dohromady 21 z celkem 28 přítomných urozenců obou stavů! To ukazuje, že zemský sněm v roce 1606 byl setkáním především pro politicky nejvlivnější osoby v Čechách a běžní šlechtici bez významnějších úřadů zde v podstatě chyběli. Rovněž relátorů v pozici krajských hejtmanů či mustřherů mnoho přítomno nebylo.

¹⁵⁵J. HAUSENBLASOVÁ (ed.), *Der Hof*. Právě z tohoto důvodu bylo primárně využito sněmovních usnesení, která aktuálně zastávané dvorské úřady zpravidla uváděla. Pro kontrolu pak bylo využito právě edice J. Hausenblasové.

¹⁵⁶ Konkrétně byl tento úřad zmíněn v usnesení u Viléma Slavaty, který zároveň zastával pozici správce nejvyššího komornictví, a Jindřicha Libštejnského z Kolovrat.

¹⁵⁷ V průběhu 17. století počet komorníků velmi vzrostl a naopak velmi upadl význam tohoto úřadu. K tomu blíže P. MAŤA, *Svět*, s. 370-372.

¹⁵⁸ Kryštof ml. Popel z Lobkovic kromě úřadu tajného rady měl v usnesení zmíněn ještě dvorskou pozici komorníka

¹⁵⁹ Chyběl ale například nejvyšší purkrabí, neboť toto místo bylo dlouhodobě neobsazené. K tomu Václav BŮŽEK, *Rytíři renesančních Čech*, Praha 1995, s. 143.

Tabulka 11: Kariéra relátorů v roce 1607

Kariéra relátorů v roce 1607				
Úřad		Páni	Rytíři	Celkem
Dvorské úřady	Tajný rada	1		1
	Komorník	2		2
	Kraječ	1		1
Zemské úřady	Nejvyšší hofmistr	1		1
	Nejvyšší komorník	1		1
	Nejvyšší sudí zemský	1		1
	Nejvyšší sudí dvorský	1		1
	Karlštejnský purkrabí za pány	1		1
	Nejvyšší písař		1	1
	Purkrabí Hradeckého kraje		1	1
	Mistr královské komory	1		1
	Prezident nad apelacemi	1		1
	Hejtman německých lén	1		1
	Hejtman pražských měst	2		2
	Podkomoří králové	1		1
Nejvyšší berník	1	1	2	
Přisedící	Většího zemského soudu	9	2	11
	Komorního soudu	6	2	8
	Člen královské rady (J. M. C. rada)	18	8	26
Regionální	Krajský hejtman	4	4	8

Na jednání v roce 1607 se změn v kariérách relátorů oproti roku 1606 mnoho nestalo. Mírně se změnil počet držitelů dvorských úřadů a mezi relátory se objevil šlechtic s dvorským úřadem kraječe. Asi nejvíce nápadnou změnou se stal počet královských radů, který se vyšplhal až na číslo 26. Při celkovém počtu 37 relátorů opět více než dvě třetiny ze všech účastníků patřily k politické špičce Čech. Ačkoliv se tedy v roce 1607 mírně zvýšil počet přítomných šlechticů, sněm byl stále plně v režii nejvlivnějších stavovských politiků. Oproti předchozímu sněmu se rovněž zvýšil počet relátorů, kteří v době jednání zemského sněmu zastávali úřad krajského hejtmana. Mustrheři v roce 1607 jmenováni nebyli.

Tabulka 12: Kariéra relátorů na sněmu 1608 A

Kariéra relátorů na sněmu 1608 A				
Úřad		Páni	Rytíři	Celkem
Dvorské úřady	Tajný rada	1		1
	Komorník	3		3
	Kraječ	1		1
Zemské úřady	Nejvyšší hofmistr	1		1
	Nejvyšší komorník	1		1
	Nejvyšší kancléř	1		1
	Karlštejnský purkrabí za pány	1		1
	Nejvyšší písař		1	1
	Karlštejnský purkrabí za rytíře		1	1
	Purkrabí Hradeckého kraje		1	1
	Mistr královské komory	1		1
	Prezident nad apelacemi	1		1
	Hejtman pražských měst	2	1	3
Podkomoří králové	1		1	
Přisedící	Většího zemského soudu	8	5	13
	Komorního soudu	5	2	7
	Rada apelačního soudu	1		1
	Člen královské rady (J. M. C. rada)	14	7	21
Regionální	Krajský hejtman	4	4	8

První zemský sněm v roce 1608 nevybočil ze schématu, který byl nastaven již dvěma předcházejícími sjezdy. Přítomná byla šlechta s nejvyššími zemskými úřady i mnozí přisedící soudů. Počet přítomných krajských hejtmanů zůstal stejný jako předchozího roku. Na 21 klesl počet relátorů, kteří ve sněmovním usnesení směli používat titul královského rady. Přesto tito šlechtici tvořili bezmála dvě třetiny z přítomných. Také sněm 1608 A byl místem setkání českých politických špiček, které doplnila jen malá část relátorů bez významnějšího úřadu.

Z hlediska kariér přítomných urozenců se zmiňované tři sněmy lišily jen minimálně. Na všech tvořili členové širší královské rady, tedy nejvyšší zemští úředníci a přisedící většího zemského a komorního soudu, podíl okolo dvou třetin. Na zmiňovaných třech sněmovních rokováních nikdy nebyl přítomen kompletní sbor dvanácti nejvyšších zemských úředníků, ve všech případech jich bylo přítomno sedm, tedy mírně nadpoloviční počet. Částečně za to mohlo neobsazení některých míst. Počet přisedících většího zemského a komorního soudu se taktéž na všech třech sněmech pohyboval v podobných číslech. Pokud v ideálním případě mělo na počátku 17. století v zemském soudu zasedat celkem 25 šlechticů, zhruba polovina členů tohoto kolegia se zde těchto

sněmů účastnila.¹⁶⁰ Počet přisedících druhé zmiňované soudní instituce, jejíž personální složení se překrývalo s dvorským soudem, velmi kolísal a zjistit podíl na sněmu přítomných přisedících je složité.¹⁶¹ Průměrně se však těchto tří sněmů účastnilo sedm členů komorního soudu. Kariéra na zemské politické rovině byla vlastní většině z přítomných relátorů. Jak ale lze zjistit z tabulek v příloze, mnozí měli taktéž zkušenosti z dvorských úřadů a velká většina v době konání sněmů nebo dříve působila jako krajští hejtmané nebo mustrheři. Lze konstatovat, že sněmy 1606, 1607 a 1608 A se staly doménou především pro politicky velmi aktivní část šlechty.

4. 5 Kulturní aktivity relátorů

Následující část se věnuje vybraným kulturním aktivitám sněmujících. Cílem bylo zachycení literárního mecenátu a případně vlastní literární činnosti relátorů do roku 1618. Z mnohých knih v 16. a na počátku 17. století je možné vyčíst, komu bylo vydání knihy věnováno.¹⁶² A je možné předpokládat, že dedikant se mohl na tvorbě díla podílet jako mecenáš jeho autora, kterého mohl finančně či jinak podporovat.¹⁶³ Tímto kulturním mecenátem a vlastní literární tvorbou mohli šlechtici ukazovat svoji kulturní vyspělost.¹⁶⁴ Jako mecenáš je v tabulkách níže započítán šlechtic, jemuž byla podle údajů v Knihopisu českých a slovenských tisků dedikována dvě a více literární díla od jeho narození po rok 1618. Příležitostným mecenášem je nazván šlechtic s jedním dedikovaným dílem. Obdobně je tomu u vlastní literární činnosti. Jako spisovatelé jsou vedeni šlechtici se dvěma a více vlastními díly uvedenými v Knihopisu nebo Rukověti humanistického básnictví.¹⁶⁵

¹⁶⁰ Část míst byla v době zmiňovaných sněmů však neobsazena. K početnosti přisedících většího zemského soudu P. MAREŠ, *Přisedící*, s. 10-11

¹⁶¹ Počet přisedících komorního soudu nebyl stálý a pohyboval se mezi 11-34 šlechtici. K tomu P. MAREŠ, *Soupis*, s. 11.

¹⁶² Údaje o dedikacích literárních děl byla zjišťována zejména z *Knihopisu*. Ten má na internetu svoji digitální verzi, která je navíc doplňována o nově poznané tituly. Tato databáze je dostupná na webové adrese www.knihopis.cz. Pro zkoumání vlastní literární činnosti relátorů bylo využito rovněž údajů z *Knihopisu*, dále ale také z *Rukověti*.

¹⁶³ V. BŮŽEK, *Nižší šlechta*, s. 133. S tímto předpokladem pracuje také tato práce, ačkoliv je jasné, že neplatí v úplně všech případech. Literát mohl dedikaci nějakému významnému šlechtici také teprve o nějakou formu podpory usilovat. Některé dedikace mohly mít také zcela jiné důvody, které v dnešní době již nelze odhadovat.

¹⁶⁴ K literárnímu mecenátu i se shrnutím literatury blíže P. MAŤA, *Svět*, s. 261-262. O šlechtickém mecenátu na příkladu pánů z Rožmberka Jaroslav PÁNEK, *Dva typy českého šlechtického mecenátu v době Rudolfa II.*, FHB 13, 1990, s. 159-186.

¹⁶⁵ Jako jednotlivá literární díla například byly brány i latinské básně v univerzitních sbornících z dob studií některých relátorů. Naopak v potaz nebyla brána korespondence.

Tabulka 13: Kulturní aktivity relátorů sněmu 1606

Kulturní aktivity relátorů sněmu 1606				
Kategorie	Páni	Rytíři	Celkem	Celkem (%)
Mecenáš	7	4	11	39,3%
Příležitostný mecenáš	3	3	6	21,4%
Spisovatel		1	1	3,6%
Příležitostný spisovatel			0	0,0%

Z předcházejících podkapitol celkem jasně vyplývá, že zde zmíněných tří zemských sněmů se účastnila z velké části politicky vlivná a často i bohatší část šlechty. To se zřejmě projevilo také v literárním mecenátu relátorů v roce 1606. Více než polovině z nich bylo dedikováno alespoň jedno literární dílo, z toho větší části dokonce více než dvě. Při pohledu na závěrečné tabulky v příloze je možné si všimnout, že u panského stavu byli mecenáši především z řad nejvyšších zemských úředníků a královských radů, kteří byli v usnesení na předních místech. U rytířů toto tak patrné není, neboť třeba Václavu Budovci z Budova, Jiřímu Homutovi z Harasova nebo Mikuláši Španovskému z Lisova, jejichž jména se nacházela na konci seznamu relátorů, byla dedikována více než dvě díla. Co se týče spisovatelů, těch se na sněmu 1606 nacházelo minimum. Za jediného spisovatele lze považovat již zmíněného Václava Budovce, který v roce 1606 byl ještě členem rytířského stavu.¹⁶⁶

Tabulka 14: Kulturní aktivity relátorů sněmu 1607

Kulturní aktivity relátorů sněmu 1607				
Kategorie	Páni	Rytíři	Celkem	Celkem (%)
Mecenáš	9	3	12	32,4%
Příležitostný mecenáš	5	3	8	21,6%
Spisovatel			0	0,0%
Příležitostný spisovatel			0	0,0%

Počet mecenášů a příležitostných mecenášů na sněmu 1607 byl o tři vyšší než předchozího roku. Podíl těchto kulturně aktivních relátorů však mírně klesl, neboť sněmovní zasedání bylo s vyšší účastí než předchozí. Lze však konstatovat, že změny jsou naprosto minimální, což je samozřejmě způsobeno tím, že se mnoho neproměnily osoby sněmujících. Protože se sněmu v roce 1607 neúčastnil Václav Budovec, nebyl mezi relátory žádný literárně činný šlechtic.

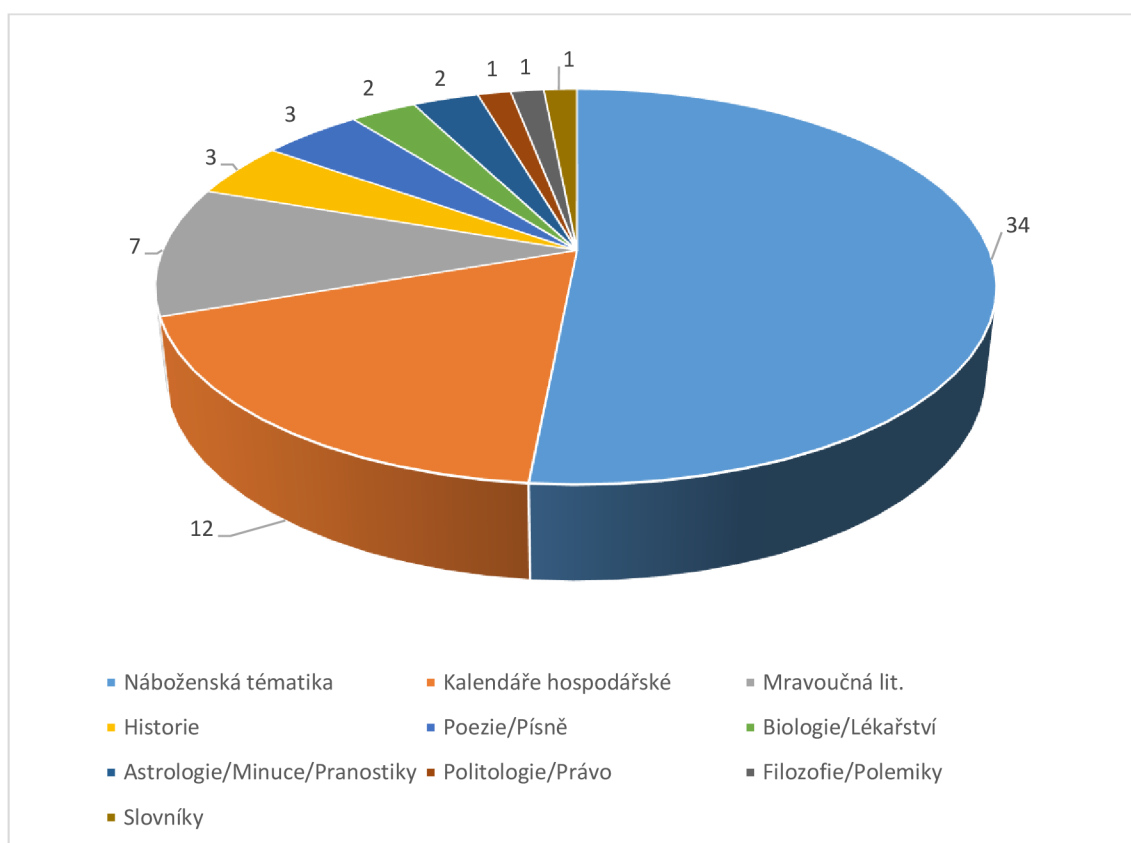
¹⁶⁶ *Rukověť*, s. 238-240.

Tabulka 15: Kulturní aktivity relátorů sněmu 1608 A

Kulturní aktivity relátorů sněmu 1608 A				
Kategorie	Páni	Rytíři	Celkem	Celkem (%)
Mecenáš	7	2	9	26,5%
Příležitostný mecenáš	5	5	10	29,4%
Spisovatel			0	0,0%
Příležitostný spisovatel			0	0,0%

Mnoho se nezměnilo ani v případě sněmu 1608 A. Mecenáši a příležitostní mecenáši tvořili nadpoloviční část přítomné šlechty. Oproti předchozím dvěma, kde byl větší počet mecenášů se dvěma a více dedikovanými literárními díly, na jednání 1608 A byl mírně vyšší počet relátorů s pouze jednou dedikací. Stejně jako na sněmu 1607 se neobjevil mezi přítomnými žádný šlechtic, kterého by bylo možné označit za spisovatele.

Graf 2: Kategorie literárních děl dedikovaných relátorům sněmů 1606, 1607 a 1608 A

Protože se předchozí tři tabulky mnoho nelišily, stejně jako byl velmi podobný okruh osob, které na zmíněných třech sněmovních jednáních zasedaly, analýza dedikovaných děl je provedena společně.¹⁶⁷ Literární díla byla přiřazena do odpovídajících kategorií,

¹⁶⁷ Zde jsou uvedeni všichni mecenáši mezi relátory sněmů (1606, 1607, 1608 A) a označení děl v Knihopisu, která jim byla dedikována: Jaroslav Bořita z Martinic (K00264, K03157, K06859, K15681), Václav Budovec z Budova (K02217, K14742, K15513, K16110), Diviš Černín z Chudenic (K02873, K04370), Ferdinand z Donína (K01420, K05907), Jiří Gerštorf z Gerštorfu (K02176), Přech Hodějovský z Hodějova (K00926, K00929, K02253, K04310, K05415, K14151, K16289), Jiří Homut z Harasova

kteře jsou zobrazeny v grafu.¹⁶⁸ Z důvodu toho, že mnozí relátoři navštívili více než jeden ze zmiňovaných sněmů a některá díla měla více než jednoho dedikanta, byl každý literární počín započítán pouze jednou.¹⁶⁹

Dominantní část dedikovaných děl se věnovala náboženství. Podle grafu tvořily 52 % titulů, avšak v určitém spojení s vírou byla i velká část knih, které byly započteny do jiných kategorií, kam se hodily více. Kategorie náboženské literatury je poměrně rozmanitá, neboť zahrnuje nejrůznější běžná i pohřební kázání, náboženské polemiky, postily, teologické spisy, vyznání víry nebo modlitební knihy. Konfesní zabarvení dedikované literatury bylo využito také při určování náboženské orientace šlechticů, neboť ta se do literárního mecenátu silně promítala. Druhou nejpočetnější položku mezi dedikovanými literárními díly představovaly hospodářské kalendáře. V menší míře byla zastoupena díla, která by se dala označit za mravoučná, neboť pojednávala například o panenství, pústu nebo manželském soužití.¹⁷⁰ Pouze malou část tvořily historické spisy.¹⁷¹ Stejně početné byly také básně a písně.¹⁷² Ostatní žánry byly zastoupeny velmi málo, šlo však o nanejvýš zajímavé tituly.¹⁷³ Co se pak týče vlastní literární činnosti, tak

(K04939, K06769), Jan Klenovský z Klenového (K19228), Jan Albrecht Křinecký z Ronova (K15518, K15519), Jindřich Libštejnský z Kolovrat (K17061), Diviš Markvart z Hrádku (K01313, K02974), Volf Novohradský z Kolovrat (K00925), Ctibor Smil Pecinkar z Bydžína (K16530), Kryštof ml. Popel z Lobkovic (K00864, K05627, K06848, K15887, K16220), Vilém starší Popel z Lobkovic (K01644, K02176, K06769), Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic (K02977, K02978, K03157, K03217, K04967, K05584, K05905), Vilém Růt z Dírného (K15434), Jan Sezima z Ústí (K02176), Vilém Slavata z Chlumu (K00264, K03157, K04736, K04937, K04973, K05915, K06853, K15684), Jindřich Štřela z Rokyc (K03489), Mikuláš Španovský z Lisova (K04351, K16675), Adam starší ze Šternberka (K04980, K06855, K15880a), Štěpán Jiří ze Šternberka (K01187, K02977, K02978, K03964, K06855, K07159), Jan Jiří ze Švamberka (K01336, K01644, K01718, K01719, K02176, K03103, K14856, K14887), Theobald Švihovský z Rýzemberka (K02176), Jindřich Matyáš Thurn (K02176), Adam mladší z Valdštejna (K01187, K01709, K05836), Adam starší z Valdštejna (K01864), Karel z Vartemberka (K02176), Kryštof Vratislav z Mitrovic (K04823).

¹⁶⁸ Přiřazování do zmíněných kategorií bylo provedeno s pomocí údajů v Knihopisu, avšak mnohá díla by šla přiřadit k více žánrům. Proto byla literární díla zařazována do značné míry subjektivně. Náboženství se dotýkala mnohem výraznější část děl než výše naznačených 52 %. Především ta, která jsou uvedena jako mravoučná, často odkazovala na víru, avšak náboženské prvky bylo možné najít i v mnoha dalších žánrech.

¹⁶⁹ Například dílo s označením K02176 bylo dedikováno hned několika relátorům současně. Do údajů v grafu je však započítáno jednou, konkrétně mezi literaturu s náboženskou tematikou.

¹⁷⁰ Velká část těchto děl byla sepsána Bartolomějem Paprockým z Hlohol. Například šlo o tituly s označením K06853 nebo K06855. Tento druh literatury však sepisovali i další autoři.

¹⁷¹ Například „Kronika nová o národu tureckém“ označením K04823, jenž byl dedikován Kryštofu Vratislavovi z Mitrovic.

¹⁷² Do této kategorie byly zahrnuty například i svatební písně Šimona Lomnického z Budče (K04937), který je dedikoval Vilému Slavatovi.

¹⁷³ Šlo o knihy týkající se biologie a lékařství (K05415 – Apatika domácí), astrologie (K19228 – Minuce a pranostika hvězdářská), politologie či práva (K04736 – O vrchnostech a správcích světských), filozofie (K01187 - Theatrum mundi minoris) nebo šlo o slovníky (K02253 – Sylva qvadrilingvis vocabulorum).

tu z relátorů sněmů 1606, 1607 a 1608 A v předbělohorském období pěstoval pouze Václav Budovec z Budova.¹⁷⁴

4. 6 Příbuzenské vztahy mezi relátory

Mezi mnohými účastníky zemských sněmů zákonitě musely být četné vazby. Tato podkapitola se zabývá jedněmi z těch pravděpodobně nejsilnějších – příbuzenskými. Omezený rozsah ucelených genealogických informací umožnil v tomto výzkumu popsat ve většině případů pouze blízká příbuzenství v mužské linii, tedy uvnitř jednoho šlechtického rodu. Podle některých názorů je sice rodová sounáležitost raně novověkých šlechtických rodin přeceňována,¹⁷⁵ avšak tato teze není platná obecně a lze najít příklady, kdy rodová sounáležitost hrála roli dokonce u jinak velmi rozvětvených rodin.¹⁷⁶ A jak již bylo zmíněno, v této práci byly dohledávány pouze bližší rodinné vazby. Stěžejní pro tento výzkum byla zejména genealogická hesla v Ottově slovníku naučném, jejichž využití má mnohá úskalí.¹⁷⁷ Doplnkově byla použita i další literatura, která je u konkrétních případů citována. Zřejmě největší obtíží je, že důraz v genealogických heslech Ottova slovníku naučného byl kladen na mužskou linii rodu a odhalení vztahů přes matky, manželky a dcery je tak velmi složité. Pro detailní prozkoumání rodinných vazeb mezi všemi relátory by bylo proto třeba užít mnohem širšího spektra pramenů a literatury. Dá se předpokládat, že v této práci se zejména vazeb přes ženy podařilo nalézt pouze malou část. Vazby jsou popsány v současných významech.

Tabulka 16: Dohledané příbuzenské vazby mezi relátory sněmu 1606

Příbuzenský vztah	Počet
Bratr-bratr	2
Strýc-synovec	1
Bratranec-bratranec	1
Švagr-švagr	2
Otčím-nevlastní syn	2
Tchán-zeť	1

Vzhledem k nízkému počtu přítomných šlechticů na sněmu v roce 1606 byl počet objasněných rodinných vazeb velmi malý a nepříliš pestrý. Blízké sourozenecké vazby byly odhaleny pouze ve dvou případech,¹⁷⁸ a to v případě Jaroslava Bořity z Martinic

¹⁷⁴ Za svého života sepsal několik historických pojednání, Antialkorán a dva latinské teologické spisy. K osobě tohoto šlechtice blíže např. Noemi REJCHRTOVÁ, *Václav Budovec z Budova*, Praha 1984.

¹⁷⁵ K šlechtické rodině a rodu blíže P. MAŤA, *Svět*, s. 525-604.

¹⁷⁶ P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 47-49.

¹⁷⁷ *Ottův slovník naučný I-XXVIII*. Kromě složité orientace mohou některé zde uvedené údaje být chybné.

¹⁷⁸ Tamtéž XVI, s. 600-601. Sourozenecký vztah měli mezi sebou Heralta Václav a Jindřich Libštejnští z Kolovrat.

a Albrechta Šebestiána Leskovce z Leskovce šlo pouze o polorodé bratry, kteří měli společnou matku Johanu Dašickou z Barchova.¹⁷⁹ Tato šlechtična stála ještě za dalšími dvěma zajímavými vazbami, neboť po manželstvích s otcem Jaroslava Bořity z Martinic a poté otcem Albrechta Šebestiána Leskovce se provdala potřetí za Jana Václava Popela z Lobkovic, který byl rovněž mezi relátory v roce 1606.¹⁸⁰ V době konání sněmu však byla Johana Dašická již více než deset let po smrti, a je proto otázkou, nakolik byly tyto vazby významné. V případě Jana Václava z Lobkovic se podařilo odhalit ještě příbuzenskou vazbu k jeho bratranci Kryštofu ml. Popelovi z Lobkovic.¹⁸¹ Albrecht Šebestián Leskovec měl zase na sněmu strýce ze stejného rodu.¹⁸² Kromě Johany Dašické z Barchova tvořila svorník mezi relátory sněmu 1606 ještě jiná žena – Marie Eusebie ze Šternberka. Ta byla dcerou Adama ze Šternberka a zároveň manželkou Jaroslava Bořity z Martinic.¹⁸³ Vazby švagr-švagr se podařilo odhalit ve dvou případech, v obou figuroval již zmiňovaný Adam ze Šternberka.¹⁸⁴ Je zajímavé, že většina objasněných vazeb byla nějakým způsobem navzájem propojena.

Tabulka 17: Dohledané příbuzenské vazby mezi relátory sněmu 1607

Příbuzenský vztah	Počet
Bratr-bratr	3
Bratranec-bratranec	2
Švagr-švagr	3
Otčím-nevlastní syn	1
Tchán-zeť	1

Sourozenecký vztah se mezi relátory sněmu v roce 1607 podařilo odhalit ve třech případech. Sněmu se zúčastnili bratři Adam a Štěpán Jiří ze Šternberka,¹⁸⁵ Jan Václav a Matouš Děpolt Popelové z Lobkovic,¹⁸⁶ a stejně jako předchozího roku bratři z rodu Libštětjnských z Kolovrat.¹⁸⁷ Zmínění Lobkovicové byli zapojeni ještě do dalších vazeb, neboť šlo o bratrance nejvyššího hofmistra Kryštofa mladšího Popela z Lobkovic.¹⁸⁸ Jan

¹⁷⁹ Jiří JAREŠ, *Heraldika a genealogie Leskovců z Leskovce*, Listy genealogické a heraldické společnosti v Praze 5, 1977, s. 156-175.

¹⁸⁰ Tamtéž.

¹⁸¹ *Ottův slovník naučný* XVI, s. 223-226.

¹⁸² J. JAREŠ, *Heraldika*. Strýcem Albrechta Šebestiána, který byl rovněž na sněmu přítomen, byl Arnošt Leskovec z Leskovce.

¹⁸³ *Ottův slovník naučný* XVI, s. 919.

¹⁸⁴ Tamtéž XXIV, s. 782; Tamtéž XIV, s. 603. Adam ze Šternberka byl švagrem jednak Kryštofa ml. Popela z Lobkovic (manželka Lobkovic byla sestrou Šternberkovy první manželky), ale také byl sešvagřen s Volfem Novohradským z Kolovrat, jenž byl manželem Šternberkovy sestry.

¹⁸⁵ Tamtéž XXIV, s. 782-783.

¹⁸⁶ Tamtéž XVI, s. 224.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 600-601.

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 223-226.

Václav je navíc evidován, stejně jako u předchozího sněmovního jednání, jako otčím Jaroslava Bořity z Martinic.¹⁸⁹ Vzájemné sešvagření se podařilo odhalit mezi Jiřím Gerštorfem z Gerštorfu a Jindřichem Štelou z Rokyc,¹⁹⁰ podobně bylo zjištěno také mezi Kryštofem mladším Popelem z Lobkovic a Adamem ze Šternberka.¹⁹¹ U posledně jmenovaného se podařilo nalézt ještě jednu vazbu švagr-švagr.¹⁹² Nepokrevní příbuzenství vázalo Adama ze Šternberka ještě s jeho zetěm Jaroslavem Bořitou z Martinic.¹⁹³

Tabulka 18: Dohledané příbuzenské vazby mezi relátory sněmu 1608 A

Příbuzenský vztah	Počet
Bratr-bratr	2
Bratranec-bratranec	4
Švagr-švagr	1
Otčím-nevlastní syn	1
Tchán-zetě	1

Stejně jako v případě předchozích dvou sněmů, také na tomto se projevila nízká účast na počtu odhalených příbuzenských vztahů. Ty se navíc všechny týkaly úzkého kruhu osob, především rodu Popelů z Lobkovic. Stejně jako na sněmu 1607 byli přítomni sourozenci Matouš Děpolt a Jan Václav.¹⁹⁴ K nim ze stejného rodu přibyli ještě polorodí bratři Kryštof mladší a Vilém starší Popelové z Lobkovic.¹⁹⁵ A tyto dvě sourozenecké skupiny byly zároveň mezi sebou spojeny bratraneckými vazbami, neboť měli všichni stejného dědečka – Děpolta Popela z Lobkovic.¹⁹⁶ Na tento klan byl opět navázán Jaroslav Bořita z Martinic jako nevlastní syn Jana Václava. Stejně jako na všech předchozích sněmech byla taktéž přítomna vazba mezi Martinicem a Adamem ze Šternberka.¹⁹⁷ Odhalit se podařilo ještě nepokrevní příbuzenství rovněž mezi Adamem ze Šternberka a Kryštofem mladším Popelem z Lobkovic, kteří byli švagři.¹⁹⁸

Celkově lze konstatovat, že odhalené příbuzenské vazby se na uvedených jednáních mnoho neproměňovaly a mnohé navíc nějakým způsobem souvisely s rozvětveným

¹⁸⁹ J. JAREŠ, *Heraldika*.

¹⁹⁰ *Ottův slovník naučný* X, s. 83.

¹⁹¹ Tamtéž XXIV, s. 782. Eliška (manželka Adama ze Šternberka) byla však v době konání sněmu již po smrti.

¹⁹² Tamtéž XIV, s. 603. Volf Novohradský z Kolovrat byl manželem sestry Adama ze Šternberka.

¹⁹³ Tamtéž XVI, s. 919.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 224.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 223.

¹⁹⁶ Tamtéž.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 919.

¹⁹⁸ Tamtéž XXIV, s. 782. Eliška (manželka Adama ze Šternberka) byla však v době konání sněmu již po smrti.

rodem Popelů z Lobkovic. Jiné blízké rodinné vazby se mezi relátory odhalit bohužel nepodařilo, ačkoliv lze očekávat, že i přes nízkou sněmovní účast, byl jejich počet vyšší.

5. Relátoři sněmu 1608 B

Druhé sněmovní jednání roku 1608 probíhalo ve vypjaté atmosféře, kdy Čechami proudilo vojsko arciknížete Matyáše směrem ku Praze. Podobný vpád do nejvýznamnější země České koruny již nikdo z žijících nemohl pamatovat. Tato nová situace proto vyvolala ve šlechtické obci velký ohlas, který se projevil rovněž v účasti na svolaném zemském sněmu. V závěrečném usnesení se nachází celkem 126 jmen urozených relátorů, což je mezi lety 1600 a 1617 vůbec nejvyšší počet. Protože průměrný počet relátorů na sněmu byl na počátku 17. století 56, šlo z hlediska účasti o mimořádnou událost.¹⁹⁹ Vpád do země na tehdejší šlechtu musel působit opravdu velmi silně. Pokud by se počítalo s odhadem Petra Mareše, že v Čechách na počátku 17. století žilo přibližně 2240 plnoletých mužských příslušníků vyšší a nižší šlechty dohromady, přítomno na sněmu bylo mírně přes 5,5 % možných účastníků.²⁰⁰

Poměr počtu pánů a rytířů na sněmu byl 57:69. Bylo to jedno z pouhých tří sněmovních jednání na počátku 17. století, kde početně převažovala nižší šlechta.²⁰¹ K vyšší účasti rytířstva na těchto stavovských shromážděních docházelo v této době zřejmě už jen v těch nejvypjatějších situacích. To kontrastuje se situací panující po většinu 16. století. Za vlády Ferdinanda I., Maxmiliána II., ale ještě v počátcích vlády Rudolfa II. býval vyšší počet nižší šlechty na sněmech pravděpodobně zcela běžným jevem.²⁰² S blížícím se přelomem 16. a 17. století klesal jak celkový počet sněmujících, tak především právě podíl rytířstva. V mentalitě nižší šlechty mohlo docházet k určitému posunu. Účast na běžném sněmovním jednání se postupně stávala nepříliš důležitou. Lze se domnívat, že tento jev mohl být způsoben politikou Rudolfa II., jenž se snažil určitou radikálnost převážně nekatolického rytířstva otupit jmenováním katolíků do nejvyšších zemských úřadů vyhrazených pro nižší šlechtu.²⁰³ Pro běžné nižší šlechtice se tím velmi snižovala možnost výrazněji ovlivnit jednání. Tím také pozbývala účast na sněmu části svého smyslu. Bezprostřední nebezpečí, které v květnu a červnu roku 1608 Českému království hrozilo, však dokázalo tento trend alespoň krátce narušit. Zčásti za tím mohla být také naléhavá výzva panovníka při svolávání sněmu, „*aby všickni s lidmi poddanými*

¹⁹⁹ Konkrétně to bylo 226 % průměru za roky 1600-1617. Výpočet aritmetického průměru byl vytvořen stejným způsobem jako v kapitole o relátorech sněmů 1606-1608 A.

²⁰⁰ P. MAREŠ, *Obsazování*, s. 19.

²⁰¹ Tento jev se mezi lety 1600 a 1617 objevil ještě na sněmu roku 1600 a 1609/1610.

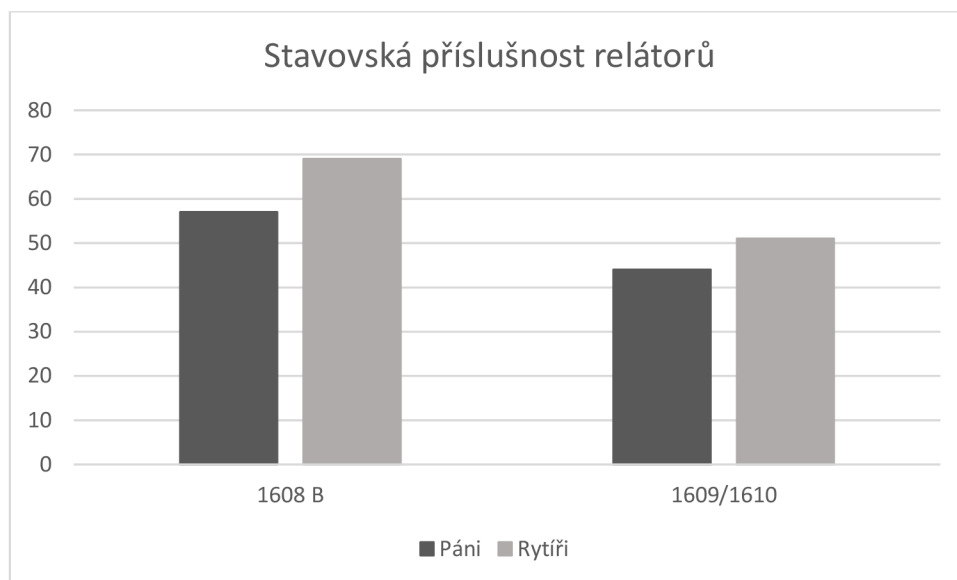
²⁰² Toto tvrzení bylo učiněno pouze na základě letmého nahlédnutí do seznamů relátorů vydaných v edici *Sněmy české*. Definitivní potvrzení této teze a analýza relátorů sněmovních jednání v průběhu 16. století čeká na budoucí badatele.

²⁰³ Jaroslav PÁNEK, *K povaze vlády Rudolfa II. v Českém království*, FHB 18, 1997, s. 71-86, zde s. 78-79.

svými vzhůru byli a ku Praze osobně i s lidmi svými veřejně přitáhnouce najíti se dali.“²⁰⁴

V grafu níže je pro porovnání výjimečně vysokého počtu relátorů uveden také sněm 1609/1610, jenž byl významný a rovněž početně navštívený, ale úrovně sněmu 1608 zdaleka nedosahoval.

Graf 3: Stavovská příslušnost relátorů 1608B a 1609/1610

5. 1 Krajská příslušnost relátorů

Na sněmovní jednání 1608 B dorazil nejvyšší počet relátorů. To nabízí větší možnosti zjištěné výsledky interpretovat, neboť malý výkyv tolik neovlivní konečný výsledek. Rovněž je třeba zmínit poměrně malý počet šlechticů, u nichž se jejich krajskou příslušnost nepodařilo odhalit.²⁰⁵ Tento fakt je vzhledem k počtu drobných rytířů, kteří tento sněm navštívili, poměrně překvapivý. Většina z nich držela majetek, který byl evidován v berních rejstřících.

²⁰⁴ K tomu blíže J. JIREČEK (ed.), *Paměti*, s. 152.

²⁰⁵ Konkrétně se krajskou příslušnost nepodařilo určit z pánů u Ferdinanda Šlika. U něj je ale možné, že jako dlouholetý rada apelačního soudu trvale bydlel v Praze. Z rytířů pak šlo o Kryštofa Güntera z Moren a Václava Skalického z Kaliče, o kterých se nepodařilo zjistit vůbec žádné údaje.

Tabulka 19: Krajská příslušnost relátorů na sněmu 1608 B

Krajská příslušnost relátorů (1608 B)						
Kraj	Páni	Páni (%)	Rytíři	Rytíři (%)	Celkem	Celkem (%)
Bechyňský	6	10,5%	5	7,2%	11	8,7%
Boleslavský	6	10,5%	5	7,2%	11	8,7%
Čáslavský	4	7,0%	6	8,7%	10	7,9%
Hradecký	4	7,0%	0	0,0%	4	3,2%
Chrudimský	1	1,8%	3	4,3%	4	3,2%
Kouřimský	5	8,8%	4	5,8%	9	7,1%
Litoměřický	5	8,8%	8	11,6%	13	10,3%
Plzeňský	5	8,8%	9	13,0%	14	11,1%
Podbrdský	1	1,8%	6	8,7%	7	5,6%
Prácheňský	6	10,5%	3	4,3%	9	7,1%
Rakovnický	1	1,8%	1	1,4%	2	1,6%
Slánský	5	8,8%	11	15,9%	16	12,7%
Vltavský	4	7,0%	3	4,3%	7	5,6%
Žatecký	3	5,3%	3	4,3%	6	4,8%
Nezjištěno	1	1,8%	2	2,9%	3	2,4%

V tabulce krajských příslušností se vlivem vysokého počtu relátorů neobjevují výrazné početní výkyvy. Celkové zastoupení šlechty v žádném z krajů nepřekročilo hranici 15 %, jako se to objevovalo na sněmech v letech 1606 a 1607. Přesto byly v zastoupení některých krajů výrazné rozdíly. Celkem šest krajů mělo na jednání více než deset zástupců. Nejpočetnější byli urozenci s krajskou příslušností ke Slánskému kraji, z něhož přicestovalo na jednání dokonce 16 šlechticů. Dominantní část tvořila nižší šlechta, z níž velká část disponovala velmi drobným majetkem. Lze odhadovat, že v tomto případě se musel projevit aspekt naléhavosti aktuální politické situace i geografické blízkosti hlavnímu městu, neboť tato drobná šlechta z okolí Prahy se předchozích sněmů účastnila v neporovnatelně menších počtech. Podobný příklad jako Slánsko bylo v menším měřítku také Podbrdsko, odkud zavítalo na sněm celkem šest opět spíše méně majetných rytířů. Ačkoliv nejde o velké číslo, vzhledem k nízké početnosti tamní šlechty a číslům z předchozích sněmů se účast urozců z tohoto kraje jeví jako poměrně vysoká.²⁰⁶ Překvapivě vysoký počet relátorů na sněmovním jednání měl dominantní část majetku také v malém Vltavském kraji, jenž zvláště vynikne při porovnání s podobným Rakovnickem. Mnoho zástupců z řad nižší šlechty měl na sněmu 1608 B rovněž Plzeňský kraj, kde to však není překvapivé. Podle berních rejstříků zde

²⁰⁶ Podle údajů z berních rejstříků přiznávali majetek v Podbrdském kraji bez započtení šlechticů pouze dva páni a necelých 30 rytířů. V porovnání s většinou ostatních krajů je to malé číslo, ačkoliv je samozřejmě způsobeno také podprůměrnou rozlohou tohoto kraje. K tomu F. MARAT, *Soupis*, s. 82-84.

sídlilo nejpočetnější rytířstvo.²⁰⁷ Na jednáních byla v hojném počtu přítomna též šlechta z Litoměřicka. Zde sice nebylo rytířstvo zdaleka tolik početné jako na Plzeňsku, avšak vliv na účast mohla mít skutečnost, že velkou část přítomných rytířů z tohoto kraje tvořili členové rodu Kaplířů ze Sulevic nebo v menší míře Štampachů ze Štampachu. U nich mohlo dojít k určité koordinaci v otázce sněmovní účasti.

Mezi šest nejvíce zastoupených krajů patřily kromě Slánského, Plzeňského a Litoměřického ještě kraje Bechyňský, Boleslavský a Čáslavský. V těsném závěsu s devíti zástupci bylo ještě Kouřimsko a Prácheňsko. Ve většině případů šlo o kraje s početnou šlechtou. Poměrně zajímavý je příklad Kouřimského kraje, zvláště ve srovnání s krajem Slánským. Oba se nacházely v bezprostředním okolí Prahy, Kouřimský měl však nejen větší rozlohu, ale také více urozených osob, které tam přiznávaly majetek.²⁰⁸ Přesto se z tohoto kraje dostavila na jednání jen zhruba polovina počtu šlechticů ze Slánska. Ačkoliv devět relátorů je i v kontextu sněmu 1608 B na první pohled vysoký počet, právě ve srovnání se Slánskem je zde zjevný nepoměr. Mohlo samozřejmě jít pouze o shodu náhod nebo mohla mít tato skutečnost zcela jiné důvody, avšak počet sněmujících z Kouřimska mohla bezprostředně ovlivňovat aktuální vojenská situace. Armáda arciknížete Matyáše totiž pobývala na území Kouřimského kraje východně od Prahy a její hlavní stan byl dlouhou dobu v Českém Brodě.²⁰⁹ Část šlechty mohla z tohoto důvodu sněmovní jednání vypustit, avšak jde pouze o domněnku.

Nízký počet relátorů na druhý zemský sněm v roce 1608 přicestoval především z Rakovnického, Chrudimského a Hradeckého kraje. Především u prvních dvou z nich nejde o překvapení. Ani na ostatních v této práci zmiňovaných jednáních nebyla šlechta z těchto krajů přítomna ve vyšším počtu. V obou zmiňovaných případech také měla určité vliv nepříliš početná stavovská obec.²¹⁰ U Chrudimska i Hradecka mohla hrát roli větší vzdálenost od Prahy. Hradecký kraj je v tomto ohledu zajímavý, protože zde přiznával majetek vysoký počet urozenců.²¹¹ Šlo však z větší části o drobné rytířstvo, které z pochopitelných důvodů nemuselo o sněmovní jednání jevit zájem, případně si přítomnost v daleké Praze nemohlo dovolit.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 55-64.

²⁰⁸ Tamtéž, s. 35-41.

²⁰⁹ J. JANÁČEK, *Rudolf II.*, s. 426.

²¹⁰ V obou krajích přiznával majetek nízký počet šlechticů mužského pohlaví. Velkou část území v těchto oblastech navíc zabírala komorní panství. K tomu F. MARAT, *Soupis*, s. 27-29, 80-82.

²¹¹ Tamtéž, s. 20-26.

5. 2 Majetkové zázemí relátorů

Pro analýzu majetkového rozvrstvení relátorů na zemském sněmu 1608 B bylo využito stejné metodiky s využitím berních rejstříků jako u předchozích sněmů.²¹² Majetnost se nepodařilo určit pouze u malé části souboru osob. Oproti předchozím třem shromážděním stavovské obce došlo na sněmu 1608 B k výrazné změně v počtu přítomných urozenců a stejně tak k proměně majetkového rozvrstvení. Bezprostřední hrozba válečného konfliktu způsobila, že zájem o sněmovní jednání projevila i ta část šlechty, která již na počátku 17. století o tato stavovská shromáždění zájem neměla.

Tabulka 20: Majetkové rozvrstvení relátorů na sněmu 1608 B

Majetkové rozvrstvení relátorů v roce 1608 B									
Kategorie			Páni	Páni (%)	Rytíři	Rytíři (%)	Celkem	%	%
A. Drobný majetek	1.	do 10 osedlých	0	0,0%	8	11,6%	8	6,3%	46,8%
	2.	11-20	2	3,5%	9	13,0%	11	8,7%	
	3.	21-50	6	10,5%	15	21,7%	21	16,7%	
	4.	50-100	6	10,5%	13	18,8%	19	15,1%	
B. Střední majetek	5.	101-200	9	15,8%	13	18,8%	22	17,5%	36,5%
	6.	201-300	6	10,5%	6	8,7%	12	9,5%	
	7.	301-500	11	19,3%	1	1,4%	12	9,5%	
C. Velký majetek	8.	501-700	5	8,8%	0	0,0%	5	4,0%	7,1%
	9.	701-900	4	7,0%	0	0,0%	4	3,2%	
D. Největší	10.	901-1200	4	7,0%	0	0,0%	4	3,2%	6,3%
	11.	1200 a více	3	5,3%	1	1,4%	4	3,2%	
Nezjištěno			1	1,8%	3	4,3%	4	3,2%	3,2%

Vyšší sněmovní účast přiblížila majetkovou skladbu relátorů skutečným poměrům ve stavovské obci. Oproti předchozím sněmům již největší část přítomných urozenců netvořili ti středně majetní, ale jedinci s méně než stem osedlých. Jejich podíl podle berních rejstříků z roku 1603 tvořil v české stavovské obci přes 80 %.²¹³ Na sněmu 1608 B bylo šlechticů s drobným majetkem necelých 50 %, což je sice stále vzdáleno reálným poměrům mezi předbělohorskou šlechtou, ale v porovnání s ostatními zde uvedenými sněmy jde o nejvyšší číslo v této kategorii. Druhou nejpočetnější skupinou byli relátoři se středním majetkem a také u dalších majetkových kategorií se s rostoucí majetností snižoval podíl jejich zastoupení, což v zásadě odpovídalo tehdejší realitě. Toto sněmovní jednání tak bylo jedním z těch nejlépe reprezentujících reálné rozložení majetku mezi šlechtou. Přesto zastoupení bohatších vrstev bylo i na sněmu 1608 B násobně vyšší, než byl jejich skutečný podíl ve šlechtické společnosti.²¹⁴

²¹² F. MARAT, *Soupis*; A. SEDLÁČEK, *Rozvržení*; V. PEŠÁK, *Berní rejstříky*.

²¹³ A. MÍKA, *Majetkové rozvrstvení*, s. 60.

²¹⁴ Tamtéž. Majetek v rozmezí 101-500 osedlých vlastnilo asi 15 % šlechty, zatímco na sněmu tato skupina tvořila 36,5 % relátorů. U kategorií velkého a největšího majetku se poměr mezi reálným výskytem takto movité šlechty a jejím zastoupením na sněmu lišil ještě výrazněji.

Pro panský stav byl druhý zemský sněm v roce 1608 poměrně unikátní v tom, že na něm páni byli méně početnou skupinou než rytíři. Co se pak týče majetnosti, většina pánů se pohybovala v rozmezí 21-500 osedlých. Méně než 20 přiznávali pouze dva z relátorů, takže vrstva těch nejchudších pánů na sněmu chyběla. Podle analýzy berních rejstříků z roku 1603 byla nejpočetnější vrstva pánů s majetkem v rozmezí 51-100 osedlých.²¹⁵ Na sněmovním jednání 1608 byla nejpočetnější skupina s majetkem 301-500 osedlých, tedy výrazně majetnější. Rovněž panští relátoři v kategoriích velkého a největšího majetku byli zastoupeni ve větším množství.

Zastoupení rytířstva ve srovnání s předchozími sněmy doznalo asi největší změny. Největším rozdílem je zejména přítomnost drobného rytířstva s méně než dvaceti osedlými, která byla na sněmech 1606, 1607 a 1608 A pouze minimální. Vážná politická situace dokázala ke sněmovní účasti přesvědčit i část této početné společenské vrstvy. Největší část sněmujících rytířů však tvořili jedinci na pomezí drobného a středního majetku v rozmezí 21-200 osedlých. Nejpočetnější skupina rytířstva předbělohorských Čech však přiznávala majetek do deseti osedlých.²¹⁶ Stejně jako v případě pánů také nižší šlechta na tomto sněmovním jednání byla i přes výrazné změny oproti minulým třem sněmům obecně spíše z bohatších poměrů.

Údaje ze sněmu 1608 B tak opět pouze potvrzují fakt, že sněmovní jednání na počátku 17. století byla místem pro majetnější část šlechtické společnosti. A to navzdory poznatku uvedenému výše, že majetková skladba relátorů tohoto sjezdu se nejvíce blížila reálným poměrům ve šlechtické společnosti. Za poněkud vyšším počtem sněmujících z chudších poměrů stála nejspíš zmiňovaná napjatá politická situace. Protože tito drobnější rytíři navíc často pocházeli z okolí Prahy, lze za jejich vyšší účasti vidět i aspekt blízkosti místu sněmování.

5. 3 Náboženská orientace relátorů

Stejně jako v případě předchozích tří jednání byla náboženská orientace relátorů zkoumána také na sněmu 1608 B, který se vyznačoval vysokým počtem přítomných šlechticů. Oproti sněmům 1606, 1607 a 1608 A došlo v charakteristikách sněmujících k závažným změnám, které se projevíly také v otázce náboženství. Bohužel se u více než třetiny sněmujících náboženskou orientací vůbec určit nepodařilo. Způsobil to zejména vysoký počet přítomných, kteří za běžných okolností příliš nezasahovali do veřejného dění, a proto se o nich zachovalo minimum informací. Neurčené případy byly zejména

²¹⁵ Tamtéž, s. 61.

²¹⁶ Tamtéž.

v řadách drobné nižší šlechty, která se sněmu 1608 B účastnila ve větším počtu. Lze však předpokládat, že velká část šlechticů s neurčenou konfesní orientací byli nekatolíci, vzhledem k jejich početní převaze v předbělohorských Čechách.²¹⁷ Zjišťování náboženské charakteristiky probíhalo stejným způsobem jako u předchozích sněmů.

Tabulka 21: Náboženská příslušnost relátorů na sněmu 1608 B

Náboženská příslušnost relátorů na sněmu 1608 B						
Konfese	Páni	Páni (%)	Rytíři	Rytíři (%)	Celkem	%
Katolická	19	33,3%	10	14,5%	29	23,0%
Nekatolická (blíže neurčená)	27	47,4%	27	39,1%	54	42,9%
Neurčeno	11	19,3%	32	46,4%	43	34,1%

Kromě vysokého počtu nezjištěných případů došlo v případě sněmu 1608 B k řadě proměn. Jednou z nejviditelnějších je především naprostá proměna v poměru mezi zjištěnými katolíky a nekatolíky. Zatímco na předchozích třech jednáních byla pozice katolické strany silná politicky i početně, v případě sněmu 1608 B již katolíci na sněmu představovali jen okolo 23 % přítomných. Nekatolíků byl zjištěn téměř dvojnásobek, avšak reálně mohlo být toto číslo ještě mnohem větší, dosahující téměř tři čtvrtin z celkového počtu přítomných. Události května a června roku 1608 zcela změnilly náboženský obraz zemských sněmů, jenž vytvořila tři předchozí zasedání.

Mezi panským stavem si katolická strana zachovala silnou pozici, avšak početně se také zde situace změnila. Zatímco na předchozích třech jednáních byli katoličtí páni vždy početnější, na tomto byla situace již opačná. Ke straně podjednou se mohla hlásit pouze asi třetina přítomné vyšší šlechty. Necelých 50 % pánů se podařilo zařadit k nekatolíkům, ale jejich podíl byl velmi pravděpodobně ještě vyšší. Počet nekatolíků se mezi pány radikálně zvýšil, ale oproti předchozím sněmům se zvedl také počet přítomných katolíků. Aktuální politická situace přilákala na jednání nové tváře z obou náboženských stran.

Podobná byla situace taktéž v případě nižší šlechty, kde přibyli jak nekatolíci, tak katolíci. U rytířstva však byl nejvyšší nárůst osob s neurčenou náboženskou orientací. Tuto charakteristiku se nepodařilo objasnit u téměř poloviny přítomných z tohoto stavu. To bohužel značně snižuje vypovídací hodnotu tabulky. Jak již ale bylo zmíněno výše, je pravděpodobnější, že vzhledem k rozložení konfesí mezi nižší šlechtou byla většina z nich spíše nekatolíky.²¹⁸ Mezi rytířstvem tak byli podobojí početně dominantní.

²¹⁷ J. JUST, 9. 7. 1609 – *Rudolfův Majestát*, s. 18-19.

²¹⁸ Tamtéž.

5. 4 Kariéry relátorů

Stejně jako v případě jednání 1606, 1607 a 1608 A byla také zde s pomocí stejných heuristických východisek analogicky provedena analýza kariér jednotlivých účastníků sněmu.²¹⁹ Důraz byl kladen především na úřady a pozice, které konkrétní relátor zastával v době konání sněmu.²²⁰ Dřívější a pozdější působení v úřadech na různých politických rovinách shrnují tabulky v příloze této práce.

Tabulka 22: Kariéra relátorů na sněmu 1608 B

Kariéra relátorů na sněmu 1608 B				
Úřad		Páni	Rytíři	Celkem
Dvorské úřady	Tajný rada	1		1
	Nejvyšší štolba	1		1
	Komorník	3		3
	Kraječ	3		3
Zemské úřady	Nejvyšší purkrabí	1		1
	Nejvyšší hofmistr	1		1
	Nejvyšší komorník	1		1
	Nejvyšší sudí zemský	1		1
	Nejvyšší sudí dvorský	1		1
	Karlštejnský purkrabí za pány	1		1
	Nejvyšší písař		1	1
	Karlštejnský purkrabí za rytíře		1	1
	Purkrabí Hradeckého kraje		1	1
	Dědičný truksas Království českého	1		1
	Dědičný šenk Království českého	1		1
	Mistr královské komory	1		1
	Prezident nad apelacemi	1		1
	Hejtman německých lén	1		1
	Nejvyšší mincmistr	1		1
	Hejtman pražských měst	2	1	3
	Královský prokurátor		1	1
Podkomoří králové	1		1	
Starosta komorničí		1	1	
Přisedící	Většího zemského soudu	10	5	15
	Komorního soudu	6	1	7
	Člen královské rady (J. M. C. rada)	24	11	35
Regionální	Krajský hejtman	8	4	12

²¹⁹ Kompletní shrnutí použitých zdrojů informací o kariérách šlechticů obsahuje analogická kapitola o kariérách relátorů na sněmech 1606, 1607 a 1608 A. Zejména šlo o následující publikace: F. PALACKÝ, *Přehled*; P. MAREŠ, *Přisedící*; TÝŽ, *Soupis*; P. BURDOVÁ, *Úřad*; F. ROUBÍK, *Královští hejtmané*. Pro určení aktuálně držných dvorských úřadů bylo využito sněmovního usnesení.

²²⁰ Například v případě krajských hejtmanů bylo v případě sněmu 1608 B počítáno pouze s těmi šlechtici, kteří zastávali tento regionální úřad v období 1608/1609, neboť se toto jednání konalo až po 23. dubnu roku 1608, kdy zpravidla docházelo ke střídaní v této pozici. K tomu P. MAREŠ, *Obsazování*.

Tabulka kariér relátorů ze sněmu 1608 B je v porovnání se třemi z předchozích sněmů delší. Jelikož na sněmovní jednání dorazil vysoký počet šlechticů, našli se mezi nimi tací, kteří byli držiteli nějakého významnějšího úřadu a na předchozích sjezdech chyběli. Částečně je to zapříčiněno také obsazením některých dříve prázdných nejvyšších zemských úřadů.²²¹ Co se týče dvorských úřadů, tak v nejvyšším počtu byli přítomni šlechtici s tituly kraječů a komorníků, kteří patřili do početné skupiny nižších dvořanů.²²² Významnější pozice u dvora zastávali Kryštof mladší Popel z Lobkovic a Adam mladší z Valdštejna, z nichž první působil jako tajný rada a druhý jako nejvyšší štolba.²²³ Mnozí další relátoři měli se službou u dvora zkušenosti pravděpodobně z dřívějších let, neboť ve sněmovním usnesení již jako dvorští hodnostářů jmenování nejsou. Pro detailnější pohled ohledně dvorských kariér relátorů je možné využít závěrečné tabulky v příloze.²²⁴

Na zemské politické úrovni se angažovala řada přítomných šlechticů. Z dvanáctičlenného sboru nejvyšších zemských úředníků bylo přítomno devět, tedy tři čtvrtiny. Na sněmovním jednání byli přítomni taktéž mnozí z členů většího zemského soudu, stejně jako přisedící dvorského a komorního soudu, které se personálně překrývaly. Tito šlechtici tvořili politickou špičku tehdejší stavovské společnosti, kterou vyjadřovala jejich náležitost k širší královské radě.²²⁵ Osoby patřící do tohoto okruhu měly ve sněmovním usnesení uveden titul J. M. C. (Jeho Milosti Císařské) rada. Je poměrně zajímavé, že se povedlo dohledat pouze 15 přisedících většího zemského soudu a 7 přisedících komorního soudu, zatímco titul královského rady byl připojen k celkem 35 jménům přítomných relátorů. Do velké míry je tento nesoulad zapříčiněn způsobem počítání přisedících komorního soudu, neboť mnozí z přítomných relátorů sice byli jmenováni jeho členy, avšak podle dochovaných záznamů v něm často nezasedali.²²⁶ Takoví šlechtici v této práci proto nebyli mezi přisedící počítáni.²²⁷ Počet přítomných královských radů však naznačuje, že taktéž tohoto sněmovního jednání se účastnila

²²¹ Obsazen byl po dlouhé době například ten vůbec nejvyšší – úřad nejvyššího purkrabího. K tomu F. PALACKÝ, *Přehled*, s. 371.

²²² P. MAŤA, *Svět*, s. 370.

²²³ NA Praha, Desky zemské stavovské 3, fol. K22.

²²⁴ Edici o hodnostářích na dvoře císaře Rudolfa II. vydala J. HAUSENBLASOVÁ (ed.), *Der Hof*.

²²⁵ J. PÁNEK, *Politický systém*, s. 53.

²²⁶ To je příklad třeba Linharta Colonny z Felsu, který sice roku 1604 vykonal přísahu nutnou pro působení v této soudní instituci, pro pozdější roky se však nedochovaly záznamy, že by se některého ze zasedání účastnil. K tomu P. MAREŠ, *Soupis*, s. 45.

²²⁷ Tamtéž, s. 12. Protože však bylo jmenování přisedícím tohoto soudu doživotní, titul královského rady nepřilíh aktivnímu přisedícímu zůstával, což ho i nadále řadilo mezi politicky nejvlivnější šlechtice v zemi. Ačkoliv tedy nejsou takoví šlechtici zahrnuti v tabulce o kariérách relátorů na sněmu 1608 B, jejich působnost v této soudní instituci zmiňují závěrečné tabulky v příloze.

politická špička Čech. Zatímco na předchozích třech sněmech však urozenci s tímto titulem tvořili výraznou většinu zhruba dvou třetin sněmujících, v případě jednání 1608 B byl jejich podíl pouze 27 %. To potvrzuje předpoklad, že kromě početné skupiny politických špiček se zemského sněmu zúčastnil vysoký počet šlechticů, kteří k úzkému okruhu politicky nejvlivnější šlechty nepatřili.

Celkem dvanáct přítomných urozenců v době konání sněmu zastávalo úřad krajského hejtmana.²²⁸ Tohoto úřadu se zpravidla neujímali nejvyšší zemští úředníci, ačkoliv ani to nebylo vyloučeno.²²⁹ Královští radové, kteří byli přísedícími nejvýznamnějších soudních institucí, však v těchto regionálních úřadech působili poměrně často. Aktuální vykonávání funkce krajského hejtmana proto nebylo pravděpodobně rozhodujícím faktorem, který by šlechtice přivedl k účasti na zemském sněmu. Je však pravdou, že velká část relátorů, zejména z řad přítomných pánů, úřad krajského hejtmana v průběhu předbělohorské doby zastávala. To je nejlépe patrné z tabulek v příloze této práce.

Na rozdíl od předchozích tří nebyl sněm 1608 B pouze setkáním politických elit, což zřejmě souviselo s vyhrocenou vojenskou situací v zemi. Většina z přítomných urozenců v době konání sněmu nezastávala významný úřad na zemské nebo dvorské úrovni. Vpád vojska arciknížete Matyáše ke sněmovní účasti přiměl i politicky méně aktivní část šlechty. Přesto mezi relátory druhého sněmu v roce 1608 nejvyšší zemští úředníci a přísedící nejvýznamnějších soudů nechyběli, naopak se rovněž dostavili v hojném počtu. Pouze jejich podíl mezi všemi sněmujícími byl oproti předchozím letům menší.

5. 5 Kulturní aktivity relátorů

Analýza literárního mecenátu a vlastní literární tvorby relátorů byla provedena stejným způsobem a s pomocí stejných zdrojů, jako v případě sněmů 1606, 1607 a 1608 A, kde je tato metodika popsána podrobněji.²³⁰ Cílem této podkapitoly je poodhalit kulturní rozhled sněmujících relátorů a zjistit proměny, které v této oblasti mezi jednotlivými sněmy proběhly. Zároveň je níže popsáno krátké shrnutí typů literárních děl, která byla účastníkům sněmu dedikována.

²²⁸ Krajů bylo v tehdejších Čechách 14, přičemž v každém byli na rok jmenováni dva hejtmané, jeden z vyšší a jeden z nižší šlechty. Celkem tedy v jednom období působilo až 28 krajských hejtmanů. K tomu P. MAREŠ, *Obsazování*. Celkem sněmovní jednání 1608 B tedy nenavštívila ani polovina držitelů tohoto regionálního úřadu.

²²⁹ Například Vilém Slavata z Chlumu byl krajským hejtmanem Bechyňského kraje v době, kdy byl zároveň karlštejnským purkrabím.

²³⁰ Stejnými zdroji informací o kulturních aktivitách relátorů však byl *Knihopis a Rukověť*.

Tabulka 23: Kulturní aktivity relátorů sněmu 1608 B

Kulturní aktivity relátorů sněmu 1608 B				
Kategorie	Páni	Rytíři	Celkem	Celkem (%)
Mecenáš	17	7	24	19,0%
Příležitostný mecenáš	17	11	28	22,2%
Spisovatel	2		2	1,6%
Příležitostný spisovatel	4		4	3,2%

Za nejviditelnějšími změnami oproti třem předchozím sněmům, které lze z tabulky výše vyčíst, stojí především vysoká sněmovní účast a proměna skladby relátorů. Zatímco podíl mecenášů mezi přítomnými šlechtici se na předchozích sněmech pohyboval okolo 30 %, na sněmu 1606 dokonce okolo 40 %, je na zde zmíněném sněmu zřetelný výrazný pokles v této kategorii. Pouze 19 % relátorů bylo dedikanty dvou a více literárních děl. Počty mecenášů jsou oproti předchozím sněmům sice vyšší, avšak tento růst byl ve srovnání s navýšením počtu relátorů menší. V případě příležitostných mecenášů je situace odlišná, neboť jejich podíl na předchozích třech zasedáních zemského sněmu byl velmi podobný tomu ze sněmu 1608 B. Růst počtu relátorů a příležitostných mecenášů tak šel u této kategorie ruku v ruce. Okruh osob, kterým bylo dedikováno pouze jediné dílo, byl pravděpodobně širší než v případě častějších mecenášů. Může to mít spojitost s finanční náročností literárního mecenátu, který si ve větší míře mohla dovolit pouze úzká skupina majetnější a politicky vlivnější šlechty.²³¹ To zřejmě souvisí i s faktem, že více mecenášů pocházelo z řad obecně bohatšího panského stavu, ačkoliv rytíři byli na sněmu 1608 B početnější.

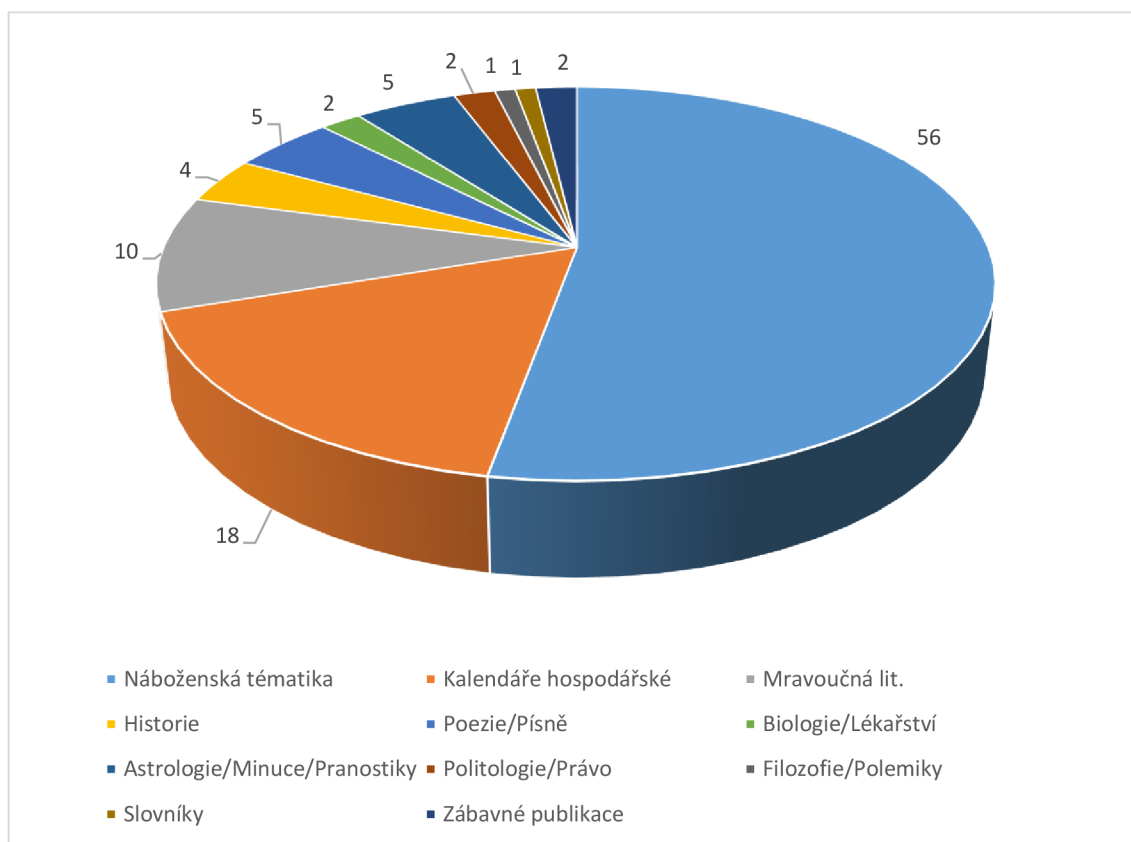
Mezi nejvýznamnější literární mecenáše, kteří se sněmovního zasedání účastnili, lze zařadit především Henyka z Valdštejna (8), Viléma Slavatu z Chlumu (8), Jana Jiřího ze Švamberka (8), Přecha Hodějovského z Hodějova (7), Kašpara Kaplíře ze Sulevic (7), Jáchyma Ondřeje Šlika (7), Štěpána Jiřího ze Šternberka (6), Václava Budovce z Budova (5), Jana Zbyňka Zajíce z Házmburka (5) a Kryštofa mladšího Popela z Lobkovic (5). Všem těmto šlechticům bylo věnováno více než pět literárních děl. Seznam mecenášů mezi relátory však je relativně dlouhý.²³² V případě Henyka z Valdštejna je nutné zmínit,

²³¹ O finanční nákladnosti podpory literátů a vydávání jejich děl však není známo mnoho informací. K tomu P. MAŤA, *Svět*, s. 262.

²³² Zde jsou uvedeni všichni mecenáši mezi relátory sněmu 1608 B a označení děl v Knihopisu, která jim byla dedikována: Jan (Pek) Bezděkovský z Římku (K04373), Jaroslav Bořita z Martinic (K00264, K03157, K06859, K15681), Václav Budovec z Budova (K02217, K14742, K15513, K16110), Jan Bukovanský Pinta z Bukovan (K04370), Diviš Černín z Chudenic (K02873, K04370), Ferdinand z Donína (K01420, K05907), Prokop Dvořecký z Olbramovic (K02176, K03424), Jiří Gerštorf z Gerštorfu (K02176), Oldřich Gerštorf z Gerštorfu (K02176, K02753, K07170), Přeč z Hodějova (K00926, K00929, K02253, K04310, K05415, K14151, K16289), Jiří Homut z Harasova (K04939, K06769), Jan Chotouchovský z Nebovid (K01226) Václav Chotouchovský z Nebovid (K07016), Jaroslav

že nebyl jen finančním podporovatelem literatury, ale mnoho dalších knih vyšlo v předbělohorské době tiskem v jeho soukromé tiskárně, kterou si zřídil v Dobrovici.²³³

Graf 4: Kategorie literárních děl dedikovaných relátorům sněmu 1608 B

Graf shrnující kategorie, do kterých byla zařazena dedikovaná díla, se oproti předchozím třem sněmům mnoho nezměnil, ačkoliv došlo k zvýšení počtu relátorů

Kaplíř ze Sulevic (K16286), Kašpar Kaplíř ze Sulevic (K01187, K01644, K03043, K04843, K06769, K07159, K16050), Jan Klenovský z Klenového (K19228), Jindřich Libštejnský z Kolovrat (K17061), Diviš Markvart z Hrádku (K01313, K02974), Jan Milner z Milhauzu (K15386), Jan Jindřich Myška ze Žlunic (K03582), Jan Kryštof Myška z Žlunic (K01226, K07025), Jan Novohradský z Kolovrat (K15250), Volf Novohradský z Kolovrat (K00925), Albrecht Pfefrkorn z Otopachu (K16101), Kryštof ml. Popel z Lobkovic (K00864, K05627, K06848, K15887, K16220), Ladislav Popel z Lobkovic (K0080, K4176), Vilém starší Popel z Lobkovic (K01644, K02176, K06769), Vilém mladší Popel z Lobkovic (K02952, K02954, K15349, K17061), Václav Vilém z Roupova (K16110), Vilém Slavata z Chlumu (K00264, K03157, K04736, K04937, K04973, K05915, K06853, K15684), Purkart Štřela z Rokyc (K02666), Jáchym Ondřej Šlik (K01226, K01644, K02176, K03162, K06873, K16110, K16675), Adam starší ze Šternberka (K04980, K06855, K15880a), Štěpán Jiří ze Šternberka (K01187, K02977, K02978, K03964, K06855, K07159), Jan Jiří ze Švamberka (K01336, K01644, K01718, K01719, K02176, K03103, K14856, K14887), Petr ze Švamberka (K06878), Fridrich Švihovský z Rýzemberka (K05904), Theobald Švihovský z Rýzemberka (K02176), Jan Litvin z Řičan (K05368, K09136), Jan z Talmberka (K04367), Jiří z Talmberka (K02176), Jindřich Matyáš Thurn (K02176), Adam mladší z Valdštejna (K01187, K01709, K05836), Adam starší z Valdštejna (K01864), Hannibal z Valdštejna (K01226), Henyk z Valdštejna (K01597, K01644, K03965, K04350, K06651, K07182, K15506, K15514), Karel z Vartemberka (K02176), Kryštof Vratislav z Mitrovic (K04823), Ladislav Zejdlíc ze Šenfeldu (K06847), Jan Lorenc ze Žerotína (K15573), Kašpar Melichar ze Žerotína (K07023).

²³³ K osobě tohoto pozoruhodného uroence blíže Petr BAŽANT, *Henyk z Valdštejna. Profil šlechtického intelektuála předbělohorské doby*. Praha 2006 (=Diplomová práce).

i analyzovaných literárních titulů. Více než polovinu dedikovaných děl tvořila literatura s náboženskou tematikou, ačkoliv náboženské motivy byly přítomny i v mnoha dílech, která byla zařazena do jiné kategorie. Druhou nejpočetnější skupinou byly hospodářské a kancelářské kalendáře, třetí největší kategorií byly mravoučné knihy. Na prvních třech pozicích tak nedošlo v porovnání s analýzou předchozích tří jednání k žádné změně a taktéž podíly zůstaly podobné. K menším změnám došlo u kategorií, které byly zastoupeny pouze v malém množství. Mírně se zvýšil podíl písní a poezie, početněji byly rovněž zastoupeny knihy s astrologickou tematikou, šlo však pouze o nárůst v řádu jednotek titulů.²³⁴

Co se týče vlastní literární činnosti, tak z relátorů sněmu 1608 B je možné za spisovatele považovat Václava Budovce z Budova a Henyka z Valdštejna, neboť oba byli autory více než dvou spisů. Za svého života sepsal Václav Budovec několik historických prací, Antialkorán a dva latinské teologické spisy.²³⁵ Henyk z Valdštejna byl nejen štědrý mecenáš a majitel tiskárny, ale také autor několika spisů, které nechal později vyhotovit v tištěné podobě.²³⁶ V případě šlechticů, kteří jsou v této práci označeni jako příležitostní spisovatelé, šlo většinou o malé příspěvky do různých sborníků nebo drobné latinské básně z dob studií.

5. 6 Příbuzenské vztahy mezi relátory

S vysokým počtem přítomných relátorů vzrostl taktéž počet dohledaných příbuzenských vztahů mezi nimi. Tato analýza byla provedena podobným způsobem jako u předchozích sněmů, zejména s použitím genealogických hesel v Ottově slovníku naučném.²³⁷ Ačkoliv se v případě tohoto sněmovního jednání podařilo blízkých příbuzenských vztahů popsat více, je vysoce pravděpodobné, že takových vztahů, zejména přes příslušnice ženského pohlaví, bylo mezi relátory mnohem více. V případě velmi rozvětvených a nepřilíš majetných rytířských rodů nelze však vyloučit ani chyby při určování vazeb v mužské rodové linii.

²³⁴ Z básní šlo např. o spis s označením K05368 - *Animus littnensis trisolaris*. Pro příklad knih s astrologickou tematikou je možné uvést např. K00929 – *Minuce a pranostika z Učení pražského*.

²³⁵ *Rukověť I*, s. 238-240.

²³⁶ Konkrétně jsou spisy Henyka z Valdštejna evidovány v Knihopisu pod označením K16431, K16429, K16430, K16432.

²³⁷ *Ottův slovník naučný I-XXVIII*.

Tabulka 24: Dohledané příbuzenské vazby mezi relátory sněmu 1608 B

Příbuzenský vztah	Počet
Bratr-bratr	14
Otec-syn	2
Strýc-synovec	7
Bratranec-bratranec	9
Švagr-švagr	7
Otčím-nevlastní syn	3
Nevlastní tchán-nevlastní zeť?	1
Tchán-zeť	2

Ze zjišťovaných vztahů byly nejpočetněji zastoupeny vazby sourozenecké. Některé tyto dvojice se vyskytovaly už na předchozích sněmech, neboť zmiňované osoby patřily k pomyslnému jádru sněmujících osob, o němž bude řeč v dalších kapitolách. Zejména se to týkalo bratří Šternberků,²³⁸ dvou sourozeneckých dvojic z rodu Popelů z Lobkovic,²³⁹ a konečně také Heralta Václava a Jindřicha Libštejnských z Kolovrat.²⁴⁰ Nově se však na sněmovním jednání objevila řada dalších sourozeneckých dvojic, konkrétně z rodu Valdštejnů,²⁴¹ pánů z Vrtby,²⁴² Klenovských z Klenového a Janovic,²⁴³ Černínů z Chudenic,²⁴⁴ pánů z Talmberka,²⁴⁵ Švihovských z Rýzemberka,²⁴⁶ rozvětveného rodu Vratislavů z Mitrovic,²⁴⁷ Boryňů ze Lhoty,²⁴⁸ Chotouchovských z Nebovid²⁴⁹ a Trmalů z Toušic.²⁵⁰ Podobně blízké vazby mezi sebou měli také otcové a jejich potomci. Na sněmu 1608 B se je však podařilo odhalit pouze u přítomných Žerotínů²⁵¹ a Švamberků.²⁵²

V druhém nejvyšším počtu se na sněmovním jednání objevily vazby mezi bratrance. Zjištěny byly však pouze u čtyř šlechtických rodů a dominantní část těchto vazeb byla

²³⁸ Tamtéž XXIV, s. 782-783. Šlo o sourozence Adama a Štěpána Jiřího ze Šternberka.

²³⁹ Tamtéž XVI, s. 223-224. Sourozeneckou dvojici tvořili Matouš Děpolt a Jan Václav Popelové z Lobkovic. Z téhož rodu byli opět přítomni i polorodi bratří Vilém starší a Kryštof. Tyto dvě sourozenecké dvojice byly zároveň spřízněny bratraneckými vazbami.

²⁴⁰ Tamtéž XIV, s. 600-601.

²⁴¹ Tamtéž V, s. 339. Konkrétně byli přítomni bratři Hans Kryštof a Hannibal z Valdštejna.

²⁴² Tamtéž XXVI, s. 1085. Šlo o Sezimu a Jana Hroznatu z Vrtby.

²⁴³ Tamtéž XIV, s. 359. Bratři Přibík a Jan z Klenového.

²⁴⁴ Tamtéž, VI, s. 625. Sourozeneckou dvojici z tohoto rodu tvořili Diviš a Humpecht.

²⁴⁵ Tamtéž XXV, s. 58. Konkrétně šlo o Jiřího a Jana z Talmberka.

²⁴⁶ Tamtéž XXIV, s. 883. Konkrétně bratři Theobald a Fridrich.

²⁴⁷ Tamtéž XXVI, s. 1003. V sourozenecké vazbě vůči sobě byli Jiří a Václav Vratislavové z Mitrovic.

²⁴⁸ Tamtéž IV, s. 420. Sourozenci Jan a Václav.

²⁴⁹ Tamtéž XII, s. 376. Z rodu Chotouchovských z Nebovid byli přítomni bratři Jan a Václav.

²⁵⁰ Tamtéž XXV, s. 773. Konkrétně šlo o Viléma a Mikuláše.

²⁵¹ Tamtéž XXVII, s. 819. Kašpar Melichar ze Žerotína byl otcem Jana Lorence.

²⁵² Tamtéž XXIV, s. 825. Přítomni na sněmu byli Jan Jiří ze Švamberka a jeho syn Petr.

uvnitř rodin Popelů z Lobkovic a Pětipeských z Chýš.²⁵³ Bratrance byli rovněž Henyk a Adam mladší z Valdštejna,²⁵⁴ stejnou měrou spřízněni byli také Diviš Lacembok Slavata z Chlumu a jeho bratranec Vilém z téhož rodu.²⁵⁵ Téměř stejně tak četné se podařilo dohledat vazby mezi strýci a jejich synovci. Konkrétně šlo o rody Pětipeských z Chýš,²⁵⁶ Vratislavů z Mitrovic²⁵⁷ a Šliků.²⁵⁸ Kromě vztahů strýc-synovec uvnitř jednoho rodu se podařilo najít ještě jeden další, který však byl mezi šlechtici z dvou odlišných rodů.²⁵⁹ Celkem sedmkrát byla mezi relátory objevena vazba švagr-švagr, konkrétně například mezi Bernardem Hochauzarem z Hochauzu a Jiřím Gerštorfem z Gerštorfu, kteří měli za manželky sestry z rodu Střelů z Rokyc.²⁶⁰ Rovněž Adam ze Šternberka a Kryštof mladší Popel z Lobkovic měli za manželky dvě sestry.²⁶¹ První jmenovaný byl sešvagřen ještě s Volfem Novohradským z Kolovrat.²⁶² Švagři byli taktéž Vilém starší z Lobkovic a Adam mladší z Valdštejna,²⁶³ Vilém mladší Popel z Lobkovic a Jindřich Libštejnský z Kolovrat,²⁶⁴ Jan Boryně ze Lhoty a Jan Adam z Roupova,²⁶⁵ sestru Šťastného Václava Pětipeského měl za ženu Mikuláš Trmal z Toušic.²⁶⁶ Nepokrevní příbuzenskou vazbu představoval také vztah tchán-zeť, který mezi sebou

²⁵³ V Případě Lobkoviců mezi sebou měly bratranecké vazby dvě sourozenecké dvojice. Kryštof mladší a Vilém starší z Lobkovic byli bratrance Jana Václava a Matouše Děpolta. V tomto složení se objevili již na předchozím sněmu 1608 A. V případě rodu Pětipeských byly bratranecké vazby zjištěny u Šťastného Václava, Jiřího Jana a Odolana. K tomu blíže Miroslav ŽITNÝ (ed.), *Korespondence Šťastného Václava Pětipeského z Chýš a Egrberku z let 1600-1621*, České Budějovice 2015-2016 (=Prameny k českým dějinám 16.-18.století, řada B, svazek VII/1-2).

²⁵⁴ *Ottův slovník naučný* XXVI, s. 339-341.

²⁵⁵ Tamtéž XXIII, s. 341.

²⁵⁶ M. ŽITNÝ (ed.), *Korespondence*. Jiří starší Pětipeský měl na sněmu hned tři své synovce – Šťastného Václava, Jiřího Jana a Odolana.

²⁵⁷ Kryštof Vratislav z Mitrovic byl strýcem Jiřího a Václava z téhož rodu. K tomu *Ottův slovník naučný* XXVI, s. 1003.

²⁵⁸ Tamtéž XXIV, s. 676. Ferdinand Šlik byl strýcem Jáchyma Ondřeje.

²⁵⁹ Šťastný Vamberský z Rohatec byl strýcem Jana Bukovanského Pinty z Bukovan. K tomu František KOREŠ (ed.), *Paměti Přibíka a Jana Bukovanských Pintů z Bukovan*, České Budějovice 2019 (=Prameny k českým dějinám 16.-18. století, řada B, svazek IX).

²⁶⁰ *Ottův slovník naučný*.

²⁶¹ Tamtéž XXIV, s. 782. Eliška (manželka Adama ze Šternberka) byla však v době konání sněmu již po smrti.

²⁶² Tamtéž XIV, s. 603. Volf Novohradský z Kolovrat byl manželem sestry Adama ze Šternberka.

²⁶³ Tamtéž XVI, s. 623. Vilém starší měl za manželku sestru Adama mladšího z Valdštejna.

²⁶⁴ Tamtéž XIV, s. 660. Jindřich Libštejnský měl za manželku sestru Viléma mladšího Popela z Lobkovic.

²⁶⁵ Tamtéž IV, s. 420. Jan Boreň ze Lhoty byl manželem sestry Jana Adama z Roupova. Úzké vazby mezi nimi dokládá i fakt, že Jan Boreň si mohl dovolit svého švagra postavit do vojska zemské hotovosti místo sebe, jak dokládá Václav LÍVA (ed.), *Regesta fondu militare Archivu Ministerstva vnitra Republiky československé v Praze II. 1590-1617*, Praha 1938, s. 360.

²⁶⁶ M. ŽITNÝ (ed.), *Korespondence*.

měli Adam ze Šternberka a Jaroslav Bořita z Martinic,²⁶⁷ podobně jako Jan Jiří ze Švamberka a Vilém starší Popel z Lobkovic.²⁶⁸

Poněkud zvláštní kapitolou jsou vztahy, které vznikly kvůli úmrtí jednoho člena šlechtického páru a novou svatbou toho přeživšího. Na sněmu 1608 B se podařilo nalézt celkem třikrát vztah otčím-nevlastní syn. Na předchozích sněmech byl již jmenován vztah Jana Václava Popela z Lobkovic a jeho nevlastního syna Jaroslava Bořity z Martinic.²⁶⁹ Také přítomný Jan Hruška z Března byl díky opětovnému sňatku svojí matky nevlastním synem Matyáše Štampacha ze Štampachu.²⁷⁰ Podobný vztah měli také Vilém Žakavec ze Žakavy a Diviš Černín z Chudenic.²⁷¹ Zvláštní nepokrevní příbuzenský vztah, který bylo poměrně složité zakomponovat do tabulky výše, mezi sebou měli také Petr Pešík z Komárova a Vilém z Landštejna.²⁷² Ačkoliv se na sněmu 1608 B podařilo odhalit poměrně vysoký počet zejména bližších příbuzenských vztahů, řada jich nejspíše zůstala skryta.

²⁶⁷ *Ottův slovník naučný* XVI, s. 919. Adam ze Šternberka provdal dceru právě za Jaroslava Bořitu z Martinic.

²⁶⁸ Tamtéž, s. 223. Dcera Jana Jiřího však již byla v době konání sněmu po smrti a je tak otázkou, zda nějaké bližší vztahy mezi těmito dvěma muži přetrvaly.

²⁶⁹ J. JAREŠ, *Heraldika*.

²⁷⁰ *Ottův slovník naučný* XXIV, s. 760.

²⁷¹ Tamtéž XXVII, s. 741. Matka Viléma Žakavce se později provdala za Diviše Černína.

²⁷² Tamtéž XI, s. 752. Petr Pešík z Komárova se oženil se Sibillou Hradišťskou z Hořovic, což byla díky pozdějšímu sňatku její matky nevlastní dcera právě Viléma z Landštejna.

6. Relátoři sněmu v letech 1609/1610

Na počátku roku 1609 začalo sněmovní jednání, které s přestávkami trvalo více než rok a zasáhlo rovněž do kalendářního roku 1610. Do historie se tento sněm výrazně zapsal především přijetím Rudolfova majestátu zaručujícího výrazné náboženské a stavovské svobody. Pod sněmovním usnesením tohoto extrémně dlouhého a významného jednání lze nalézt jména 95 urozených osob. Je poměrně s podivem, že se tohoto důležitého jednání v porovnání se sněmem 1608 B zúčastnilo o více než 30 šlechticů méně. Takový počet na začátku 17. století občas představoval celé sněmovní shromáždění.²⁷³ Přes tento pokles šlo stále o jeden z nejnavštěvovanějších sněmů v této době.

Vysvětlit výrazné snížení počtu relátorů oproti předchozímu roku není snadné, pracovat lze spíše s domněnkami. Určitý nízký podíl na poklesu sněmujících mohl mít fakt, že někteří šlechtici svoje jméno v seznamu relátorů pravděpodobně odmítli uvést. Konkrétně se mezi relátory nevyskytují jména například Viléma Slavaty z Chlumu a Jaroslava Bořity z Martinic, ačkoliv do jednání o Majestátu oba zasahovali.²⁷⁴ Naopak jméno nejvyššího kancléře Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic se mezi relátory nachází, přestože byl jedním z nejradikálnějších katolických šlechticů v Čechách, což ukázal například neochotou podepsat Majestát.²⁷⁵ Fakt, že jméno Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic se pod sněmovním usnesením, jež obsahuje mnohá ustanovení Rudolfova majestátu, nachází, je poměrně zajímavý. Pravděpodobně mnohem větší vliv na nižší účast na sněmu měla skutečnost, že v době jednání 1609/1610 i přes pozdější vojenskou eskalaci nehrozil vpád cizího vojska do země. Matyášovu tažení mohli tehdejší urozenci přikládat větší význam než jednání o náboženské svobodě. V tomto ohledu mohl též působit po druhém sněmu roku 1608 dojem, že otázka náboženské svobody je již v podstatě vyřešena. Stavové si totiž roku 1608 vymínili, že další sněmovní jednání musí přednostně projednat artikuly o náboženství, které obsahovalo již usnesení sněmu 1608 B. Do jaké míry měly ale tyto aspekty vliv na sněmovní účast, je zde nastíněno spíše v rovině úvah, které by zasloužily bližší prozkoumání. Ačkoliv byla sněmovní účast v porovnání s předcházejícím sněmem nižší, stále šlo o vysoce nadprůměrný počet

²⁷³ Méně než 30 šlechticů se k sněmovnímu jednání mezi lety 1600 a 1617 shromáždilo na sněmech 1605 C a 1606, ale na mnoha dalších v té době byl počet třiceti sněmujících překročen jen velmi těsně.

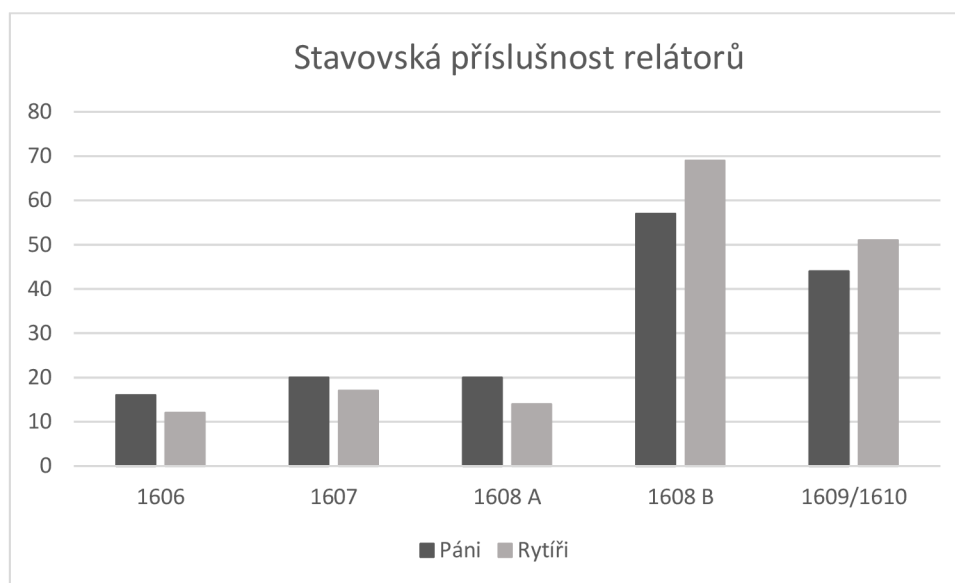
²⁷⁴ J. JUST, 9. 7. 1609 – *Rudolfův Majestát*, s. 114; J. JIREČEK (ed.), *Paměti*, s. 381.

²⁷⁵ J. JANÁČEK, *Rudolf II.*, s. 448.

sněmujících.²⁷⁶ Pro porovnání je níže přiložen graf návštěvnosti všech zde zmiňovaných sněmů.

Co se týče rozdělení relátorů na panský a rytířský stav, stejně jako u předcházejícího jednání měla početní převahu nižší šlechta. Konkrétně je pod usnesením 44 jmen zástupců panského stavu a 51 jmen rytířů. Ačkoliv se celkový počet zástupců vyšší a nižší šlechty oproti předchozímu sněmu snížil, poměr zastoupení zůstal téměř totožný – okolo 45 % pánů a 55 % rytířů. K úbytku sněmujících došlo u obou stavů v podobné míře.

Graf 5: Stavovská příslušnost relátorů na všech analyzovaných sněmech

6. 1 Krajská příslušnost relátorů

Jak již bylo zmíněno, dlouhého sněmovního jednání v letech 1609 a 1610 se oproti předchozímu zúčastnilo asi o 30 šlechticů méně. Přesto šlo na počátek 17. století o početný sněm, kde lze analýze krajské příslušnosti přiřadit určitou vypovídací hodnotu. Oproti sněmu 1608 B se mírně zvýšil počet osob, kde se hodnocenou charakteristiku nepodařilo určit. Stejně jako na předchozím ani na tomto stavovském sjezdu se vlivem vyššího počtu relátorů nevyskytují výraznější výkyvy, neboť zastoupení žádného kraje nepřesáhlo 15 %.

²⁷⁶ Aritmetický průměr počtu relátorů na sněmech v počátku 17. století měl hodnotu 56. Sněm 1609/1610 dosáhl tedy téměř dvojnásobku tohoto čísla.

Tabulka 25: Krajská příslušnost relátorů na sněmu 1609/1610

Krajská příslušnost relátorů (1609/1610)						
Kraj	Páni	Páni (%)	Rytíři	Rytíři (%)	Celkem	Celkem (%)
Bechyňský	5	11,4%	5	9,8%	10	10,5%
Boleslavský	5	11,4%	7	13,7%	12	12,6%
Čáslavský	3	6,8%	3	5,9%	6	6,3%
Hradecký	3	6,8%	4	7,8%	7	7,4%
Chrudimský	0	0,0%	1	2,0%	1	1,1%
Kouřimský	4	9,1%	3	5,9%	7	7,4%
Litoměřický	3	6,8%	6	11,8%	9	9,5%
Plzeňský	7	15,9%	5	9,8%	12	12,6%
Podbrdský	1	2,3%	3	5,9%	4	4,2%
Prácheňský	3	6,8%	2	3,9%	5	5,3%
Rakovnický	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Slánský	2	4,5%	5	9,8%	7	7,4%
Vltavský	4	9,1%	2	3,9%	6	6,3%
Žatecký	3	6,8%	2	3,9%	5	5,3%
Nezjištěno	1	2,3%	3	5,9%	4	4,2%

Co se týče zastoupení jednotlivých krajů, tak nejvyšší měly kraje Boleslavský a Plzeňský. Krajskou příslušnost k těmto krajům se shodně podařilo určit u dvanácti relátorů. O něco menší zastoupení měly kraje Bechyňský a Litoměřický. Zde uvedená tabulka ukazuje několik zvláštností. Například vysoká účast z Plzeňska se nezdá překvapivá, neboť jak již bylo zmiňováno, počet šlechty byl v tomto kraji vysoký.²⁷⁷ Avšak z drtivé většiny šlo o nižší šlechtu. A zatímco na předchozím sněmovním jednání z Plzeňska přicestovali povětšinou rytíři, na sněmu 1609/1610 již větší část tvořili páni.²⁷⁸

Zajímavý je také případ krajů Boleslavského a Hradeckého. Zatímco počet relátorů z ostatních krajů více či méně oproti předchozímu sněmu klesl, v případě těchto dvou zmiňovaných oblastí naopak došlo dokonce k nárůstu. Vzhledem k početné stavovské obci v Hradeckém kraji se počet relátorů může stále zdát poměrně nízký, přesto lze v kontextu předchozích sněmů toto číslo považovat za vysoké. O příčinách tohoto jevu lze spíše pouze spekulovat, avšak klíč by mohl být v ústředním bodě jednání sněmu 1609/1610 – v náboženství. Hradecko i Boleslavsko bývaly oblastmi s vysokým podílem nekatolíků. Především Boleslavsko bylo proslulé jako útočiště Jednoty bratrské, ačkoliv po roce 1547 byla tato skutečnost potlačována.²⁷⁹ O relevantnosti těchto úvah může svědčit také to, že v Boleslavském kraji sídlili i dva přední bojovníci o Majestát – Václav

²⁷⁷ F. MARAT, *Soupis*, s. 55-64.

²⁷⁸ Vliv na tento jev mohly mít příbuzenské svazky. Z těchto krajů přicestovaly dvojice z rodů Šlíků, Gutnštejnů (Gutštejnů) a pánů z Roupova.

²⁷⁹ P. VOREL, *Velké dějiny*, s. 199-200.

Budovec z Budova a Jáchym Ondřej Šlik. Mezi relátory s krajskou příslušností k Hradeckému kraji zase patřili jiní přední nekatolíci, jako byli například Jindřich Matyáš Thurn nebo bohatý Jaroslav Smiřický ze Smiřic. Projednávání důležitých náboženských otázek mohlo vést k vyšší účasti z těchto krajů.

Nejnižší účast na jednání byla podle očekávání z Rakovnicka, odkud nepřijel dokonce žádný šlechtic, a Chrudimska. Příčiny tohoto jevu mohly být nejspíše stejné, jaké jsou popsány v obdobné podkapitole pro sněm 1608 B. Při srovnání údajů z tabulek i přílohových map ke sněmům 1608 A a 1609/1610 je na první pohled patrný výrazný úbytek relátorů ze Slánska. Ale k menšímu úbytku došlo také u ostatních krajů v bezprostředním okolí Prahy, stejně jako u většiny českých krajů. V těchto případech lze úbytek relátorů nejspíše připsat vážnosti politické situace, která ačkoliv byla rovněž velmi napjatá, oproti předchozímu sněmovnímu jednání bezprostředně nehrozil cizí vpád do země.

6. 2 Majetkové zázemí relátorů

Stejně jako u předchozích sněmů byla analýza majetkového zázemí provedena také pro sněm v letech 1609/1610. Na něj dorazil hojný počet šlechticů, ačkoliv oproti rekordnímu jednání 1608 B účast mírně klesla. Naproti tomu se však zdvojnásobil počet osob, jejichž majetnost se nepodařilo zjistit, což je poměrně překvapivé. Důvod této změny však nelze spolehlivě vysvětlit. Šlo většinou o šlechtice ze spodní části seznamu relátorů.

Tabulka 26: Majetkové rozvrstvení relátorů na sněmu 1609/1610

Majetkové rozvrstvení relátorů v roce 1609-1610									
Kategorie			Páni	Páni (%)	Rytíři	Rytíři (%)	Celkem	%	%
A. Drobný majetek	1.	do 10 osedlých	0	0,0%	2	3,9%	2	2,1%	41,1%
	2.	11-20	0	0,0%	7	13,7%	7	7,4%	
	3.	21-50	5	11,4%	13	25,5%	18	18,9%	
	4.	50-100	6	13,6%	6	11,8%	12	12,6%	
B. Střední majetek	5.	101-200	6	13,6%	9	17,6%	15	15,8%	33,7%
	6.	201-300	6	13,6%	4	7,8%	10	10,5%	
	7.	301-500	4	9,1%	3	5,9%	7	7,4%	
C. Velký majetek	8.	501-700	5	11,4%	0	0,0%	5	5,3%	8,4%
	9.	701-900	3	6,8%	0	0,0%	3	3,2%	
D. Největší	10.	901-1200	4	9,1%	0	0,0%	4	4,2%	7,4%
	11.	1200 a více	3	6,8%	0	0,0%	3	3,2%	
Nezjištěno			2	4,5%	7	13,7%	9	9,5%	9,5%

Sněmovní jednání v letech 1609/1610 bylo majetkovou skladbou podobné tomu předchozímu. Výraznější změny jsou pouze výše zmíněný vyšší počet nezjištěných případů a naopak nižší počet relátorů s drobným majetkem. Tyto dvě změny spolu však mohou souviset, neboť je pravděpodobné, že pokud osoby s nezjištěnou majetností nějaké statky skutečně vlastnily, nebyly příliš velké. K dalším výraznějším změnám

oproti předchozímu sněmu nedošlo. Největší část relátorů taktéž vykazovalo majetek v rozmezí 21-200 osedlých a s vyšší majetností se podíl relátorů snižoval. Urozenci s velkým a největším majetkem tvořili asi 16 % relátorů, tedy jen mírně větší podíl, než na předchozím sjezdu. Tento výkyv je pouze důsledkem nižší sněmovní účasti, neboť počty těchto nejbohatších relátorů zůstaly téměř totožné.

Mezi relátory z panského stavu se nenacházel žádný, který by v berních rejstřících uváděl majetek do dvaceti osedlých. Ve vyšších majetkových kategoriích byli pánové již rozprostřeni relativně rovnoměrně, přičemž nejvyšší počet z nich vykazoval majetek v rozmezí 51-300 osedlých. Podíl pánů s majetkem v tomto intervalu však byl na sněmu o něco nižší, než by odpovídalo majetkovému rozložení podle berních rejstříků.²⁸⁰ Naopak tomu bylo u pánů s velkým a největším majetkem, jejichž zastoupení bylo vyšší.

Podobná situace byla u rytířstva. Účastníci sněmovního jednání z tohoto stavu byli taktéž majetnější. Zatímco průměrný majetek českého rytíře v roce 1603 byl 48,5 osedlých, stejně vypočítaný průměrný majetek relátora z řad rytířstva byl na sněmu 1609/1610 mírně nad 100 osedlých.²⁸¹ Průměrný rytíř-relátor byl tak více než dvakrát majetnější, než byl tehdejší rytířský průměr. Avšak nejpočetněji zastoupena byla u nižší šlechty na sněmovním jednání majetková kategorie A3, tedy majetek v rozmezí 21-50 osedlých, což by zmíněnému průměrnému majetku rytíře v Čechách odpovídalo. Obecně ale lze konstatovat, stejně jako u předchozích sněmů, že šlechta zde shromážděná patřila uvnitř svých stavů k těm zámožnějším.

6. 3 Náboženská orientace relátorů

Sněm v letech 1609/1610 byl z hlediska skladby relátorů podobný tomu předchozímu. Vlivem vážné politické krize bylo toto dlouhé jednání atraktivní pro velkou část tehdejší české šlechty. Oproti předchozímu sněmu však byla účast na sněmu mírně nižší a došlo také ke změnám v náboženské skladbě relátorů. Bohužel se tuto konfesní orientaci nepodařilo určit u téměř třetiny přítomných šlechticů. Lze se však domnívat, že podobně jako na předchozích sněmech byli tito méně známí urozenci spíše nekatolíky. Pro analýzu bylo využito stejných zdrojů jako v předchozích případech.

²⁸⁰ A. MÍKA, *Majetkové rozvrstvení*, s. 61. Páni shromáždění na sněmu 1609/1610 s majetkem v intervalu 51-300 osedlých představovali asi 40 % sněmujících. Ve stavovské obci páni s tímto majetkem zaujímali asi o pět procent větší podíl.

²⁸¹ Tamtéž.

Tabulka 27: Náboženská příslušnost relátorů na sněmu 1609/1610

Náboženská příslušnost relátorů na sněmu 1609/1610						
Konfese	Páni	Páni (%)	Rytíři	Rytíři (%)	Celkem	%
Katolická	8	18,2%	9	17,6%	17	17,9%
Nekatolická (blíže neurčená)	27	61,4%	23	45,1%	50	52,6%
Neurčeno	9	20,5%	19	37,3%	28	29,5%

Počtení rozložení relátorů podle víry v případě tohoto sněmu vyznělo jednoznačně ve prospěch nekatolické strany. Převaha strany podobojí byla pravděpodobně ještě výraznější než na předcházejícím sněmu, neboť katolickou víru se povedlo dohledat jen u sedmnácti relátorů, přičemž u některých z nich s velkou mírou nejistoty. Podíl katolíků proto tvořil necelých 18 %. Naopak k nekatolíkům patřila více než polovina z přítomných šlechticů, pravděpodobně se ale jejich podíl mohl pohybovat okolo osmi desetin. Z pěti zde uvedených sněmů právě tento nejlépe odpovídal reálným náboženským poměrům v předbělohorských Čechách.²⁸²

Velká změna se udála v řadách vyšší šlechty. Zatímco ze strany nekatolíků se tohoto sněmu účastnil stejný nebo alespoň velmi podobný počet jako toho předchozího, katoličtí páni se z jednání z velké části vytratil. Oproti předchozímu sněmu jich v seznamu relátorů nebyla ani polovina. Nabízí se otázka, kam zmizela velká část katolického panstva, když se mělo jednat o jednom z nejdůležitějších politických témat předbělohorské doby. Za malou část nižšího počtu katolíků mohly přirozené příčiny.²⁸³ Zbytek však zůstává zahalen tajemstvím a o důvodech tohoto stavu se bez dalšího zkoumání lze pouze domnívat. Mohli někteří z katolických politiků odmítnout připojit své jméno do seznamu relátorů? Zejména v případě Viléma Slavaty a Jaroslava Bořity z Martinic se to jeví jako možné, protože s největší pravděpodobností se jednání o Majestátu aktivně účastnili.²⁸⁴ Připojili se k tomuto jejich bojkotu taktéž další zástupci katolického panstva? Nebo již sněm v roce 1609 a 1610 nebyl pro tuto část šlechty dostatečně atraktivní, proto se ho zkrátka nezúčastnili? Tyto domněnky by bylo potřeba dále prověřit, avšak je zvláštní, že čelní představitel radikálních katolíků – Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic – se v seznamu relátorů nachází.

Naproti tomu se zdá, že u rytířstva zůstaly počty katolických účastníků sněmu téměř zachovány. Je však potřeba říct, že u části z nich panuje u jejich sounáležitosti

²⁸² J. JUST, 9. 7. 1609 – *Rudolfův Majestát*, s. 18-19.

²⁸³ V průběhu roku 1609 zemřeli jak nejvyšší hofmistr Kryštof mladší Popel z Lobkovic, tak nejvyšší komorník Volf Novohradský z Kolovrat – oba katolíci a pravidelní účastníci zemských sněmů.

²⁸⁴ Tamtéž, s. 114; J. JIREČEK (ed.), *Paměti*, s. 381.

s katolickou stranou značná nejistota.²⁸⁵ U velké části rytířstva se jejich konfesní orientace nepodařila dohledat vůbec. Stejně jako na předchozím sněmu však měla nekatolická nižší šlechta výraznou početní převahu. Katoličtí rytíři měli však stejně jako páni výrazné zastoupení na nejvyšších místech stavovské politiky, čímž získali na jednání zemských sněmů vliv, neboť postoj nejvyšších zemských úředníků měl tehdy větší váhu než početní převaha.²⁸⁶ Zůstává zajímavou skutečností sněmu 1609/1610, že v tak důležitém sněmovním jednání, které se zabývalo zejména otázkou náboženství, se v závěrečném seznamu relátorů nacházel povážlivě nízký podíl katolíků.

6. 4 Kariéry relátorů

Analýza úřadů a pozic, které jednotliví relátoři zastávali v době konání sněmu, byla zpracována taktéž pro dlouhý sněm v letech 1609/1610, a to s pomocí stejných metodologických východisek a shodným způsobem.²⁸⁷ Informace o tom, jaké úřady zastávali jednotliví účastníci sněmů v průběhu předbělohorské doby, poskytují tabulky v závěrečných přílohách. Z hlediska kariér relátorů byl sněm 1609/1610 podobný tomu předchozímu, ačkoliv k drobným změnám došlo.

²⁸⁵ Přiřazení ke katolíkům je nejisté zejména u Viléma Voka Víty z Rzávého, Mikuláše z Bubna, Jindřicha Kunaty Dobřenského z Dobřenic a Jiřího Černína z Chudenic.

²⁸⁶ P. MAŤA, *Svět*, s. 56.

²⁸⁷ Kompletní shrnutí použitých zdrojů informací o kariérách šlechticů obsahuje analogická kapitola o kariérách relátorů na sněmech 1606, 1607 a 1608 A. Zejména ale šlo o následující publikace: F. PALACKÝ, *Přehled*; P. MAREŠ, *Přisedící*; TÝŽ, *Soupis*; TÝŽ, *Obsazování*, P. BURDOVÁ, *Úřad*; F. ROUBÍK, *Královští hejtmáné*. Pro určení aktuálně držných dvorských úřadů bylo využito, stejně jako v předchozích případech, sněmovního usnesení.

Tabulka 28: Kariéra relátorů na sněmu 1609/1610

Kariéra relátorů na sněmu 1609/1610				
Úřad		Páni	Rytíři	Celkem
Dvorské úřady	Nejvyšší štolba	1		1
	Válečná rada	1		1
Zemské úřady	Nejvyšší purkrabí	1		1
	Nejvyšší hofmistr	1		1
	Nejvyšší komorník	1		1
	Nejvyšší sudí zemský	1		1
	Nejvyšší kancléř	1		1
	Nejvyšší sudí dvorský	1		1
	Nejvyšší písař		1	1
	Podkomoří		1	1
	Karlštejnský purkrabí za rytíře		1	1
	Dědičný kraječ Království českého	1		1
	Dědičný truksas Království českého	1		1
	Prezident nad apelacemi	1		1
	Hejtman pražských měst		1	1
	Královský prokurátor		1	1
	Podkomoří králové	1		1
Nejvyšší berník	1	2	3	
Přisedící	Většího zemského soudu	9	5	14
	Komorního soudu	6	4	10
	Člen královské rady (J. M. C. rada)	16	13	29
Regionální	Krajský hejtman	5	6	11
	Krajský mustřher	4	3	7

V závěrečném usnesení se zmenšil počet zmiňovaných dvorských úřadů. Při opomenutí spíše symbolických dvorských úřadů Českého království, které jsou v této práci zahrnuty mezi zemskými úřady, tak pouze Adam mladší z Valdštejna a Jindřich Matyáš Thurn měli u svých jmen zmíněn dvorský titul.²⁸⁸ Vysvětlení nižšího počtu dvorských úředníků je v zásadě trojí. Jedním důvodem je zkrátka nepřítomnost některých osob s dvorskou hodností z předchozího zemského sněmu mezi relátory.²⁸⁹ Roli hrála také smrt Kryštofa mladšího Popela z Lobkovic, který ještě na předchozím sněmu byl a byl činný v některých dvorských úřadech. U části relátorů, kteří byli přítomni na obou sněmech, jejich titul z usnesení zmizel.²⁹⁰ Pro popsání, jaká byla zkušenost přítomných

²⁸⁸ Jindřich Matyáš Thurn byl člen dvorské válečné rady, Adam mladší z Valdštejna působil v pozici nejvyššího štolby. K osobě druhého jmenovaného blíže Marie KOLDINSKÁ – Petr MATA (edd.), *Deník rudolfinského dvořana. Adam mladší z Valdštejna 1602-1633*, Praha 1997.

²⁸⁹ To se týkalo například Viléma Slavaty z Chlumu či Theobalda Švihovského z Rýzemberka.

²⁹⁰ To je případ Kašpara Melichara ze Žerotína a Viléma staršího z Lobkovic, kteří ve sněmovním usnesení z jednání 1608 B měli u jména titul kraječe. V usnesení ze sněmu 1609/1610 se již tento titul neobjevuje a z edice Jaroslavy Hausenblasové není možné vyčíst, zda tyto dvorské úřady v době konání sněmu ještě zastávali. K tomu J. HAUSENBLASOVÁ (ed.), *Der Hof*.

šlechticů s dvorskou službou Rudolfovi II., jsou vhodné spíše závěrečné tabulky v příloze. Podle zjištěných údajů mělo zkušenosti s působením na dvoře císaře Rudolfa II. osm relátorů sněmu 1609/1610.

Osob v nejvyšších zemských úřadech byl na sněmovním jednání stejný počet, jako předchozího roku. Z dvanácti možných jich dorazilo devět. Z celého kolegia chyběli pouze nejvyšší maršálek, tedy úřad dědičně zastávaný rodem pánů z Lipé, karlštejnský purkrabí za pány Vilém Slavata z Chlumu a purkrabí Hradeckého kraje Adam Hrzán z Harasova.²⁹¹ Podle zjištěných údajů zůstal přibližně zachován počet přítomných členů většího zemského a komorního/dvorského soudu. Na 29 však klesl počet šlechticů, kteří měli v usnesení zapsán titul J. M. C. (Jeho Milosti Císařské) rada. Z tohoto hlediska byl sněm 1609/1610 podobný předchozímu. Ačkoliv se tohoto jednání taktéž účastnila tehdejší politicky nejvlivnější část šlechty, královští radové tvořili jen asi 30 % sněmujících. Značná část přítomných žádný významnější úřad na zemské úrovni nezastávala. V tabulce výše lze najít ještě málo nápadnou změnu v pozicích hejtmanů pražských měst. Zatímco předchozí zmiňované sněmy téměř vždy navštívili všichni tři držitelé tohoto úřadu, sněmovního jednání 1609/1610 se zúčastnil pouze jeden. Tento jev však nelze spolehlivě vysvětlit.

Kvůli napjaté situaci v Českém království se na sněmovním jednání objevilo sedm šlechticů, kteří byli v té době pověřeni vykonáváním pozice krajského mustrhera. Nelze však říct, že by šlo o funkci, která by výrazným způsobem motivovala ke sněmovní účasti. Ze všech zvolených mustrherů byla přítomná pouze čtvrtina.²⁹² Šlechticů, kteří v době zasedání sněmu plnili povinnosti krajských hejtmanů, bylo na sněmu přítomno 11, tedy necelá polovina jejich celkového počtu. Velká část relátorů však dřívější zkušenosti s vykonáváním toho úřadu měla, jak je možné si ověřit v tabulkách v příloze.

Stejně jako v případě všech v této práci rozebíraných sněmů se také jednání 1609/1610 účastnil okruh politicky nejvlivnějších šlechticů v zemi. Členové širší královské rady tvořili však asi jen třetinu všech přítomných urozenců. Stejně jako v případě předcházejícího sněmu 1608 B byla většina relátorů bez významnějšího politického úřadu na zemské nebo dvorské úrovni. A stejně jako u předchozího sněmu lze tento jev vysvětlit především napjatou politickou situací, která v době jednání o náboženské svobodě nastala.

²⁹¹ F. PALACKÝ, *Přehled*, s. 371-372.

²⁹² Celkem bylo vždy voleno 28 krajských mustrherů, v každém kraji jeden z panského a druhý z rytířského stavu. K tomu P. MAREŠ, *Obsazování*, s. 310.

6. 5 Kulturní aktivity relátorů

Taktéž v případě dlouhého sněmovního jednání z let 1609 a 1610 byla provedena analýza kulturních aktivit relátorů, které se týkaly především literatury, zejména literárního mecenátu a vlastní tvorby. Mnoho přítomných relátorů bylo v tomto ohledu velmi aktivních. Literární mecenát či vlastní tvorba mohla hrát roli při reprezentaci šlechty.²⁹³

Tabulka 29: Kulturní aktivity relátorů sněmu 1609/1610

Kulturní aktivity relátorů sněmu 1609/1610				
Kategorie	Páni	Rytíři	Celkem	Celkem (%)
Mecenáš	14	8	22	23,2%
Příležitostný mecenáš	11	7	18	18,9%
Spisovatel	2	1	3	3,2%
Příležitostný spisovatel	3	1	4	4,2%

Mezi relátory sněmu 1609/1610 tvořili mecenáši literatury necelou čtvrtinu z přítomných, přičemž větší počet jich pocházel, stejně jako v případě všech předchozích jednání, z řad vyšší šlechty. Příležitostných mecenášů, kterým bylo dedikováno pouze jedno literární dílo, se dostavilo necelých 20 %. Ve srovnání se sněmem 1608 B se tak situace v těchto dvou kategoriích v podstatě otočila. Závažnější závěry z toho však dělat nelze. Součtem obou podílů vychází, že nějakým způsobem zapojeno bylo do literárního mecenátu asi 42 % relátorů, tedy opět podobně jako na předchozím zemském sněmu.²⁹⁴

²⁹³ P. MAŤA, *Svět*, s. 261-262.

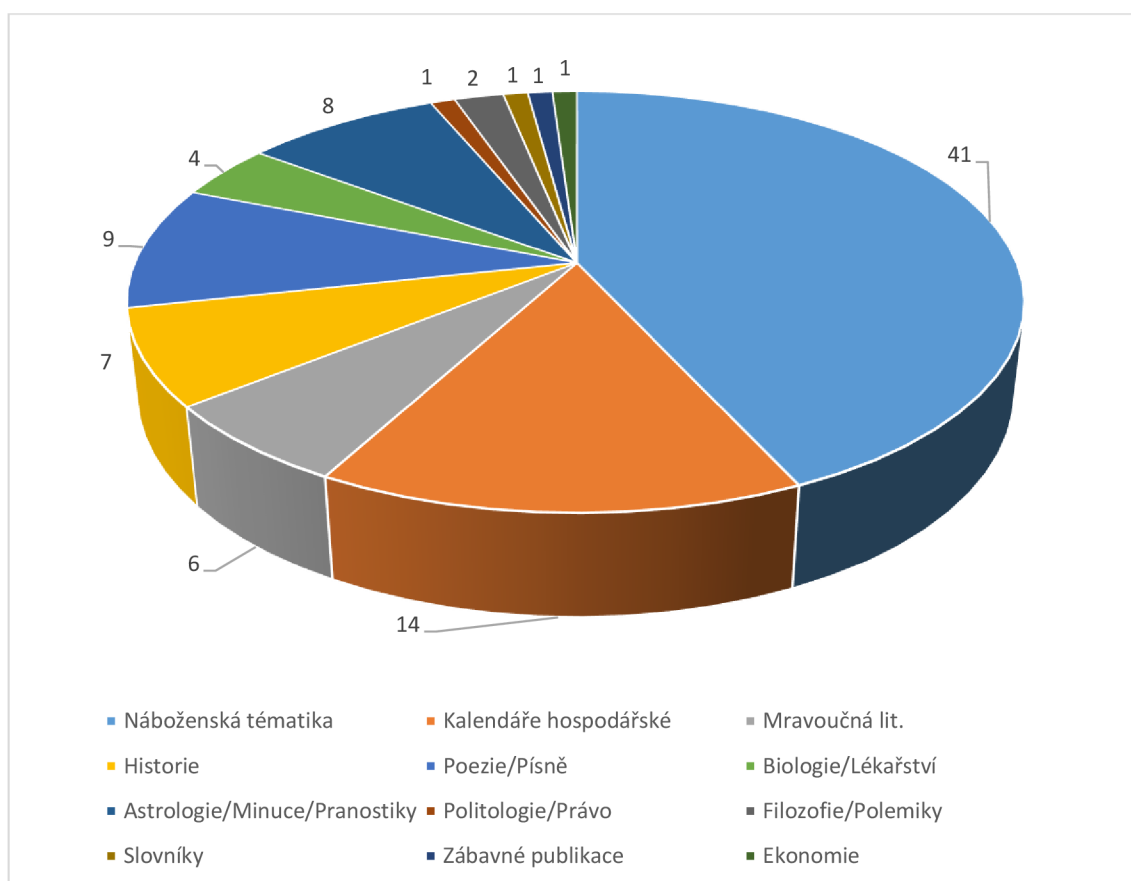
²⁹⁴ Zde jsou uvedeni všichni mecenáši mezi relátory sněmu 1609/1610 a označení děl v Knihopisu, která jim byla dedikována: Václav Budovec z Budova (K02217, K14742, K15513, K16110), Jan Bukovanský Pinta z Bukovan (K04370), Diviš Černín z Chudenic (K02873, K04370), Jindřich Kunata Dobřenský z Dobřenic (K01226), Ferdinand z Donína (K01420, K05907), Prokop Dvořecký z Olbramovic (K02176, K03424), Kryštof Fictum z Fictum (K02176), Oldřich Gerstorf z Gerstorfu (K02176, K02753, K07170), Přeč z Hodějova (K00926, K00929, K02253, K04310, K05415, K14151, K16289), Jiří Homut z Harasova (K04939, K06769), Jaroslav Kaplíř ze Sulevic (K16286), Kašpar Kaplíř ze Sulevic (K01187, K01644, K03043, K04843, K06769, K07159, K16050), Jan Klenovský z Klenového (K19228), Jan Albrecht Křínecký z Ronova (K15518, K15519), Diviš Markvart z Hrádku (K01313, K02974), Jan Ostrovec z Kralovic (K01637, K16686), Ctibor Smil Pecinkar z Bydžína (K16530), Vilém starší Popel z Lobkovic (K01644, K02176, K06769), Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic (K02977, K02978, K03157, K03217, K04967, K05584, K05905), Václav Vilém z Roupova (K16110), Petr Vok z Rožmberka (K01372, K01464, K01465, K02390, K02835, K02866, K03042, K03233, K03235, K04281, K04282, K04823, K04939, K04959, K04976, K04980, K04984, K05409, K05417, K05634, K13886, K14737, K15016, K15676, K15730, K17209), Jan Sezima z Ústí (K02176), Jaroslav Smiřický ze Smiřic (K06766, K16083), Jáchym Ondřej Šlik (K01226, K01644, K02176, K03162, K06873, K16110, K16675), Jan Albin Šlik (K06873), Mikuláš Španovský z Lisova (K04351, K16675), Adam starší ze Šternberka (K04980, K06855, K15880a), Jan Jiří ze Švamberka (K01336, K01644, K01718, K02176, K03103, K14856, K14887), Petr ze Švamberka (K06878), Fridrich Švihovský z Ryzmberka (K05904), Jan Litvin z Řičan (K05368, K09136), Jan z Talmberka (K04367), Jiří z Talmberka (K02176), Jindřich Matyáš Thurn (K02176), Adam mladší z Valdštejna (K01187, K01709, K05836), Adam starší z Valdštejna (K01864), Karel z Vartemberka (K02176), Kryštof Vratislav z Mitrovic (K04823), Kašpar Melichar ze Žerotína (K07023).

Jednoznačně největším mecenášem literatury z relátorů sněmu 1609/1610 byl Petr Vok z Rožmberka.²⁹⁵ V Knihopisu lze najít 27 literárních děl, která byla tomuto českému velmoži dedikována. Toto úctyhodné číslo dalece převyšuje všechny ostatní přítomné šlechtice. Literární mecenát Petra Voka byl však pozoruhodný z ještě dalšího důvodu, který obzvláště vyniká ve srovnání s osobou Jana Jiřího ze Švamberka, jenž by se v pomyslném žebříčku literárního mecenátu relátorů sněmu 1609/1610 umístil na druhé místo právě za Petra Voka. Zatímco všech osm knižních titulů věnovaných Janu Jiřímu ze Švamberka se silně dotýkalo víry, z knih dedikovaných Petru Vokovi tvořila díla s náboženskou tematikou pouze zhruba pětinu. V literárním mecenátu posledního příslušníka rodu červené pětিলisté růže lze kromě knih s náboženskou tematikou najít velmi zajímavé historické tituly, astronomická pojednání, knihy o ekonomii či dokonce vydání „*Knížky o štěpování*“, kterou během svého života sepsal otec Petra Voka, Jošt III. z Rožmberka.²⁹⁶ Mezi relátory, jimž bylo dedikováno pět a více titulů, patřili ještě Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic (7), Kašpar Kaplíř ze Sulevic (7), Jáchym Ondřej Šlik (7), Přeč z Hodějova (7), Václav Budovec z Budova (5), Jan Zbyněk Zajíc z Házmburka (5).

²⁹⁵ Blíže Jaroslav PÁNEK, *Petr Vok z Rožmberka. Život renesančního kavalíra*, Praha 2010.

²⁹⁶ Knížka o štěpování, jejíž vydání Petr Vok pravděpodobně finančně podpořil či odměnil je možné najít v Knihopisu pod označením K15016. Tento velmož podpořil vydání několika historických knih (např. Kronika světa od Jana Cariona – K01464, Historii církevní od Eusebia z Kaisareie – K02390), titulů s astrologickou tematikou (např. K02866, K14737), či pojednání o ekonomii (K05409). Mnoho svých děl také Petru Vokovi věnoval Šimon Lomnický z Budče. K této osobě blíže např. Martin RUDOVSKÝ, *Příležitostné písně Šimona Lomnického z Budče*, Hudební věda 46, 2009, s. 355-374.

Graf 6: Kategorie literárních děl dedikovaných relátorům sněmu 1609/1610

V porovnání s obdobnými grafy pro předchozí sněmy je tento poněkud více odlišný. Především je patrné, že literatura s náboženskou tematikou tvořila sice stále největší část dedikovaných knih, její podíl však na rozdíl od věch předchozích sněmů nepřesáhl 50 %. Druhou nejpočetnější skupinou byly hospodářské kalendáře. Třetí nejpočetnější položkou však na sněmu 1609/1610 nebyla mravoučná literatura jako na předchozích sněmech, ale poezie, která byla následována početnými díly astrologickými a historickými. Tuto proměnu má na svědomí především již zmíněný Petr Vok z Rožmberka a jeho rozsáhlý literární mecenáš. Roli však mohla hrát také nepřítomnost několika významných mecenášů – Viléma Slavaty z Chlumu, Henyka z Valdštejna a Jaroslava Bořity z Martinic, kterým byly častěji dedikovány tituly s náboženskou tematikou.

Vlastní literární činnost stejně jako na předchozích sněmovních jednáních mnoho šlechticů neprovozovalo. Kromě již zmiňovaného Václava Budovce lze za spisovatele považovat ještě Jaroslava Smiřického ze Smiřic, který vydal několik spisů a menších příspěvků.²⁹⁷ Rovněž mezi rytíři se jeden literát objevil, totiž Kryštof Fictum z Fictum, jenž je autorem díla „*Christo servatori...*“ a několika menších básní. Během českého

²⁹⁷ *Rukověť V*, s. 133-135.

stavovského povstání byl rovněž jedním z autorů druhé stavovské apologie.²⁹⁸ Informace o tom, které osoby byly aktivní v oblasti literárního mecenátu či vlastní literární činnosti, poskytují závěrečné tabulky v příloze.

6. 6 Příbuzenské vztahy mezi relátory

Obdobným způsobem jako v případě předchozích sněmů byly analyzovány blízké příbuzenské vazby mezi účastníky sněmu v letech 1609/1610.²⁹⁹ Nižší počet zjištěných vazeb oproti předchozímu sněmovnímu jednání souvisí především s menší účastí, která již byla popisována v podkapitolách výše. Ačkoliv se v několika případech objevily příbuzenské vazby nové, většina z nich se vyskytovala už na některém z předchozích jednání. Stejně jako v případě předchozích analogických podkapitol o příbuzenských vazbách, také v tomto případě lze očekávat, že jejich skutečný počet byl vyšší, než se podařilo dohledat, zejména pokud jde o vztahy vzniklé skrze matky, manželky, sestry a dcery relátorů.

Příbuzenský vztah	Počet
Bratr-bratr	8
Otec-syn	2
Strýc-synovec	7
Bratranec-bratranec	5
Švagr-švagr	1
Otčím-nevlastní syn	1
Tchán-zeť	2

Poměrně velká část zjištěných příbuzenských vazeb se objevila již na předchozích zemských sněmech. Sourozenecké vztahy mezi sebou měli příslušníci rodu Černínů z Chudenic,³⁰⁰ pánů z Talmberka,³⁰¹ rytířů z Bubna,³⁰² pánů z Roupova,³⁰³ Homutů z Harasova³⁰⁴ a hrabat z Gutštejna.³⁰⁵ Přítomnost otce a syna byla prokázána pouze ve dvou případech. Kašpar Kaplíř ze Sulevic byl otcem Albrechta Kaplíře³⁰⁶ a Jan Jiří ze Švamberka byl přítomen společně se svým synem Petrem.³⁰⁷

²⁹⁸ Tamtéž II, s. 141-142.

²⁹⁹ Největší význam měly pro tento výzkum genealogická hesla v Ottově slovníku naučném.

³⁰⁰ *Ottův slovník naučný* VI, s. 625. Diviš byl bratrem Humprechta Černína z Chudenic.

³⁰¹ Tamtéž XXV, s. 58. Bratři Jiří a Jan.

³⁰² M. ŽITNÝ (ed.), *Korespondence* II, s. 756. Na sněmu byli přítomni hned tři bratři z rodu Bubnů – Jan mladší, Jan starší a Mikuláš.

³⁰³ Bratři byli Jiří Adam a Jan z Roupova. *Ottův slovník naučný* XXI, s. 1033-1034.

³⁰⁴ Tamtéž XI, s. 533. Z rodu Homutů z Harasova byli přítomni sourozenci Jiří a Jindřich.

³⁰⁵ Tamtéž X, s. 641. Šlo o bratry Buriana a Jindřicha.

³⁰⁶ Tamtéž XIII, s. 969.

³⁰⁷ Tamtéž XXIV, s. 825.

Vliv na poměrně vysoká čísla v počtu vazeb bratranec-bratranec a strýc-synovec měl zejména rozvětvený rod Pětipeských z Chýš. Přítomni byli tři bratřenci z tohoto rodu a ještě jejich strýc.³⁰⁸ Další bratranecké vazby mezi sebou měli příslušníci rodů Sezimů z Vrtby³⁰⁹ a Popelů z Lobkovic.³¹⁰ Kromě vazeb v rodě Pětipeských byly na sněmu 1609/1610 vazby strýc-synovec objeveny ještě u pánů z Roupova,³¹¹ Šliků³¹² a Vratislavů z Mitrovic.³¹³ Pouze v malé míře se pak podařilo odhalit nepokrevní příbuzenství. V jednom případě vzájemné sešvagření,³¹⁴ taktéž jednou vazbu otčím-nevlastní syn,³¹⁵ a ve dvou případech byli přítomni tcháni a jejich zeťové.³¹⁶ Mnohé vazby, které se objevily na většině předchozích sněmů, z důvodu absence několika významných urozenců na tomto jednání chyběly.

³⁰⁸ M. ŽITNÝ (ed.), *Korespondence*. Jiří starší Pětipeský měl na sněmu hned tři své synovce – Šťastného Václava, Jiřího Jana a Odolana. Tito tři měli mezi sebou ještě vzájemné bratranecké vazby.

³⁰⁹ *Ottův slovník naučný* XXII, s. 916-918. Jan Sezima z Vrtby byl bratrancem Adama Kryštofa z Vrtby.

³¹⁰ Tamtéž XVI, s. 223-226. Vilém starší z Lobkovic byl bratrancem Matouše Děpolta.

³¹¹ Tamtéž XXI, s. 1033-1034. Kryštof Karel z Roupova byl strýcem bratrů Jana a Jiřího Adama z téhož rodu.

³¹² Tamtéž XXIV, s. 676. Ferdinand Šlik byl strýcem Jáchyma Ondřeje Šlika.

³¹³ Tamtéž XXVI, s. 1003. Kryštof Vratislav z Mitrovic byl strýcem Václava z téhož rodu.

³¹⁴ Tamtéž XVI, s. 223. Vilém starší z Lobkovic byl manželem sestry Adama mladšího z Valdštejna. Přet tímto sňatkem byl ženatý s dcerou Jana Jiřího ze Švamberka, která však byla v době konání sněmu již dlouho po smrti. S tímto vztahem tchán-zeť je však v tabulce taktéž počítáno.

³¹⁵ Tamtéž XXVII, s. 741. Matka Viléma Žakavce ze Žakavy se po smrti manžela provdala za Diviše Černína z Chudenic.

³¹⁶ Kromě více popsaného vztahu mezi Janem Jiřím ze Švamberka a Vilémem st. z Lobkovic byla na sněmu odhalena ještě jedna vazba tchán-zeť. Šlo o Jiřího Údrčského z Údrče, jehož dcera byla manželkou Albrechta Kaplíře ze Sulevic. K tomu *Ottův slovník naučný* XIII, s. 969.

7. Proměny skladby relátorů na zemských sněmech

Skladba relátorů každého analyzovaného zemského sněmu se od ostatních více či méně odlišovala. Velký význam měla zejména otázka početnosti relátorů, kteří na rokování dorazili. Od toho se odvíjela velká část proměn, které jednotlivé dílčí analýzy postupně odkrývaly. Následující řádky si kladou za cíl shrnout výše získané poznatky, porovnat je mezi sebou a srovnat se závěry, jenž autor tohoto textu získal při psaní bakalářské práce o sněmech v letech 1616 a 1617. Součástí textu je také pokus o vymezení sněmovního jádra zkoumaných pěti sněmů.

7. 1 Shrnutí sněmů 1606, 1607, 1608 A, 1608 B a 1609/1610

První tři zmiňované zemské sněmy se svojí skladbou relátorů od sebe mnoho neodlišovaly. Jednání, zde označená jako 1606, 1607 a 1608 A, byla specifická především nízkým počtem přítomných šlechticů. To zásadním způsobem ovlivnilo i většinu dalších zkoumaných charakteristik. Průměrná návštěvnost těchto tří zemských sněmů byla pouze 33 přítomných, přičemž mírně vyšší byla účast na sněmu 1607 (37 relátorů), a naopak nejnižší na sněmu 1606 (28 relátorů). Podobné si sněmy byly i z hlediska stavovského rozvrstvení přítomných urozenců – panský stav byl ve všech případech mírně početnější, ačkoliv to vůbec neodpovídalo situaci v předbělohorských Čechách, kde rytíři pány početně zcela převyšovali.³¹⁷ Analýza krajské příslušnosti byla v případě těchto tří sněmů silně ovlivněná nízkým počtem přítomných, neboť i početně malý výkyv se projevil jako zdánlivě velká změna.³¹⁸ To značně ztěžuje jakoukoliv interpretaci. Dá se však předpokládat, že faktor blízkosti místu sněmovního zasedání se na těchto třech sněmech výrazněji neprojevil, což souvisí s údaji, které se podařilo získat z dalších dílčích analýz.

Již výzkum majetnosti relátorů napověděl mnohé. Všechna tři zkoumaná jednání byla místem setkání především pro průměrně majetnější část šlechty, kde zejména v tehdejších Čechách početné drobné rytířstvo mělo minimální zastoupení.³¹⁹ Páni i rytíři, kteří na tato sněmovní jednání dorazili, měli v průměru větší majetky, než bylo mezi zástupci jejich stavu běžné, což v podstatě omezovalo význam vzdálenosti jejich statků od Prahy, neboť pro ně nebyl zřejmě takový problém sněmovní účast financovat. A vyšší

³¹⁷ V. BŮŽEK, *Šlechta v předbělohorských Čechách*, s. 97-99.

³¹⁸ Například na sněmovním jednání v roce 1606 bylo přítomno šest relátorů s krajskou příslušností k Bechyňskému kraji, což mezi extrémně málo početnými relátory vytvořilo podíl z celku přesahující 20 %. O rok později, v roce 1607, byli přítomni šlechtici z Bechyňska v počtu čtyř. Na mírně více navštíveném sněmu tak šlechtici z tohoto kraje tvořili asi 10 % z celku. Ačkoliv se tedy počet přítomných z Bechyňska snížil o pouhé dvě osoby, změna vyjádřená v procentech vypadá velká.

³¹⁹ K početnosti majetkových skupin šlechty podle příznání r. 1603 blíže A. MÍKA, *Majetkové rozvrstvení*, s. 60.

majetnost společně s náboženským vyznáním hrála významnou roli při rozhodování o držbě významných úřadů v předbělohorských Čechách.³²⁰ Rekatolizační politika, kterou v průběhu předbělohorského období prosazovali papežští nunciové, se zakládala na postupném dosazování katolíků do nejvýznamnějších zemských úřadů.³²¹ Takto vybraní šlechtici měli být povolnější k prosazování vůle katolického panovníka. Že tuto strategii se dařilo naplňovat, ukázaly i tři zmíněné sněmy.

Mezi relátory byl vzhledem ke konfesním poměrům předbělohorských Čech povážlivě vysoký počet katolíků, v roce 1606 dokonce více než 50 %. Mnohem silnější pozici měla strana podjednou mezi vyšší šlechtou. Tito urození byli také zpravidla držiteli nejvýznamnějších zemských úřadů. O tom, jaká šlechta byla na těchto sněmech přítomna, vypovídá nejlépe údaj, že ve všech třech případech tvořili asi dvě třetiny sněmujících členové širší královské rady, tedy nejvyšší zemští úředníci a přisedící většího zemského, dvorského a komorního soudu. Politicky nejvlivnější šlechta těmto třem jednáním zcela dominovala. Lze předpokládat, že taková sněmovní shromáždění, pravděpodobně relativně povolná panovnickým požadavkům, byla cílem habsburské politické strategie.³²² Analýza kulturních aktivit jednotlivých relátorů ukázala, že větší či menší měrou byla do literárního mecenátu zapojena na všech třech sněmech více než polovina přítomných. Největší byl tento podíl na sněmu 1606, který byl ze všech tří nejméně navštěvovaný. Zde byla politická i kulturní elita šlechty více koncentrována. Nízká účast na těchto třech rokovaních se projevila také na malém počtu objasněných blízkých příbuzenských vazeb mezi relátory. Lze konstatovat, že tyto tři zemské sněmy probíhaly bez většího zájmu širší stavovské obce. S některými výjimkami se těchto tři sněmů účastnilo pomyslné jádro sněmovníků, tvořené zejména katolickými nejvyššími úředníky a přisedícími nejvýznamnějších soudů.

Druhé sněmovní jednání v roce 1608, zde označované jako 1608 B, bylo od tří předchozích skladbou relátorů zcela odlišné. Rozdíl byl patrný už z počtu přítomných šlechticů. Zatímco na třech předchozích sněmech se počet relátorů pohyboval zhruba okolo třiceti, na toto rokování jich zavítalo 126, což byl téměř čtyřnásobek. A podobné razantní změny se našly téměř u všech dalších dílčích analýz. Proměnilo se stavovské rozvrstvení urozených relátorů – nižší šlechta panstvo početně převýšila, což bylo na

³²⁰ P. MAŤA, *Svět*, s. 166-168.

³²¹ P. VOREL, *Velké dějiny*, s. 381-394. Více k tématu papežských nunciů T. ČERNUŠÁK, *Papežská politika*.

³²² J. PÁNEK, *K povaze*, s. 77-79.

počátku 17. století již poměrně neobvyklé.³²³ Na rozdíl od předchozích sněmů se zřejmě projevil efekt malé vzdálenosti od Prahy. Dokazuje to vysoká účast drobnějších rytířů například ze Slánského kraje, který se v bezprostřední blízkosti hlavního města rozkládal.

Ačkoliv se jednání účastnili i mnozí velmi majetní šlechtici, ve výrazně větší míře se objevili i ti méně zámožní, kteří na předchozích třech sněmech zdaleka tak početní nebyli. Téměř polovinu sněmujících tvořily osoby, které podle berních rejstříků přiznávaly méně než sto osedlých.³²⁴ Značné proměny doznala také náboženská skladba rokujících šlechticů. Zatímco na předchozích třech sněmech katolíci tvořili dokonce okolo poloviny přítomných, v případě sněmu 1608 B to bylo jen mírně přes 20 %. Početní převaha nekatolické šlechty v předbělohorských Čechách, která z rozboru předchozích tří zemských sněmů nebyla vůbec patrná, se projevila až na druhém sněmovním rokování v roce 1608, kde bylo jádro sněmovníků rozšířeno o širší šlechtickou veřejnost.³²⁵

Následná analýza kariér potvrdila, že na tomto zemském sněmu ještě vlivná katolická šlechta nikam nezmizela, naopak jí početně přibylo. Avšak její podíl na celku klesl, neboť v mnohem větší míře přibylo nekatolických relátorů. Co se týče kariér, tak stejně jako těch předchozích, také tohoto sněmu se účastnila politicky nevlivnější část šlechty. Jádro sněmujících, které na předchozích sněmech představovalo většinu, bylo přítomno i na tomto jednání. Přibyla k nim však masa urozených osob bez významnějšího úřadu. Dobře to dokládá počet královských radů. Osoby s tímto titulem na sněmech 1606, 1607 a 1608 A tvořily asi dvě třetiny relátorů. Na jednání 1608 B jich sice byl přítomen rekordní počet (35), avšak jejich podíl na celku netvořil ani 30 %. Jednání se tak účastnila i řada jindy politicky málo exponovaných urozenců, zejména z řad rytířstva. Ukázalo se rovněž, že zastávání regionálního úřadu krajského hejtmana nebylo pro sněmovní účast příliš podstatné, neboť i na hojně navštíveném rokování 1608 B se tehdy činných hejtmanů nedostavila ani polovina. Je však pravdou, že velká část přítomných měla v průběhu předbělohorského období s tímto úřadem zkušenost.

Co se týče literárního mecenátu, podle očekávání klesl podíl šlechticů, kterým bylo dedikováno nějaké dílo. Pokles byl oproti třem předchozím sněmům pozorovatelný především u významnějších a aktivnějších mecenášů, kterým bylo dedikováno dvě a více knih. Jejich podíl se zmenšil díky vyššímu počtu šlechty s drobným majetkem, která měla

³²³ Mezi lety 1600-1617 byli rytíři početnější pouze na třech sněmovních rokováních.

³²⁴ Osoby do sta osedlých Alois Míka označil za šlechtu s drobným majetkem. Stov. A. MÍKA, *Majetkové rozvrstvení*, s. 60.

³²⁵ Podle odhadů tvořili katolíci v Českém království před rokem 1620 maximálně 15 % obyvatelstva. K tomu P. VOREL, *Velké dějiny*, s. 395.

často pochopitelně jiné starosti než podporu literátů. Z hlediska druhů knih, jež byly šlechticům dedikovány, převládala výrazně literatura s náboženskou tematikou, což však nebylo překvapení, neboť tento typ literatury převažoval také u relátorů předchozích jednání. Počet literárně činných urozenců na sněmu si sice mírně zvýšil, stále však šlo o zcela marginální skupinu osob tvořících podíl několika málo procent. S vyšším počtem přítomných se výrazně zvýšil počet dohledaných příbuzenských vazeb mezi šlechtici na sněmu. Nejčastější byly vazby sourozenecké a bratranecké. Ve srovnání s předchozími třemi zemskými sněmy, které byly vesměs pouze setkáním politické elity Českého království, jednání 1608 B bylo poněkud jiné. Ačkoliv nejvlivnější stavovští politikové byli rovněž přítomni ve vysokém počtu, celá řada politicky méně aktivních relátorů se k jednání dostavila také. Vážnost vojenského vpádu vojsk arciknížete Matyáše znovu probudila v tehdejší šlechtické společnosti zájem o zemské sněmy, který se přenesl i do následujícího kalendářního roku.

V průběhu let 1609 a 1610 probíhající jednání se odehrávalo rovněž při vysoké sněmovní účasti. V závěrečném seznamu relátorů se objevilo 95 jmen urozených osob. Ve srovnání se sněmy 1606, 1607 a 1608 A jde o vysoké číslo. Avšak oproti sněmu 1608 B se počet přítomných snížil o víc než třicet jedinců. Poměr mezi vyšší a nižší šlechtou zůstal ve srovnání s předchozím sněmem zachován – rytířstvo bylo opět zastoupeno početněji. Analýza krajské příslušnosti nějaký větší význam blízkosti Praze neprokázala. Oproti sněmu 1608 návštěvnost z téměř všech krajů poklesla. Nejvíce patrné to bylo právě Slánska, které se rozprostíralo poblíž Prahy. Naopak překvapivý nárůst přišel u šlechty z Hradeckého kraje, která se všech předchozích sněmů účastnila jen málo. Rovněž šlechticů z Boleslavska přijelo ještě mírně více než na předchozí sněm. Hrála v těchto případech roli nekatolická náboženství, jejichž hlavní zastánci sídlili ve velké míře právě v těchto oblastech? Jako možné vysvětlení se tato úvaha nabízí.

Majetkové rozvrstvení zůstalo relativně podobné. Ačkoliv se podíl osob s drobným majetkem do sta osedlých o několik procent snížil, stále do této kategorie spadalo více než 40 % přítomných a podle očekávání mezi nimi větší podíl tvořila nižší šlechta. K zajímavé změně došlo v otázce náboženství. Na sněmovním jednání, které tak výrazným způsobem ovlivnilo náboženské poměry, chyběla mezi relátory řada katolíků. Už na sněmu 1608 B byla početně katolická strana výrazně slabší, což se podle zjištěných údajů do dalšího roku ještě prohloubilo. Katolická šlechta tvořila jen asi 18 % přítomných. U velké části relátorů se jejich konfesní orientaci odhalit nepodařilo, je však pravděpodobné, že i ti byli většinou nekatolíci. Ačkoliv strana podjednou stále ovládala

většinu nejvýznamnějších politických úřadů, početně byla již převaha jednoznačně na straně nekatolických relátorů. Z části za tím stála úmrtí některých katolických politiků, v některých případech ale byla absence katolíků v seznamu relátorů velmi podezřelá.³²⁶

Z hlediska kariér k výraznější proměně nedošlo. Stejně jako na všech předchozích i na tomto sněmovním rokovaní byla přítomna politicky nejvlivnější šlechta. Osob s titulem královského rady bylo přes třicet, nejvyšších úředníků dorazil stejný počet jako předchozího roku. Značnou část relátorů však i zde tvořila šlechta bez významnějšího úřadu, jako tomu bylo na předchozím sněmu. V analýze kulturních aktivit došlo k zajímavým změnám, které však byly zapříčiněny pouze jedinou osobou. Přítomnost Petra Voka z Rožmberka v seznamu relátorů výrazně proměnila zejména skladbu dedikovaných knih. Dominance knih s náboženskou tematikou nebyla už tak drtivá, naopak se výrazně zvýšil podíl básní a knih s dějepisnou nebo astrologickou tematikou. Počet dohledaných příbuzenských vazeb se oproti sněmu 1608 B snížil, což zřejmě souviselo s nižším počtem relátorů. Celkově byl charakter skladby urozců podobný tomu z předchozího sněmu. Ačkoliv byla přítomna velká část tehdejší politické elity země, rokovaní se účastnila i méně majetná a politicky nepřilíživá část šlechty, což lze opět připisovat zejména vypjaté politické atmosféře. Asi nejzajímavějším faktem se ve srovnání s předchozím sněmovním jednáním jeví nižší účast katolické šlechty.

7. 2 Poslední rudolfínské sněmy a jejich účastníci

Osoby relátorů na zkoumaných zemských sněmech se v průběhu let proměňovaly. Nešlo však o změny úplně radikální, neboť mnohé osoby se na sněmovních rokovaních objevovaly opakovaně. O části urozců je možné říct, a v předchozích částech práce již to bylo nastíněno, že šlo o jakési pomyslné jádro sněmujících osob. Je však otázkou, jak toto jádro definovat, koho z relátorů a na základě jakých kritérií do něj zařadit. Tato část práce se pokusí k řešení této problematiky přispět.

V této práci zkoumané zemské sněmy lze rozdělit na dvě pomyslné kategorie. Do první z nich je možné zařadit sněmy 1606, 1607 a 1608 A. Tato jednání se vyznačovala několika specifickými jevy, které byly blíže shrnuty v předcházející podkapitole. Šlo především o nízký počet sněmovníků, jejich poměrně vyšší majetnost, převažující katolickou orientaci a také vysoký podíl šlechticů angažovaných na zemské politické rovině. Naopak sněmy 1608 B a 1609/1610 byly z důvodu vysoké sněmovní účasti

³²⁶ Na sněmu 1609/1610 podle seznamu relátorů nebyli například Vilém Slavata z Chlumu nebo Jaroslav Bořita z Martnic – jedni z hlavních stoupců katolicismu v Čechách.

skladbou relátorů odlišné a ve většině zkoumaných charakteristik šlo v podstatě o opak třech prve zmíněných. Návštěvnost těchto sněmů byla vysoká, přítomná byla ve větší míře i méně majetná šlechta, nekatolíci velmi výrazně převažovali a šlechta bez významnějších úřadů tvořila více než polovinu z přítomných. Politicky vlivná a majetná šlechta ani na těchto sněmovních rokovaních nechyběla, avšak celkově tvořila menší podíl. Hledat jádro sněmujících v takto nesourodých skupinách sněmů může být složitější.

Zmiňovaným jádrem je v této práci chápána skupina urozených osob, která se opakovaně účastnila sněmovních jednání. Větší důraz však je nutné klást na přítomnost na prvních třech analyzovaných rokovaních. Právě na těchto málo navštěvovaných sněmech ono jádro vykristalizovalo, neboť účast na těchto relativně méně důležitých sněmech více vypovídá o příslušnosti ke sněmovnímu jádru. Naopak z účasti pouze na sněmech 1608 B a 1609/1610 z důvodu jejich nezvykle vysoké návštěvnosti mnoho závěrů činit nelze. Spíše naopak, šlechta, která navštívila pouze tato dvě jednání, k jádru sněmující šlechty patřit nemohla.

Tabulka 30: Sněmovní jádro na analyzovaných zemských sněmech

Jádro	Relátor	Stav	Maj.	Náb.	1606	1607	1608 A	1608 B	1609/10
Nejužší	Diviš Černín z Chudenic	R	A3	Kat.	✓	✓	✓	✓	✓
	Ferdinand purkrabí z Donína	P	B5	Kat.	✓	✓	✓	✓	✓
	Jiří Homut z Harasova	R	B5	Nek.	✓	✓	✓	✓	✓
	Jan z Klenového	R	B6	Kat.	✓	✓	✓	✓	✓
	Karel Mracký z Dubé	P	A3	Nek.	✓	✓	✓	✓	✓
	Adam ze Šternberka	P	C8	Kat.	✓	✓	✓	✓	✓
	Jaroslav Bořita z Martinic	P	B7	Kat.	✓	✓	✓	✓	
	Jiří Gerštorf z Gerštorfu	R	B5	Nek.	✓	✓	✓	✓	
	Vilém z Landštejna	P	A4	Kat.	✓	✓	✓	✓	
	Jindřich Libštejnský z Kolovrat	P	A4	Kat.	✓	✓	✓	✓	
	Jan Václav Popel z Lobkovic	P	B7	Kat.	✓	✓	✓	✓	
	Kryštof ml. Popel z Lobkovic	P	B5	Kat.	✓	✓	✓	✓	
	Vilém Slavata z Chlumu	P	D11	Kat.	✓	✓	✓	✓	
Užší	Fridrich z Bílé	R	A4	Nek.		✓	✓	✓	✓
	Matouš Děpolt z Lobkovic	P	C9	Kat.		✓	✓	✓	✓
	Matyáš Štampach ze Štampachu	R	B5	Nek.	✓	✓		✓	✓
	Jan Jiří ze Švamberka	P	C8	Nek.	✓	✓		✓	✓
	Adam st. z Valdštejna	P	B6	Nek.		✓	✓	✓	✓
	Karel z Vartmberka	P	C9	Nek.		✓	✓	✓	✓
	Kryštof Vratislav z Mitrovic	R	B5	Nek.	✓		✓	✓	✓
	Ctibor Tíburci Žďárský ze Žďáru	R	B6	Kat.	✓		✓	✓	✓
Širší	Adam Hrzán z Harasova	R	D11	Kat.		✓	✓	✓	
	Heralt Václav Libštejnský z Kol.	P	A3	Kat.	✓	✓		✓	
	Jan Lukavský z Lukavice	R	A4	Kat.	✓	✓		✓	
	Volf Novohradský z Kolovrat	P	C8	Kat.	✓	✓		✓	
	Jindřich Předenic z Předenic	R	?	?	✓		✓		✓
	Theobald Švihovský z Rýzmburka	P	B7	Nek.		✓	✓	✓	
	Jiřík Vančura z Řehnic	R	B5	Nek.		✓	✓		✓

Na potvrzení zde uvedených závěrů by bylo nutné obdobné analýzy zpracovat i pro další sněmy na počátku 17. století, z nichž by nejčastější relátoři této doby mohli vyplynout ještě zřetelněji. Avšak na základě analýzy pěti zemských sněmů si autor této práce dovolil vymezit jádro sněmujících a ještě ho rozdělit na jádro nejužší, užší a širší, což zobrazuje tabulka výše. V ní je zobrazena kromě jmen relátorů i jejich stavovská příslušnost, majetnost, náboženská orientace a samozřejmě také účast na jednotlivých sněmech. Zde uvedených 28 urozců lze podle názoru autora považovat za jádro sněmujících. Jsou zde uvedeni podle následujícího klíče. Mezi nejužší jádro byli zařazeni jednak šlechtici, kteří byli přítomni na všech zkoumaných jednáních. U takových je toto zařazení bez debat. Dále jsou k nejužšímu jádru počítáni i šlechtici, kteří se účastnili čtyř z pěti zmiňovaných jednání, ale zároveň byli přítomni na sněmech 1606, 1607 a 1608 A. Tato druhá podmínka byla přidána z výše zmíněných důvodů, které souvisely s určitou exkluzivitou účasti na těchto prvních třech zemských sněmech. V další kategorii nazvané „užší jádro“ pak je zbytek relátorů, kteří byli rovněž na čtyřech z pěti zkoumaných sněmů, avšak chyběli na některém z prvních tří. Přestože jsou tyto osoby v odlišné kategorii, jde spíše

o kosmetický rozdíl, neboť stále šlo o pozoruhodně časté účastníky zemských sněmů. Urozců, kteří navštívili tři ze zmiňovaných pěti sněmů, bylo více, než zobrazuje tabulka výše. V ní jsou vedeni jen ti, kteří navštívili alespoň dva z méně významných a navštěvovaných sněmů 1606, 1607 a 1608 A. Šlechtice, kteří sice navštívili rovněž tři sněmovní jednání, ale z toho byla dvě s abnormálně vysokou účastí, podle názoru autora již nelze považovat za jádro relátorů.

Zmíněných 28 urozců je příhodné blíže analyzovat a přiblížit. Do tabulky výše byly kromě jmen a účastí relátorů na sněmech zařazeny ještě kategorie stavovské příslušnosti, majetnosti a náboženství. Krajská příslušnost byla vynechána z důvodů, že předchozí analýza ukázala její menší význam zvláště pro první tři zmiňované sněmy. Kariéry a příbuzenské vazby těchto osob budou rozebrány zvlášť.

Stavovské rozložení v tomto sněmovním jádře hovoří ve prospěch panského stavu. Celkem 16 z 28 zmíněných urozců bylo z řad vyšší šlechty. To není překvapení. Jednak byl panský stav v zemské politice obecně aktivnější, pro určení osob ze sněmovního jádra navíc byli zvýhodněni účastníci sněmů 1606, 1607 a 1608 A, kde bylo více relátorů z vyšší šlechty. Pokud se však poněkud zúží výběr osob pouze na ono pomyslné nejužší jádro, dominance vyšší šlechty vynikne ještě více. Ze třinácti urozců v této kategorii

byli pouze čtyři rytíři, zbytek patřil k panskému stavu. Směrem dál od této skupiny nejčastějších relátorů nižších šlechticů přibývá.

Z hlediska majetnosti popisované skupiny nelze říct, že by šlo o vyloženě nejbohatší vrstvu českých urozenců, ačkoliv i některé z těch nejvíce majetných je možné k tomuto okruhu počítat. Při pohledu na tabulku je však patrné, že se v ní nachází i jedinci s drobným majetkem A3 (21-50 osedlých) a A4 (51-100 osedlých), kteří tvořili asi 25 % těchto jádrových relátorů. U jednoho z osmadvaceti nejčastějších se majetnost dohledat nepodařilo, avšak s přehlednutím tohoto faktu lze jinak konstatovat, že šlechta s nejdrobnějším majetkem do dvaceti osedlých ke zde definovanému jádru nepatřila. Téměř polovina v tabulce jmenovaných šlechticů vykazovala majetek v kategorii B (střední majetek v rozmezí 101-500 osedlých). Zbytek, stejně jako v případě relátorů s drobným majetkem to byla zhruba čtvrtina, na základě údajů z berních rejstříků přiznával více než 500 osedlých. Podle Aloise Míky tak šlo o šlechtu s velkým a největším majetkem.³²⁷ Vzhledem k tomu, že největší část sněmovního jádra vykazovala jen střední majetnost, lze usuzovat, že izolovaný faktor majetku nehrál při sněmovní účasti tak výraznou roli. Ze třinácti nejbohatších českých urozenců z roku 1603 mezi jádro sněmovníků zmiňovaných sněmů patřili pouze dva.³²⁸ Soudě podle analýzy sněmů 1606-1609/1610, ostatní nejbohatší urozenci nebo jejich dědicové o české zemské sněmy pravidelnější zájem nejevili. Příčiny tohoto jevu by zasloužily hlubšího prozkoumání.

Velmi zajímavé informace poskytl o nejčastějších relátorech výzkum jejich náboženské orientace. Při celkovém pohledu na tabulku s nejčastějšími sněmovníky je zřejmé, že mírně silnější pozici mezi nimi měla strana podjednou. K tomuto proudu patřilo 16 z 28 relátorů zde vymezeného sněmovního jádra, což tvořilo podíl asi 57 %. Už jen toto číslo mnoho vypovídá o tehdejších sněmech. Ačkoliv podíl katolíků v Čechách podle odhadů dosahoval oněch již zmiňovaných 15 %, mezi nejčastějšími relátory analyzovaných sněmovních rokování byla situace zcela odlišná.³²⁹ Navíc při pohledu na relátory zařazené do nejužšího jádra dominance této náboženské strany vynikne ještě výrazněji. V tomto okruhu osob tvořili katoličtí šlechtici dokonce podíl zhruba 77 %. Je však nutné přiznat, že takto definované nejužší jádro zvýhodňuje

³²⁷ A. MÍKA, *Majetkové rozvrstvení*, s. 61.

³²⁸ Tamtéž, s. 63. Konkrétně šlo o Adama Hrzána z Harasova a Viléma Slavatu z Chlumu, jenž skrze svůj snátek získal dědictví po Jáchymu Oldřichovi z Hradce.

³²⁹ P. VOREL, *Velké dějiny*, s. 395.

účastníky prvních tří zmiňovaných sněmů. I zde je však možné najít poměrně zajímavý poznatek. Téměř všichni urozenci, kteří byli přítomni prvním čtyřem zkoumaným sněmům a později v letech 1609/1610 se neobjevili v seznamu relátorů, byli katolíci. Že by šlo o náhodu, se nezdá pravděpodobné. Úmrtí z jednání o Rudolfově Majestátu vyřadilo pouze Kryštofa mladšího Popela z Lobkovic a Jana Václava Popela z Lobkovic, ostatní tito šlechtici byli v průběhu let 1609 a 1610 živí. Přesto se v seznamu relátorů tohoto sněmu neobjevili. Bez studia dalších pramenů, zejména osobní povahy, však nelze s jistotou tvrdit, že šlo o jakýsi koordinovaný bojkot ze strany těchto šlechticů. Ovšem podobný jev lze pozorovat také u šlechty z vymezeného širšího jádra. Ani zde uvedení katolíci se sněmu 1609/1610 nezúčastnili, což je velmi zvláštní. Poznatek, že na posledním analyzovaném sněmu oproti jednání 1608 B ubylo katolických relátorů, byl popsán již v předchozích kapitolách. Zde se však teprve ukázalo, že šlo v první řadě právě o časté sněmující ze strany podjednou.

Co se týče působení zmiňovaných osob ze sněmovního jádra ve významných politických úřadech, výzkum ukázal předpokládatelné výsledky. Drtivá většina z nich byla aktivní v nejvýznamnějších pozicích. Snad nejvíce zřetelně to demonstruje údaj, že 25 z 28 těchto relátorů se mohlo prokazovat titulem J. M. C. (Jeho Milosti Císařské) rada, který označoval příslušnost k širší královské radě. Hned osm urozenců ze sněmovního jádra zastávalo v průběhu sledovaných let rovněž některý z nejvyšších zemských úřadů Českého království. Pokud nebyli přímo nejvyššími zemskými úředníky, zasedali zpravidla alespoň ve větším zemském nebo dvorském/komorním soudu, či zastávali další významná místa.³³⁰ Šlo zkrátka povětšinou o politicky aktivní jedince a bez pochyb tak lze konstatovat, že častá sněmovní účast byla s aktivitou na zemské politické úrovni silně provázaná.

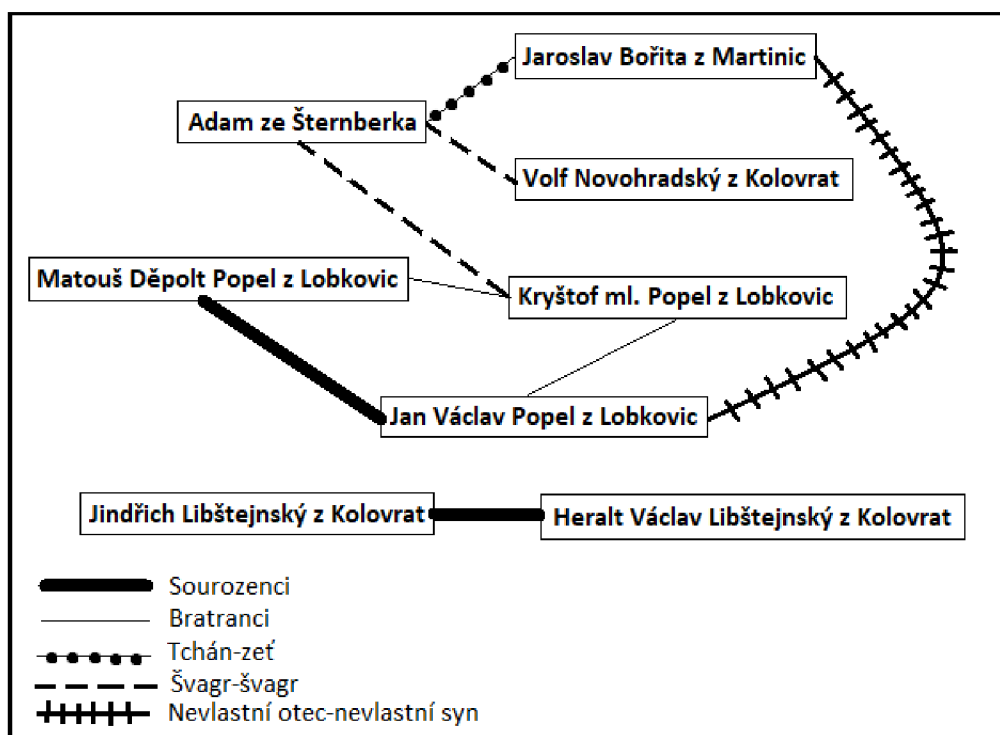
Legitimní otázkou je, zda byli častí relátoři svázáni i dalšími vazbami než jen politickým působením či případně shodnou náboženskou orientací. Ze získaných údajů vyplývá, že některé příbuzenské vztahy mezi nimi opravdu byly, avšak jejich počet nejspíše nebyl tak vysoký, aby se dalo mluvit o uzurpaci sněmovních jednání nějakým úzkým příbuzenským klanem. Schéma níže zobrazuje dohledané vazby mezi urozenci ze sněmovního jádra, které již byly popsány u analýz jednotlivých sněmů. Je z něj zřejmé,

³³⁰ V případě Ferdinanda z Donína to byla funkce prezidenta nad apelacemi, u Matouše Děpolta Popela z Lobkovic převorství maltézského řádu v Čechách, Adam st. z Valdštejna zastával úřad podkomořího králové. Tito jádroví sněmovníci byli rovněž často královskými hejtmany pražských měst. A nebylo neobvyklé, že zastávali rovněž regionální úřady krajských hejtmánů.

že blízké příbuzenské seskupení se utvořilo kolem osob Adama ze Šternberka a Kryštofa mladšího Popela z Lobkovic. Ačkoliv to již schéma nezobrazuje, na příslušníky rodu Popelů z Lobkovic byla vzdáleně navázána i sourozenecká dvojice Libštejnských z Kolovrat.³³¹ Poměrně zajímavě působí také fakt, že všichni tito šlechtici ze sněmovního jádra, u nichž se podařilo objevit blízké příbuzenské svazky, byli katolíky. Stále však šlo pouze

o několik osob a nelze vyloučit, že i ostatní urozenci ze sněmovního jádra mezi sebou nějaká příbuzenství měli, avšak nepodařilo se je dohledat.

Obrázek 1: Schéma příbuzenských vztahů mezi šlechtici sněmovního jádra

Z výše popsaných skutečností vyplývá, že sněmy 1606-1609/1610 měly poměrně zajímavě vytvořené jádro sněmujících, které se jich pravidelně účastnilo. To se ukázalo zejména na prvních třech analyzovaných sněmech, kde byl okruh relátorů početně velmi omezený. Za jádro pěti zde zkoumaných sněmů lze podle autora označit 28 šlechticů. Není možné určit, zda je to číslo nízké. Jako budoucí badatelská perspektiva by se tak mohl jevit výzkum, který by se pokusil podobně vymezit nejčastější účastníky zemských sněmů i pro dřívější období předbělohorské doby a ukázat možné proměny, pokud k nějakým docházelo. Zde jmenovaných 28 urozenců se vyznačovalo zejména převažující katolickou orientací a postavením v nejvyšších zemských úřadech

³³¹ Jindřich Libštejnský z Kolovrat měl za manželku dceru Oldřicha Felixe Popela z Lobkovic, což byl bratranec všech tří ve schématu uvedených Lobkoviců. K tomu *Ottův slovník naučný* XVI, s. 224.

a nejvýznamnějších soudních institucích. Naopak výše majetku pravděpodobně tak výraznou roli nehrála. Blízkých příbuzenských vztahů se sice mezi nejčastějšími relátory několik objevit podařilo, avšak protože v nich figurovala pouze menší část šlechticů sněmovního jádra, neměly pravděpodobně natolik rozhodující význam. Mnohem závažnější se jeví jejich náboženská orientace a s tím částečně související politická aktivita.

Stranou by neměla ani zůstat otázka, jaká byla šlechta, která se účastnila sněmovních roků pouze výjimečně. Takové osoby se zřejmě na počátku 17. století na zemském sněmu objevily jen ve velmi vypjatých okamžicích, jako byl například zde jmenovaný vpád arciknížete Matyáše do Čech roku 1608 nebo pozdější vyvrcholení sporů o náboženskou svobodu v roce 1609. Rutinních zemských sněmů v relativně klidné době, jako byla jednání 1606, 1607 a 1608 A, se širší šlechtická společnost ve větší míře neúčastnila. Analýza skladby relátorů dvou početně navštívených sněmů ve vyhrocených obdobích ukázala, že takovým jednáním byla přítomna především nekatolická šlechta, která navíc často byla bez významnějšího politického úřadu, což spolu souviselo. Pomyslná zavírající se dvířka do nejvyšších zemských úřadů a většího zemského soudu pro nekatolíky byla důsledkem rekatolizační politiky v předbělohorském období. To zřejmě působilo na tuto šlechtu značně demotivačně také v otázce sněmovní účasti, neboť pro osoby bez významnějšího úřadu byla menší možnost směr sněmovních roků ovlivnit. V situaci, kdy stál na straně katolického náboženství nejen panovník, ale i nejvyšší zemští úředníci, větší zemský soud a zemský sněm, a silné pozice v těchto institucích se nekatolíkům uzavíraly, se v nepokojných letech 1608 a 1609 naskytla příležitost ke změně poměrů, která vyústila až v rozštěpení politického systému.³³² Vysoká sněmovní účast na sněmech 1608 B a 1609/1610, která byla z velké části právě dílem nespokojených nekatolických urozenců, k těmto změnám pootevřela cestu.

7. 3 Proměny skladby relátorů na sněmech 1606-1609/1610 a 1616-1617

Diplomová práce navazuje na bakalářskou práci, která podobným způsobem zpracovávala analýzu skladby urozených relátorů pro poslední zemské sněmy před vypuknutím stavovského povstání v letech 1616 a 1617. Ačkoliv jde pouze o malý časový úsek, srovnání se jeví jako zajímavá příležitost k popsání případných změn. Na budoucích badatelích pak zůstane úkol, aby obdobnou analýzu zpracovali i pro některá dřívější léta

³³² J. PÁNEK, *Politický systém*, s. 58-59.

předbělohorského období. To by značně přispělo k pochopení, jakým způsobem se proměňoval charakter sněmovních roků v delším časovém horizontu.

Skupina sněmů analyzovaných v této práci probíhala za zcela jiných okolností než jednání v letech 1616 a 1617. Sněm v roce 1616 byl pouze formalitou, která předcházela korunovací Anny Tyrolské na českou královnu. Tento sněm trval jediný den a měl tedy jen nepatrný politický význam. Relátoři zde představovali spíše hosty na pozdější korunovační slavnosti.³³³ Naopak rok 1617 rozhodoval o budoucím směřování Českého království, neboť se na něm projednávala otázka nástupnictví po stárnoucím Matyášovi Habsburském.³³⁴ Tato dvě sněmovní jednání byla poměrně odlišná a s velkou mírou zjednodušení lze říct, že sněm v roce 1616 se více podobal sněmům 1606, 1607 a 1608 A. Naopak jednání v roce 1617 se významem i sněmovní účastí blížilo více sněmům 1608 B či 1609/1610. V odstavcích níže bude toto srovnání provedeno podrobněji.

Z hlediska počtu relátorů byly sněmy 1616 a 1617 odlišné. Zatímco prve jmenovaného jednání se zúčastnilo 49 osob, při jednání o nástupnictví na českém trůnu to bylo osob 108. Z tohoto hlediska platí, že první tři analyzované sněmy 1606, 1607 a 1608 A byly blíže sněmu 1616. Avšak je navštívilo pouze okolo třiceti relátorů, takže sněmovní účast byla ještě výrazně nižší. Naopak v případě roku 1617, kdy se v seznamu relátorů objevilo jmen urozenců poměrně mnoho, se již dá mluvit o bližší shodě, neboť počet sněmovníků v podstatě odpovídal střední hodnotě mezi hojně navštívenými sněmy 1608 B a 1609/1610. Z tohoto srovnání plyne, že stejně jako na posledních rudolfínských sněmech, také v době před vypuknutím stavovského povstání platilo, že významnější politická témata přilákala ke sněmovní účasti širší okruh osob.

Sněmovní rokování 1608 B a 1609/1610 se vyznačovala pro počátek 17. století již neobvyklou skutečností, totiž vysokým počtem přítomných rytířů, který převyšoval množství vyšší šlechty. V případě posledních zemských sněmů před stavovským povstáním tomu bylo jinak. Nejen že rytířstvo bylo méně početné v případě méně navštíveného sněmu 1616, kde by to bylo vcelku pochopitelné, ale také u důležitého a v hojném počtu zasedajícího jednání o rok později byli páni početnější zhruba o dvacet osob, což byl poměrně značný rozdíl.³³⁵ Zatímco vypjaté sněmy v době Matyášova vpádu do Čech a jednání o náboženské svobodě ještě dokázaly krátce zvrátit trend a mobilizovat ke sněmovní účasti vyšší počty rytířů, o necelých deset let později již tomu tak nebylo.

³³³ J. ZIMOLA, *Relátoři*, s. 28.

³³⁴ K tomu blíže Jan P. KUČERA, *Stavovská opozice*.

³³⁵ J. ZIMOLA, *Relátoři*, s. 35, 58.

Politická aktivita nižší šlechty na zemských sněmech v průběhu počínajícího 17. století zřejmě nadále ochabovala a její krátká renesance na sněmech 1608 B a 1609/1610 neměla dlouhodobější dopad.

Co se týče krajské příslušnosti relátorů, na sněmech 1616 a 1617 se ve větší míře neukázalo, že by zásadnější vliv na sněmovní účast měla blízkost sídel šlechticů k Praze, kde se tato shromáždění konala.³³⁶ U pěti v této práci zkoumaných sněmů se objevily spíše malé náznaky. Nejvýrazněji se blízkost místu sněmovního rokování projevila zřejmě na jednání 1608 B, kterého se účastnil vysoký počet šlechty ze Slánska. Obecně lze říct, že mělo větší vliv to, jak početná byla stavovská obec v konkrétních krajích. Pokud byla šlechta v některém kraji početná, byla větší šance, že tento kraj bude mít výraznější početní zastoupení i na sněmovním zasedání. Bylo však možné najít pravidelné výjimky, jakými byly zejména oblasti východních Čech. Stabilně nízké počty relátorů přijížděly na zemské sněmy z krajů Hradeckého a Chrudimského. Zejména v Hradeckém kraji byla šlechta velmi početná,³³⁷ v tomto případě se nejspíše opravdu projevila velká vzdálenost k hlavnímu městu, která hojnější účasti z této oblasti bránila.

Porovnání majetkové skladby relátorů znesnadňuje fakt, že u sněmů 1616 a 1617 se u poměrně výrazné části sněmujících nepodařilo jejich majetkové zázemí odhalit. Avšak při určitém zobecnění analýz všech sněmů zmiňovaných v bakalářské i diplomové práci vyplývá, že nejpočetnější část přítomných urozenců přiznávala majetek někde v rozmezí 21-300 osedlých. To znamená, že nejvíce zastoupeni byli relátoři na pomezí drobného a středního majetku. Určitou výjimku tvořil například sněm 1608 B, kde byla ve větší míře přítomna i šlechta s méně než dvaceti osedlými. Přesto lze konstatovat, že majetkové zázemí nejpočetnější části relátorů zemských sněmů se v průběhu počínajícího 17. století mnoho neměnilo.

Velmi zajímavá je skladba urozených relátorů podle víry. Na pěti zde zkoumaných sněmech se projevily velké rozdíly mezi prvními třemi málo navštěvovanými sněmy a jednáními 1608 B a 1609/1610, kde měli nekatolíci velkou početní převahu. Podle zjištěných údajů v bakalářské práci se náboženské rozložení u sněmů 1616 a 1617 příliš nelišilo, neboť na obou jednáních tvořila strana podjednou zhruba 43 % přítomných.³³⁸ To byl velmi výrazný podíl zejména pro sněm s tak vysokou účastí, jako byl v roce 1617. Zatímco na podobně početných shromážděních zde označených jako 1608 B a 1609/1610

³³⁶ Tamtéž, s. 75.

³³⁷ K tomu F. MARAT, *Soupis*; A. SEDLÁČEK, *Rozvržení*; V. PEŠÁK, *Berní rejstříky*.

³³⁸ J. ZIMOLA, *Relátoři*, s. 80-81.

byla katolická strana v silné menšině s podílem okolo 20 %, o pouhých několik let později se nekatolická šlechta nedokázala výrazněji zmobilizovat ani na důležité projednávání nástupnictví budoucího panovníka. Podíl katolíků ze sněmů 1616 a 1617 se blížil spíše těm z jednání 1606, 1607 a 1608 A, která byla v podstatě zcela v režii vládnoucí katolické kliky. Zatímco v období konce vlády Rudolfa II. ještě nekatolická opozice s vypětím všech sil dokázala k projednání a prosazení svých požadavků využít platformu zemského sněmu, krátce před událostmi roku 1618 již tomu tak nejspíš nebylo. Nebo již nekatolíci o prosazování svých návrhů na zemských sněmech ani nestáli a soustředili se více na jiné mocenské nástroje?³³⁹ Nelze přesně říct, zda šlo v roce 1609 ze strany katolických šlechticů o nějakou formu bojkotu, podcenění nebo pouhou shodu náhod, protože jejich podíl byl na tak významném jednání povážlivě malý, avšak na sněm v roce 1617 již byla strana podjednou připravena výrazně lépe a komplikace nepřipustila. Mezi sněmem 1609/1610 a těmi v letech 1616 a 1617 je tak v otázce náboženské skladby sněmovníků vidět zásadní změna, která však byla pouze návratem do situace před vpádem arciknížete Matyáše do Čech.

Ačkoliv v bakalářské práci nebylo podrobněji analyzováno sněmovní jádro pro roky 1616 a 1617, bylo zřejmé, že velmi významnou část přítomných tvořil sbor nejvyšších zemských úředníků a přísedících nejvýznamnějších soudních institucí.³⁴⁰ V tomto ohledu tedy neproběhla žádná výrazná změna, neboť tyto osoby byly ve velkých počtech přítomny také na posledních rudolfinských zemských sněmech. Co se měnilo, to byl pouze počet osob bez významnějšího politického úřadu, který do velké míry kolísal v závislosti na závažnosti projednávaných témat a vypjatosti aktuální politické situace.

Podobný zůstával také podíl osob, které se věnovaly literárnímu mecenátu. Podíl pravidelných mecenášů a osob, kterým bylo dedikováno pouze jedno literární dílo, se pohyboval zhruba okolo 40 %. Co se pak týče druhů podporované literatury, tak k větším proměnám nedošlo, neboť náboženská témata dedikovaným titulům dominovala. Shodné bylo také to, že druhým nejčastějším druhem literárních děl, která byla některému z relátorů věnována, byly hospodářské kalendáře. Oproti posledním rudolfinským sněmům se na těch v letech 1616 a 1617 nacházelo více osob, které bylo možné považovat za příležitostné nebo časté spisovatele.

Příbuzenské vazby se objevovaly mezi relátory všech sněmů analyzovaných v rámci diplomové i bakalářské práce. Srovnání v tomto ohledu je poměrně problematické.

³³⁹ J. PÁNEK, *Politický systém*, s. 58-59.

³⁴⁰ J. ZIMOLA, *Relátoři*, s. 81.

Z výzkumů totiž vyplývá pouze poměrně logický poznatek, že čím více se na sněmu objevilo šlechticů, tím více se podařilo mezi nimi dohledat příbuzenských svazků. Co se pak týče druhů vazeb, nejčastěji byly dohledány vztahy sourozenecké nebo bratranecké. V tomto ohledu se sněmy zkoumané v diplomové a bakalářské práci mnoho nelišily. V rámci výzkumu sněmů 1606-1609/1610 se podařilo objevit více vazeb nepokrevního příbuzenství, které vznikly zejména prostřednictvím sňatků. To však neznamená, že se takové vztahy u relátorů sněmů předcházejících stavovskému povstání nevyskytovaly.

Zajímavá je také otázka, nakolik se během necelých deseti let proměnily postavy sněmujících. Alespoň jednoho z pěti analyzovaných zemských sněmů se zúčastnilo celkem 176 různých urozců, z toho bylo 74 pánů a 102 rytířů. Z těchto osob se výrazná část zúčastnila i některého z pozdějších rokovaní v letech 1616 a 1617, neboť mezi těmito dvěma bloky zemských sněmů neležela velká časová mezera. Konkrétně šlo o 53 šlechticů, což je poměrně vysoké číslo. Je zajímavým faktem, že mnohem výraznější kontinuita mezi účastníky posledních rudolfínských a dvou zemských sněmů předcházejícím stavovskému povstání byla mezi vyšší šlechtou. Zatímco takových rytířů bylo pouze 14, u panstva to bylo dokonce 39 osob. Osoby rytířů se na sněmovních jednáních zřejmě značně proměňovaly a k pomyslnému jádru jich patřil jen malý počet. U šlechty, která se účastnila sněmů v letech 1606-1610 i 1616-1617, šlo z velké části o politicky exponované osoby – nejvyšší zemské úředníky a přísedící soudů. Mezi těmito osobami byli katolíci i nekatolíci, kteří se později angažovali v dramatických událostech let 1618-1620.

8. Závěr

Předkládaná práce si kladla za cíl především prohloubit dosavadní poznání o relátorech zemských sněmů v posledních letech vlády císaře Rudolfa II., které zejména v letech 1608 a 1609 probíhaly za velmi dramatických událostí. Avšak zajímavé poznatky přinesly také analýzy těch sněmů, které probíhaly v relativně klidnější době a jejichž rokování se účastnila pouze úzká skupina osob. V práci jsou přiblíženy politické události, které konání analyzovaných sněmů provázely, ale stěžejní část práce se věnovala právě výzkumu skladby urozených relátorů. Zjišťovány a dále zpracovávány byly zejména údaje o stavovské a krajské příslušnosti, majetkové skladbě, náboženské orientaci, kariérách, kulturních aktivitách a příbuzenských vazbách sněmujících.

Zkoumané sněmy 1606, 1607, 1608 A, 1608 B a 1609/10 by se daly rozdělit na dvě skupiny. První tři jmenovaná rokování probíhala v relativně klidnějším období, ačkoliv v roce 1606 ještě dohořival konflikt v Uhrách a na jaře roku 1608 se již formovala stavovská konfederace. Zájem o sněmovní účast v této době projevila pouze malá část tehdejší české šlechty a osoby relátorů se příliš neproměňovaly. Naopak druhou skupinu představovaly sněmy 1608 B a 1609/1610, které probíhaly za velkého všeobecného zájmu, za velmi vyhocené politické situace a v abnormálně vysokém počtu přítomných urozců. Je nepochybné, že za touto dramatickou proměnou stál vpád arciknížete Matyáše do Čech a o rok později důležité projednávání otázky svobody vyznání. Největší vliv na početnost stavovského shromáždění tak měla bezesporu vážnost politické situace, což ostatně ukázala již bakalářská práce, kdy na málo významný sněm v roce 1616 přijelo značně méně urozců, než tomu bylo v případě sněmovního rokování o rok později.

Protože shrnutí získaných poznatků již bylo součástí předchozí kapitoly, v odstavcích níže budou zmíněny pouze nejdůležitější závěry z celé práce. Nejprve je nutné se pozastavit u poznatku, že pro počátek 17. století byla již běžnou záležitostí početní převaha vyšší šlechty na sněmovním jednání a ke změně tohoto trendu docházelo pouze výjimečně. Taková změna zpravidla souvisela s napjatou politickou situací, která přilákala ke sněmovní účasti také již spíše politicky pasivnější rytířstvo. To byl i případ sněmů 1608 B a 1609/1610. Naopak rutinní zasedání této instituce již pro nižší šlechtu atraktivní nebyla a počet rytířů na takových jednáních byl zpravidla nízký jako u sněmů 1606, 1607 a 1608 A. Tato situace vyplynula zejména z menší možnosti ovlivnit chod zemských sněmů, ale také ze skutečnosti, že nejvyšší zemští úředníci za rytířský stav byli z velké části katolíci, kteří na radikálnějším vystoupení proti panovnickým požadavkům neměli výraznější zájem.

Ačkoliv v některých případech to bylo méně výrazné, všechny analyzované zemské sněmy navštívily průměrně majetnější urozené osoby, než by odpovídalo tehdejšími dobovým poměrům. Nešlo však o příliš výrazný výkyv, naopak velká část z těch nejmajetnějších českých urozců se rokování ve zmiňovaných letech nezúčastnila nebo to bylo pouze v ojedinělých případech. Faktor majetku tedy určitou roli ve sněmovní účasti určitě hrál, avšak zřejmě to nebyla úloha rozhodující a tyto stavovské sjezdy nebyly místem pouze pro nejmajetnější část šlechty. Je však nutné podotknout, že zejména málo navštívené sněmy 1606, 1607 a 1608 A měly k tomuto stavu poměrně nakročeno. Naopak dva pozdější sněmy již měly vyšší účast také z řad méně majetného rytířstva. To ale opět souvisí s vážností tehdejší politické situace. Ta měla zejména v případě sněmu 1608 B vliv také na větší význam blízkosti sídel šlechticů k místu sněmování, kdy ze Slánského kraje rozkládajícího se západně od Prahy dorazil abnormálně vysoký počet šlechticů. V ostatních případech však vliv krajské příslušnosti na skladbu relátorů nebyl příliš výrazný.

Jedním z nejzajímavějších cílů práce bylo prozkoumat proměny náboženské skladby relátorů jednotlivých sněmů. Také z tohoto hlediska bylo možné analyzované sněmy rozdělit do dvou výše zmiňovaných kategorií. První tři málo početná sněmovní rokování byla typická silnou pozicí katolíků nejen ve smyslu obsazení většiny nejvyšších zemských úřadů, ale také početní podíl strany podjednou v celé skupině relátorů byl poměrně vysoký vzhledem k nízkému počtu katolíků v tehdejších Čechách. Naopak jednání 1608 B a 1609/1610 znamenala obrození sněmovní účasti také ze strany nekatolíků. Ačkoliv se u mnoha účastníků těchto sněmů jejich náboženskou orientaci nepodařilo zjistit, katolická strana musela nejspíš čelit výrazné početní přesile, která se zvláště projevila při řešení náboženské otázky roku 1609.

Velký vliv na sněmovní účast měla kariéra šlechtice v nejvyšších zemských úřadech nebo v nejvýznamnějších soudních institucích. Osoby zastávající tyto úřady patřily k nejčastějším sněmovníkům. Nejde však o překvapení, nejvyšší úředníci a nejvýznamnější soudci pravděpodobně tvořili nejdůležitější část relátorů v průběhu celé předbělohorské doby, ačkoliv by to definitivně musely potvrdit další výzkumy. Zejména na jednáních 1606, 1607 a 1608 A tvořili členové širší královské rady zhruba dvě třetiny všech přítomných. Na počátku 17. století již byla většina nejvyšších zemských úřadů v rukou katolíků, díky čemuž jednání zemského sněmu často byla vůči panovnickým požadavkům relativně povolná. Změnu znamenaly opět dva poslední analyzované sněmy, kde byla ve větší míře přítomna také šlechta bez významnějších úřadů.

Výzkum literárního mecenátu a vlastní literární činnosti relátorů nepřinesl příliš překvapivé výsledky. Mecenáši literatury byli více koncentrováni na prvních třech analyzovaných sněmech, neboť tato jednání byla především setkáním politické elity, u níž byl i větší předpoklad podpory vydávání knih. Rovněž není překvapením, že u druhu vydávaných titulů výrazně převažovala literatura s náboženskou tematikou. Její dominance byla méně nápadná pouze v případě sněmu 1609/1610, kdy se mezi relátory objevil také Petr Vok z Rožmberka, který výrazněji podporoval také vydávání knih jiného zaměření.

Mezi účastníky sněmů byly dohledány četné příbuzenské vazby, z nichž převažovaly vztahy sourozenecké, bratranecké nebo vazby mezi strýci a jejich synovci. V některých případech tak zasedání zemských sněmů mohlo plnit také funkci rodinných setkání. Výzkum příbuzenských vazeb však narážel na četné limity. Zejména u vztahů vzniklých skrze matky, manželky nebo sestry relátorů lze předpokládat, že se nepodařilo dohledat všechny. Případný hlubší výzkum v této oblasti by vyžadoval delší čas, prostudování mnohem širšího spektra sekundární literatury a dalších pramenů. Přesto se některé zajímavé vazby mezi relátory odhalit podařilo a nejvýznamnější se ukázalo zejména prozkoumání příbuzenských vazeb mezi nejčastějšími sněmujícími.

Důležitou součástí této práce je pokus o vymezení jádra relátorů na zmiňovaných pěti zemských sněmech. Zejména na základě četnosti účasti jednotlivých šlechticů na rokovaních bylo identifikováno 28 osob, které by do tohoto pomyslného jádra bylo možné zařadit. Větší důraz byl přitom kladen na účast na prvních třech analyzovaných sněmech, neboť právě na nich byl nízký počet přítomných a tehdejší politická elita více koncentrována. Účast na takových méně významných rokovaních podle názoru autora lépe dokládá příslušnost k jádru sněmujících. Ukázalo se, že na určení nejčastějších relátorů neměla ani tak vliv výše majetku, ale především politická kariéra a náboženské vyznání. Ve vymezeném okruhu osob převládali především v nejvýznamnějších úřadech nebo soudech působící katolíci. Výzkum rovněž ukázal, že mnohé z osob vymezeného nejužšího jádra byly provázány i blízkými příbuzenskými vztahy, přičemž nejvíce takových vazeb bylo spojeno s osobami Adama ze Šternberka a Kryštofa mladšího Popela z Lobkovic. Zda však šlo o organizovanou mocenskou skupinu, by musel prokázat až další výzkum, který by dokázal podrobně analyzovat větší množství případných pramenů a zvláště korespondence. Budoucí badatelskou perspektivou by také mohlo být nejen rozšíření výzkumu skladby relátorů na delší časový úsek, ale spojen by s tím mohl být

rovněž pokus o vymezení sněmovních jader a případné popsání proměn, ke kterým v průběhu předbělohorské doby došlo.

Srovnání závěrů o skladbě relátorů z bakalářské a diplomové práce naráží na problém, že některé ze zkoumaných sněmů probíhaly v tak vypjaté atmosféře, že počty přítomných urozenců se na nich značně vymykaly standardům počátku 17. století. Asi nejzávažnějším poznatkem z tohoto srovnání je rozdílnost skladby u nejvíce navštěvovaných sněmů 1608 B, 1609/1610 a 1617. V prvních dvou případech byla strana katolických šlechticů ve značné početní nevýhodě, neboť k rokování dorazil nebývale vysoký počet nekatolických šlechticů. Důležitý sněm v roce 1617, který jednal o nástupnictví po stárnoucím císaři Matyášovi a byl rovněž šlechtou navštíven v hojném počtu, výraznější převahu nekatolíků již neměl. Zdá se tedy, že schopnost nekatolické opozice se aktivizovat na důležité jednání zemského sněmu, se ještě v letech 1608-1610 ukázala jako možná, ale o necelých deset let později již tomu tak nebylo. Zůstává otázkou, jakou váhu tehdejší nekatolická šlechta ještě přikládala zemským sněmům, nebo zda se již více soustředila na jiné politické nástroje, které získala po vítězném jednání o Majestátu na náboženskou svobodu.

Hlavním přínosem předloženého textu je zejména prohloubení dosavadních poznatků o tom, jací lidé hájili stavovské zájmy na některých z posledních rudolfinských zemských sněmů. Zejména výzkum skladby relátorů na sněmech 1606, 1607 a 1608 A ukázal, že sněmovní rokování na počátku 17. století přestávala plnit úlohu místa, kde by se výrazněji střetávaly požadavky panovníka se stavovskou opozicí, neboť tyto sněmy byly ve značné míře ovládnuty k panovníkovi loajální šlechtou. Na velkou část zemských sněmů se k jednání sjížděli téměř výhradně nejvyšší zemští úředníci a další členové královské rady. Jak ale ukázaly případy sněmu 1608 B a především 1609/1610, výrazněji opozičně laděných sněmujících se dokázal na sněm v případě vážné politické situace dostat také vysoký počet. V tomto ohledu by bylo třeba dalších výzkumů, avšak zdá se, že tyto dva sněmy byly v době končící Rudolfovy vlády spíše výjimkami.

Tato práce má samozřejmě mnohá úskalí. V případě téměř všech dílčích analýz by výzkum mohl jít více do hloubky a využít širší spektrum pramenů a literatury, což by mohlo přinést další zajímavé poznatky. Zejména v případě vzájemných vazeb by bylo možné detailněji rekonstruovat nepokrevní příbuzenství nebo se pokusit analyzovat sousedské vztahy jednotlivých relátorů. Nevyužit zůstal také potenciál výzkumu korespondence mezi jednotlivými účastníky sněmu. Tento směr bádání by mohl mnohé z kladených otázek objasnit, avšak z důvodu značné časové náročnosti od něj bylo

nakonec upuštěno. Nabízí se však jako možná cesta pro případné budoucí badatele. Jako výzkumná perspektiva se jeví především rozšíření podobných analýz skladby relátorů také na starší období předbělohorské doby, což by mohlo přinést zajímavé poznatky o proměnách významu zemských sněmů. Detailnější pozornost by také mohla být věnována pořadí osob v seznamu relátorů.

Závěrem snad ještě několik slov o přílohové části práce, kde je možné kromě zmiňovaných map najít také tabulky, které zachycují seznamy relátorů ze sněmů 1606, 1607, 1608 A, 1608 B a 109/1610. Tabulky jsou pro jednotlivé sněmy rozděleny podle stavovské příslušnosti. Nejprve je vždy představena tabulka pánů, poté následují rytíři ze stejného sněmovního rokovaní. Důležitou součástí závěrečných tabulek jsou otazníky, které označují menší míru jistoty uvedeného údaje. Hierarchie uspořádání jmen odpovídá pořadí uvedeným v usnesení. Jména relátorů jsou uvedena včetně domicilů, které byly zapsány v usneseních. Údaje o krajské příslušnosti a majetnosti jsou primárně vzaty z berních rejstříků z roku 1603.³⁴¹ V případě, že je v závorce uveden jiný rok, bylo čerpáno z pozdějších berních rejstříků.³⁴² V některých případech je také v závorce uvedeno, že majetnost nebo krajská příslušnost byla určována za pomoci údajů o jiných, zpravidla příbuzných, osobách. Údaje o kariérách vychází taktéž z několika publikací.³⁴³ Náboženská orientace byla zkoumána různými způsoby, které jsou popsány v kapitolách výše. Údaje o kulturních aktivitách pochází z údajů v *Knihopisu* a *Rukověti*. Celkově tabulky představují možný zdroj informací pro budoucí badatele. Při jejich používání je však třeba mít na paměti, že správnost některých údajů nelze zaručit.

³⁴¹ F. MARAT, *Soupis*.

³⁴² A. SEDLÁČEK, *Rozvržení*; V. PEŠÁK, *Berní rejstříky*.

³⁴³ P. BURDOVÁ, *Úřad*; J. HAUSENBLASOVÁ (ed.), *Der Hof*; P. MAREŠ, *Přisedící*; TÝŽ, *Soupis*; TÝŽ, *Obsazování*; TÝŽ, *Krajské mustrunky*. F. PALACKÝ, *Přehled*; F. ROUBÍK, *Královští hejtmané*.

9. Seznam použitých pramenů a literatury

9. 1 Archivní prameny

Národní archiv Praha, Desky zemské stavovské 3; 5.

9. 2 Vydané prameny

HAUSENBLASOVÁ, Jaroslava (ed.), *Der Hof Kaiser Rudolfs II. Eine Edition der Hofstaatsverzeichnisse 1576-1612*, Praha 2002.

JIREČEK, Josef (ed.), *Paměti nejvyššího kancléře království českého Viléma hraběte Slavaty z Chlumu a Košumberka... od léta 1608 do 1619 II*, Praha 1868.

JUST, Jiří (ed.), „*Hned jsem k Vám dnes naschválí poslika svého vypravil.*“ *Kněžská korespondence Jednoty bratrské z českých diecézí z let 1610-1618*, Praha 2011 (= Archiv Matouše Konečného I/1).

KAMENÍČEK, František, *Zemské sněmy a sjezdy moravské I-III*, Brno 1900-1905.

Knihopis českých a slovenských tisků II/1-8, Praha 1939-1965.

KOLDINSKÁ, Marie – MAŤA, Petr (edd.), *Deník rudolfinského dvořana. Adam mladší z Valdštejna 1602-1633*, Praha 1997.

KOREŠ, František (ed.), *Paměti Přibíka a Jana Bukovanských Pintů z Bukovan*, České Budějovice 2019 (=Prameny k českým dějinám 16.-18.století, řada B, svazek IX).

LÍVA, Václav (ed.), *Regesta fondu militare Archivu Ministerstva vnitra Republiky československé v Praze II. 1590-1617*, Praha 1938

MARAT, František, *Soupis poplatnictva 14 krajů v Království českém z roku 1603*, Věstník Královské české společnosti nauk, třída filosoficko-historicko-jazykozpytná 1898, Praha 1899, s. 1-130.

MAREK, Pavel (ed.), *Svědectví o ztrátě starého světa. Manželská korespondence Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic a Polyxeny Lobkovické z Pernštejna*, České Budějovice 2005 (= /Prameny k českým dějinám 16.-18. století B/I).

PEŠÁK, Václav, *Berní rejstříky z roku 1544 a 1620*, Praha 1953.

Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě od konce 15. do začátku 17. století I-V, Praha 1966-1982.

SEDLÁČEK, August, *Rozvržení sbírek a berní roku 1615 dle uzavření sněmu generálního nejvyššími berníky učiněné*, Abhandlungen der Kgl. böhmischen Gesellschaft der Wissenschaft vom Jahre 1869, VI. Folge, III. Band, Praha 1870.

Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu I-XI, XV, Praha 1877-1928, 1955.

TISCHER, František, *Dopisy konsistoře podoboji z let 1609-1619 I-III*, Praha 1917-1925.

ŽITNÝ, Miroslav (ed.), *Korespondence Štastného Václava Pětipeského z Chýš a Egrberku z let 1600-1621*, České Budějovice 2015-2016 (=Prameny k českým dějinám 16.-18.století, řada B, svazek VII/1-2).

9. 3 Literatura

BAŽANT, Petr, *Henyk z Valdštejna. Profil šlechtického intelektuála předbělohorské doby*. Praha 2006 (=Diplomová práce).

BÍLEK, Tomáš V., *Dějiny konfiskací v Čechách po roce 1618 I-II*, Praha 1892-1893.

BURDOVÁ, Pavla, *Úřad desk zemských*, Sborník archivních prací 36, 1986, s. 273-379.

BŮŽEK, Václav, *Bratrský spor v habsburské dynastii – stavovské konfederace a cesta k náboženské svobodě*, in: Habsburkové. Země Koruny české ve střeoevropské monarchii (1526-1740), Praha 2017, s. 102-106.

BŮŽEK, Václav (ed.), *Ein Bruderszwist im Hause Habsburg (1608-1611)*, České Budějovice 2010 (= Opera historica 14).

BŮŽEK, Václav, *Ferdinand Tyrolský mezi Prahou a Innsbruckem. Šlechta z českých zemí na cestě ke dvorům prvních Habsburků*, České Budějovice 2006 (= Monographia historica 7).

BŮŽEK, Václav, *Nižší šlechta v politickém systému a kultuře předbělohorských Čech*, Praha 1996.

BŮŽEK, Václav, *Rytíři renesančních Čech*, Praha 1995.

BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku: struktury, identity, konflikty*, Praha 2010.

BŮŽEK, Václav, *Šlechta v předbělohorských Čechách*, in: Tomáš Knoz – Jan Dvořák (edd.), *Šlechta v proměnách věků*, Brno 2011, s. 95-121.

BŮŽEK, Václav, *Šlechta ze zemí Koruny české na habsburských dvorech v předbělohorském století*, in: Václav Bůžek – Pavel Král (edd.), *Šlechta v habsburské monarchii a císařský dvůr (1526-1740)*, České Budějovice 2003 (= Opera historica 10), s. 153-189.

BŮŽEK, Václav, *Úvěrové podnikání nižší šlechty v předbělohorských Čechách*, Praha 1989.

BŮŽEK, Václav – KOREŠ, František – MAREŠ, Petr – ŽITNÝ, Miroslav, *Rytíři renesančních Čech ve válkách*, Praha 2016.

BŮŽEK, Václav – SMÍŠEK, Rostislav (edd.), *Habsburkové. Země Koruny české ve středoevropské monarchii (1526-1740)*, Praha 2017.

ČECHURA, Jaroslav – ČERNÁ, Alena M., *Stavy kontra Popel z Lobkovic – letní spor roku 1609*, Časopis národního muzea. Řada historická 176, 2007, č. 3-4, s. 194-216.

ČECHURA, Jaroslav – ČERNÁ, Alena M., *1609: letní spor českých stavů a kancléře Lobkovic. II*, Časopis Národního muzea – řada historická 177, 2008, s. 125-141.

ČERNUŠÁK, Tomáš, *Nunciatura u císařského dvora v prvních letech vlády Rudolfa II. a české země*, ČČH 111, 2013, s. 728-748.

ČERNUŠÁK, Tomáš, *Papežská politika v českých zemích za nunciatury Antonia Caetaniho (1607-1609)*, FHB 25, 2010, s. 7-22.

ČERNUŠÁK, Tomáš, *Taktika prosazování záměrů papežských diplomatů v Čechách v jednáních z let 1608-1609*, Časopis Matice moravské 130, 2011, s. 29-40.

ČERNUŠÁK, Tomáš – MAREK, Pavel, *Gesandte und Klienten. Päpstliche und spanische Diplomate im Umfeld von Kaiser Rudolf II.*, Berlin-Boston 2020.

HAUSENBLASOVÁ, Jaroslava, *Počátky apelačního soudu v Čechách a jeho personální obsazení 1548-1627*, Paginae historiae 13, 2005, s. 5-30.

HNÍDEK, František, *Sněm český za Ferdinanda I.*, Praha 1905.

HREJSA, Ferdinand, *Česká konfese, její vznik, podstata a dějiny*, Praha 1912.

HRUBÝ, František, *Luterství a novoutravismus v českých zemích v 16. a 17. století*, Český časopis historický 45, 1939, s. 31-44.

HRUBÝ, František, *Moravská šlechta r. 1619, její jmění a náboženské vyznání*, Časopis matice moravské 46, 1922, s. 107-169.

JANÁČEK, Josef, *Rudolf II. a jeho doba*, Praha 1987.

JAREŠ, Jiří, *Heraldika a genealogie Leskovců z Leskovce*, Listy genealogické a heraldické společnosti v Praze 5, 1977, s. 156-175.

JUST, Jiří, 9. 7. 1609 – *Rudolfův Majestát. Světla a stíny náboženské svobody*, Praha 2009.

JUST, Jiří – NEŠPOR, Zdeněk – MATĚJKA, Ondřej, *Luteráni v českých zemích v proměnách staletí*, Praha 2009.

KAMENÍČEK, František, *Vpády Bočkajovců na Moravu a ratifikace míru Vídeňského od zemí Koruny české roku 1605-1606*, Praha 1895.

KLECANDA, Vladimír, *Přijímání do rytířského stavu v zemích českých a rakouských na počátku novověku*, Časopis Archivní školy 6, 1928, s. 1-125.

KLECANDA, Vladimír, *Tři kapitoly o českomoravských erbovnících*, Zprávy českého zemského archivu 7, 1931, s. 69-96.

KLECANDA, Vladimír, *Zakupování cizozemců v Čechách bez práva obyvatelského. Příspěvek k dějinám inkolátu před Obnoveným zřízením zemským*, Časopis Archivní školy 3, 1926, s. 64-119.

KNOZ, Tomáš, *Karel starší ze Žerotína. Don Quijote v labyrintu světa*, Praha 2008.

KUČERA, Jan P., *Stavovská opozice v Čechách a volba Ferdinanda Štýrského českým králem*, Studia Comeniana et historica 14, 1984, s. 5-42.

LEDVINKA, Václav, *Úvěr a zadlužení feudálního velkostatku v předbělohorských Čechách. Finanční hospodaření pánů z Hradce 1560-1596*, Praha 1985.

MAREŠ, Petr, *Krajské mustrunky a krajští mustrheři v organizaci vojenské správy předbělohorských Čech (1565-1618)*, Paginae historiae 21, 2013, s. 291-314.

MAREŠ, Petr, *Obsazování úřadu krajského hejtmana v předbělohorském období a soupis krajských hejtmanů na základě dochovaných seznamů z let 1563/1564 – 1616/1617*, Praha 2009.

MAREŠ, Petr, *Přisedící většího zemského soudu Českého království (1542-1620) na habsburských dvorech a dvoře Fridricha Falckého*, *Paginae historiae* 18, 2010, s. 7-62.

MAREŠ, Petr, *Soupis přisedících komorního soudu Českého království v letech 1527-1620*, Praha 2013.

MAŤA, Petr, *Svět české aristokracie (1500-1700)*, Praha 2004.

MAŤA, Petr, *Zrození tradice. Slavatovské vyústění rožmberského a hradeckého odkazu*, in: Václav BŮŽEK (ed.), *Poslední páni z Hradce, České Budějovice 1998* (=Opera historica 6), s. 513-552.

MÍKA, Alois, *Majetkové rozvrstvení české šlechty v předbělohorském období*, *Sborník historický* 15, 1967, s. 45-73.

NOVÁK, Jan Bedřich, *Rudolf II. a jeho pád*, Praha 1935.

ORZECOWSKI, Kazimierz, *Ewolucja form ślaskiego sejmku pod rządami Habsburgów w XVI wieku*, *Czasopismo prawno-historyczne* 25, 1973, č. 2, s. 89-118.

ORZECOWSKI, Kazimierz, *Sejm ślaski XVI wieku. Organizacja i sposób działania*, *Czasopismo prawno-historyczne* 26, 1974, č. 1, s. 85-123.

Ottův slovník naučný I-XXVIII, Praha 1888-1909.

PALACKÝ, František, *Přehled současný nejvyšších důstojníků a úředníků*, in: Jaroslav Charvát (ed.), *Dílo Františka Palackého I*, Praha 1941, s. 321-417.

PÁLFFY, Géza, *Povstání Štěpána Bočkaje*, in: Václav Bůžek – Rostislav Smíšek (edd.), *Habsburkové. Země Koruny české ve středoevropské monarchii (1526-1740)*, Praha 2017, s. 394-395.

PÁNEK, Jaroslav, *Dva typy českého šlechtického mecenátu v době Rudolfa II.*, FHB 13, 1990, s. 159-186.

PÁNEK, Jaroslav, *K povaze vlády Rudolfa II. v Českém království*, FHB 18, 1997, s. 71-86

PÁNEK, Jaroslav, *K sněmovní politice Ferdinanda I. (Královův pokus o manipulaci českých stavů na generálním sněmu v roce 1557)*, Folia historica bohemia 2, 1980, s. 209-246.

PÁNEK, Jaroslav, *Petr Vok z Rožmberka. Život renesančního kavalíra*, Praha 2010.

PÁNEK, Jaroslav, *Politický systém předbělohorského českého státu*, Folia historica bohemia 11, 1987, s. 41-101.

PÁNEK, Jaroslav, *Sněmy české. Naděje a ztroskotání edice k dějinám raného novověku*, in: Alena Pazderová (ed.), 130 let zemského archivu. Sborník příspěvků z konference konané u příležitosti 130. výročí založení zemského archivu a 100. výročí úmrtí jeho zakladatele a 1. ředitele prof. A. Gindelyho, Praha 1993, s. 23-33.

PÁNEK, Jaroslav, *Stavovství v předbělohorské době*, Folia historica bohemia 6, 1984, s. 163-219.

PÁNEK, Jaroslav, *Zápas o charakter české stavovské opozice a sněm roku 1575*, Československý časopis historický 28, 1980, s. 863-887.

PRCHAL PAVLÍČKOVÁ, Radmila – COUFALOVÁ, Iveta – FERENCOVÁ, Hana a kol. (ed.), *Vytváření konvertity. Jazyková a vizuální reprezentace konverze v raném novověku*, Praha 2022.

REJCHRTOVÁ, Noemi, *Václav Budovec z Budova*, Praha 1984.

ROUBÍK, František, *Královští hejtmané v městech pražských v letech 1547 až 1785*, Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy 7, 1933, s. 121-188.

RUDOVSKEÝ, Martin, *Příležitostné písně Šimona Lomnického z Budče*, Hudební věda 46, 2009, s. 355-374.

SCHINDLING, Anton, *Utváření konfesí, konfesionalizace a multikonfesionalita jako základní problém evropských dějin v 16. a 17. století. Nová německá literatura k problematice*, Český časopis historický 106, 2008, s. 80-108.

SCHWABIKOVÁ, Kateřina, *Česká šlechta a univerzity německé jazykové oblasti v raném novověku. (Čeští páni a rytíři, imatrikulovaní v letech 1550-1620 na univerzitách nynějšího Německa, Rakouska a Švýcarska.)*, Acta Universitatis Carolinae, Historia Universitatis Carolinae Pragensis 48, 2008, č. 1-2, s. 25-131.

STARÝ, Marek, *Cizozemci a spoluobytelé. Udělování českého obywatelského práva (inkolátu) v době předbělohorské*, Praha 2018.

STARÝ, Marek, *Přední klenot zemský. Větší zemský soud Království českého v době rudolfínské*, Praha 2014.

STLOUKAL, Karel, *Česká kancelář dvorská 1599-1608. Pokus z moderní diplomatiky*, Praha 1931.

VÁLKA, Josef, *Dějiny Moravy II. Morava reformace, renesance a baroka*, Brno 1996

VOREL, Petr, *Velké dějiny zemí Koruny české VII. 1526-1618*, Praha-Litomyšl 2005.

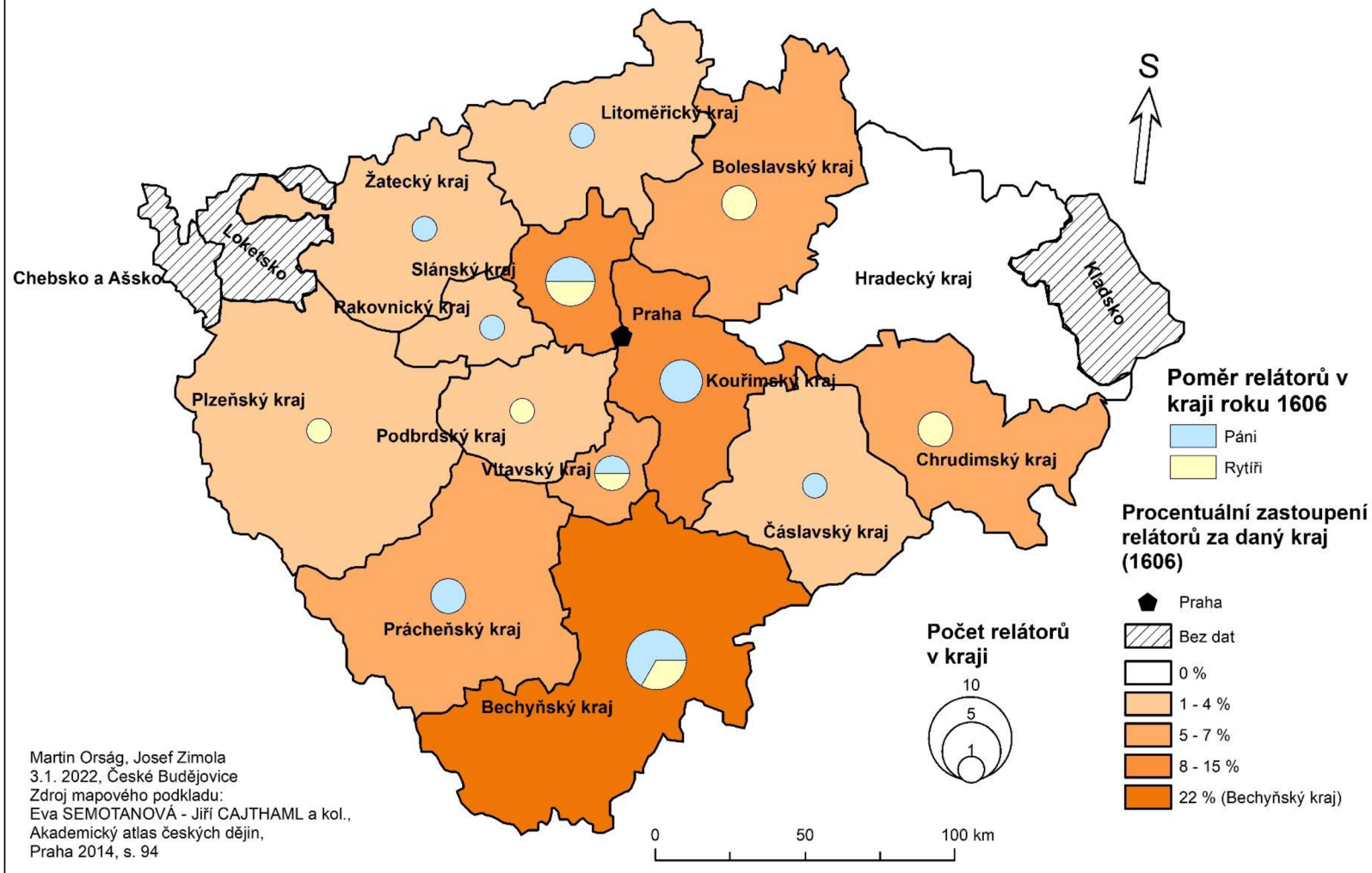
VYBÍRAL, Zdeněk, *Stavovská Morava mezi Rudolfem II. a Matyášem (Vztahy mezi českou a moravskou stavovskou reprezentací a konfederace z roku 1608)*, Časopis Matice moravské 116, 1997, s. 347-386.

WINKELBAUER, Thomas, *Konfese a konverze. Šlechtické proměny vyznání v českých a rakouských zemích od sklonku 16. do poloviny 17. století*, Český časopis historický 98, 2000, s. 476-540.

ZIMOLA, Josef, *Relátoři českých zemských sněmů před propuknutím stavovského povstání.*, České Budějovice 2020 (=Bakalářská práce).

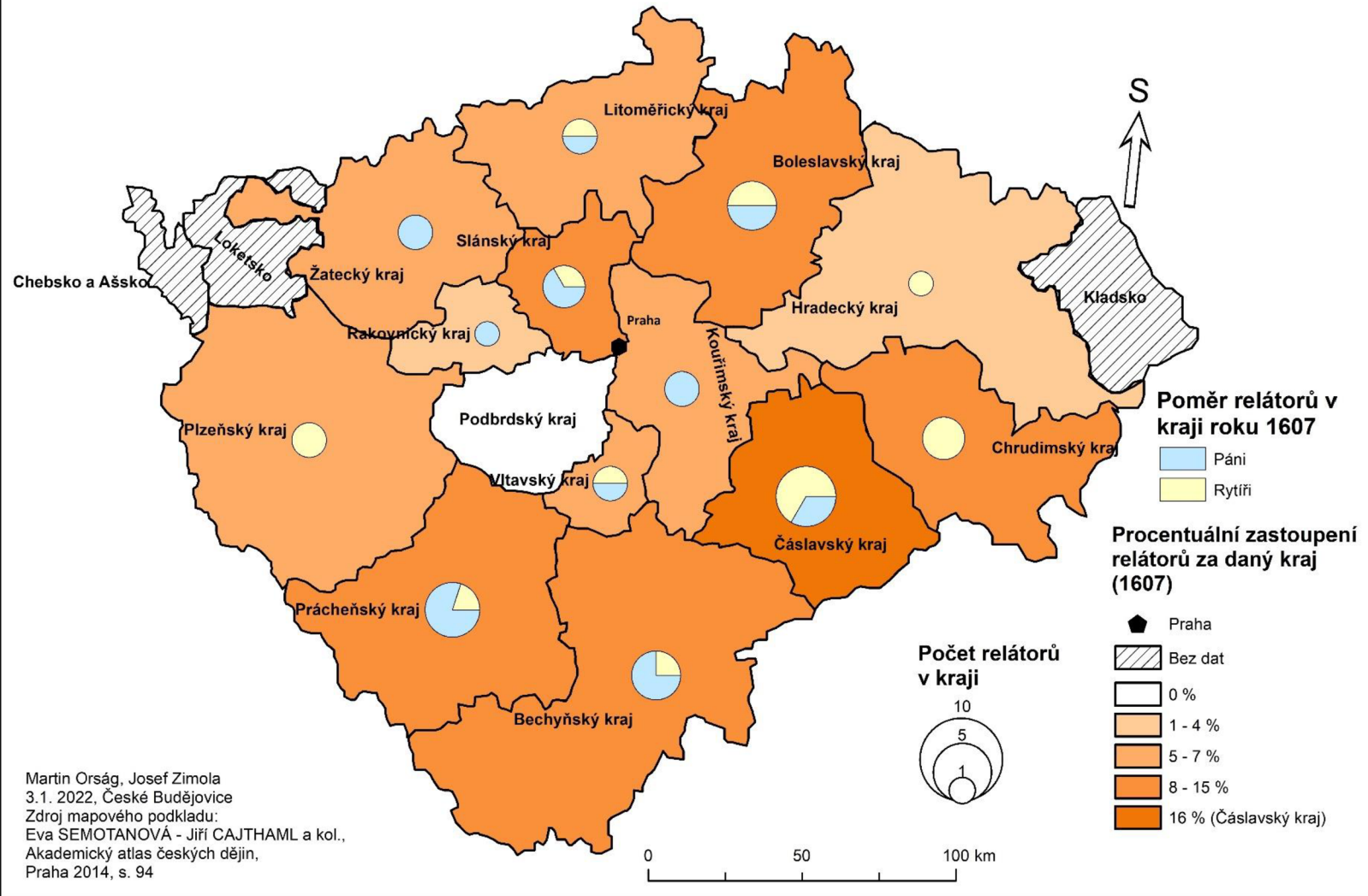
ŽITNÝ, Miroslav, *Patnáctiletá válka a žitvatorocký mír*, in: Václav Bůžek – Rostislav Smíšek (edd.), *Habsburkové. Země Koruny české ve středoevropské monarchii (1526-1740)*, Praha 2017, s. 93-97.

KRAJSKÁ PŘÍSLUŠNOST RELÁTORŮ V ROCE 1606

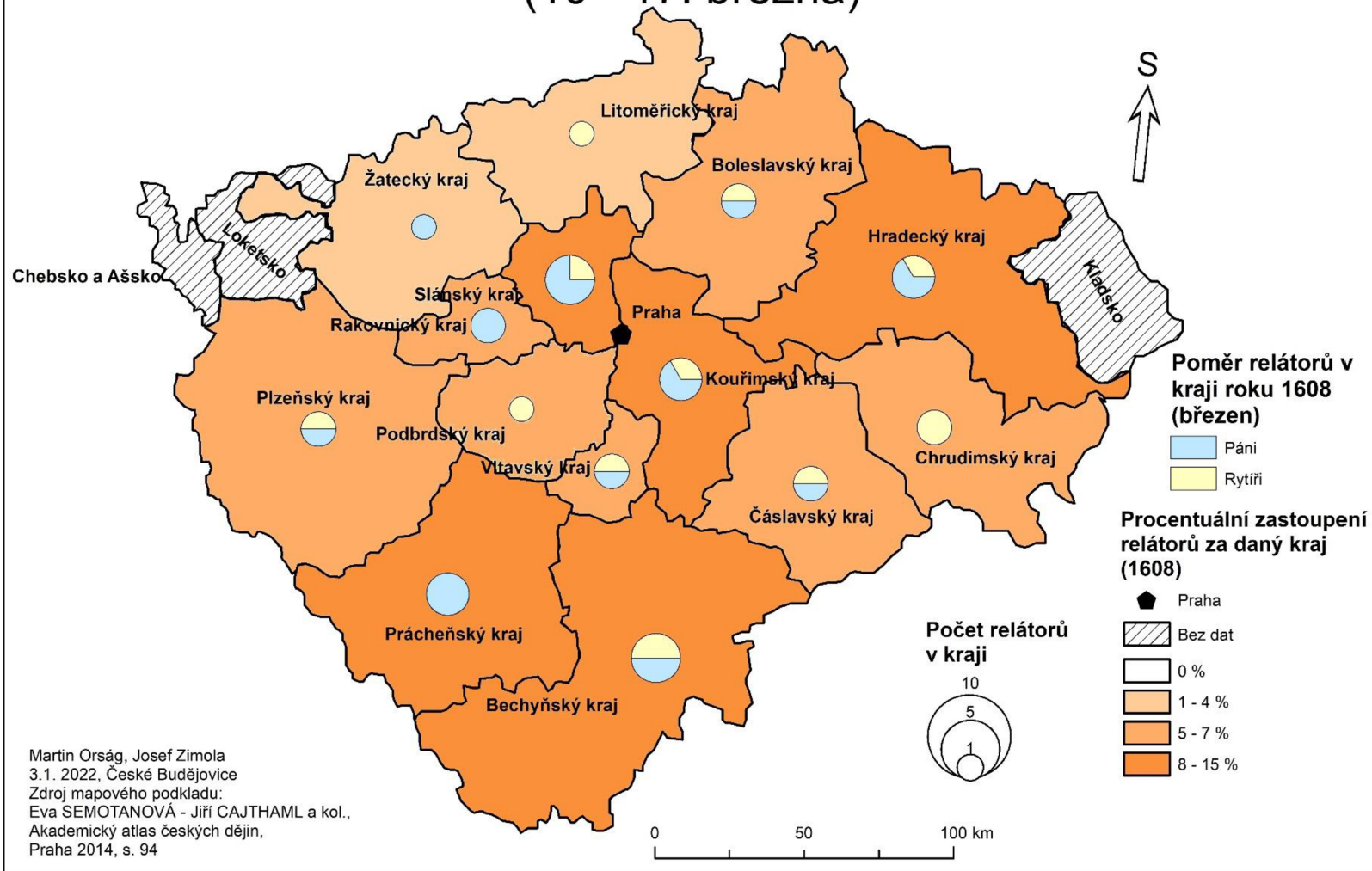
Martin Orság, Josef Zimola
 3.1. 2022, České Budějovice
 Zdroj mapového podkladu:
 Eva SEMOTANOVÁ - Jiří CAJTHAML a kol.,
 Akademický atlas českých dějin,
 Praha 2014, s. 94

KRAJSKÁ PŘÍSLUŠNOST RELÁTORŮ V ROCE 1607

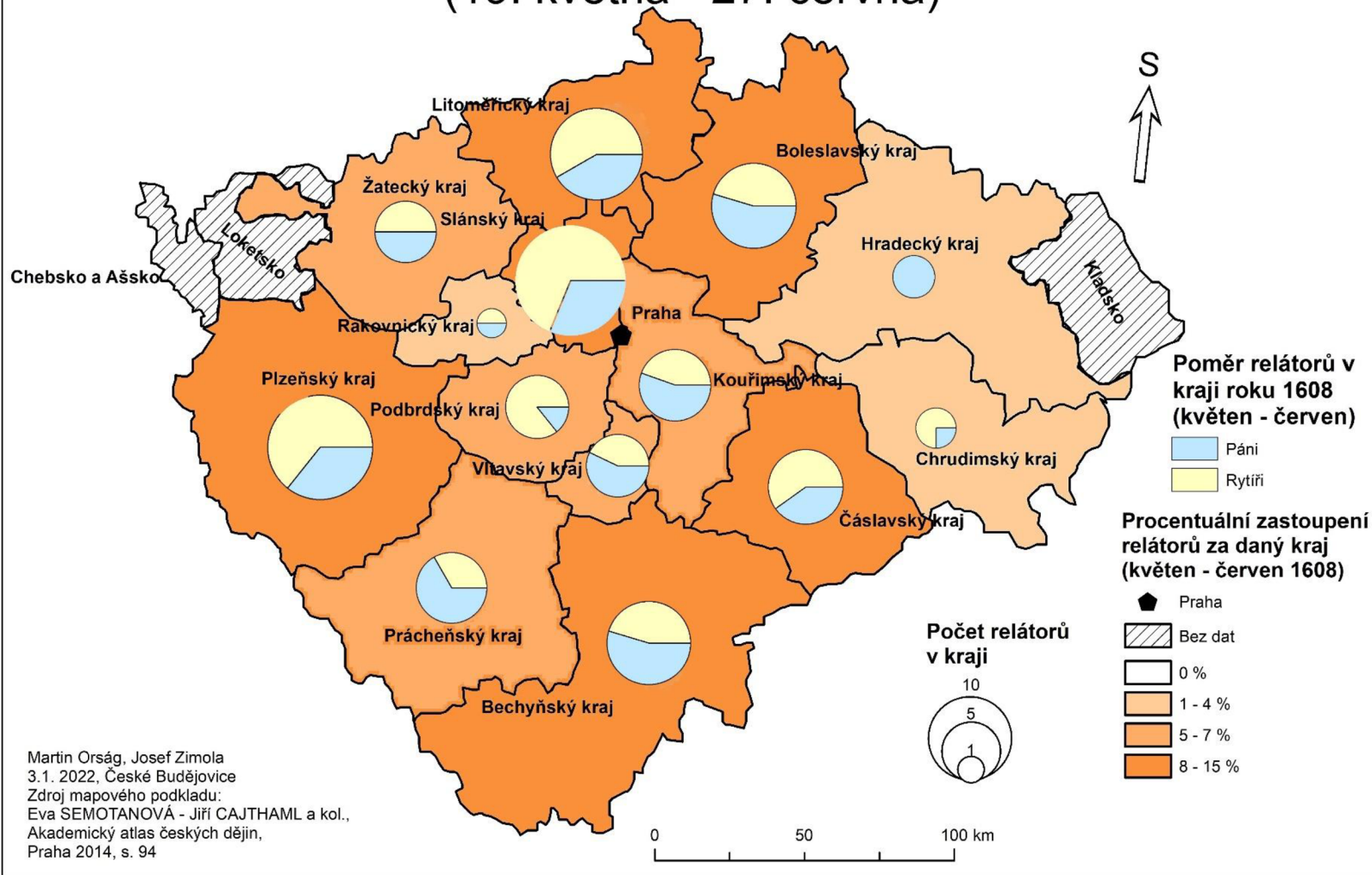
Martin Orság, Josef Zimola
 3.1. 2022, České Budějovice
 Zdroj mapového podkladu:
 Eva SEMOTANOVÁ - Jiří CAJTHAML a kol.,
 Akademický atlas českých dějin,
 Praha 2014, s. 94

KRAJSKÁ PŘÍSLUŠNOST RELÁTORŮ V ROCE 1608 (10 - 17. března)

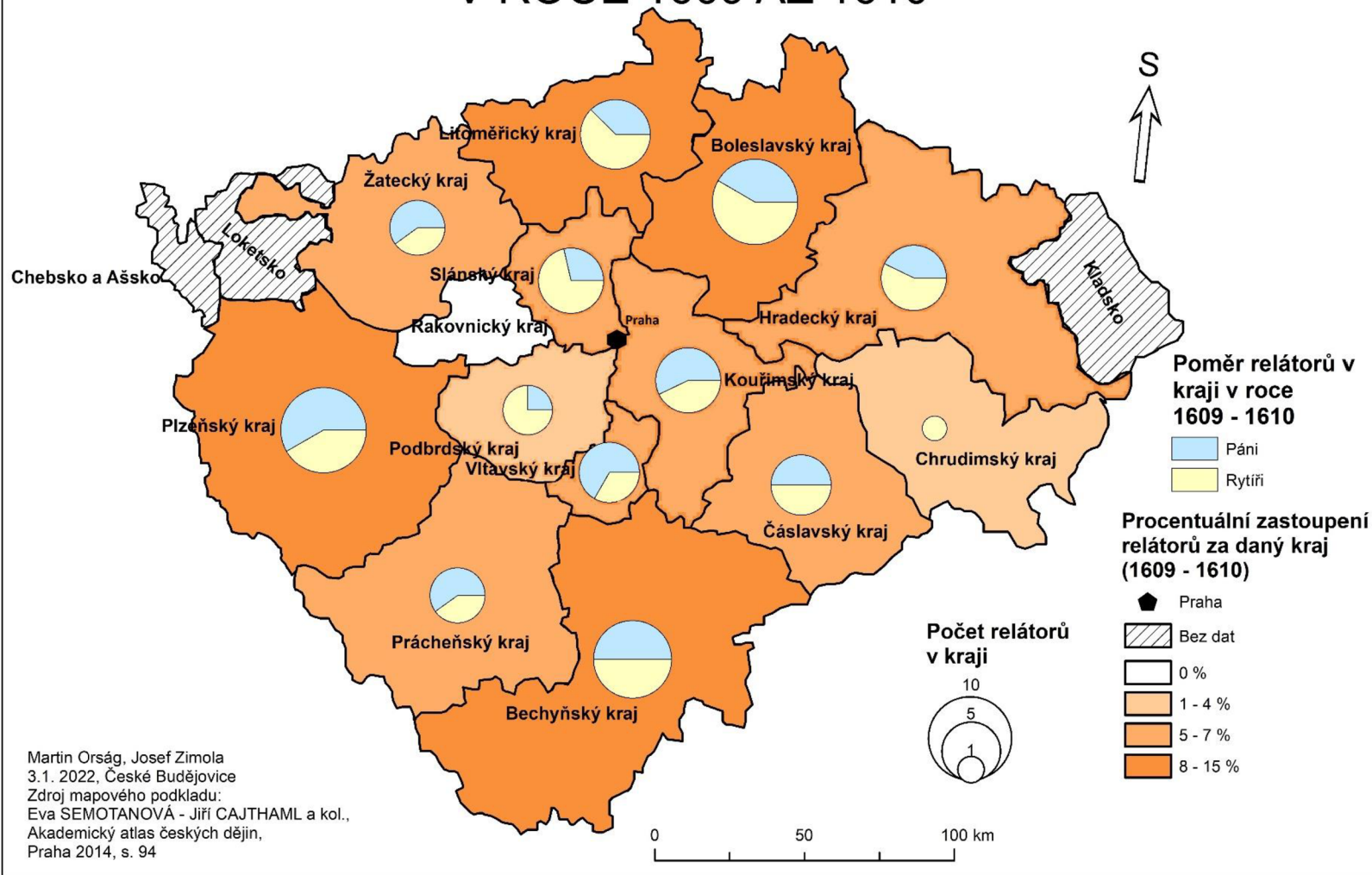
Martin Orság, Josef Zimola
3.1. 2022, České Budějovice
Zdroj mapového podkladu:
Eva SEMOTANOVÁ - Jiří CAJTHAML a kol.,
Akademický atlas českých dějin,
Praha 2014, s. 94

KRAJSKÁ PŘÍSLUŠNOST RELÁTORŮ V ROCE 1608 (19. května - 27. června)

Martin Orság, Josef Zimola
3.1. 2022, České Budějovice
Zdroj mapového podkladu:
Eva SEMOTANOVÁ - Jiří CAJTHAML a kol.,
Akademický atlas českých dějin,
Praha 2014, s. 94

KRAJSKÁ PŘÍSLUŠNOST RELÁTORŮ NA SNĚMU V ROCE 1609 AŽ 1610

11. Přílohové tabulky

1. Tabulka 1: Relátoři sněmu 1606 (panský stav)
2. Tabulka 2: Relátoři sněmu 1606 (rytířský stav)
3. Tabulka 3: Relátoři sněmu 1607 (panský stav)
4. Tabulka 4: Relátoři sněmu 1607 (rytířský stav)
5. Tabulka 5: Relátoři sněmu 1608 A (panský stav)
6. Tabulka 6: Relátoři sněmu 1608 A (rytířský stav)
7. Tabulka 7: Relátoři sněmu 1608 B (panský stav)
8. Tabulka 8: Relátoři sněmu 1608 B (rytířský stav)
9. Tabulka 9: Relátoři sněmu 1609/1610 (panský stav)
10. Tabulka 10: Relátoři sněmu 1609/1610 (rytířský stav)

Tabulka 1: Relatóři sněmu 1606 (panský stav)

Jméno a pořadí v usnesení	Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
			Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přisedící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
z Lobkovic, Kryštof, na Pátku a Divičích	1. Slánský (100 %)	B 5	Komorník (arcikn. Rudolf a Arnošt, Komorník (Rudolf II.), Tajný rada (Rudolf II.))	Prezident nad apeliacemi (1592-1603), Nejvyšší komorník (1598), Nejvyšší hofmistr (1599-1609), Mistr královské komory (1583-1609)	Větší zemský soud (1584-1609), Komorní soud (1604, 1605, 1607)		Katolická	Mecenáš
ze Šternberka, Adam, na Bechyni a Sedlci	2. Bechyňský (69 %), Prácheňský (31 %)	C 8	Komorník (Ferdinand II.)	Nejvyšší berník (1584-1592, 1596), Hejtman Nového Města pražského (1581-1599), Sudi dvorský (1597-1599), Sudi zemský (1599-1603), Nejvyšší komorník (1602-1608), Nejvyšší purkrabí (1608-1619)	Větší zemský soud (1586-1618), Komorní soud (1581, 1582, 1583, 1584, 1585, 1597, 1598, 1610)		Katolická	Mecenáš
Novohradský z Kolovrat, Volf, na Lnářích, Opálce a Vintřberce	3. Prácheňský (100 %)	C 8		Nejvyšší berník (1597), Sudi dvorský (1597-1599), Sudi zemský (1603-1608), Nejvyšší komorník (1608-1609)	Větší zemský soud (1586-1608), Komorní soud (1579, 1580, 1582, 1583, 1584, 1585)	Hejtman Prácheňského kraje (1578/79, 1588/89)	Katolická	Občasný mecenáš
ze Švamberka, Jan Jiří, na Orlíku a Ronšperce	4. Vltavský (40 %), Prácheňský (35 %), Plzeňský (25 %)	C 8		Sudi dvorský (1603-1609), Nejvyšší komorník (1609-1611)	Větší zemský soud (1599-1610), Komorní soud (1585, 1586, 1587, 1588, 1589, 1591, 1592, 1593, 1594, 1595, 1597, 1598, 1604, 1607)	Hejtman Vltavského (1597/98) a Bechyňského kraje (1612/13)	Nekatolická	Mecenáš
Slavata z Chlumu a Košmberka, Vilém, na Hradci, Telči a Stráži	5. Bechyňský (100 %)	D 11 (s manželkou)	Správce nejvyššího komornictví (Rudolf II.), Komorník (Rudolf II., Matyáš, Ferdinand II.)	Královský maršálek (1600-1604), Karlštejnský purkrabí (1604-1611), Sudi dvorský (1611-1617), Prezident komorní (1612-1618)	Větší zemský soud (1601-1618)	Hejtman Bechyňského kraje (1607/08)	Katolická	Mecenáš
Sezima z Sezimova Ústí, Jan, na Ústí	6. Litoměřický (95 %), Slánský (5 %)	B 6		Nejvyšší berník (1604), Sudi dvorský (1610-1611), Nejvyšší komorník (1611-1617)	Větší zemský soud (1599-1617), Komorní soud (1581, 1582, 1583, 1584, 1585, 1594, 1595, 1596, 1597, 1598)	Hejtman Litoměřického kraje (1589/90, 1590/91, 1599/00, 1605/06)	Nekatolická	Občasný mecenáš
z Lobkovic, Jan Václav	7. Žatecký (53 %), Litoměřický (47 %)	B 7	Komorník (arcikn. Arnošt)	Nejvyšší berník (1595), Hejtman Starého (1590-1608) i Nového Města pražského (1604)	Větší zemský soud (1606-1608), Komorní soud (1591, 1592, 1593, 1594, 1595, 1596, 1597, 1598, 1604, 1605)	Hejtman Žateckého (1590/91, 1593-94 - škrtnut, 1604/05) a Hradeckého (1600/01) kraje	Katolická	
z Valdštejna, Adam mladší, na Hrádku nad Sázavou a Lovosicích	8. Kouřimský (51 %), Hradecký (36 %), Litoměřický (13 %)	D 10	Jídlonoš (Rudolf II.), Kraječ (Rudolf II.), Komorník nad stříbrem (Rudolf II.), Komorník (Rudolf II., Matyáš, Ferdinand II.), Nejvyšší štolba (Rudolf II.), Tajný rada (Rudolf II., Matyáš)	Nejvyšší berník (1605, 1607, 1611), Královský maršálek (1605-1607), Sudi zemský (1608-1611), Nejvyšší hofmistr (1611-1619)	Větší zemský soud (1598-1618), Komorní soud (1611, 1614, 1615, 1616, 1617, 1618)	Hejtman Litoměřického kraje (1600/01, 1603/04)	Katolická	Mecenáš
purkrabí z Donína, Ferdinand, na Ratajích	9. Kouřimský	B 5 (odhad)		Prezident nad apeliacemi (1603-1609), Sudi dvorský (1609-1610), Nejvyšší hofmistr (1609-1610) ?	Větší zemský soud (1603-1610), Komorní soud (1610)		Katolická	Mecenáš
Bořita z Martinic, Jaroslav, na Smečně a Okoři	10. Slánský (93 %), Hradecký (7 %)	B 7	Komorník (Rudolf II., Matyáš)	Královský maršálek (1609-1618), Purkrabí karlštejnský (1616-1618)	Větší zemský soud (1606-1618) Komorní soud (1604, 1605)	Hejtman Slánského kraje (1602/03, 1604/05, 1606/07)	Katolická	Mecenáš

Jméno a pořadí v usnesení	Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
			Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přísedící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
z Landštejna, Vilém, na Sosni a Brloze	11. Rakovnický (100 %)	A 4		Hejtman Nového Města pražského (1605-1612)	Komorní soud (1604, 1605, 1607, 1610, 1611)	Krajský muštrher (1596, 1598, 1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606) a hejtman Rakovnického kraje (1572/73, 1574/75, 1576/77, 1581/82, 1589/90, 1593/94, 1596/97, 1598/99 - škrtnut, 1603/04, 1605/06), hejtman Podbrdského kraje (1597/98, 1599/1600, 1600/01)	Katolická	
Mracký z Dubé, Karel, na Pyšelích	12. Kouřimský (100 %)	A 3			Větší zemský soud (1612-1618, 1620), Komorní soud (1604, 1605, 1607)	Krajský berník (1602), krajský muštrher (1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606) a hejtman Kouřimského kraje (1588/89, 1597/98, 1600/01, 1604/05, 1607/08, 1610/11, 1616/17)	Nekatolická	
Libštejnský z Kolovrat, Hendrich (Jindřich), na Žichovicích	13. Prácheňský (100 %)	A 4 (1615)	Komorník (Rudolf II., Matyáš)	Nejvyšší berník (1614), Hejtman Nového Města pražského (1612-1614)	Větší zemský soud (1617-1618), Komorní soud (1604)	Hejtman Prácheňského kraje (1607/08, 1609/10, 1612/13)	Katolická	Občasný mecenáš
Libštejnský z Kolovrat, Heralt Václav, na Janovičkách	14. Čáslavský (100 %)	A 3		Nejvyšší berník (1606, 1607)	Komorní soud (1611, 1614, 1615, 1616, 1617, 1618)	Krajský muštrher (1609/1610), krajský berník (1602) a hejtman Čáslavského kraje (1603/04, 1609/10, 1612/13, 1615/16)	Katolická	
Leskovec z Leskovce, Arnošt	15. Bechyňský (100 %)	A 4						
Leskovec z Leskovce, Albrecht Šebestián, na Horní Cerekvi a Leskovci	16. Bechyňský (100 %)	B 5 (1620)					Katolická?	

Tabulka 2: Relátoři sněmu 1606 (rytířský stav)

Jméno a pořadí v usnesení	Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
			Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přisedící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
z Klenového a z Janovic, Jan, na Žinkovech a Žitíně	1. Plzeňský (100 %)	B 6		Nejvyšší písař (1598-1618)	Větší zemský soud (1597-1618), Komorní soud (1596, 1597)	Hejtman Plzeňského kraje (1588/89, 1596/97)	Katolická	Občasný mecenáš
Vratislav z Mitrovic, Kryštof, na Lochovicích a Protivíně	2. Podbrdský (100 %)	B 5		Nejvyšší berník (1596, 1596/1597), Purkrabí kraje Hradeckého (1603-1605), Purkrabí karlíštejnský (1605-1612)	Větší zemský soud (1589-1611), Komorní soud (1587, 1588, 1598)	Hejtman Podbrdského kraje (1596/97)	Nekatolická	Občasný mecenáš
Žďárský ze Žďáru, Ctibor Tiburci, na Kladně	3. Slánský (90%), Rakovnický (9%), Žatecký (1%)	B 6		Hejtman Menšího Města pražského (1599-1612), Purkrabí karlíštejnský (1612-1613)	Větší zemský soud (1595-1613), Komorní soud (1596)	Hejtman Slánského kraje (1581/82, 1589/90, 1603/04, 1605/06)	Katolická	
Lukavský z Lukavice, Jan, na Zámrsku	4. Chrudimský (100 %)	A 4			Komorní soud (?)	Krajský muštrher (1596, 1598) - Chrudimsko	Katolická?	
Štampach ze Štampachu, Matyáš, na Kornhauze	5. Slánský (100 %)	B 5			Komorní soud (1604, 1605, 1607, 1610)	Krajský berník (1598) a hejtman Slánského kraje (1593/94, 1597/98, 1599/1600, 1604/05, 1606/07, 1608/09, 1610/11)	Nekatolická	Nekatolická (Slavata)
Gerštorf z Gerštorfu, Jiřík, na Cholticích	6. Chrudimský (100 %)	B 5 (s manželkou)			Větší zemský soud (1608-1613), Komorní soud (1602, 1604, 1607)	Krajský muštrher (1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606), krajský berník (1595, 1596) a hejtman Chrudimského kraje (1598/99, 1600/01, 1604/05, 1607/08)	Nekatolická	Občasný mecenáš
Černín z Chudenic, Diviš, na Nedrahovicích	7. Vltavský (85 %), Plzeňský (15 %)	A 3	Stolník (Rudolf II.)	Nejvyšší berník (1606, 1607, 1611), Hejtman Menšího Města pražského (1612-14), Hejtman Pražského hradu (1614-1619), Královský hofmistr (1619-1620)	Větší zemský soud (1610-1618, 1620), Komorní soud (1604, 1605)	Hejtman Vltavského kraje (1603/04, 1607/08, 1609/10)	Katolická	Mecenáš
Budovec z Budova, Václav, na Hradišti nad Jizerou	8. Boleslavský (100 %)	B 5		Nejvyšší berník (1593-1597), President nad apelacemi (1619-1620)	Komorní soud (1611, 1614, 1615, 1616, 1617, 1618 - 1620), Rada apepačního soudu (1584-1603)		Nekatolická	Spisovatel a mecenáš
Mitrovský z Nemyšle, Václav	9. Boleslavský (100 %)	A 2						
Homut z Harasova, Jiřík, na Choustniku a Radenině	10. Bechyňský (100 %)	B 5		Nejvyšší berník (1609/1610)	Komorní soud (1614, 1615)	Hejtman Bechyňského kraje (1606/07, 1610/11, 1612/13)	Nekatolická	Mecenáš
Předenice z Předenic, Jindřich	11.							
Španovský z Lisova, Mikuláš, na Pacově	12. Bechyňský (100 %)	B 7			Komorní soud (jmenován 1616?)	Hejtman Bechyňského kraje (1604/05, 1609/10, 1611/12)	Nekatolická ?	Mecenáš

Tabulka 3: Relátoři sněmu 1607 (panský stav)

Jméno a pořadí v usnesení	Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
			Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přísedící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
z Lobkovic, Kryštof, na Pátku a Divicích	1. Slánský (100 %)	B 5	Komorník (arcikn. Rudolf a Arnošt, Komorník (Rudolf II.), Tajný rada (Rudolf II.)	President nad apelacemi (1592-1603), Nejvyšší komorník (1598), Nejvyšší hofmistr (1599-1609), Mistr královské komory (1583-1609)	Větší zemský soud (1584-1609), Komorní soud (1604, 1605, 1607)		Katolická	Mecenáš
ze Šternberka, Adam, na Bechyni a Sedlci	2. Bechyňský (69 %), Prácheňský (31 %)	C 8	Komorník (Ferdinand II.)	Nejvyšší berník (1584-1592, 1596), Hejtman Nového Města pražského (1581-1599), Sudí dvorský (1597-1599), Sudí zemský (1599-1603), Nejvyšší komorník (1602-1608), Nejvyšší purkrabí (1608-1619)	Větší zemský soud (1586-1618), Komorní soud (1581, 1582, 1583, 1584, 1585, 1597, 1598, 1610)		Katolická	Mecenáš
Novohradský z Kolovrat, Volf, na Lnářích, Opálce a Vintřerbec	3. Prácheňský (100 %)	C 8		Nejvyšší berník (1597), Sudí dvorský (1597-1599), Sudí zemský (1603-1608), Nejvyšší komorník (1608-1609)	Větší zemský soud (1586-1608), Komorní soud (1579, 1580, 1582, 1583, 1584, 1585)	Hejtman Prácheňského kraje (1578/79, 1588/89)	Katolická	Občasný mecenáš
ze Švamberka, Jan Jiří, na Orliku a Ronšperce	4. Vltavský (40 %), Prácheňský (35 %), Plzeňský (25 %)	C 8		Sudí dvorský (1603-1609), Nejvyšší komorník (1609-1611)	Větší zemský soud (1599-1610), Komorní soud (1585, 1586, 1587, 1588, 1589, 1591, 1592, 1593, 1594, 1595, 1597, 1598, 1604, 1607)	Hejtman Vltavského (1597/98) a Bechyňského kraje (1612/13)	Nekatolická	Mecenáš
Slavata z Chlumu a Košmberka, Vilém, na Stráži, Hradci a Telči	5. Bechyňský (100 %)	D 11 (s manželkou)	Správce nejvyššího komornictví (Rudolf II.), Komorník (Rudolf II., Matyáš, Ferdinand II.)	Královský maršálek (1600-1604), Karlíštejnský purkrabí (1604-1611), Sudí dvorský (1611-1617), President komorní (1612-1618)	Větší zemský soud (1601-1618)	Hejtman Bechyňského kraje (1607/08)	Katolická	Mecenáš
z Lobkovic, Jan Václav, na Jiřetíně, Duchcově a Litvínově	6. Žatecký (53 %), Litoměřický (47 %)	B 7	Komorník (arcikn. Arnošt)	Nejvyšší berník (1595), Hejtman Starého (1590-1608) i Nového Města pražského (1604)	Větší zemský soud (1606-1608), Komorní soud (1591, 1592, 1593, 1594, 1595, 1596, 1597, 1598, 1604, 1605)	Hejtman Žateckého (1590/91, 1593-94 - škrtnut, 1604/05) a Hradeckého (1600/01) kraje	Katolická	
Švihovský z Rýzemberka a Švihova, Theobald, na Horažďovicích	7. Prácheňský (48 %), Čáslavský (26 %), Kouřimský (19 %), Chrudimský (7 %)	B 7 (s manželkou)	Jídlonoš (Rudolf II.), Kraječ (Rudolf II.)	Nejvyšší berník (1599, 1609-1610)	Větší zemský soud (1604-1616)	Hejtman Prácheňského kraje (1596/97, 1598/99)	Nekatolická	Občasný mecenáš
purkrabí z Donína, Ferdinand	8. Kouřimský	B 5 (odhad)		President nad apelacemi (1603-1609), Sudí dvorský (1609-1610), Nejvyšší hofmistr (1609-1610) ?	Větší zemský soud (1603-1610), Komorní soud (1610)		Katolická	Mecenáš
Bořita z Martinic, Jaroslav, na Smečně a Okoři	9. Slánský (93 %), Hradecký (7 %)	B 7	Komorník (Rudolf II., Matyáš)	Královský maršálek (1609-1618), Purkrabí karlíštejnský (1616-1618)	Větší zemský soud (1606-1618) Komorní soud (1604, 1605)	Hejtman Slánského kraje (1602/03, 1604/05, 1606/07)	Katolická	Mecenáš
z Lobkovic, Matouš Děpolt, na Strakoncích	10. Prácheňský (100 %)	C 9	Stolník, Kraječ (Rudolf II.)	(Velkopřevor řádu Maltéžského (1591-1621))?	Větší zemský soud (1611-1618)	Krajský muštrher (1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606, 1609/1610) a hejtman Prácheňského kraje (1597/98, 1603/04, 1605/06)	Katolická	

Jméno a pořadí v usnesení	Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
			Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přisídící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
z Landštejna, Vilém, na Sosni a Brloze	11. Rakovnický (100 %)	A 4		Hejtmán Nového Města pražského (1605-1612)	Komorní soud (1604, 1605, 1607, 1610, 1611)	Krajský muštrher (1596, 1598, 1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606) a hejtmán Rakovnického kraje (1572/73, 1574/75, 1576/77, 1581/82, 1589/90, 1593/94, 1596/97, 1598/99 - škrtnut, 1603/04, 1605/06), hejtmán Podbrdského kraje (1597/98, 1599/1600, 1600/01)	Katolická	
Mracký z Dubé, Karel, na Pyšelicích	12. Kouřimský (100 %)	A 3			Větší zemský soud (1612-1618, 1620), Komorní soud (1604, 1605, 1607)	Krajský berník (1602), krajský muštrher (1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606) a hejtmán Kouřimského kraje (1588/89, 1597/98, 1600/01, 1604/05, 1607/08, 1610/11, 1616/17)	Nekatolická	
z Vartmberka, Karel, na Skalách	13. Boleslavský (100 %)	C 9			Komorní soud (1586-1598, 1604, 1605, 1607, 1610)	Krajský muštrher (1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606) a hejtmán Boleslavského kraje (1599/1600, 1603/04, 1605/05, 1607/08)	Nekatolická	Občasný mecenáš
ze Šternberka, Štěpán Jiří	14. Žatecký (100 %)	B 7	Komorník (Rudolf II., Matyáš)	Prezident komorní (1603-1606), Podkomoří králové (1603), Hejtmán lén německých (1603-1623)	Větší zemský soud (1620), Komorní soud (1615, 1617, 1618)	Hejtmán Kouřimského kraje (1593/94) a Žateckého kraje (1609/10, 1611/12)	Nekatolická	Mecenáš
z Valdštejna, Adam starší, na Žehušicích	15. Čáslavský (95 %), Chrudimský (5 %)	B 6	Osobní šenk, jídlonoš (Rudolf II.)	Nejvyšší berník (1602, 1603), Podkomoří králové (1604-1615)	Komorní soud (1605, 1607, 1610)	Krajský muštrher (1604, 1605/1, 1605/2, 1606) a hejtmán Čáslavského kraje (1599/1600, 1604/05, 1606/07, 1608/09, 1610/11, 1614/15)	Nekatolická	Občasný mecenáš
Libštejnský z Kolovrat, Jindřich, na Žichovicích	16. Prácheňský (100 %)	A 4 (1615)	Komorník (Rudolf II., Matyáš)	Nejvyšší berník (1614), Hejtmán Nového Města pražského (1612-1614)	Větší zemský soud (1617-1618), Komorní soud (1604)	Hejtmán Prácheňského kraje (1607/08, 1609/10, 1612/13)	Katolická	Občasný mecenáš
Libštejnský z Kolovrat, Heralť Václav, na Janovickách	17. Čáslavský (100 %)	A 3		Nejvyšší berník (1606, 1607)	Komorní soud (1611, 1614, 1615, 1616, 1617, 1618)	Krajský muštrher (1609/1610), krajský berník (1602) a hejtmán Čáslavského kraje (1603/04, 1609/10, 1612/13, 1615/16)	Katolická	
Křívecký z Ronova, Jan Albrecht, na Novém Ronově	18. Boleslavský (100 %)	A 4				Krajský berník (1603) a hejtmán Bechyňského kraje (1593/94, 1597/98, 1599/1600), hejtmán Boleslavského kraje (1609/10)	Nekatolická	Mecenáš
z Vartmberka, Jan, na Novém Zámku	19. Litoměřický (83 %), Boleslavský (17 %)	D 10 (bratr)				Krajský muštrher (1609/1610) - Litoměřicko ?	Nekatolická ?	
z Hodějova, Přech, na Konopišti, Milivště a Lžovicích	20. Bechyňský (38 %), Vítavský (35 %), Prácheňský (26 %), Podbrdský (1 %)	D 10		Nejvyšší berník (1600)		Hejtmán Vítavského (1593/94, 1596/97) a Kouřimského (1606/07, 1608/09) kraje	Nekatolická	Mecenáš

Tabulka 4: Relátoři sněmu 1607 (rytířský stav)

Jméno a pořadí v usnesení	Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
			Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přisedící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
z Klenového a z Janovic, Jan, na Žinkovech a Žitíně	1. Plzeňský (100 %)	B 6		Nejvyšší písař (1598-1618)	Větší zemský soud (1597-1618), Komorní soud (1596, 1597)	Hejtman Plzeňského kraje (1588/89, 1596/97)	Katolická	Občasný mecenáš
Hrzán z Harasova, Adam, na Skalce	2. Chrudimský (69 %), Hradecký (17 %), Litoměřický (14 %)	D 11		Nejvyšší berník (1605), Purkrabí kraje Hradeckého (1605-1615), Purkrabí karlístejnský (1615-1618)	Větší zemský soud (1604-1618)	Krajský muštrher (1604, 1605/1, 1605/2, 1606), berník (1595) a hejtman Litoměřického kraje (1588/89, 1596/97, 1599/1600)	Katolická	
Kapoun ze Svojkova, Jindřich, na Běruničkách	3. Hradecký (100 %)	A 2			Větší zemský soud (1598-1604), Komorní soud (1590, 1591, 1592, 1593, 1594)	Hejtman Hradeckého kraje (1575/76, 1589/90)	Nekatolická ?	
Lukavský z Lukavice, Jan, na Zámrsku	4. Chrudimský (100 %)	A 4			Komorní soud (?)	Krajský muštrher (1596, 1598) - Chrudimsko	Katolická?	
Štampach ze Štampachu, Matyáš, na Kornhauze	5. Slánský (100 %)	B 5			Komorní soud (1604, 1605, 1607, 1610)	Krajský berník (1598) a hejtman Slánského kraje (1593/94, 1597/98, 1599/1600, 1604/05, 1606/07, 1608/09, 1610/11)	Nekatolická	
Gerštorf z Gerštorfu, Jiřík, na Cholticích	6. Chrudimský (100 %)	B 5 (s manželkou)			Větší zemský soud (1608-1613), Komorní soud (1602, 1604, 1607)	Krajský muštrher (1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606), krajský berník (1595, 1596) a hejtman Chrudimského kraje (1598/99, 1600/01, 1604/05, 1607/08)	Nekatolická	Občasný mecenáš
z Bílé, Fridrich, na Řehlovicích	7. Litoměřický (100 %)	A 4	Komorník (Fridrich Falcký)	Hejtman lén německých (1619-1620), Purkrabí kraje Hradeckého (1620)	Větší zemský soud (1620), Komorní soud (1610, 1611, 1614, 1615, 1616, 1617, 1618)	Krajský berník Litoměřického kraje (1601)	Nekatolická	
Markvart z Hrádku, Diviš, na Bělé a Nekmiři	8. Plzeňský (100 %)	B 7			Komorní soud (1605, 1607, 1610, 1614, 1615, 1616, 1617)	Krajský muštrher (1604, 1605/1, 1605/2, 1606), berník (1600) a hejtman Plzeňského kraje (1603/04, 1606/07, 1610/11, 1612/13, 1614/15)	Nekatolická ?	Mecenáš
Černín z Chudenic, Diviš, na Nedrahovicích	9. Vltavský (85 %), Plzeňský (15 %)	A 3	Stolník (Rudolf II.)	Nejvyšší berník (1606, 1607, 1611), Hejtman Menšího Města pražského (1612-14), Hejtman Pražského hradu (1614-1619), Královský hofmistr (1619-1620)	Větší zemský soud (1610-1618, 1620), Komorní soud (1604, 1605)	Hejtman Vltavského kraje (1603/04, 1607/08, 1609/10)	Katolická	Mecenáš
Kalenice z Kalenic, Jáchym	10. Čáslavský (100 %)	A 4				Hejtman Čáslavského kraje (1578/79)		

Jméno a pořadí v usnesení	Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
			Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přisedící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
Vančura z Řehnic, Jiřík	11. Boleslavský (100 %)	B 5				Krajský mistrher (1596, 1598, 1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606), berník (1598) a hejtman Boleslavského kraje (1596/97, 1598/99, 1605/06, 1607/08, 1609/10, 1610/11)	Nekatolická	
Homut z Harasova, Jiřík, na Choustníku a Radeníně	12. Bechyňský (100 %)	B5		Nejvyšší berník (1609/1610)	Komorní soud (1614, 1615)	Hejtman Bechyňského kraje (1606/07, 1610/11, 1612/13)	Nekatolická	Mecenáš
Ježovský z Lub, Břeněk	13. Prácheňský (100 %)	A 3				Hejtman Prácheňského kraje (1608/09)		
Hrabaně z Přerubenic, Pavel	14. Čáslavský (100 %)	A 4				Hejtman Kouřimského (1593/94 - škrtnut, 1598/99 - škrtnut), Čáslavského (1607/08, 1613/14) a Hradeckého (1613/14 - škrtnut) kraje		
Chuchelský z Nestajova, Jan	15. Čáslavský (100 %)	A 3				Krajský berník Čáslavského kraje (1598)		
Mitrovský z Nemyše, Václav	16. Boleslavský (100 %)	A 2						
Střela z Rokyc, Jindřich, na Křivsoudově	17. Čáslavský (100 %)	B 6					Nekatolická ?	Občasný mecenáš

Tabulka 5: Relátoři sněmu 1608 A (panský stav)

Jméno a pořadí v usnesení	Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
			Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přísedící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
z Lobkovic, Kryštof, na Pátku a Divicích	1. Slánský (100 %)	B 5	Komorník (arcikn. Rudolf a Arnošt, Komorník (Rudolf II.), Tajný rada (Rudolf II.))	President nad apeliacemi (1592-1603), Nejvyšší komorník (1598), Nejvyšší hofmistr (1599-1609), Mistr královské komory (1583-1609)	Větší zemský soud (1584-1609), Komorní soud (1604, 1605, 1607)		Katolická	Mecenáš
ze Šternberka, Adam, na Bechyni a Sedlci	2. Bechyňský (69 %), Prácheňský (31 %)	C 8	Komorník (Ferdinand II.)	Nejvyšší berník (1584-1592, 1596), Hejtman Nového Města pražského (1581-1599), Sudí dvorský (1597-1599), Sudí zemský (1599-1603), Nejvyšší komorník (1602-1608), Nejvyšší purkrabí (1608-1619)	Větší zemský soud (1586-1618), Komorní soud (1581, 1582, 1583, 1584, 1585, 1597, 1598, 1610)		Katolická	Mecenáš
z Lobkovic, Zdeněk, na Chlumci a Jistebnici	3. Slánský (47 %), Vltavský (29 %), Bechyňský (24 %)	D 10 (s manželkou)	Nejvyšší kancléř Koruny české (Rudolf II.)	Nejvyšší kancléř (1599-1628)	Větší zemský soud (1600-1617)	Hejtman Vltavského kraje (1598/99)	Katolická	Mecenáš
Slávata z Chlumu a Košumberka, Vilém, na Hradci, Telči a Stráži	4. Bechyňský (100 %)	D 11 (s manželkou)	Správce nejvyššího komornictví (Rudolf II.), Komorník (Rudolf II., Matyáš, Ferdinand II.)	Královský maršálek (1600-1604), Karlštejnský purkrabí (1604-1611), Sudí dvorský (1611-1617), President komorní (1612-1618)	Větší zemský soud (1601-1618)	Hejtman Bechyňského kraje (1607/08)	Katolická	Mecenáš
z Lobkovic, Jan Václav, na Běrunicích a Veltrubech	5. Žatecký (53 %), Litoměřický (47 %)	B 7	Komorník (arcikn. Arnošt)	Nejvyšší berník (1595), Hejtman Starého (1590-1608) i Nového Města pražského (1604)	Větší zemský soud (1606-1608), Komorní soud (1591, 1592, 1593, 1594, 1595, 1596, 1597, 1598, 1604, 1605)	Hejtman Žateckého (1590/91, 1593-94 - škrtnut, 1604/05) a Hradeckého (1600/01) kraje	Katolická	
Švihovský z Rýzemberka a Švihova, Theobald, na Horažďovicích	6. Prácheňský (48 %), Čáslavský (26 %), Kouřimský (19 %), Chrudimský (7 %)	B 7 (s manželkou)	Jídlonoš (Rudolf II.), Kraječ (Rudolf II.)	Nejvyšší berník (1599, 1609-1610)	Větší zemský soud (1604-1615)	Hejtman Prácheňského kraje (1596/97, 1598/99)	Nekatolická	Občasný mecenáš
purkrabí z Donína, Ferdinand, na Ratajích	7. Kouřimský	B 5 (odhad)		President nad apeliacemi (1603-1609), Sudí dvorský (1609-1610), Nejvyšší hofmistr (1609-1610) ?	Větší zemský soud (1603-1610), Komorní soud (1610)		Katolická	Mecenáš
Bořita z Martinic, Jeroslav, na Smečně a Okoři	8. Slánský (93 %), Hradecký (7 %)	B 7	Komorník (Rudolf II., Matyáš)	Královský maršálek (1609-1618), Purkrabí karlštejnský (1616-1618)	Větší zemský soud (1606-1618) Komorní soud (1604, 1605)	Hejtman Slánského kraje (1602/03, 1604/05, 1606/07)	Katolická	Mecenáš
z Lobkovic, Matouš Děpolt, na Strakonících	9. Prácheňský (100 %)	C 9	Stolník, Kraječ (Rudolf II.)	(Velkopřevor řádu Maltéžského (1591-1621))?	Větší zemský soud (1611-1618)	Krajský mistrher (1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606, 1609/1610) a hejtman Prácheňského kraje (1597/98, 1603/04, 1605/06)	Katolická	
z Landštejna, Vilém, na Sosni a Brloze	10. Rakovnický (100 %)	A 4		Hejtman Nového Města pražského (1605-1612)	Komorní soud (1604, 1605, 1607, 1610, 1611)	Krajský mistrher (1596, 1598, 1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606) a hejtman Rakovnického kraje (1572/73, 1574/75, 1576/77, 1581/82, 1589/90, 1593/94, 1596/97, 1598/99 - škrtnut, 1603/04, 1605/06), hejtman Podbrdského kraje (1597/98, 1599/1600, 1600/01)	Katolická	

Jméno a pořadí v usnesení	Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
			Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přisedící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
Mracký z Dubé, Karel, na Pyšelicích	11. Kouřimský (100 %)	A 3			Větší zemský soud (1612-1618, 1620), Komorní soud (1604, 1605, 1607)	Krajský berník (1602), krajský muštrher (1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606) a hejtman Kouřimského kraje (1588/89, 1597/98, 1600/01, 1604/05, 1607/08, 1610/11, 1616/17)	Nekatolická	
z Vartemberka, Karel, na Svijanech	12. Boleslavský (100 %)	C 9			Komorní soud (1586-1598, 1604, 1605, 1607, 1610)	Krajský muštrher (1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606) a hejtman Boleslavského kraje (1599/1600, 1603/04, 1605/06, 1607/08)	Nekatolická	Občasný mecenáš
z Valdštejna, Adam starší, na Žehušicích	13. Čáslavský (95 %), Chrudimský (5 %)	B 6	Osobní šenk, jídlonoš (Rudolf II.)	Nejvyšší berník (1602, 1603), Podkomoří králové (1604-1615)	Komorní soud (1605, 1607, 1610)	Krajský muštrher (1604, 1605/1, 1605/2, 1606) a hejtman Čáslavského kraje (1599/1600, 1604/05, 1606/07, 1608/09, 1610/11, 1614/15)	Nekatolická	Občasný mecenáš
Libštejnský z Kolovrat, Jindřich, na Žichovicích	14. Prácheňský (100 %)	A 4 (1615)	Komorník (Rudolf II., Matyáš)	Nejvyšší berník (1614), Hejtman Nového Města pražského (1612-1614)	Větší zemský soud (1617-1618), Komorní soud (1604)	Hejtman Prácheňského kraje (1607/08, 1609/10, 1612/13)	Katolická	Občasný mecenáš
hrabě z Thurnu, Jindřich, na Veliši	15. Hradecký (47 %), Podbrdský (33 %), Žatecký (20 %)	D 10 (1615)	Válečný rada (Rudolf II., Matyáš), Komorník (Matyáš)	Purkrabí karlíštejnský (1611-1615/1619-1620), Sudí dvorský (1616-1618)	Větší zemský soud (1611-1618, 1619-1620)		Nekatolická	Občasný mecenáš
Šlík hrabě z Pasaunu a z Lokte, Ferdinand	16. Praha?				Rada apelačního soudu (1581-1618)			
z Lobkovic, Vilém starší, na Horšovském Týně	17. Plzeňský (100 %)	C 9	Osobní šenk, Kraječ (Rudolf II.), Komorník (arcikníže Maxmilián, Fridrich Falcký)	Nejvyšší berník (1611), Nejvyšší hofmistr (1619-1620)	Větší zemský soud (1620), Komorní soud (1611, 1615, 1616, 1617, 1618 - 1620)	Krajský muštrher (1596, 1598, 1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606) a hejtman Plzeňského kraje (1596/97, 1600/01, 1602/03, 1604/05, 1606/07, 1610/11, 1612/13)	Nekatolická	Mecenáš
Křínecký z Ronova, Albrecht Gottfried, na Jilemnici	18. Hradecký (100 %)	B 6				Krajský muštrher (1596, 1598, 1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606, 1609/10) a hejtman Hradeckého kraje (1608/09, 1610/11)	Nekatolická	
z Vrtby, Sezima, na (Vrchotových) Janovicích	19. Vítavský (100 %)	A 4 (1615)	Komorník (Ferdinand II.)	Hejtman Nového Města pražského (1617-1625)	Větší zemský soud (1617), Komorní soud (1614, 1615, 1616, 1617)	Hejtman Vítavského kraje (1606/07, 1608/09, 1610/11 (škrtnut), 1613/14, 1615/16)	Katolická	
z Kolovrat, Maxmilián	20. Rakovnický (74 %), Žatecký (26 %)	A 4				Krajský muštrher (1609/1610) a hejtman Rakovnického kraje (1607/08, 1608/09, 1611/12, 1616/17)		

Tabulka 6: Relátoři sněmu 1608 A (rytířský stav)

Jméno a pořadí v usnesení	Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
			Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přisedící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
z Klenového a z Janovic, Jan, na Žinkovech a Žitíně	1. Plzeňský (100 %)	B 6		Nejvyšší písař (1598-1618)	Větší zemský soud (1597-1618), Komorní soud (1596, 1597)	Hejtman Plzeňského kraje (1588/89, 1596/97)	Katolická	Občasný mecenáš
Vratislav z Mitrovic, Kryštof, na Lochovicích a Protivíně	2. Podbrdský (100 %)	B 5		Nejvyšší berník (1596, 1596/1597), Purkrabí kraje Hradeckého (1603-1605), Purkrabí karlíštejnský (1605-1612)	Větší zemský soud (1589-1611), Komorní soud (1587, 1588, 1598)	Hejtman Podbrdského kraje (1596/97)	Nekatolická	Občasný mecenáš
Hrzán z Harasova, Adam, na Skalce a Lanškrouně	3. Chrudimský (69 %), Hradecký (17 %), Litoměřický (14 %)	D 11		Nejvyšší berník (1605), Purkrabí kraje Hradeckého (1605-1615), Purkrabí karlíštejnský (1615-1618)	Větší zemský soud (1604-1618)	Krajský muštrher (1604, 1605/1, 1605/2, 1606), berník (1595) a hejtman Litoměřického kraje (1588/89, 1596/97, 1599/1600)	Katolická	
Žďárský ze Žďáru, Ctibor Tiburci, na Kladně	4. Slánský (90%), Rakovnický (9%), Žatecký (1%)	B 6		Hejtman Menšího Města pražského (1599-1612), Purkrabí karlíštejnský (1612-1613)	Větší zemský soud (1595-1613), Komorní soud (1596)	Hejtman Slánského kraje (1581/82, 1589/90, 1603/04, 1605/06)	Katolická	
Růt z Dírného, Vilém, na Dírném	5. Bechyňský (100 %)	B 6		Nejvyšší berník (1601, 1604)	Komorní soud (1601, 1604, 1605, 1607)	Krajský berník (1597) a hejtman Bechyňského kraje (1599/1600, 1602/03, 1605/06, 1607/08)		Občasný mecenáš?
Gerštorf z Gerštorfu, Jiřík, na Cholticích	6. Chrudimský (100 %)	B 5 (s manželkou)			Větší zemský soud (1608-1613), Komorní soud (1602, 1604, 1607)	Krajský muštrher (1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606), krajský berník (1595, 1596) a hejtman Chrudimského kraje (1598/99, 1600/01, 1604/05, 1607/08)	Nekatolická	Občasný mecenáš
z Bílé, Fridrich, na Řehlovicích	7. Litoměřický (100 %)	A 4	Komorník (Fridrich Falcký)	Hejtman lén německých (1619-1620), Purkrabí kraje Hradeckého (1620)	Větší zemský soud (1620), Komorní soud (1610, 1611, 1614, 1615, 1616, 1617, 1618)	Krajský berník Litoměřického kraje (1601)	Nekatolická	
Černín z Chudenic, Diviš, na Nedrahovicích	8. Vltavský (85 %), Plzeňský (15 %)	A 3	Stolník (Rudolf II.)	Nejvyšší berník (1606, 1607, 1611), Hejtman Menšího Města pražského (1612-14), Hejtman Pražského hradu (1614-1619), Královský hofmistr (1619-1620)	Větší zemský soud (1610-1618, 1620), Komorní soud (1604, 1605)	Hejtman Vltavského kraje (1603/04, 1607/08, 1609/10)	Katolická	Mecenáš
Homut z Harasova, Jiřík, na Choustníku a Bělé	9. Bechyňský (100 %)	B5		Nejvyšší berník (1609/1610)	Komorní soud (1614, 1615)	Hejtman Bechyňského kraje (1606/07, 1610/11, 1612/13)	Nekatolická	Mecenáš

Jméno a pořadí v usnesení	Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
			Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přisedící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
Chuchelský z Nestajova, Jan, na Chuchli	10. Čáslavský (100 %)	A 3				Krajský berník Čáslavského kraje (1598)		
Vančura z Řehnic, Jiřík, na Studenci	11. Boleslavský (100 %)	B 5				Krajský mistrher (1596, 1598, 1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606), berník (1598) a hejtman Boleslavského kraje (1596/97, 1598/99, 1605/06, 1607/08, 1609/10, 1610/11)	Nekatolická	
Homut z Harasova, Václav	12. Kouřimský (100 %)	A 3 (s manželkou)					Nekatolická	
Pecinkar z Bydžína, Ctibor Smil, na Nechanicích	13. Hradecký (100 %)	B 5				Krajský berník (1598) a hejtman Hradeckého kraje (1608/09, 1610/11 - škrtnut, 1612/13)	Nekatolická ?	Občasný mecenáš
Předenice z Předenic, Jindřich	14.							

Tabulka 7: Relatóři sněmu 1608 B (panský stav)

Jméno a pořadí v usnesení	Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
			Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přísedící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
ze Šternberka, Adam, na Bechyni	1. Bechyňský (69 %), Prácheňský (31 %)	C 8	Komorník (Ferdinand II.)	Nejvyšší berník (1584-1592, 1596), Hejtmán Nového Města pražského (1581-1599), Súdí dvorský (1597-1599), Súdí zemský (1599-1603), Nejvyšší komorník (1602-1608), Nejvyšší purkrabí (1608-1619)	Větší zemský soud (1586-1618), Komorní soud (1581, 1582, 1583, 1584, 1585, 1597, 1598, 1610)		Katolická	Mecenáš
z Lobkovic, Kryštof, na Pátku a Divicích	2. Slánský (100 %)	B 5	Komorník (arcikn. Rudolf a Arnošt, Komorník (Rudolf II.), Tajný rada (Rudolf II.)	Prezident nad apelacemi (1592-1603), Nejvyšší komorník (1598), Nejvyšší hofmistr (1599-1609), Mistr královské komory (1583-1609)	Větší zemský soud (1584-1609), Komorní soud (1604, 1605, 1607)		Katolická	Mecenáš
Novohradský z Kolovrat, Volf, na Lnářích, Opálce a Vintřberce	3. Prácheňský (100 %)	C 8		Nejvyšší berník (1597), Súdí dvorský (1597-1599), Súdí zemský (1603-1608), Nejvyšší komorník (1608-1609)	Větší zemský soud (1586-1608), Komorní soud (1579, 1580, 1582, 1583, 1584, 1585)	Hejtmán Prácheňského kraje (1578/79, 1588/89)	Katolická	Občasný mecenáš
z Valdštejna, Adam mladší, na Hrádku nad Sázavou a Lovosicích	4. Kouřimský (51 %), Hradecký (36 %), Litoměřický (13 %)	D 10	Jídlonoš (Rudolf II.), Kraječ (Rudolf II.), Komorník nad stříbrem (Rudolf II.), Komorník (Rudolf II., Matyáš, Ferdinand II.), Nejvyšší štolba (Rudolf II.), Tajný rada (Rudolf II., Matyáš)	Nejvyšší berník (1605, 1607, 1611), Královský maršálek (1605-1607), Súdí zemský (1608-1611), Nejvyšší hofmistr (1611-1619)	Větší zemský soud (1598-1618), Komorní soud (1611, 1614, 1615, 1616, 1617, 1618)	Hejtmán Litoměřického kraje (1600/01, 1603/04)	Katolická	Mecenáš
ze Švamberka, Jan Jiří, na Orlíku a Ronšperce	5. Vltavský (40 %), Prácheňský (35 %), Plzeňský (25 %)	C 8		Súdí dvorský (1603-1609), Nejvyšší komorník (1609-1611)	Větší zemský soud (1599-1610), Komorní soud (1585, 1586, 1587, 1588, 1589, 1591, 1592, 1593, 1594, 1595, 1597, 1598, 1604, 1607)	Hejtmán Vltavského (1597/98) a Bechyňského kraje (1612/13)	Nekatolická	Mecenáš
Slavata z Chlumu a Košmberka, Vilém, na Hradci a Telči	6. Bechyňský (100 %)	D 11 (s manželkou)	Správce nejvyššího komornictví (Rudolf II.), Komorník (Rudolf II., Matyáš, Ferdinand II.)	Královský maršálek (1600-1604), Karlštejnský purkrabí (1604-1611), Súdí dvorský (1611-1617), Prezident komorní (1612-1618)	Větší zemský soud (1601-1618)	Hejtmán Bechyňského kraje (1607/08)	Katolická	Mecenáš
Švihovský z Ryzmberka a Švihova, Theobald, na Horažďovicích	7. Prácheňský (48 %), Čáslavský (26 %), Kouřimský (19 %), Chrudimský (7 %)	B 7 (s manželkou)	Jídlonoš (Rudolf II.), Kraječ (Rudolf II.)	Nejvyšší berník (1599, 1609-1610)	Větší zemský soud (1604-1616)	Hejtmán Prácheňského kraje (1596/97, 1598/99)	Nekatolická	Občasný mecenáš
z Lobkovic, Jan Václav, na Duchcově, Jířeticích a Veltrubech	8. Žatecký (53 %), Litoměřický (47 %)	B 7	Komorník (arcikn. Arnošt)	Nejvyšší berník (1595), Hejtmán Starého (1590-1608) i Nového Města pražského (1604)	Větší zemský soud (1606-1608), Komorní soud (1591, 1592, 1593, 1594, 1595, 1596, 1597, 1598, 1604, 1605)	Hejtmán Žateckého (1590/91, 1593-94 - škrtnut, 1604/05) a Hradeckého (1600/01) kraje	Katolická	

Jméno a pořadí v usnesení	Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)	
			Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přísedící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)			
purkrabí z Donína, Ferdinand, na Ratajích	9.	Kouřimský	B 5 (odhad)		Prezident nad apelacemi (1603-1609), Sudí dvorský (1609-1610), Nejvyšší hofmistr (1609-1610) ?	Větší zemský soud (1603-1610), Komorní soud (1610)		Katolická	Mecenáš
Bořita z Martinic, Jaroslav, na Smečně a Malíkovcích	10.	Slánský (93 %), Hradecký (7 %)	B 7	Komorník (Rudolf II., Matyáš)	Královský maršálek (1609-1618), Purkrabí karlístejnský (1616-1618)	Větší zemský soud (1606-1618) Komorní soud (1604, 1605)	Hejtman Slánského kraje (1602/03, 1604/05, 1606/07)	Katolická	Mecenáš
z Lobkovic, Matouš Děpolt, na Strakonících	11.	Prácheňský (100 %)	C 9	Stolník, Kraječ (Rudolf II.)	(Velkopřevor řádu Maltéžského (1591-1621))?	Větší zemský soud (1611-1618)	Krajský muštrher (1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606, 1609/1610) a hejtman Prácheňského kraje (1597/98, 1603/04, 1605/06)	Katolická	
z Landštejna, Vilém, na Sosni a Brloze	12.	Rakovnický (100 %)	A 4		Hejtman Nového Města pražského (1605-1612)	Komorní soud (1604, 1605, 1607, 1610, 1611)	Krajský muštrher (1596, 1598, 1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606) a hejtman Rakovnického kraje (1572/73, 1574/75, 1576/77, 1581/82, 1589/90, 1593/94, 1596/97, 1598/99 - škrtnut, 1603/04, 1605/06), hejtman Podbrdského kraje (1597/98, 1599/1600, 1600/01)	Katolická	
Mracký z Dubé, Karel, na Pyšelicích	13.	Kouřimský (100 %)	A 3			Větší zemský soud (1612-1618, 1620), Komorní soud (1604, 1605, 1607)	Krajský berník (1602), krajský muštrher (1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606) a hejtman Kouřimského kraje (1588/89, 1597/98, 1600/01, 1604/05, 1607/08, 1610/11, 1616/17)	Nekatolická	
z Vartmberka, Karel, na Skále a Rohozci	14.	Boleslavský (100 %)	C 9			Komorní soud (1586-1598, 1604, 1605, 1607, 1610)	Krajský muštrher (1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606) a hejtman Boleslavského kraje (1599/1600, 1603/04, 1605/06, 1607/08)	Nekatolická	Občasný mecenáš
ze Šternberka, Štěpán Jiří, na Postoloprtech	15.	Žatecký (100 %)	B 7	Komorník (Rudolf II., Matyáš)	Prezident komorní (1603-1606), Podkomoři králové (1603), Hejtman lén německých (1603-1623)	Větší zemský soud (1620), Komorní soud (1615, 1617, 1618)	Hejtman Kouřimského kraje (1593/94) a Žateckého kraje (1609/10, 1611/12)	Nekatolická	Mecenáš

Jméno a pořadí v usnesení		Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
				Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přisedící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
z Talmberka, Jiří, na Jankově	16.	Bechyňský (100 %)	A 4		Sudí zemský (1613-1617), Nejvyšší komorník (1618-1620 / 1620-1623)	Větší zemský soud (1609-1618, 1620), Komorní soud (1594, 3x 1595, 1596, 1597, 1598, 1604)	Hejtman Kouřimského kraje (1599/00, 1602/03) a Vltavského kraje (1609/10)	Nekatolická	Občasný mecenáš
Novohradský z Kolovrat, Jan, na Buštěhradě a Košatkách	17.	Litoměřický (62 %), Slánský (24 %), Boleslavský (14 %)	C 9	Osobní šenk, kraječ, stolník, komorník, oberststallmeistersverwalter (Rudolf II.)		Komorní soud (1607, 1610)	Krajský muštrher (1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606) a hejtman Slánského kraje (1607/08), hejtman Boleslavského kraje (1593/04 - škrtnut)	Katolická?	Občasný mecenáš
Colonna z Felzu, Linhart, na Andělské Hoře	18.	Žatecký (100 %)	B 7			Větší zemský soud (1612-1618, 1619), Komorní soud (1604)	Krajský muštrher (1596, 1598, 1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606) a hejtman Žateckého kraje (1596/97, 1598/99, 1602/03, 1605/06, 1608/09)	Nekatolická	
z Valdštejna, Adam starší, na Žehušicích	19.	Čáslavský (95 %), Chrudimský (5 %)	B 6	Osobní šenk, jídlonoš (Rudolf II.)	Nejvyšší berník (1602, 1603), Podkomoří králové (1604-1615)	Komorní soud (1605, 1607, 1610)	Krajský muštrher (1604, 1605/1, 1605/2, 1606) a hejtman Čáslavského kraje (1599/1600, 1604/05, 1606/07, 1608/09, 1610/11, 1614/15)	Nekatolická	Občasný mecenáš
Švihovský z Rýzंबरka a Švihova, Fridrich, na Nalžovech a Neprachovech	20.	Prácheňský (72 %), Plzeňský (28 %)	B 7 (s manželkou)			Větší zemský soud (1619), Komorní soud (1604, 1605, 1607, 1610, 1611, 1614, 1615, 1616, 1617, 1618)	Hejtman Prácheňského kraje (1599/1600, 1602/03, 1604/05, 1606/07, 1608/09)	Katolická?	Občasný mecenáš
Libštejnský z Kolovrat, Jindřich, na Žichovicích	21.	Prácheňský (100 %)	A 4 (1615)	Komorník (Rudolf II., Matyáš)	Nejvyšší berník (1614), Hejtman Nového Města pražského (1612-1614)	Větší zemský soud (1617-1618), Komorní soud (1604)	Hejtman Prácheňského kraje (1607/08, 1609/10, 1612/13)	Katolická	Občasný mecenáš
Zajíc z Hazmburka, Jan Zbyněk, na Budyni a Brožanech	22.	Slánský (62 %), Litoměřický (38 %)	B 7		Prezident nad apelacemi (1609-1616)	Větší zemský soud (1610-1613), Komorní soud (1596, 1597, 1598, 1604, 1605, 1607)	Hejtman Slánského (1593/94, 1596/97, 1598/99, 1599/1600, 1605/06, 1609/10) a Litoměřického (1604/05, 1607/08) kraje	Katolická	Mecenáš
z Řičan, Jan Litvin, na Hořovicích	23.	Podbrdský (74 %), Bechyňský (26 %)	B 5			Komorní soud (1610, 1614, 1615, 1616, 1617)	Krajský muštrher (1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606), berník (1602) a hejtman Podbrdského kraje (1602/03, 1604/05, 1605/06, 1607/08, 1609/10, 1610/11, 1612/13, 1613/14, 1615/16)	Nekatolická	Občasný spisovatel a mecenáš

Jméno a pořadí v usnesení	Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
			Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přisedící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
z Lobkovic, Ladislav starší, na Ledči	24. Slánský (76 %), Vltavský (24 %)	B 5	Komorník (Rudolf II.)	Prezident komorní (1582-1586),		Krajský muštrher (1569/70?) a hejtman Podbrdského (1565/66, 1568/69, 1581/82, 1583/84, 1588/89, 1590/91) a Žateckého kraje (1589/90)	Nekatolická ?	Mecenáš
Šlík hrabě z Pasaunu a z Lokte, Fridrich, na Plané	25. Plzeňský (94 %), Žatecký (6 %) + sirotčí s.	C 8		Nejvyšší mincmistr (1595)				
hrabě z Hohenlohe, Jiří Fridrich, na Mladé Boleslavi	26. Hradecký (57 %), Boleslavský (43 %)	C 8 (1615)					Nekatolická ?	
ze Žerotína, Kašpar Melichar, na Nových Dvorech	27. Čáslavský (100 %)	A 4	Dvorský služebník, kraječ (Rudolf II.), Komorník (Ferdinand II.)		Větší zemský soud (1617), Komorní soud (1611, 1614, 1615, 1616, 1617)	Hejtman Kouřimského kraje (1583/84, 1590/91) a Čáslavského kraje (1597/98, 1600/01, 1602/03, 1607/08, 1610/11 (škrtnut), 1611/12, 1613/14, 1616/17), Muštrher Čáslavského k. (1596, 1598)	Nekatolická ?	Občasný mecenáš
hrabě z Thurnu, Jindřich, na Veliši	28. Hradecký (47 %), Podbrdský (33 %), Žatecký (20 %)	D 10 (1615)	Válečný rada (Rudolf II., Matyáš), Komorník (Matyáš)	Purkrabí karlíštejnský (1611-1615/1619-1620), Sudí dvorský (1616-1618)	Větší zemský soud (1611-1618, 1619-1620)		Nekatolická	Občasný mecenáš
z Valdštejna, Hannibal, na Hostinném a Heřmanově Zeifu	29. Hradecký (100 %) + sirotčí s	B 6		Nejvyšší mincmistr (1606-1611)		Hejtman Hradeckého kraje (1606/07)	Nekatolická ?	Občasný spisovatel a občasný mecenáš
Šlík hrabě z Pasaunu a z Lokte, Ferdinand	30. Praha?				Rada apelačního soudu (1581-1618)			
z Lobkovic, Vilém starší, na Horšovském Týně a Čečovicích	31. Plzeňský (100 %)	C 9	Osobní šenk, Kraječ (Rudolf II.), Komorník (arcikníže Maxmilián, Fridrich Falcký)	Nejvyšší berník (1611), Nejvyšší hofmistr (1619-1620)	Větší zemský soud (1620), Komorní soud (1611, 1615, 1616, 1617, 1618 - 1620)	Krajský muštrher (1596, 1598, 1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606) a hejtman Plzeňského kraje (1596/97, 1600/01, 1602/03, 1604/05, 1606/07, 1610/11, 1612/13)	Nekatolická	Mecenáš

Jméno a pořadí v usnesení		Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
				Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přisedící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
Šlik hrabě z Pasaunu a z Lokte, Jáchym Ondřej, na Svijanech a Rovni	32.	Boleslavský (100 %)	B 7 (1615)	Komorník (Fridrich Falcký)	Nejvyšší berník (1609-1610, 1611), Sudí zemský (1619-1620)	Větší zemský soud (1620), Komorní soud (1611)	Hejtman Boleslavského kraje (1612/13)	Nekatolická	Občasný spisovatel a mecenáš
Libštejnský z Kolovrat, Heralť Václav, na Janovičkách	33.	Čáslavský (100 %)	A 3		Nejvyšší berník (1606, 1607)	Komorní soud (1611, 1614, 1615, 1616, 1617, 1618)	Krajský mistrher (1609/1610), krajský berník (1602) a hejtman Čáslavského kraje (1603/04, 1609/10, 1612/13, 1615/16)	Katolická	
z Vrtby, Sezima, na Vrchotových (Janovicích) a Oulehlé	34.	Vltavský (100 %)	A 4 (1615)	Komorník (Ferdinand II.)	Hejtman Nového Města pražského (1617-1625)	Větší zemský soud (1617), Komorní soud (1614, 1615, 1616, 1617)	Hejtman Vltavského kraje (1606/07, 1608/09, 1610/11 (škrtnut), 1613/14, 1615/16)	Katolická	
z Valdštejna, Henyk, na Dobrovici a Kunstperce	35.	Boleslavský (79 %), Hradecký (21 %)	B 7				Krajský berník (1602) a hejtman Boleslavského kraje (1599/1600 - škrtnut, 1606/07)	Nekatolická	Spisovatel a mecenáš
z Talberka, Jan, na Jankově	36.	Vltavský (100 %)	B 5	Stolník (Rudolf II.)		Komorní soud (1611, 1614, 1615, 1616, 1617, 1618 - 1620)	Hejtman Vltavského kraje (1605/06, 1607/08)	Nekatolická ?	Občasný spisovatel a občasný mecenáš
z Vrtby, Hroznata	37.	Plzeňský (100 %)	A 2 (1615)				Hejtman Plzeňského kraje (1614/15)		
z Vartberka, Jan, na Novém Zámku a Zvířeticích	38.	Litoměřický (83 %), Boleslavský (17 %)	D 10 (bratr)				Krajský mistrher (1609/1610) - Litoměřicko ?	Nekatolická ?	
Berka z Dubé, Burian Lev, na Rychmburce	39.	Boleslavský (100 %)	B 7	Komorník (Matyáš, Ferdinand II.)			Hejtman Chrudimského kraje (1609/10)	Katolická	
Sezima ze Sezimova Ústí, Adam Kryštof	40.	Litoměřický (72 %), Slánský (28 %)	B 6				Krajský berník (1602) a hejtman Litoměřického kraje (1610/11, 1612/13, 1616/17), hejtman Slánského kraje (1614/15)		

Jméno a pořadí v usnesení		Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
				Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přisedící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
z Roupova, Václav Vilém, na Žitenicích a Trnovanech	41.	Litoměřický (92 %), Plzeňský (8 %)	B 5	Komorník (Rudolf II., Matyáš, Fridrich Falcký), Tajný rada (Fridrich Falcký)	Nejvyšší berník (1614), Nejvyšší kancléř (1619-1620)	Větší zemský soud (1620), Komorní soud (1611, 1614, 1615, 1616, 1617, 1618)	Hejtman Litoměřického kraje (1606/07, 1608/09, 1611/12)	Nekatolická	Občasný mecenáš
z Říčana, Pavel, na Dubu	42.	Prácheňský (100 %)	A 3	Komorník (Fridrich Falcký)		Větší zemský soud (1620)	Hejtman Prácheňského kraje (1600/01, 1610/11, 1614/15, 1616/17)	Nekatolická ?	
ze Švamberka, Petr, na Ronšperce	43.	(Bechyňský (79 %), Prácheňský (15 %), Plzeňský (6 %))	D 11 (1615)	Komorník (Fridrich Falcký)	Sudí dvorský (1619-1620)	Větší zemský soud (1620), Komorní soud (1614, 1615, 1616, 1618)	Hejtman Plzeňského kraje (1605/06, 1607/08, 1611/12, 1615/16) a Bechyňského kraje (1616/17)	Nekatolická	Občasný mecenáš
ze Žerotína, Jan Lorenc, na Liběchově	44.	Plzeňský (89 %), Čáslavský (11 %)	B 7 (1615)	Stolník (Rudolf II.)					Občasný mecenáš
Maštovský z Kolovrat, Fridrich,	45.	Kouřimský (100 %)	A 2						
hrabě z Guttnštejna, Jindřich	46.	Plzeňský (100 %)	B 6				Krajský mistrher (1609/1610) a hejtman Plzeňského kraje (1608/09)		
Slavata z Chlumu a Košmberka, Diviš Lacmbok, na Košmberce	47.	Chrudimský (100 %)	B 6 (1615)				Krajský mistrher (1604, 1605/1, 1605/2, 1606) a hejtman Chrudimského kraje (1606/07, 1608/09, 1610/11, 1612/13, 1614/15, 1616/17)	Nekatolická	
z Říčana, Vilém Lev, na Beztachově	48.	Vltavský (100 %)	A 3				Krajský mistrher (1609/1610) - Vltavský		
z Roupova, Jan Adam, na Telci	49.	Slánský (71 %), Litoměřický (29 %)	B 5 (manželka)				Hejtman Slánského kraje (1610/11 škrtnut, 1611/12, 1613/14, 1615/16)		
z Lobkovic, Vilém mladší, na Bílině, Kostí a Beřkovicích	50.	Litoměřický (44 %), Boleslavský (42 %), Žatecký (11 %), Slánský (3 %)	D 11 (1615)	Osobní šenk, Kraječ (Rudolf II.), Komorník (Ferdinand II.)		Komorní soud (1616, 1617)	Krajský mistrher (1609/1610) a hejtman Slánského kraje (1610/11, 1612/13, 1616/17), hejtman Litoměřického kraje (1609/10, 1613/14)	Katolická	Mecenáš

Jméno a pořadí v usnesení		Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
				Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přisedící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
Špetle z Janovic, Jetřich	51.	Boleslavský (100 %)	A 3 (manželka, 1615)					Katolická?	
Hans Kryštof z Valdštejna, na Hostinném	52.	Hradecký (100 %)	B 6				Hejtman Hradeckého kraje (1607/08, 1609/10, 1613/14, 1615/16)		
Leskovec z Leskovce, Arnošt	53.	Bechyňský (100 %)	A 4						
z Hodějova, Přeč, na Konopišti, Tloskově a Milívě	54.	Bechyňský (38 %), Vltavský (35 %), Prácheňský (26 %), Podbrdský (1 %)	D 10		Nejvyšší berník (1600)		Hejtman Vltavského (1593/94, 1596/97) a Kouřimského (1606/07, 1608/09) kraje	Nekatolická	Mecenáš
Budovec z Budova, Václav, na Hradišti nad Jizerou	55.	Boleslavský (100 %)	B 5		Nejvyšší berník (1593-1597), Prešident nad apelacemi (1619-1620)	Komorní soud (1611, 1614, 1615, 1616, 1617, 1618 - 1620), Rada apepačního soudu (1584-1603)		Nekatolická	Spisovatel a mecenáš
Střela z Rokyc, Purkart, na Cerhenicích	56.	Čáslavský (53 %), Kouřimský (35 %), Chrudimský (12 %)	B 5 (1615)			Komorní soud (1615, 1616, 1617, 1618 -1620)	Krajský mistrher (1609/10) a hejtman Chrudimského kraje (1613/14, 1615/16)	Nekatolická	Občasný mecenáš
Zeidlic ze Šenfeldu, Ladislav, na Chvatěrubech a Encovanech	57.	Kouřimský (100 %)	A 3	Dvorský služebník na dvou koních, Stolník, Jídlonoš, Číšník (Rudolf II.)		Větší zemský soud (1620), Komorní soud (1614, 1615, 1616, 1617, 1618 - 1620)	Hejtman Litoměřického kraje (1615/16)	Nekatolická ?	Občasný mecenáš

Tabulka 8: Relátoři sněmu 1608 B (rytířský stav)

Jméno a pořadí v usnesení	Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
			Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přisídící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
z Klenového a z Janovic, Jan, na Žinkovech a Žitíně	1. Plzeňský (100 %)	B 6		Nejvyšší písař (1598-1618)	Větší zemský soud (1597-1618), Komorní soud (1596, 1597)	Hejtman Plzeňského kraje (1588/89, 1596/97)	Katolická	Občasný mecenáš
Vratislav z Mitrovic, Kryštof, na Lochovicích	2. Podbrdský (100 %)	B 5		Nejvyšší berník (1596, 1596/1597), Purkrabí kraje Hradeckého (1603-1605), Purkrabí karlíštejnský (1605-1612)	Větší zemský soud (1589-1611), Komorní soud (1587, 1588, 1598)	Hejtman Podbrdského kraje (1596/97)	Nekatolická	Občasný mecenáš
Hrzán z Harasova, Adam, na Skalce, Landškrouně, Lanšperce a Červeném Hrádku	3. Chrudimský (69 %), Hradecký (17 %), Litoměřický (14 %)	D 11		Nejvyšší berník (1605), Purkrabí kraje Hradeckého (1605-1615), Purkrabí karlíštejnský (1615-1618)	Větší zemský soud (1604-1618)	Krajský muštrher (1604, 1605/1, 1605/2, 1606), berník (1595) a hejtman Litoměřického kraje (1588/89, 1596/97, 1599/1600)	Katolická	
Žďárský ze Žďáru, Ctibor Tiburcí, na Kladně	4. Slánský (90%), Rakovnický (9%), Žatecký (1%)	B 6		Hejtman Menšího Města pražského (1599-1612), Purkrabí karlíštejnský (1612-1613)	Větší zemský soud (1595-1613), Komorní soud (1596)	Hejtman Slánského kraje (1581/82, 1589/90, 1603/04, 1605/06)	Katolická	
Lukavský z Lukavice, Jan, na Zámrsku	5. Chrudimský (100 %)	A 4			Komorní soud (?)	Krajský muštrher (1596, 1598) - Chrudimsko	Katolická?	
Gerštorf z Gerštorfu, Jiřík, na Cholticích	6. Chrudimský (100 %)	B 5 (s manželkou)			Větší zemský soud (1608-1613), Komorní soud (1602, 1604, 1607)	Krajský muštrher (1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606), krajský berník (1595, 1596) a hejtman Chrudimského kraje (1598/99, 1600/01, 1604/05, 1607/08)	Nekatolická	Občasný mecenáš
Markvart z Hrádku, Diviš, na Bělé a Nekmíři	7. Plzeňský (100 %)	B 7			Komorní soud (1605, 1607, 1610, 1614, 1615, 1616, 1617)	Krajský muštrher (1604, 1605/1, 1605/2, 1606), berník (1600) a hejtman Plzeňského kraje (1603/04, 1606/07, 1610/11, 1612/13, 1614/15)	Nekatolická ?	Mecenáš
Štampach ze Štampachu, Matyáš, na Kornhauze	8. Slánský (100 %)	B 5			Komorní soud (1604, 1605, 1607, 1610)	Krajský berník (1598) a hejtman Slánského kraje (1593/94, 1597/98, 1599/1600, 1604/05, 1606/07, 1608/09, 1610/11)	Nekatolická	
z Bílé, Fridrich, na Řehlovicích	9. Litoměřický (100 %)	A 4	Komorník (Fridrich Falcký)	Hejtman lén německých (1619-1620), Purkrabí kraje Hradeckého (1620)	Větší zemský soud (1620), Komorní soud (1610, 1611, 1614, 1615, 1616, 1617, 1618)	Krajský berník Litoměřického kraje (1601)	Nekatolická	
Černín z Chudenic, Diviš, na Nedrahovicích	10. Vltavský (85 %), Plzeňský (15 %)	A 3	Stolník (Rudolf II.)	Nejvyšší berník (1606, 1607, 1611), Hejtman Menšího Města pražského (1612-14), Hejtman Pražského hradu (1614-1619), Královský hofmistr (1619-1620)	Větší zemský soud (1610-1618, 1620), Komorní soud (1604, 1605)	Hejtman Vltavského kraje (1603/04, 1607/08, 1609/10)	Katolická	Mecenáš

Jméno a pořadí v usnesení		Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
				Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přisedící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
Kaplíř ze Sulevic, Kašpar, na Miličíně a Voticích		11. Bechyňský (100 %)	B 5	Komorník (Fridrich Falcký)	Purkrabí kraje Hradeckého (1615-1619), Nejvyšší písař (1619-1620)	Větší zemský soud (1612-1618, 1620), Komorní soud (1611)		Nekatolická	Mecenáš
Dvořecký z Olbramovic, Prokop, na Maštově		12. Žatecký (100 %)	B 6		Nejvyšší berník (1614), Podkomoří (1619-1620)	Větší zemský soud (1615-1618, 1620), Komorní soud (1611)	Hejtman Žateckého kraje (1607/08) a krajský berník Kouřimského kraje (1596)	Nekatolická	Mecenáš
Gerštorf z Gerštorfu a Malšvic, Oldřich		13. Boleslavský (100 %)	A 2		Královský prokurátor (1606-1615)	Větší zemský soud (1616-1618), Komorní soud (1610, 1611, 1614, 1615, 1616)		Nekatolická	Mecenáš
Homut z Harasova, Jiřík, na Choustníku		14. Bechyňský (100 %)	B5		Nejvyšší berník (1609/1610)	Komorní soud (1614, 1615)	Hejtman Bechyňského kraje (1606/07, 1610/11, 1612/13)	Nekatolická	Mecenáš
z Klenového a z Janovic, Přibík		15. Plzeňský (100 %)	A 4				Krajský berník (1597) a hejtman Plzeňského kraje (1598/99)		
Vamberský z Rohatec, Šťastný, na Tmáni		16. Podbrdský (100 %)	A 3				Krajský berník (1600) a hejtman Podbrdského kraje (1603/04, 1605/06, 1607/08, 1610/11 (škrtnut), 1612/13)		
Otta z Losu, Jindřich, na Komárově		17. Podbrdský (100 %)	A 3	Komorník (Fridrich Falcký)	Nejvyšší berník (1609-1610, 1611), Podkomoří králové (1619-1620), Purkrabí karlíštejnský (1619-1620)	Většího zemský soud (1620), Komorní soud (1611, 1614, 1615)	Krajský berník (1598) a hejtman Podbrdského kraje (1602/03)	Nekatolická	
Vratislav z Mitrovic, Václav (mladší, starší), na Lítni		18. Podbrdský (100 %)	A 3				Krajský muštrher (1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606), berník (1597) a hejtman Podbrdského kraje (1600/01, 1604/05)	Nekatolická ?	
Bukovanský Pinta z Bukovan, Jan, na Bukovanech		19. Prácheňský (100 %)	A 2		Místopísař (1612-1618)		Krajský berník Prácheňského kraje (1596, 1600)	Nekatolická ?	Občasný mecenáš
Pětipeský z Chýš a Egrberku, Vodolan, na Blahoticích		20. Slánský (100 %)	A 3				Krajský muštrher (1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606, 1609/10) a hejtman Slánského kraje (1612/13, 1614/15)		

Jméno a pořadí v usnesení	Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
			Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přisedící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
Bechyně z Lažan, Jan	21. Vltavský (51 %), Podbrdský (49 %)	A 4				Krajský berník Vltavského kraje (1601)		
Vratislav z Mitrovic, Jiřík, (na Zvoleněvsi? Později na Zvířeticích)	22. Slánský?	A 3 (odhad)			Komorní soud (1611, 1615)	Hejtman Boleslavského kraje (1614/15)		
Hochauzar z Hochauzu, Bernard, na Bašti a Podmoklech	23. Kouřimský (100 %)	A 1				Krajský mistrher (1609/1610) - Chrudimsko	Nekatolická	
Černín z Chudenic, Jiřík, na Újezdě pod Ostrým	24. Litoměřický?					Krajský berník Litoměřického kraje? (1603)	Katolická?	
Štampach ze Štampachu, Volf Žoldan	25. Litoměřický (100 %)	B 6				Krajský berník (1596) a hejtman Litoměřického kraje (1597/98)		
Černín z Chudenic, Humprecht	26. Vltavský (100 %)	A 3	Stolník (Rudolf II.)	Místokomorník (1614-1622), Purkrabí karlíštejnský (1622-1624), Hejtman Pražského hradu (1625)		Hejtman Vltavského kraje (1605/06, 1608/9, 1610/11)	Nekatolická	
Boryně ze Lhoty, Václav, na Roztokách a Vilémově	27. Slánský (100 %)	A 2						
Boryně ze Lhoty, Jan, na Mikovicích a Mšeném	28. Slánský (83 %), Plzeňský (17 %)	B 5				Krajský berník (1597) a hejtman Slánského kraje (1609/10)		
Štampach ze Štampachu, Jan	29. Litoměřický (62 %), Žatecký (38 %)	A 4						
Kokořovec z Kokořova, Kryštof	30. Plzeňský (100 %)	A 3					Katolická	
Braum z Miřetic, Mikuláš	31. Plzeňský (100 %)	A 3					Nekatolická	
Černín z Chudenic, Jiřík Theobald	32. Litoměřický (100 %)	A 3				Krajský berník Litoměřického kraje (1603)		
Elsnic z Elsnic, Bernard	33. Slánský (100 %)	A 4				Krajský berník (1599) a hejtman Slánského kraje (1610/11 - škrtnut, 1611/12, 1613/14, 1615/16)		
Loubský z Lub, Jan, na Zálužanech	34. Prácheňský (100 %)	A 2						

Jméno a pořadí v usnesení	Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
			Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přísedící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
Skalický z Kaliče, Václav	35.							
Pětipeský z Chýš a Egrberku, Jiří Jan	36.	Slánský (100 %)	A 2			Komorní soud (1610, 1611), Purkrabský soud?	Krajský berník (1600) a hejtman Slánského kraje (1607/08)	
Kaplíř ze Sulevic, Vojtěch Václav	37.	Boleslavský (100 %)	A 4					
Kaplíř ze Sulevic, Václav Baše, na Sulevicích	38.	Litoměřický (100 %)	A 3				Krajský muštrher (1609/1610) a hejtman Litoměřického kraje (1604/05, 1608/09, 1612/13, 1615/16)	
Kaplíř ze Sulevic, Jaroslav starší, na Čížkovících	39.	Litoměřický (100 %)	A 4				Hejtman Litoměřického kraje (1605/06, 1607/08, 1609/10, 1611/12, 1613/14)	Občasný mecenáš
Boubínský z Újezda, Zdeněk, na Třebomyslicích	40.	Plzeňský (57 %), Prácheňský (39 %)	A 4					
Sluzský z Chlumu, Jan Benjamin, na Tuchoměřicích	41.	Slánský (100 %)	A 2					Nekatolická
Pětipeský z Chýš a Egrberku, šťastný Václav, na Byšicích	42.	Boleslavský (100 %)	B 5 (1615)				Hejtman Boleslavského kraje (1611/12, 1616/17)	Nekatolická
Chotouchovský z Nebovid, Václav, na Žlebech	43.	Čáslavský (100 %)	B 5		Nejvyšší mincmistr (1619) ?	Komorní soud (1609, 1610)		Nekatolická ? Občasný mecenáš
Bechyně z Lažan, Oldřich	44.	Podbrdský (90 %), Plzeňský (10 %)	A 3 (manželka, 1615)				Hejtman Podbrdského kraje (1614/15)	Katolická
Čejka z Olbramovic, Karel, na Kácově	45.	Čáslavský (100 %)	B 6 (1615)	Dvorský služebník na dvou koních (Rudolf II.)				Nekatolická ?
Beneda z Nečtin, Václav, na Přemýšlení	46.	Kouřimský (100 %)	A 1					
Chotek z Chotkova, Václav, na Žihlě	47.	Rakovnický (100 %)	B 5				Krajský muštrher (1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606, 1609/1610), krajský berník (1596) a hejtman Rakovnického kraje (1597/98, 1602/03, 1605/06, 1608/09, 1609/10, 1610/11, 1612/13, 1614/15) a hejtman Žateckého kraje (1606/07)	

Jméno a pořadí v usnesení	Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
			Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přisedící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
Dvořecký z Olbramovic, Vilém	48. Kouřimský (100 %)	B 5				Hejtman Kouřimského kraje (1615/16)	Nekatolická	
Trmal z Toušic, Vilém, na Chvatěrubech	49. Slánský (100 %)	A 1						
Žakavec z Žakavy, Vilém	50. Plzeňský (100 %)	A 1 (1615)					Katolická?	
Pětipeský z Chýš a Egrberka, Jiří starší	51. Bechyňský (100 %)	A 2						
Myška ze Žlunic, Jan Kryštof, na Hrádku a Klecanech	52. Čáslavský (68 %), Kouřimský (32 %)	A 4						Mecenáš
Myška ze Žlunic, Jan, na Obříví	53. Podbrdský (100 %)	A 3					Nekatolická	Občasný mecenáš
Chotouchovský z Nebovíd, Jan, na Hostačově	54. Čáslavský (100 %)	B 5				Krajský berník Čáslavského kraje (1601)	Nekatolická ?	Občasný mecenáš
Častolar z Dlouhévsí, Kryštof, na Vesci	55. Čáslavský (100 %)	A 4						
Markolt z Tedražic, Diviš	56. Žatecký (100 %)	A 1 (1615)						
Trmal z Toušic, Mikuláš, na Myškovících	57. Kouřimský (100 %)	A 1 (1615)						
Hruška z Března, Jan, na Peruci	58. Žatecký (60 %), Slánský (40 %)	B 5				Krajský berník Žateckého kraje (1596)		
Pešík z Komárova, Petr, na Hošticích	59. Prácheňský (100 %)	A 4		Královský prokurátor (1620) ?	Komorní soud (1611, 1614, 1615, 1616, 1617, 1618)	Hejtman Prácheňského kraje (1610/11, 1613/14, 1616/17)	Nekatolická ?	
Černín z Chudenic, Heřman (Jan), na Radnicích	60. Plzeňský (100 %)	A3						
Vosterský Kaplíř ze Sulevic, Adam, na Sebuži	61. Litoměřický (100 %)	A 4						
Günter z Moren, Kryštof	62.							
Kába z Rybňan, Jan, na Dvorcích	63. Bechyňský (100 %)	A 3						
Častolar Dlouhovský z Dlouhévsí, Jan	64. Bechyňský (100 %)	A 1					Katolická?	
Berbištorf z Berbištorfu, Gottfried, na Hrušově	65. Boleslavský (100 %)	A 3					Nekatolická ?	
Přefrkorn z Ottopachu, Albrecht, na Butovicích (Jinonicích)	66. Slánský (100 %)	A 2			Komorní soud (1619)		Nekatolická ?	Občasný mecenáš
Bezděkovský z Římku, Jan (Pek)	67. Plzeňský (100 %)	A 2					Nekatolická ?	Občasný mecenáš
Kousek ze Sobětiček, Vilém, na Lhotce	68. Plzeňský (100 %)	A 1 (1615)						
Milner z Milhauzu, Jan	69. Boleslavský (100 %)	B 6		Místokancléř (1620) ?	Starosta komorníči (asi 1604-1618?)		Nekatolická ?	Občasný mecenáš

Tabulka 9: Relátoři sněmu 1609/1610 (panský stav)

Jméno a pořadí v usnesení		Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
				Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přísedící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
z Rožmberka, Petr Vok, na Třeboni	1.	Bechyňský (99,8 %), Slánský (0,2 %)	D 11	Komorník (arcikn. Maxmilián, Maxmilián II., Rudolf II.)		Větší zemský soud (1601-1602, 1611)	Hejtman Bechyňského kraje (1571/72, 1573/74, 1575/76, 1578/79, 1589/90)	Nekatolická	Mecenáš
ze Šternberka, Adam, na Bechyni	2.	Bechyňský (69 %), Prácheňský (31 %)	C 8	Komorník (Ferdinand II.)	Nejvyšší berník (1584-1592, 1596), Hejtman Nového Města pražského (1581-1599), Sudi dvorský (1597-1599), Sudi zemský (1599-1603), Nejvyšší komorník (1602-1608), Nejvyšší purkrabí (1608-1619)	Větší zemský soud (1586-1618), Komorní soud (1581, 1582, 1583, 1584, 1585, 1597, 1598, 1610)		Katolická	Mecenáš
purkrabí z Donína, Ferdinand, na Ratajích	3.	Kouřimský	B 5 (odhad)		Prezident nad apelacemi (1603-1609), Sudi dvorský (1609-1610), Nejvyšší hofmistr (1609-1610) ?	Větší zemský soud (1603-1610), Komorní soud (1610)		Katolická	Mecenáš
ze Švamberka, Jan Jiří, na Orlíku a Ronšperce	4.	Vltavský (40 %), Prácheňský (35 %), Plzeňský (25 %)	C 8		Sudi dvorský (1603-1609), Nejvyšší komorník (1609-1611)	Větší zemský soud (1599-1610), Komorní soud (1585, 1586, 1587, 1588, 1589, 1591, 1592, 1593, 1594, 1595, 1597, 1598, 1604, 1607)	Hejtman Vltavského (1597/98) a Bechyňského kraje (1612/13)	Nekatolická	Mecenáš
z Valdštejna, Adam mladší, na Hrádku nad Sázavou, Lovosicích a Dymokurech	5.	Kouřimský (51 %), Hradecký (36 %), Litoměřický (13 %)	D 10	Jidlonoš (Rudolf II.), Kraječ (Rudolf II.), Komorník nad stříbrem (Rudolf II.), Komorník (Rudolf II., Matyáš, Ferdinand II.), Nejvyšší štolba (Rudolf II.), Tajný rada (Rudolf II., Matyáš)	Nejvyšší berník (1605, 1607, 1611), Královský maršálek (1605-1607), Sudi zemský (1608-1611), Nejvyšší hofmistr (1611-1619)	Větší zemský soud (1598-1618), Komorní soud (1611, 1614, 1615, 1616, 1617, 1618)	Hejtman Litoměřického kraje (1600/01, 1603/04)	Katolická	Mecenáš
z Lobkovic, Zdeněk, na Chlumci a Jistebnici	6.	Slánský (47 %), Vltavský (29 %), Bechyňský (24 %)	D 10 (s manželkou)	Nejvyšší kancléř Koruny české (Rudolf II.)	Nejvyšší kancléř (1599-1628)	Větší zemský soud (1600-1617)	Hejtman Vltavského kraje (1598/99)	Katolická	Mecenáš
Sezima z Sezimova Ústí, Jan, na Ústí	7.	Litoměřický (95 %), Slánský (5 %)	B 6		Nejvyšší berník (1604), Sudi dvorský (1610-1611), Nejvyšší komorník (1611-1617)	Větší zemský soud (1599-1617), Komorní soud (1581, 1582, 1583, 1584, 1585, 1594, 1595, 1596, 1597, 1598)	Hejtman Litoměřického kraje (1589/90, 1590/91, 1599/00, 1605/06)	Nekatolická	Občasný mecenáš
z Talberka, Jiří, na Jankově	8.	Bechyňský (100 %)	A 4		Sudi zemský (1613-1617), Nejvyšší komorník (1618-1620 / 1620-1623)	Větší zemský soud (1609-1618, 1620), Komorní soud (1594, 3x 1595, 1596, 1597, 1598, 1604)	Hejtman Kouřimského kraje (1599/00, 1602/03) a Vltavského kraje (1609/10)	Nekatolická	Občasný mecenáš

Jméno a pořadí v usnesení	Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
			Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přísedící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
Zajíc z Hazmburka, Jan Zbyněk, na Budyni a Brožanech	9. Slánský (62 %), Litoměřický (38 %)	B 7		President nad apelacemi (1609-1616)	Větší zemský soud (1610-1613), Komorní soud (1596, 1597, 1598, 1604, 1605, 1607)	Hejtman Slánského (1593/94, 1596/97, 1598/99, 1599/1600, 1605/06, 1609/10) a Litoměřického (1604/05, 1607/08) kraje	Katolická	Mecenáš
z Lobkovic, Matouš Děpolt, na Strakonících	10. Prácheňský (100 %)	C 9	Stolník, Kraječ (Rudolf II.)	(Velkopřevor řádu Maltéžského (1591-1621))?	Větší zemský soud (1611-1618)	Krajský mistrher (1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606, 1609/1610) a hejtman Prácheňského kraje (1597/98, 1603/04, 1605/06)	Katolická	
Mracký z Dubé a Lipé (sic!), Karel, na Pyšelích	11. Kouřimský (100 %)	A 3			Větší zemský soud (1612-1618, 1620), Komorní soud (1604, 1605, 1607)	Krajský berník (1602), krajský mistrher (1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606) a hejtman Kouřimského kraje (1588/89, 1597/98, 1600/01, 1604/05, 1607/08, 1610/11, 1616/17)	Nekatolická	
z Vartmberka, Karel, na Rohozci a Skále	12. Boleslavský (100 %)	C 9			Komorní soud (1586-1598, 1604, 1605, 1607, 1610)	Krajský mistrher (1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606) a hejtman Boleslavského kraje (1599/1600, 1603/04, 1605/06, 1607/08)	Nekatolická	Občasný mecenáš
Colonna z Felzu, Linhart, na Andělské Hoře	13. Žatecký (100 %)	B 7			Větší zemský soud (1612-1618, 1619), Komorní soud (1604)	Krajský mistrher (1596, 1598, 1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606) a hejtman Žateckého kraje (1596/97, 1598/99, 1602/03, 1605/06, 1608/09)	Nekatolická	
z Valdštejna, Adam starší, na Žehušicích	14. Čáslavský (95 %), Chrudimský (5 %)	B 6	Osobní šenk, jídlonoš (Rudolf II.)	Nejvyšší berník (1602, 1603), Podkomoří králové (1604-1615)	Komorní soud (1605, 1607, 1610)	Krajský mistrher (1604, 1605/1, 1605/2, 1606) a hejtman Čáslavského kraje (1599/1600, 1604/05, 1606/07, 1608/09, 1610/11, 1614/15)	Nekatolická	Občasný mecenáš

Jméno a pořadí v usnesení	Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
			Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přísedící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
Švihovský z Rýzंबरka a Švihova, Fridrich, na Nalžovech a Neprachovech	15. Prácheňský (72 %), Plzeňský (28 %)	B 7 (s manželkou)			Větší zemský soud (1619), Komorní soud (1604, 1605, 1607, 1610, 1611, 1614, 1615, 1616, 1617, 1618)	Hejtman Prácheňského kraje (1599/1600, 1602/03, 1604/05, 1606/07, 1608/09)	Katolická?	Občasný mecenáš
z Říčana, Jan Litvin, na Hořovicích	16. Podbrdský (74 %), Bechyňský (26 %)	B 5			Komorní soud (1610, 1614, 1615, 1616, 1617)	Krajský muštrher (1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606), berník (1602) a hejtman Podbrdského kraje (1602/03, 1604/05, 1605/06, 1607/08, 1609/10, 1610/11, 1612/13, 1613/14, 1615/16)	Nekatolická	Občasný spisovatel a mecenáš
Šlik hrabě z Pasaunu a z Lokte, Jáchym Ondřej, na Svijanech	17. Boleslavský (100 %)	B 7 (1615)	Komorník (Fridrich Falcký)	Nejvyšší berník (1609-1610, 1611), Sudí zemský (1619-1620)	Větší zemský soud (1620), Komorní soud (1611)	Hejtman Boleslavského kraje (1612/13)	Nekatolická	Občasný spisovatel a mecenáš
z Lobkovic, Vilém starší, na Horšovském Týně a Čečovicích	18. Plzeňský (100 %)	C 9	Osobní šenk, Kraječ (Rudolf II.), Komorník (arcikníže Maxmilián, Fridrich Falcký)	Nejvyšší berník (1611), Nejvyšší hofmistr (1619-1620)	Větší zemský soud (1620), Komorní soud (1611, 1615, 1616, 1617, 1618 - 1620)	Krajský muštrher (1596, 1598, 1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606) a hejtman Plzeňského kraje (1596/97, 1600/01, 1602/03, 1604/05, 1606/07, 1610/11, 1612/13)	Nekatolická	Mecenáš
ze Žerotína, Kašpar Melichar, na Nových Dvorech	19. Čáslavský (100 %)	A 4	Dvorský služebník, kraječ (Rudolf II.), Komorník (Ferdinand II.)		Větší zemský soud (1617), Komorní soud (1611, 1614, 1615, 1616, 1617)	Hejtman Kouřimského kraje (1583/84, 1590/91) a Čáslavského kraje (1597/98, 1600/01, 1602/03, 1607/08, 1610/11 (škrtnut), 1611/12, 1613/14, 1616/17), Muštrher Čáslavského k. (1596, 1598)	Nekatolická ?	Občasný mecenáš
Křinecký z Ronova, Gottfried (Albrecht)	20. Hradecký (100 %)	B 6				Krajský muštrher (1596, 1598, 1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606, 1609/10) a hejtman Hradeckého kraje (1608/09, 1610/11)	Nekatolická	
Berka z Dubé a Lipé, Bohuchval	21. Boleslavský (100 %)	C 8		Nejvyšší berník (1615), Nejvyšší purkrabí (1619-1620)	Větší zemský soud (1620), Komorní soud (1611, 1614, 1615, 1616, 1617)	Hejtman Boleslavského kraje (1600/01, 1608/09, 1613/14, 1615/16)	Nekatolická	

Jméno a pořadí v usnesení	Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
			Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přisídící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
z Vrtby, Sezima, na Vrchotových Janovicích	22. Vltavský (100 %)	A 4 (1615)	Komorník (Ferdinand II.)	Hejtman Nového Města pražského (1617-1625)	Větší zemský soud (1617), Komorní soud (1614, 1615, 1616, 1617)	Hejtman Vltavského kraje (1606/07, 1608/09, 1610/11 (škrtnut), 1613/14, 1615/16)	Katolická	
Křinecký z Ronova, Jan Albrecht	23. Boleslavský (100 %)	A 4				Krajský berník (1603) a hejtman Bechyňského kraje (1593/94, 1597/98, 1599/1600), hejtman Boleslavského kraje (1609/10)	Nekatolická	Mecenáš
Ústecký ze Sezimova Ústí, Adam Kryštof	24. Litoměřický (72 %), Slánský (28 %)	B 6				Krajský berník (1602) a hejtman Litoměřického kraje (1610/11, 1612/13, 1616/17), hejtman Slánského kraje (1614/15)		
z Roupova, Václav Vilém, na Trnovanech a Žitenicích	25. Litoměřický (92 %), Plzeňský (8 %)	B 5	Komorník (Rudolf II., Matyáš, Fridrich Falcký), Tajný rada (Fridrich Falcký)	Nejvyšší berník (1614), Nejvyšší kancléř (1619-1620)	Větší zemský soud (1620), Komorní soud (1611, 1614, 1615, 1616, 1617, 1618)	Hejtman Litoměřického kraje (1606/07, 1608/09, 1611/12)	Nekatolická	Občasný mecenáš
ze Švamberka, Petr, na Ronšperce	26. Bechyňský (79 %), Prácheňský (15 %), Plzeňský (6 %)	D 11 (1615)	Komorník (Fridrich Falcký)	Sudí dvorský (1619-1620)	Větší zemský soud (1620), Komorní soud (1614, 1615, 1616, 1618)	Hejtman Plzeňského kraje (1605/06, 1607/08, 1611/12, 1615/16) a Bechyňského kraje (1616/17)	Nekatolická	Občasný mecenáš
hrabě z Thurnu, Jindřich, na Veliši	27. Hradecký (47 %), Podbrdský (33 %), Žatecký (20 %)	D 10 (1615)	Válečný rada (Rudolf II., Matyáš), Komorník (Matyáš)	Purkrabí karlístejnský (1611-1615/1619-1620), Sudí dvorský (1616-1618)	Větší zemský soud (1611-1618, 1619-1620)		Nekatolická	Občasný mecenáš
z Řičan, Pavel, na Dubu	28. Prácheňský (100 %)	A 3	Komorník (Fridrich Falcký)		Větší zemský soud (1620)	Hejtman Prácheňského kraje (1600/01, 1610/11, 1614/15, 1616/17)	Nekatolická ?	
Smiřický ze Smiřic, Jaroslav, na Kostelci nad Černými lesy	29. Hradecký (46 %), Boleslavský (32 %), Kouřimský (21 %), Slánský (zanedbatelně)	D 11 (otec)				Hejtman Kouřimského kraje (1609/10)	Nekatolická	Spisovatel a mecenáš
z Talmberka, Jan, na Smilkově	30. Vltavský (100 %)	B 5	Stolník (Rudolf II.)		Komorní soud (1611, 1614, 1615, 1616, 1617, 1618 - 1620)	Hejtman Vltavského kraje (1605/06, 1607/08)	Nekatolická ?	Občasný spisovatel a občasný mecenáš

Jméno a pořadí v usnesení	Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
			Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přísedící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
Libštejnský z Kolovrat, Jaroslav, na Hrádku Starosedlském	31. Žatecký (91 %), Prácheňský (9 %)	B 5				Hejtman Žateckého kraje (1607/08, 1610/11, 1613/14, 1615/16), Mustrher - (1596, 1598) - Prácheňský	Nekatolická ?	
hrabě z Guttnštejna, Burian	32. Plzeňský (100 %)	A 4						
Šlík hrabě z Pasaunu a z Lokte, Ferdinand	33. Praha?				Rada apelačního soudu (1581-1618)			
Šlík hrabě z Pasaunu a z Lokte, Fridrich	34. Plzeňský (94 %), Žatecký (6 %) + sirotčí s.	C 8		Nejvyšší mincmistr (1595)				
Šlík hrabě z Pasaunu a z Lokte, Jan Albín	35. Plzeňský (63 %), Žatecký (37 %)	C 8 (1615)	Komorník (Fridrich Falcký)		Větší zemský soud (1620)	Hejtman Žateckého kraje (1612/13)	Nekatolická	Občasný mecenáš
z Říčán, Jan, na Popovicích	36. Kouřimský (100 %)	A 3				Hejtman Kouřimského kraje (1614/15)		
z Roupova, Kryštof Karel	37. Čáslavský (100 %)	B 6				Hejtman Čáslavského kraje (1598/1599, 1616/17 škrtnut)	Nekatolická ?	
z Roupova, Jan	38. Plzeňský 100 %)	A 4					Nekatolická ?	
Hasištejnský z Lobkovic, Kryštof	39. Žatecký (100 %)	A 3						
z Říčán, Vilém Lev	40. Vltavský (100 %)	A 3				Krajský mustrher (1609/1610) - Vltavský		
z Hodějova, Přech, na Konopišti	41. Bechyňský (38 %), Vltavský (35 %), Prácheňský (26 %), Podbrdský (1 %)	D 10		Nejvyšší berník (1600)		Hejtman Vltavského (1593/94, 1596/97) a Kouřimského (1606/07, 1608/09) kraje	Nekatolická	Mecenáš
hrabě z Guttnštejna, Jindřich	42. Plzeňský (100 %)	B 6				Krajský mustrher (1609/1610) a hejtman Plzeňského kraje (1608/09)		
z Roupova, Jiří Adam	43. Plzeňský (otec)							
Budovec z Budova, Václav	44. Boleslavský (100 %)	B 5		Nejvyšší berník (1593-1597), President nad apelacemi (1619-1620)	Komorní soud (1611, 1614, 1615, 1616, 1617, 1618 - 1620), Rada apelačního soudu (1584-1603)		Nekatolická	Spisovatel a mecenáš

Tabulka 10: Relátoři sněmu 1609/1610 (rytířský stav)

Jméno a pořadí v usnesení	Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
			Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přisedící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
z Klenového a z Janovic, Jan, na Žinkovech, Roupové a Žitíně	1. Plzeňský (100 %)	B 6		Nejvyšší písař (1598-1618)	Větší zemský soud (1597-1618), Komorní soud (1596, 1597)	Hejtman Plzeňského kraje (1588/89, 1596/97)	Katolická	Občasný mecenáš
Točnick z Křimic, Purkart, na Prostiboři a Křimicích	2. Plzeňský (100 %)	B5		Podkomoří (1603-1618)	Větší zemský soud (1601-1618)	Krajský berník Plzeňského kraje (1599)	Katolická	
Vratislav z Mitrovic, Kryštof, na Lochovicích a Protivíně	3. Podbrdský (100 %)	B 5		Nejvyšší berník (1596, 1596/1597), Purkrabí kraje Hradeckého (1603-1605), Purkrabí karlístejnský (1605-1612)	Větší zemský soud (1589-1611), Komorní soud (1587, 1588, 1598)	Hejtman Podbrdského kraje (1596/97)	Nekatolická	Občasný mecenáš
Žďárský ze Žďáru, Ctibor Tiburci, na Kladně	4. Slánský (90%), Rakovnický (9%), Žatecký (1%)	B 6		Hejtman Menšího Města pražského (1599-1612), Purkrabí karlístejnský (1612-1613)	Větší zemský soud (1595-1613), Komorní soud (1596)	Hejtman Slánského kraje (1581/82, 1589/90, 1603/04, 1605/06)	Katolická	
Černín z Chudenic, Diviš, na Nedrahovicích	5. Vltavský (85 %), Plzeňský (15 %)	A 3	Stolník (Rudolf II.)	Nejvyšší berník (1606, 1607, 1611), Hejtman Menšího Města pražského (1612-14), Hejtman Pražského hradu (1614-1619), Královský hofmistr (1619-1620)	Větší zemský soud (1610-1618, 1620), Komorní soud (1604, 1605)	Hejtman Vltavského kraje (1603/04, 1607/08, 1609/10)	Katolická	Mecenáš
Gerštorf z Gerštorfu a Malšvic, Oldřich	6. Boleslavský (100 %)	A 2		Královský prokurátor (1606-1615)	Větší zemský soud (1616-1618), Komorní soud (1610, 1611, 1614, 1615, 1616)		Nekatolická	Mecenáš
Štampach ze Štampachu, Matyáš, na Kornhauze a Srbči	7. Slánský (100 %)	B 5			Komorní soud (1604, 1605, 1607, 1610)	Krajský berník (1598) a hejtman Slánského kraje (1593/94, 1597/98, 1599/1600, 1604/05, 1606/07, 1608/09, 1610/11)	Nekatolická	
Beřkovský z Šebířova, Mikuláš, na Košetčicích	8. Čáslavský (100 %)	A 4			Komorní soud (1604)	Hejtman Čáslavského kraje (1605/06)	Nekatolická	
z Bílé, Fridrich, na Řehlovicích	9. Litoměřický (100 %)	A 4	Komorník (Fridrich Falcký)	Hejtman lén německých (1619-1620), Purkrabí kraje Hradeckého (1620)	Větší zemský soud (1620), Komorní soud (1610, 1611, 1614, 1615, 1616, 1617, 1618)	Krajský berník Litoměřického kraje (1601)	Nekatolická	
Markvart z Hrádku, Diviš, na Bělé a Nekmiři	10. Plzeňský (100 %)	B 7			Komorní soud (1605, 1607, 1610, 1614, 1615, 1616, 1617)	Krajský muštrher (1604, 1605/1, 1605/2, 1606), berník (1600) a hejtman Plzeňského kraje (1603/04, 1606/07, 1610/11, 1612/13, 1614/15)	Nekatolická ?	Mecenáš
Kaplíř ze Sulevic, Kašpar, na Neustupově	11. Bechyňský (100 %)	B 5	Komorník (Fridrich Falcký)	Purkrabí kraje Hradeckého (1615-1619), Nejvyšší písař (1619-1620)	Větší zemský soud (1612-1618, 1620), Komorní soud (1611)		Nekatolická	Mecenáš

Jméno a pořadí v usnesení	Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
			Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přisedící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
Dvořecký z Olbramovic, Prokop, na Maštově	12. Žatecký (100 %)	B 6		Nejvyšší berník (1614), Podkomoří (1619-1620)	Větší zemský soud (1615-1618, 1620), Komorní soud (1611)	Hejtman Žateckého kraje (1607/08) a krajský berník Kouřimského kraje (1596)	Nekatolická	Mecenáš
Fictum z Fictum, Kryštof, na Klášterci a Novém Šumberce	13. Žatecký (100 %)	B 6			Větší zemský soud (1620), Komorní soud (1594, 1595, 1596, 1597, 1598)	Krajský mistrher (1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606) a hetman Žateckého kraje (1596/97, 1598/99, 1602/03, 1605/06)	Nekatolická	Spisovatel a občasný mecenáš
Vančura z Řehnic, Jiřík, na Studenci	14. Boleslavský (100 %)	B 5				Krajský mistrher (1596, 1598, 1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606), berník (1598) a hejtman Boleslavského kraje (1596/97, 1598/99, 1605/06, 1607/08, 1609/10, 1610/11)	Nekatolická	
Homut z Harasova, Jiřík, na Radenině a Choustníku	15. Bechyňský (100 %)	B5		Nejvyšší berník (1609/1610)	Komorní soud (1614, 1615)	Hejtman Bechyňského kraje (1606/07, 1610/11, 1612/13)	Nekatolická	Mecenáš
Otta z Losu, Jindřich, na Komárově	16. Podbrdský (100 %)	A 3	Komorník (Fridrich Falcký)	Nejvyšší berník (1609-1610, 1611), Podkomoří králové (1619-1620), Purkrabí karlíštejnský (1619-1620)	Většího zemský soud (1620), Komorní soud (1611, 1614, 1615)	Krajský berník (1598) a hejtman Podbrdského kraje (1602/03)	Nekatolická	
Bukovanský Pinta z Bukovan, Jan, na Bukovanech	17. Prácheňský (100 %)	A 2		Místopisář (1612-1618)		Krajský berník Prácheňského kraje (1596, 1600)	Nekatolická ?	Občasný mecenáš
Pecinkar z Bydžína, Ctibor Smil	18. Hradecký (100 %)	B 5				Krajský berník (1598) a hejtman Hradeckého kraje (1608/09, 1610/11 - škrtnut, 1612/13)	Nekatolická ?	Občasný mecenáš
Předenic z Předenic, Jindřich	19.							
Hodějovský z Hodějova, Bernard	20. Prácheňský (100 %)	A 3				Krajský berník (1595, 1599) a hejtman Prácheňského kraje (1597/98, 1612/13)	Nekatolická	

Jméno a pořadí v usnesení	Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
			Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přísedící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
Vratislav z Mitrovic, Václav	21. Podbrdský (100 %)	A 3				Krajský muštrher (1601, 1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606), berník (1597) a hejtman Podbrdského kraje (1600/01, 1604/05)	Nekatolická ?	
Černín z Chudenic, Jiřík	22. Litoměřický?					Krajský berník Litoměřického kraje? (1603)	Katolická?	
Černín z Chudenic, Humprecht	23. Vltavský (100 %)	A 3	Stolník (Rudolf II.) ?	Místokomorník (1614-1622), Purkrabí karlíštejnský (1622-1624), Hejtman Pražského hradu (1625)		Hejtman Vltavského kraje (1605/06, 1608/9, 1610/11)	Nekatolická	
Braum z Miřetic, Mikuláš	24. Plzeňský (100 %)	A 3					Nekatolická	
Černín z Chudenic, Jiřík Theobald	25. Litoměřický (100 %)	A 3				Krajský berník Litoměřického kraje (1603)		
Pětipeský z Chýš a Egrberku, Jiří Jan	26. Slánský (100 %)	A 2			Komorní soud (1610, 1611), Purkrabský soud?	Krajský berník (1600) a hejtman Slánského kraje (1607/08)		
Pětipeský z Chýš a Egrberku, Odolan, na Blahoticích	27. Slánský (100 %)	A 3				Krajský muštrher (1602, 1604, 1605/1, 1605/2, 1606, 1609/10) a hejtman Slánského kraje (1612/13, 1614/15)		
Kaplíř ze Sulevic, Vojtěch Václav	28. Boleslavský (100 %)	A 4						
Kaplíř ze Sulevic, Václav Baše, na Sulevicích	29. Litoměřický (100 %)	A 3				Krajský muštrher (1609/1610) a hejtman Litoměřického kraje (1604/05, 1608/09, 1612/13, 1615/16)		
Kaplíř ze Sulevic, Jaroslav starší, na Čížkovicích	30. Litoměřický (100 %)	A 4				Hejtman Litoměřického kraje (1605/06, 1607/08, 1609/10, 1611/12, 1613/14)		Občasný mecenáš
Pětipeský z Chýš a Egrberku, Šťastný Václav, na Byšicích a Bosyni	31. Boleslavský (100 %)	B 5 (1615)				Hejtman Boleslavského kraje (1611/12, 1616/17)	Nekatolická	
Žakavec z Žakavy, Vilém	32. Plzeňský (100 %)	A 1 (1615)					Katolická?	
Pětipeský z Chýš a Egrberka, Jiří starší	33. Bechyňský (100 %)	A 2						
Černín z Chudenic, Heřman (Jan?), na Radnicích	34. Plzeňský (100 %)	A3						

Jméno a pořadí v usnesení	Krajská příslušnost	Majetek	Předbělohorské úřady				Konfese	Kulturní činnost (do 1618)
			Dvorské (do 1618)	Zemské (do 1620)	Přisedící soudů (do 1620)	Regionální (do 1618)		
Homut z Harasova, Jindřich, na Radonicích	35. Kouřimský (100 %)	A 1						
Beřkovský z Šebířova, Jindřich	36. Kouřimský (100 %)	A 2				Hejtman Kouřimského kraje (1608/09, 1610/11)		
Haugvic z Biskupic, Hynek	37.							
Dobřenský z Dobřenic, Jindřich Kunata	38. Chrudimský (100 %)	A 4			Komorní soud (1612, 1614, 1615, 1616, 1617, 1618)	Hejtman Chrudimského kraje (1608/09, 1609/10, 1612/13)	Katolická?	Občasný mecenáš
Oudrcký z Oudrče, Jiřík	39. Litoměřický (100 %)	A 3				Hejtman Litoměřického kraje (1610/11, 1614/15)		
Vostrovce z Kralovic, Jan, na Vlašimi	40. Kouřimský (100 %) + sirotčí s.	B 7	Stolník (Rudolf II.)	Mistr královské komory (1619-1620)	Větší zemský soud (1620), Komorní soud (1614, 1615, 1616)	Hejtman Kouřimského kraje (1603/04, 1607/08, 1609/10, 1611/12, 1614/15)	Nekatolická	Mecenáš
Španovský z Lisova, Mikuláš	41. Bechyňský (100 %)	B 7			Komorní soud (jmenován 1616?)	Hejtman Bechyňského kraje (1604/05, 1609/10, 1611/12)	Nekatolická ?	Mecenáš
Miřkovský z Tropic, Jindřich	42.							
Kaplíř ze Sulevic, Albrecht	43. Slánský (100 %)	A 2 (1615)	Stolník (Rudolf II.)				Nekatolická ?	
Habartický z Habartic, Jan starší	44. Původ na Boleslavsku?							
z Bubna, Jan starší	45. Hradecký (100 %)	A 3					Nekatolická ?	
Kyšperský z Vřesovic, Kryštof	46. Držel statek Struhy (Boleslavsko?)							
z Bubna, Jan mladší	47. Hradecký (100 %)	A 4 (1615)					Nekatolická	
z Bubna, Mikuláš (mladší)	48. Hradecký?						Nekatolická ?	
Lukavecký z Lukavce, Petr	49. Čáslavský (100 %)	A 3						
Třemeský ze Železna, Jan Přech	50. Boleslavský (100 %)	A 3 (1615)						
Víta z Rzávého, Vilém Vok	51. Bechyňský (100 %)	A 2 (otec)					Katolická?	Občasný spisovatel